

NAFARROAKO EKONOMIA

2019ko Txostena

Ikerketa Departamentua
Zuzendaria: Joseba Madariaga
Lan taldea: IKEI research & consultancy SA

© Laboral Kutxa.

ISBN: 978-84-946432-6-2

1. LABURPEN EXEKUTIBOA	10
2. ESPARRU OROKORRA	15
1. INGURUNE EKONOMIKOA (NAZIOARTEKOA ETA ESTATUKOA).....	16
1.1 NAZIOARTEKO EKONOMIA.....	16
1.2 ESPAINIAKO EKONOMIA.....	24
2. NAFARROAKO EGITURA EKONOMIKOA.....	34
3. IKUSPEGI OROKORRA.....	40
3.1 PRODUKZIOA.....	41
3.2 ESKARIA.....	43
3.3 PREZIOAK ETA SOLDATAK.....	46
3.4 LAN-MERKATUA ETA DEMOGRAFIA.....	47
3.5 FINANTZA-SEKTOREA.....	52
4. NAFARROAKO ENPRESEN AZTERKETA EKONOMIKO-FINANTZARIOA.....	72
4.1 JARDUERA: DIRU-SARRERAK, KOSTUAK ETA EMAITZAK.....	72
4.2 INBERTSIOA-FINANTZAKETA.....	73
4.3 ERRENTAGARRITASUNA ETA LOTUTAKO MAGNITUDEAK.....	75
4.4 ENPLEGUAREN PRODUKTIBITATEA.....	76
4.5 NAFARROAKO ENPRESEN DIAGNOSTIKO EKONOMIKO-FINANTZARIOA. SINTESIA.....	77
4.6 ESPAINIAKO ENPRESA EZ-FINANTZARIOEN ENPRESA-EMAITZAK.....	77
3. LEHEN SEKTOREA	80
1. IKUSPEGI OROKORRA.....	81
1.1 BILAKAERA ESTATU MAILAN.....	81
1.2 BILAKAERA NAFARROAN.....	83
2. NEKAZARITZA-AZPISEKTOREA.....	87
2.1 EKOIZPENAK ETA AZALERAK.....	87
2.2 NEKAZARITZAKO PREZIOAK ETA EKOIZPENAREN BALIOA.....	94
2.3 NEKAZARITZA-MAKINETAKO INBERTSIOA.....	96
3. ABELTZAINZA-AZPISEKTOREA.....	97
3.1 ABELTZAINZA-ERROLDA.....	98
3.2 ABERE-EKOIZPENA ETA EMAITZA EKONOMIKOAK.....	99
3.3 ABERE-PRODUKTUEN PREZIOAK.....	105
4. INDUSTRIA	107
1. IKUSPEGI OROKORRA.....	108
1.1 JARDUERAREN BILAKAERA.....	108
1.2 ENPRESAK ETA ENPLEGUA.....	109
2. INDUSTRIA EGITURA.....	111
2.1 JARDUERA-AZPISEKTORE NAGUSIAK IDENTIFIKATZEA.....	111
2.2 ENPRESEN TAMAINA, AZPISEKTOREEN ARABERA.....	116
2.3 ENPRESA NAGUSIAK ETA ATZERRIKO KAPITALAREN PARTAIDETZA.....	118
3. SIDERURGIA.....	121
3.1 IKUSPEGI OROKORRA.....	121
3.2 ESPAINIAKO SIDERURGIA.....	123
4. NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA.....	126
4.1 NAZIOARTEKO EGOERA.....	126
4.2 SEKTOREA ESPAINIAN.....	127
4.3 SEKTOREA NAFARROAN.....	128

5.	AUTOMOBILGINTZA.....	133
5.1	NAZIOARTEKO EGOERA.....	134
5.2	SEKTOREA ESPAINIAN.....	136
5.3	SEKTOREA NAFARROAN.....	141
6.	PAPERA.....	146
6.1	NAZIOARTEKO EGOERA.....	146
6.2	SEKTOREA ESPAINIAN.....	148
6.3	SEKTOREA NAFARROAN.....	151
7.	ERAIKUNTZA.....	153
8.	NAFARROAKO ENPRESA-EHUNAREN AZTERKETA.....	158
8.1	SARRERA.....	158
8.2	BILAKAERA OROKORRA.....	158
8.3	SEKTORE EKONOMIKOAK.....	160
8.4	SOLDATAPEKOEN ESTRATUAK.....	162
5.	ZERBITZUAK.....	165
1.	IKUSPEGI OROKORRA.....	166
2.	HEZKUNTZA.....	167
2.1	UNIBERTSITATEKOAK EZ DIREN IKASLEEN BILAKAERA.....	167
2.2	UNIBERTSITATEKO IKASLEEN BILAKAERA.....	170
3.	GARRAIOA.....	173
3.1	ERREPIDE BIDEZKO GARRAIOA.....	173
3.2	AIRE BIDEZKO GARRAIOA.....	176
4.	TURISMOA.....	178
4.1	COVID-19A: AGERTOKI-ALDAKETA.....	178
4.2	NAZIOARTEKO EGOERA.....	178
4.3	TURISMOA ESPAINIAN.....	179
4.4	TURISMOA NAFARROAN.....	185

Koadroen aurkibidea

1. koadroa	Barne Produktu Gordinaren bilakaera	16
2. koadroa	Kontsumo pribatuaren, kontsumo publikoaren eta inbertsioaren bilakaera	17
3. koadroa	Ondasun eta zerbitzuen truke-bolumenaren aldakuntzak	18
4. koadroa	Kontsumoaren prezio-indizearen bilakaera	18
5. koadroa	Langabezia-tasa	19
6. koadroa	Administrazio Publikoen finantzaketa-beharrak (finantzaketa-ahalmena (+) edo finantzaketa-beharra (-), BPG nominalaren ehunekoaren arabera)	19
7. koadroa	Adierazle nagusiak (EB-27)	21
8. koadroa	Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkundea (Europar Batasuna)	22
9. koadroa	Europar Batasuneko per capita BPGa (2019)	23
10. koadroa	Ekonomia-aurreikuspenak (industrializatutako herrialdeak)	24
11. koadroa	Barne-produktu gordina eta haren osagaiak (Eskaria eta Eskaintza)	26
12. koadroa	Barne Produktu Gordinaren banaketa (Errenta)	27
13. koadroa	Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) eta Industriako Prezioen Indizea (IPI)	28
14. koadroa	Errenten eta soldata-kostuen adierazleak	29
15. koadroa	Lan-magnitute nagusien bilakaera. Urteko batezbestekoak	30
16. koadroa	Enplegua, lan-egoeraren eta kontratu-motaren arabera. Urteko batezbestekoak	30
17. koadroa	Defizit publikoa	31
18. koadroa	Espainiako ekonomiaren aurreikuspenak (2020)	33
19. koadroa	ekoizpen-egitura (BEGaren sektore-osaera), 1960-2019	34
20. koadroa	Okupazio-egitura (enpleguaren sektore-osaera), 1960-2019	34
21. koadroa	Nafarroaren parte-hartzea Espainia osoan, 2019	35
22. koadroa	Balio erantsi gordina Nafarroako biztanle bakoitzeko	35
23. koadroa	Bilakaera orokorra	40
24. koadroa	Barne produktu gordinaren (BPG) bilakaera	42
25. koadroa	Industria Sektoreko Adierazleak	42
26. koadroa	Eraikuntza Sektoreko Adierazleak	43
27. koadroa	Zerbitzuen Sektoreko Adierazleak	43
28. koadroa	Kontsumo- eta inbertsio-adierazleak	44
29. koadroa	Kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan	44
30. koadroa	Nafarroako esportazioak eta inportazioak, herrialdeen eta sektoreen arabera	45
31. koadroa	Prezioen bilakaera Nafarroan	46
32. koadroa	Soldata-adierazleak	47
33. koadroa	Biztanleria aktiboa, enplegua eta langabezia	48
34. koadroa	Langabezia-tasa adin-tarteen arabera. Urteko batezbestekoak	49
35. koadroa	Enpleguaren bilakaera, sektore ekonomikoen arabera. Urteko batezbestekoak	49
36. koadroa	SEPEren bulegoetan erregistratutako kontratuak	50
37. koadroa	Hitzarmen kolektiboak eta grebak	50
38. koadroa	Biztanleriaren mugimendu naturala	51
39. koadroa	Nafarroako migrazio-saldoak, adinaren arabera (autonomia artekoak)	52
40. koadroa	Koronabirusaren krisiari emandako nazioz gaidiko erantzuna	55
41. koadroa	Covid-19aren krisialdiari aurre egiteko neurri nagusiak; xehetasunak	56
42. koadroa	Burtsa-indize nagusien bilakaera	57
43. koadroa	Kreditu-erakundeak eta EFC	58
44. koadroa	Gordailu-erakundeak. Bulego kopurua	58
45. koadroa	Afiliazioa finantza-jardueretan	59
46. koadroa	Kreditu-erakundeen aktiboaren osaera	60
47. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kreditua agenteen arabera	60
48. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kredituak, motaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk	62
49. koadroa	Gordailu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk	62

50. koadroa	Gordailu-erakundeak. Kreditua, agenteen eta lurraldearen arabera	64
51. koadroa	Etxebizitzaren gaineko hipoteka berrien eraketa	64
52. koadroa	Ibilgailuen matrikulazioaren bilakaera. Turismoak	65
53. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasunaren guztizko tasaren bilakaera. Beste sektore egoiliar batzuk	66
54. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasun-tasaren bilakaera, kredituaren helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk	66
55. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzazko kredituaren bilakaera, helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk	67
56. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kreditu-erakundeetako gordailuak, agenteen arabera	68
57. koadroa	Kreditu-erakundeak. Gordailuak moten arabera. Beste sektore egoiliar batzuk	68
58. koadroa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen eta Administrazio Publikoen gordailuak	69
59. koadroa	Errenta gordin erabilgarria, balio erantsi gordin eta aurrezki gordin	69
60. koadroa	Kreditu-erakundeak. Familietarako ⁽²⁾ eta sozietate ez-finantzarioetarako eragiketa berriei aplikatutako interes-tasak (TEDR)	71
61. koadroa	Nafarroako enpresen emaitzen kontu erantsia	72
62. koadroa	Nafarroako enpresen balantze erantsia	74
63. koadroa	Nafarroako enpresen errentagarritasuna	75
64. koadroa	Enpleguaren produktibitatea	76
65. koadroa	Emaitzen kontua. Urte arteko bilakaera (enpresa berei dagozkien hazkunde-tasak, aurreko urteko aldi berarekiko)	79
66. koadroa	Espainiako nekazaritza-sektorearen makromagnitudeak	82
67. koadroa	Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza. Nafarroa	85
68. koadroa	Enplegua lehen sektorean*	86
69. koadroa	Lur landuen erabilera	87
70. koadroa	Nafarroako nekazaritzako ekoizpen nagusiak	88
71. koadroa	Zereal-aleen azalera eta ekoizpena	90
72. koadroa	Lekaleen azalera eta ekoizpena	90
73. koadroa	Tuberkuluen azalera eta ekoizpena	90
74. koadroa	Industria-laboreen azalera eta ekoizpena	91
75. koadroa	Bazka-laboreen azalera eta ekoizpena	91
76. koadroa	Barazkien azalera eta ekoizpena	93
77. koadroa	Labore zurkaren azalera eta ekoizpena	94
78. koadroa	Nekazaritzako produktu nagusien prezio eta balio guztizkoak	95
79. koadroa	Nafarroan erregistratutako nekazaritzako makineriaren balorazioa	96
80. koadroa	Abeltzaintza-errola (urte bakoitzeko azaroan)	98
81. koadroa	Esne-ekoizpena	100
82. koadroa	Esnetarako behien eta ardien ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak	101
83. koadroa	Nafarroan hildako azientaren kanaleko pisua	102
84. koadroa	Haragitarako behien eta ardien ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak	104
85. koadroa	INTIA-ITGren kudeaketa tekniko-ekonomikoaren kontrolpean dauden txerri-ustiatzearen emaitzak	105
86. koadroa	Animalia-produktuen prezioak Urteko batezbestekoak	105
87. koadroa	Industriako ekoizpen-jardueraren bilakaera	108
88. koadroa	Nafarroako Industria Produktzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, ondasunen jomuga ekonomikoaren arabera	108
89. koadroa	Nafarroako Industria Produktzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, jarduera-adarraren arabera	109
90. koadroa	Industria-sektorean langile eta enpresa kopuruak izandako bilakaera	109
91. koadroa	Nafarroako industria-sektoreak sortutako enplegua eta diru-sarrerak, jarduera-azpisektoreen arabera, 2018	112
92. koadroa	Jarduera-adar desberdinek industriako enpleguaren eta diru-sarreraren guztizkoan duten partaidetza, 2018	113
93. koadroa	Industria-enpresen kopurua, neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2019	116

94. koadroa	Industriako langileen kopurua, enpresaren neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2019.....	117
95. koadroa	Nafarroako industria-enpresa nagusiak, 2019.....	119
96. koadroa	Europar Batasuneko nekazaritzako elikagaien industriako ekoizpenaren bilakaera.....	126
97. koadroa	Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera.....	127
98. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industria, 2019.....	128
99. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresa nagusiak, 2019.....	129
100. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako enpresen kopuruaren eta enpleguaren bilakaera.....	130
101. koadroa	Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera.....	130
102. koadroa	Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	131
103. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 15 enpresatako lagin baten emaitzen kontu agregatua.....	131
104. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 15 enpresatako laginaren errentagarritasuna.....	132
105. koadroa	Ibilgailuen ekoizpena. Herrialde nagusiak.....	135
106. koadroa	Ibilgailuen matrikulazioa herrialdeen arabera. Europa.....	136
107. koadroa	Espainiako automobil-industriaren ekoizpena, matrikulazioa eta kanpoko merkataritza.....	137
108. koadroa	Turismoen matrikulazioa marken arabera.....	138
109. koadroa	Ibilgailuen esportazio nazionalen jomugako herrialde nagusiak.....	139
110. koadroa	Automobilgintza-sektoreko esportazioak eta inportaziok (ibilgailuak gehi osagarriak).....	139
111. koadroa	Automobilgintzako ekipoen eta osagaien Espainiako industriaren zifra nagusiak.....	141
112. koadroa	Enpleguaren eta enpresa kopuruaren bilakaera(*).....	142
113. koadroa	Automobilen eta ordezeko piezen eraikuntza: 2019ko enpresa-egitura eta enpresa kopurua ⁽¹⁾	142
114. koadroa	Automobilgintzaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak, 2019.....	143
115. koadroa	Kanpo-merkataritzaren bilakaera. Automobilak, piezak eta osagarriak*.....	143
116. koadroa	Volkswagen Navarra SA enpresaren jarduera-magnitude nagusiak.....	144
117. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena (CEPIko kideak).....	146
118. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena, herrialdeka.....	147
119. koadroa	Ore-ekoizpena, herrialdeen arabera.....	148
120. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena eta kontsumoa. Espainia, guztira.....	149
121. koadroa	Ekoizpena eta kontsumoa, paper motaren arabera.....	150
122. koadroa	Ekoizpena eta kontsumoa, ore motaren arabera.....	150
123. koadroa	Paperaren eta orearen ekoizpena Nafarroan (*).....	151
124. koadroa	Paperaren eta orearen kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	151
125. koadroa	Nafarroako paperaren sektoreko enpresa nagusiak.....	152
126. koadroa	Eraikuntza-sektorearen adierazle batzuen bilakaera.....	153
127. koadroa	Administrazio zentralaren, autonomikoaren eta tokikoaren arteko lizitazio ofizialaren banaketa.....	154
128. koadroa	Lizitazio ofiziala obra motaren arabera (2019).....	155
129. koadroa	Hasitako eta amaitutako etxebizitzak.....	156
130. koadroa	Eraikuntzan lanean ari den biztanleria.....	156
131. koadroa	Enpresak, atal ekonomikoaren arabera. 2013-2019 konparazioa.....	162
132. koadroa	Enpresak, soldatapekoen estratuen arabera. 2013-2019 konparazioa.....	164
133. koadroa	Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH.....	167
134. koadroa	Euskalduntze maila Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH.....	168
135. koadroa	Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Heziketa-zikloak eta Batxilergoa.....	169
136. koadroa	Euskalduntze maila Heziketa-zikloak eta Batxilergoa.....	169
137. koadroa	Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitatean.....	171
138. koadroa	Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitate Publikoan (UPNA).....	172
139. koadroa	Nafarroako ibilgailuen parkea.....	173
140. koadroa	Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbia (*).....	174

141. koadroa	Motorizazio-indizeak.....	174
142. koadroa	Autobideko ibilgailuen trafikoa Nafarroan*	175
143. koadroa	Garraiatutako merkantziak. Jatorri eta/edo helmugako eskualde barruko garraioa eta eskualde kanpoko garraioa*	175
144. koadroa	Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa.....	176
145. koadroa	Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa jatorriaren arabera	177
146. koadroa	Nazioarteko turistak	179
147. koadroa	Espainiara datozen bidaiariak, jatorriaren arabera.....	181
148. koadroa	Eskari turistikoaren bilakaera Espainian.....	182
149. koadroa	Espainiako eskaintza turistikoaren bilakaera (urteko batez bestekoa)	183
150. koadroa	Espainiako eskaintza turistikoaren bilakaera (urteko batez bestekoa)	183
151. koadroa	Okupazio mailaren eta prezio-indizeen bilakaera Espainiako turismo-ostatuen sareetan (urteko batezbestekoa)	184
152. koadroa	Eskari turistikoaren bilakaera Nafarroan.....	187
153. koadroa	Hotel-establezimenduak. Jasotako bidaiariak, gaualdiak eta batez besteko egonaldia (Nafarroa 2019). Jatorriaren arabera	187
154. koadroa	Eskaintza turistikoa Establezimendu kopurua, plazak, okupazio maila eta langile kopurua. 2018-2019	189
155. koadroa	Eguneko batez besteko tarifa (ADR) eta Logelako diru-sarrerak (RevPAR). Hotelen sektorea. Euroak.....	191

Grafikoen aurkibidea

1. grafikoa	Interes-tasen aldakuntza.....	20
2. grafikoa	Interes-tasa ofizialen bilakaera: Europako Banku Zentrala eta Erreserba Federala.....	32
3. grafikoa	BPGaren bilakaera.....	41
4. grafikoa	Kanbio-tasa: Euroa versus Dolarra*.....	53
5. grafikoa	KPIaren gaineko neurri ekonomikoen alderaketa 2008ko eta 2020ko krisialdian, herrialdeka.....	54
6. grafikoa	Ibex-35aren bilakaera. Hileko itxiera-balioaren gaineko urtetik urterako aldakuntza-tasa.....	57
7. grafikoa	Kreditu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk (BSE).....	63
8. grafikoa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuei emandako kredituaren bilakaera.....	63
9. grafikoa	Birfinantzaketako interes-tasaren bilakaera. Europako Banku Zentrala.....	70
10. grafikoa	Nafarroako enpresen errentagarritasuna.....	76
11. grafikoa	Nekazaritzako ekoizleek jasotako prezioen indizeak.....	83
12. grafikoa	Ehunekoaren arabera banaketa nekazaritzako ekoizpen nagusietan, 2019.....	89
13. grafikoa	Nafarroako abere-azienden ehunekoaren bilakaera.....	99
14. grafikoa	Nafarroako abere-ekoizpena (kanaleko pisua).....	103
15. grafikoa	Jarduera-azpisektore desberdinek Nafarroako industriako enpleguaren eta diru-sarreraren guztizkoan duten partaidetza, 2018.....	115
16. grafikoa	Altzairuaren mundu mailako ekoizpena.....	122
17. grafikoa	Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak.....	124
18. grafikoa	Paperaren sektorearen aldagai nagusien bilakaera Espainian.....	149
19. grafikoa	Enpresa kopuruaren bilakaera.....	159
20. grafikoa	Enpresa kopuruaren urte arteko aldakuntza.....	159
21. grafikoa	Pisuaren bilakaera Estatuko guztizkoarekiko (Estatua=100).....	160
22. grafikoa	Enpresen bilakaera, sektore ekonomikoaren arabera (indizea 2013=100).....	161
23. grafikoa	Enpresen bilakaera, soldatapekoen tartean arabera (indizea 2013=100).....	163
24. grafikoa	Unibertsitatekoak ez diren ikasleen matrikulazioen bilakaera Nafarroan.....	170
25. grafikoa	Bidaiarien eta gaudien bilakaera, 2016-2019.....	186
26. grafikoa	Bidaiari kopuruaren eta gaudien bilakaera, hilabeteka (Nafarroa, 2017-2019).....	188

A decorative graphic on the left side of the page. It features a large, light-colored triangle with a fine dotted pattern. Overlapping the bottom-right corner of this triangle is a square image of a wood grain, showing concentric rings of various shades of brown and tan. A small, solid magenta triangle is positioned at the top-left corner of the wood grain image.

19

1. LABURPEN EXEKUTIBOA

URTEKO LABURPENA

Munduko ekonomia nabarmen moteldu da 2019an; izan ere, 2018ko % 3,6ko hazkunde-tasatik % 2,9ko erregistrora igaro da 2019an. Txinaren eta AEBren arteko gerra komertziala izan da gorabehera-iturri nagusia. Beste faktore berezi batzuek ere izan dute eragina, Brexitak esaterako, Europar Batasunean bakarrik bada ere. Auzi horien bilakaerak eragina izan du nazioarteko merkataritzan eta aurreikuspenetan, eta inbertsioa eta enplegua moteldu ditu. Hala, AEBn % 2,3ra jaitsi da hazkunde-tasa, nahiz eta 2018ko hedapen fiskalari lotutako erritmo biziari eusten dion oraindik ere.

Beste eskualde batzuek, ostera, euroguneak adibidez, % 1,3ko erregistroa eman dute, aipatutako bi gorabeheren eragin negatiboaren ondorioz. Alemania da kaltetu nagusietako bat. Automobil-sektorearen ahuleziagatik, besteak beste, 2019ko hazkunde-tasa aurreko urtekoa baino 9 hamarren txikiagoa izan da, % 0,6koa, hain zuzen.

Gure erreferentziako eremu geografikora etorritz:

- 2019an, Nafarroako Foru Erkidegoko barne-produktu gordinak (BPGd-ak) % 2,6 egin du gora, Estatuan baino 6 sei hamarren gehiago, % 2koa izan baita.
- Aurrekoaren ondorioz, lan-merkatuaren bilakaera positiboa izan da 2 eremu geografikoetan: enplegua % 2,4 hazi da Nafarroan eta % 2,3 Estatuan.
- Magnituderik eraginkorrena, langabezia-tasa, % 8,2koa da Foru Erkidegoan eta % 14,1ekoa Espainian. Azken batean, langabezia-tasa ohiko balioetara hurbiltzen ari da, Estatuan oraindik handia bada ere, eta finantza-krisiari lotutako ekoizpen-arrakala itxi egin da.
- Eskaintzaren ikuspegitik, sektore guztiek balio erantsi gordinean hazkunde positiboa izan dute aztertutako 2 eremu geografikoetan, Estatuko lehen sektoreak izan ezik.

2019

NAFARROAKO EKONOMIA

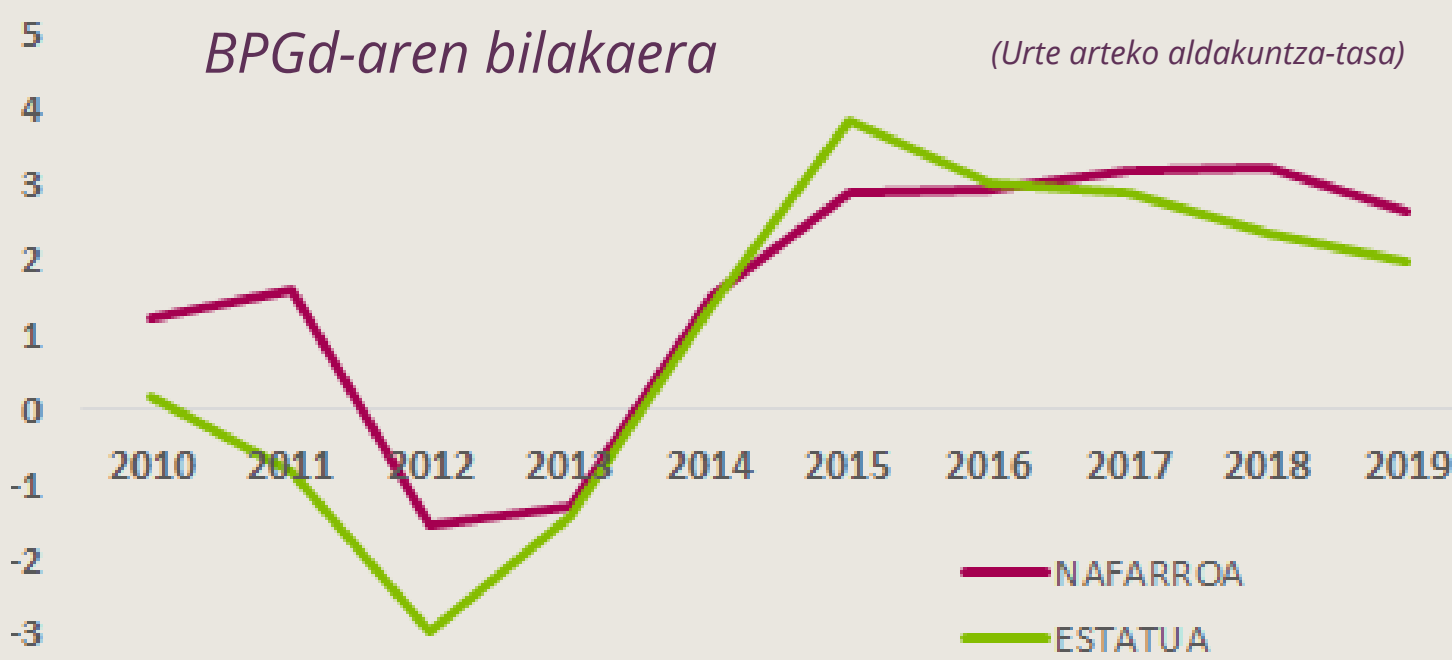
GERTAERA NAGUSIAK

BPGd-aren bilakaera	2018	2019
		(%-tan)
Estatu Batuak	2,9	2,3
Japonia	0,3	0,7
Alemania	1,5	0,6
Frantzia	1,8	1,5
Italia	0,7	0,3
Erresuma Batua	1,3	1,4
Kanada	2,0	1,7
Eurogunea	1,9	1,3
ELGE guztira	2,3	1,7

Iturria: ELGE. Aurreikuspen ekonomikoak, 2020ko ekaina

Nazioarteko hazkundeak

2019an, hedapen-erritmoa moteltzen jarraitu du munduko ekonomiak, batez ere Estatu Batuen eta Txinaren arteko gerra komertziala eta nagusitu den ziurgabetasuna direla eta. Hain zuzen, % 2,9 hazi da munduko ekonomia —% 3,6 aurreko ekitaldian—. Beraz, bai ekonomia aurreratuak eta bai garatzeko bidean daudenak aurreko ekitaldian baino dinamikotasun txikiagoz aritu dira: hurrenez hurren, % 1,7ko eta % 3,7ko hazkundeak eman dituzte 2019an; 2018an, berriz, % 2,2 eta % 4,5ekoak.

Iturria: Eustat, Nafarroako Estatistika Institutua eta EIN

BPGd-aren bilakaera (Estatua)

Ilido beretik, 2019an Estatuan ere geldotu egin da aurreratze-erritmoa: % 2ko hazkundeak izan du (2018an % 2,4koa). Hortaz, eutsi egin dio 2016an abiatutako moteltze-bideari.

Lan-merkatuari dagokionez, 2019an % 2,3 hazi da Estatuko landunen kopurua (2018an % 2,7), eta enpleguaren igoera orokorra izan da lehen sektorean ez beste guztietan.

BPGd-aren bilakaera sektoreka	2018	2019
		(%-tan)
NAFARROA		
- Lehen sektorea	1,7	0,7
- Industria	2,0	1,6
- Eraikuntza	2,5	3,2
- Zerbitzuak	4,1	3,4
Guztira	3,2	2,6
ESTATUA		
- Lehen sektorea	5,9	-2,6
- Industria	-0,4	0,6
- Eraikuntza	5,7	3,5
- Zerbitzuak	2,7	2,6
Guztira	2,4	2,0

Iturria: EIN eta Nafarroako Estatistika Institutua

Sektorekako bilakaera (Nafarroa eta Estatuak)

Era berean, Nafarroako ekonomiaren hedapena ere moteldu egin da: % 2,6ko igoera izan du (aurreko ekitaldian % 3,2koa). Lau sektore ekonomikorik handienek gorakadak izan dituzte, baina ez aurreko ekitaldiko indar berarekin; eraikuntzarena izan da salbuespen bakarra.

Estatuko datuekin alderatuta, lehen sektoreak eta industriaren sektoreak askoz ere hazkunde biziagoa izan dute; eraikuntzak, berriz, hazkunde txikiagoa du.

Enpleguaren bilakaera sektoreka (mila pertsonakotan)

NAFARROA	Lehen sektorea	Industria	Eraikuntza	Zerbitzuak
2018	11,8	75,2	17,8	177,4
2019	10,2	74,9	16,2	187,6
ESTATUA				
2018	812,6	2.708,3	1.221,8	14.585,1
2019	797,3	2.763,1	1.277,9	14.941,0

Iturria: EIN, Biztanleria Aktiboaren Inkesta (2011ko biztanleria-oinarria)

Lan-merkatua (Nafarroa eta Estatuak)

Nafarroako langabezia-tasa jaitsi egin da 2018ko % 10etik 2019ko % 8,2ra, eta landunen kopurua 288,9 mila pertsonakoa da.

sektoreak

2019-2018 urtetik urterako aldakuntza

Automobilak
Ekoizpena

+% 17,7

+% 4,5
+% 5,2

Papera eta kartoia
Ekoizpena

+% 5,6

+% 18,0
-% 24,2

Eraikuntza
Lizitazio publikoa

-% 3,2

+% 12,4

Nekazal-elikagaigintza
Industria Ekoizpen Indizea

+% 3,6

+% 2,6
+% 1,8

Siderurgia*
Ekoizpena

-% 5,1

+% 0,8
+% 0,7

Turismoa

Bidaiariak
Ostatu-gauak

Aireko

garraioa
Bidaiariak
Salgaiak

Errepideko

garraioa
Salgaiak

Hezkuntza

Unibertsitateko ikasleak
Unibertsitateaz kanpoko
ikasleak

Finantzak*

Kredituak
Gordailuak

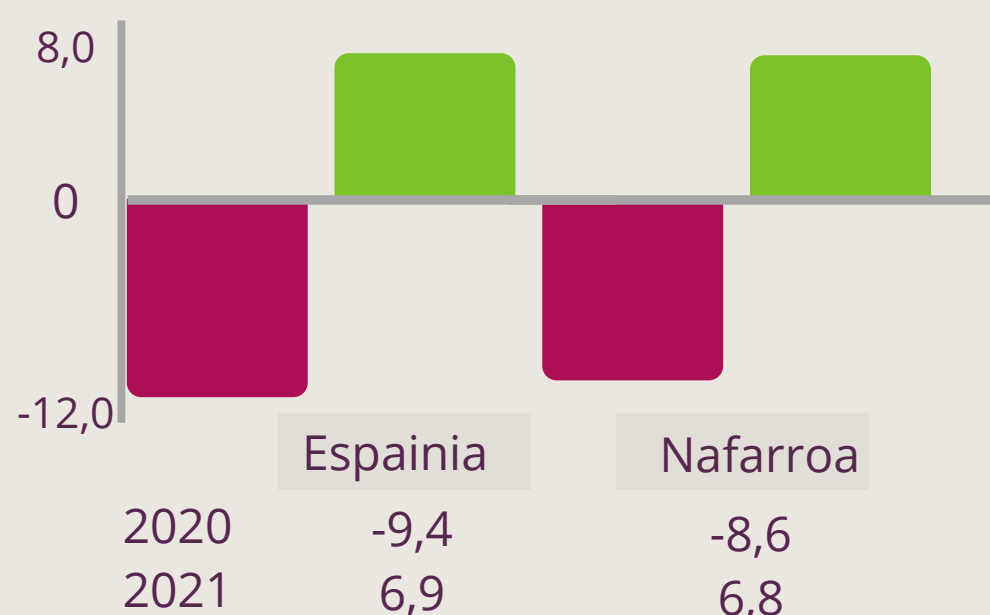

*Estatuaren koizpena

2020RAKO AURREIKUSPENAK

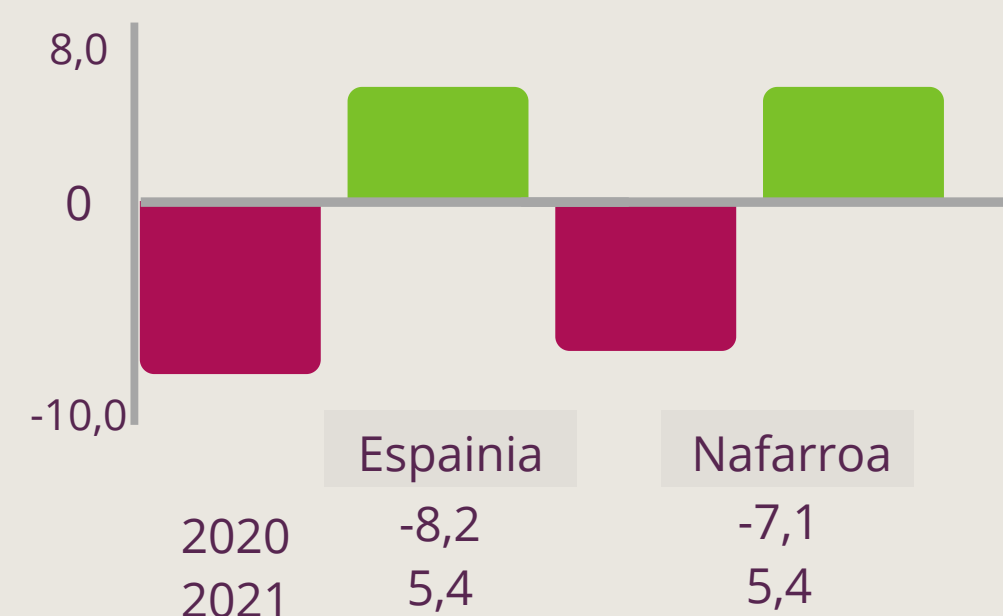
BPGd

COVID-19aren osasun-krisiak eragin handia izan du ekonomiaren bilakaeran. Txinan hasitako osasun-krisia 2020aren hasieran iritsi zen Europara. Birusa azkar hedatzen zela ikusita, biztanleria etxeetan konfinatzea eta ekonomia-jarduera hein handi batean geldiaraztea erabaki zuten herrialdeetako agintariek. Eta horrela gauzatu da, seguruenik, historiako atzeraldi globalik laburrena —2 hilabete iraun du 2 hiruhilekoren artean—. Baina, gainbehera hain izan da handia, pandemiaren aurreko egoerara itzultzeko 2 urte inguru beharko ditugula.

Hau da, 2 hilabetetan 2 urte galdu ditugu.

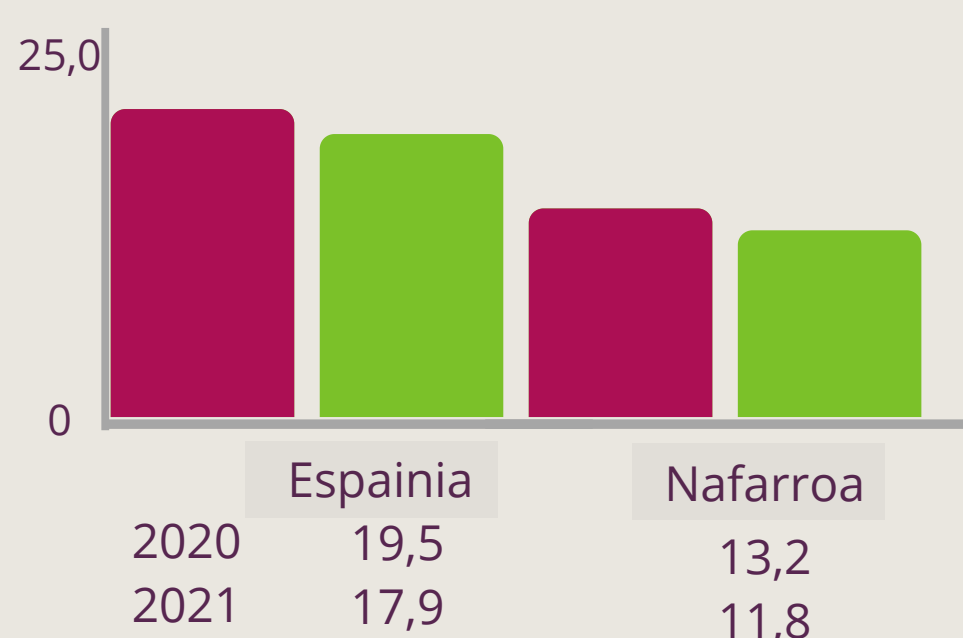
Enplegua

Dena den, finantza-krisian ez bezala, oraingoan irmotasunez eta azkar jokatu dute ekonomia-arloko agintariek, eta jokabide hori ezinbestekoa izan da krisiaren sakontasunari aurre egiteko. Diru- eta zerga-neurrietan zifra benetan ikusgarriak erabili dituzte, eta, seguruenik, horiei esker mugatu dira eragin negatiboak, oraingoz behintzat. Edonola ere, ekonomiaren itzalaldia nahiko azkar etorri bada ere, berriro martxan jartzea ez da hain erraza izango.

Lehenik, pandemiari lotutako ziurgabetasuna ez delako desagertu oraingoz; gaitza berriro agertzeko arriskua hor egongo da txertoa garatu arte. Urruntze soziala gauzatu da, eta oztopo izaten ari da zerbitzuen sektorean jarduera ekonomikoaren erritmoa leheneratzeko.

Langabezia-tasa

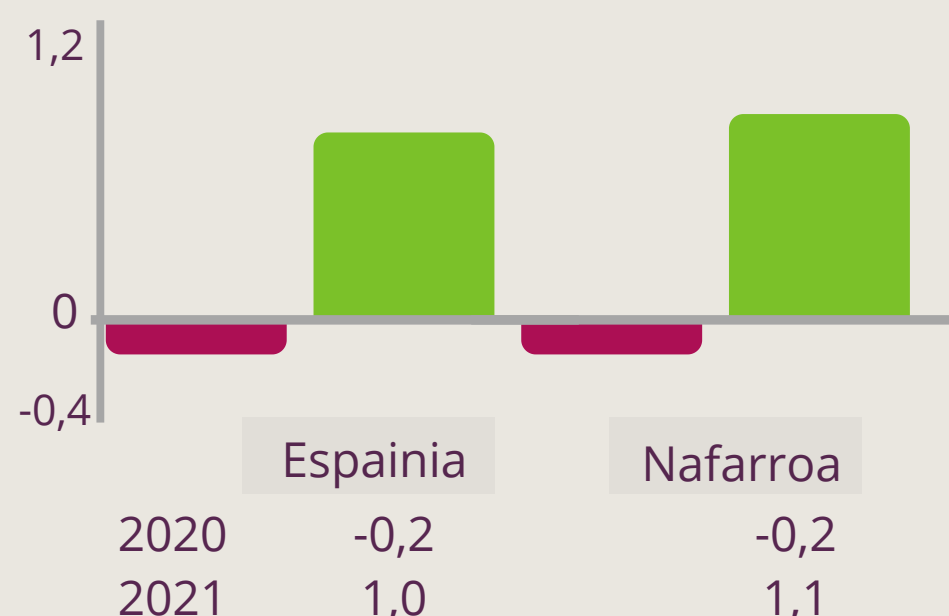

Bigarrenik, hornidura-kate luzeak dituzten industrietan eragina izango dute konfinamendua arintzearen inguruan herrialdeen artean dauden aldeek, eta jarduera murriztu egingo da pandemia-aurreko munduarekin alderatuta.

Hirugarrenik, osasun-krisiari aurre egiteko hartutako neurriek, finantzaketa-beharrak arintzen badituzte ere, zorpetzearen zama utziko dute. Hala, Europako herrialdeen artean alde nabarmenak egongo dira, zorpetze-mailaren arabera.

Azkenik, aipagarria da 2018-2019 biurtekoan moteltzea ekarri zuten gerra komertzialaren eta Brexitaren auziek areagotu egin dezaketela atzeraldia.

KPI

Horrenbestez, txostena ixtean eskura dugun informazio ekonomikoa kontuan hartuta, abian den urterako ditugun aurreikuspenak negatiboak dira, -% 9,4 inguruko hazkunde-tasa aurreikusten baitugu Espainian, -% 8,9koa EAEn eta -% 8,6koa Nafarroako Foru Erkidegoan. Eta, estres-testuingururik ezean, 2021ean % 7 inguruko tasak izango ditugu aztertutako 3 eremu geografikoetan.

19

2. ESPARRU OROKORRA

1. INGURUNE EKONOMIKOA (NAZIOARTEKOA ETA ESTATUKOA)

1.1 NAZIOARTEKO EKONOMIA

Ezaugarri nagusiak: ekoizpen-jarduera

Txosten honi ekin aurretik, argi izan behar da 2019ko ekitaldiari egiten diola erreferentzia. Hortaz, aurreikuspenei dagozkien epigrafeak alde batera utzita, txostenak ez ditu barne hartzen 2020ko munduko ekonomian oso gogor eragin duen SARS-CoV-2 (aurrerantzean, COVID-19) pandemiaren ondorioak.

2018an mundu mailako hazkundeak izandako geldotzeari (% 3,6ko hazkundea, aurreko ekitaldian erregistratutako % 3,9ko hazkundearen aldean) jarraipena emanez, 2019an ere behera egin zuen mundu mailako ekonomiaren hedapenaren erritmoak, % 2,9koa izateraino, batez ere, Estatu Batuen eta Txinaren arteko gerra komertzialaren eta ziurgabetasun maila altuaren ondorioz.

lido horretatik, aipatzekoa da aurreko ekitaldian baino mugimendu gutxiago izan zutela, bai ekonomia aurreratuek, bai sortu berri diren eta garapen-bidean dauden merkatuetan oinarritutako ekonomiek (% 1,7ko eta % 3,7ko igoerak, hurrenez hurren; 2018an, berriz, % 2,2koa eta % 4,5ekoa).

ELGA Ekonomia, Lankidetzeta eta Garapenerako Antolakundearen ekaineko aurreikuspenen arabera, herrialde industrializatuak hedapen-erritmoak ehuneko sei puntu egin zuen behera 2019an: % 1,7, aurreko ekitaldiko % 2,3ren aldean, kontsumo pribatuaren eta inbertsioaren hazkundea txikiagoa izan zelako.

1. koadroa Barne Produktu Gordinaren bilakaera

Herrialdea	(% Δ)		
	2017	2018	2019
Estatu Batuak	2,4	2,9	2,3
Japonia	2,2	0,3	0,7
Alemania	2,8	1,5	0,6
Frantzia	2,4	1,8	1,5
Italia	1,7	0,7	0,3
Erresuma Batua	1,9	1,3	1,4
Kanada	3,2	2,0	1,7
Eurogunea	2,7	1,9	1,3
ELGA, guztira	2,7	2,3	1,7

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Ipar Amerikako ekonomia % 2 baino gehiago hazi zen 2019an (% 2,3). Hazkunde hori 2018koa (% 2,9) baino ehuneko puntu erdi baxuagoa izan zen ordea, kontsumo pribatuaren eta, bereziki, inbertsioaren dinamikotasunak behera egin baitzuen. Japoniako

ekonomiaren hedapen-erritmoak, berriz, gora egin zuen, oraindik ere baxua izan arren (2019an % 0,7, eta urtebete lehenago % 0,3).

Sortu berri diren eta garapen-bidean dauden merkatuen ekonomiei dagokienez ere, hazkundearen erritmoaren apaltzea orokorra izan zen 2019an. Ekonomiaren hazkundera % 6,1ekoa izan zen Txinan (aurreko bi ekitaldietan, berriz, ia % 7koa), Indian % 4,2ra jaitsi zen (2018ko datua baino ia ehuneko bi puntu beherago) eta Errusian eta Brasilen % 1 baino apur bat handiagoa (% 1,3 eta % 1,1, hurrenez hurren; aurreko ekitaldian, berriz, % 2,5 eta % 1,3).

2. koadroa Kontsumo pribatuaren, kontsumo publikoaren eta inbertsioaren bilakaera

Herrialdea	Kontsumo pribatua			Kontsumo publikoa			Inbertsioa		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Estatu Batuak	2,6	3,0	2,6	0,6	1,7	1,8	3,7	4,1	1,8
Japonia	1,3	0,0	0,1	0,2	0,9	1,9	3,0	0,6	1,3
Alemania	1,6	1,2	1,7	2,4	1,4	2,7	3,1	3,5	2,6
Frantzia	1,7	0,8	1,5	1,4	0,9	1,7	5,0	3,2	4,3
Italia	1,5	0,9	0,4	-0,1	0,1	-0,4	3,4	2,9	1,4
Erresuma Batua	2,2	1,6	1,1	0,3	0,4	3,5	1,6	-0,2	0,6
Kanada	3,6	2,1	1,6	2,3	3,0	2,1	3,6	1,2	-0,4
Eurogunea	1,8	1,4	1,3	1,3	1,1	1,8	3,8	2,4	5,8
ELGA, guztira	2,5	2,1	1,8	1,3	1,9	2,2	3,9	2,4	1,4

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Gure ingurune hurbilean, Eurogunearen hedapen-erritmoa % 1,3ra jaitsi zen 2019an (2018an, % 1,9). Jaitsiera horretan eragin handia izan zuen Alemaniako ekonomiaren ahultasunak, 2019an % 0,6 baino ez baitzen igo, aurreko ekitaldian igo zenaren erdia baino gutxiago (2018an, % 1,5).

Kanpo-merkataritza

Ekonomiaren dinamikotasun baxuagoko egoera horretan, ELGAko kide diren herrialdeek kanpora egindako salmentek zein erosketek indarra galdu zuten, aurreko ekitaldiarekin alderatuta. Esportazioen hazkundera % 1,9koa izan zen 2019an, eta inportazioena % 2,1ekoa (2018an, hurrenez hurren, % 3,5koa eta % 3,3koa).

Hala, Erresuma Batuan izan ezik, kontuan izan ditugun gainerako herrialde guztietan moteldu egin zen kanpoko merkataritza-eragiketen indarra.

3. koadroa Ondasun eta zerbitzuen truke-bolumenaren aldakuntzak

(%Δ)

Herraldea	Inportazioak			Esportazioak		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Estatu Batuak	4,7	4,4	1,0	3,5	3,0	0,0
Japonia	3,4	3,7	-0,7	6,8	3,5	-1,6
Alemania	5,7	3,7	2,5	5,5	2,3	1,0
Frantzia	4,7	3,1	2,6	4,6	4,6	1,8
Italia	6,5	2,8	-0,2	6,0	1,7	1,4
Erresuma Batua	3,5	2,0	4,6	6,1	1,2	4,8
Kanada	4,2	2,6	0,6	1,4	3,1	1,3
ELGA, guztira	5,1	3,3	2,1	4,9	3,5	1,9

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Prezioak

Petrolioaren prezioak 2019an izandako beherakadak (Brent upelaren prezioa, 2018an upeleko 70,9 dolarrekoa izatetik, 2019an 64,8 dolarrekoa izatera pasatu zen) kontsumoko prezioen hazkunde-erritmoaren moteltze orokorra eragin zuen kontuan hartutako herrialdeetan.

Hala, ELGaren arabera, kontsumoko prezio-indizearen hazkundera 2019an % 1,8ra jaitsi zen Estatu Batuetan, eta % 1,2ra Eurogunean (aurreko ekitaldian, hurrenez hurren, % 2,4koa eta % 1,8koa izan ziren).

4. koadroa Kontsumoaren prezio-indizearen bilakaera

(%Δ)

Herraldea	2017	2018	2019
Estatu Batuak	2,1	2,4	1,8
Japonia	0,5	1,0	0,5
Alemania	1,7	1,9	1,4
Frantzia	1,2	2,1	1,3
Italia	1,3	1,2	0,6
Erresuma Batua	2,7	2,5	1,8
Kanada	1,6	2,2	2,0
Eurogunea	1,5	1,8	1,2

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Egoera horretan, Estatu Batuetako Erreserba Federalak ehuneko puntu laurden bat murriztu zuen bere erreferentzia-tasa, hiru aldiz: uztailean, irailean eta urrian. Hala, 2019aren itxieran, % 1,75ekoa zen Erreserba Federalaren tasa. Europako Banku Zentralak, berriz, ekitaldi osoan zehar ez zuen bere tasa aldatu, eta % 0an mantendu zuen.

Lan-merkatua

2019an ekonomiaren hazkundera apalagoa izan bazen ere, langabezia-tasak behera egin zuen kontuan hartutako herrialde guztietan, Japonian izan ezik, egonkor mantendu baitzen, % 2,4an. Estatu Batuetan % 3,7ra jaitsi zen langabezia-tasa, Eurogunean % 7,6ra,

eta gainerako industrializatutako herrialdeen multzoan % 5,4ra (2018ko tasak, hurrenez hurren, % 3,9, % 8,2 eta % 5,5).

5. koadroa Langabezia-tasa
(biztanleria aktiboaren %)

Herrialdea	2017	2018	2019
Estatu Batuak	4,4	3,9	3,7
Japonia	2,8	2,4	2,4
Alemania	3,8	3,4	3,2
Frantzia	9,4	9,0	8,4
Italia	11,3	10,6	9,9
Erresuma Batua	4,4	4,1	3,8
Kanada	6,3	5,8	5,7
Eurogunea	9,1	8,2	7,6
ELGA, guztira	5,9	5,5	5,4

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Diru- eta aurrekontu-politika

Defizita orokorra izan zen 2019an eta, testuinguru horretan, aurrekontuaren gauzatzearen bilakaera heterogeneoa izan zen. Italiak, Erresuma Batuak eta Kanadak haien kontu publikoetako desorekak apaldu zituzten (hurrenez hurren, -% 1,6, -% 2,1 eta -% 0,3ko defizitak izan zituzten; aurreko ekitaldian, berriz, -% 2,2, -% 2,2 eta -% 0,4koak). Estatu Batuek, Japoniak eta Frantziak, berriz, areagotu egin zituzten desoreka horiek (hurrenez hurren, -% 7,3, -% 2,6 eta -% 3ko defizitak; aurreko ekitaldian, -% 6,7, -% 2,3 eta -% 2,3koak). Bestalde, Alemaniak bere superabita murriztu zuen; 2018an % 1,9eko superabita izan zuen, eta 2019an % 1,4koa.

Eurogune osoa kontuan izanik, 2019an -% 0,7ra igo zen defizita (aurreko ekitaldian -% 0,5ekoa izan zen). Aldi berean, ELGaren finantzaketa-beharra BPGaren -% 3,3ra igo zen, 2018ko datua (-% 2,9) baino ehuneko lau puntu okerragoa.

6. koadroa Administrazio Publikoen finantzaketa-beharrak
(finantzaketa-ahalmena (+) edo finantzaketa-beharra (-), BPG nominalaren ehunekoaren arabera)

(BPGaren %)

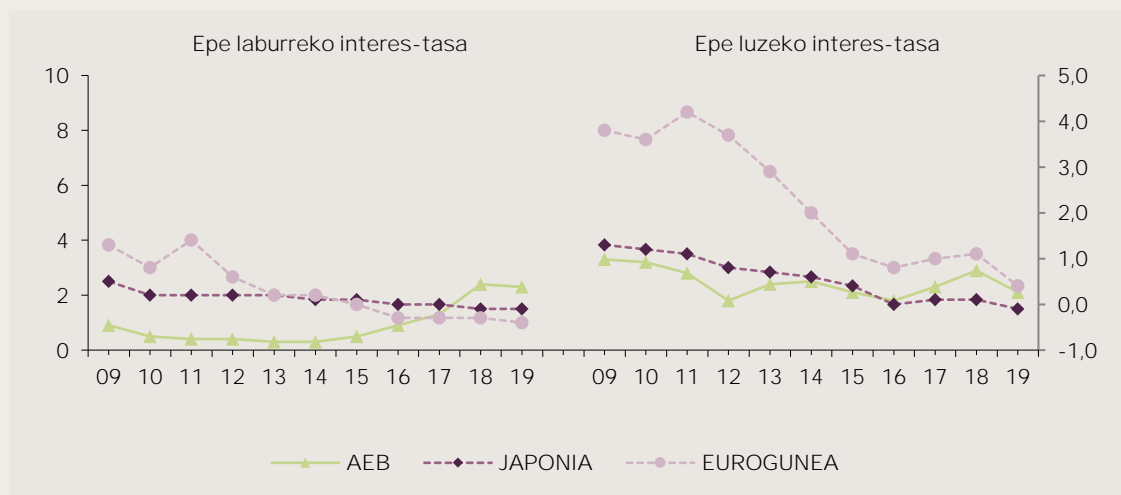
Herrialdea	2017	2018	2019
Estatu Batuak	-4,3	-6,7	-7,3
Japonia	-2,9	-2,3	-2,6
Alemania	1,2	1,9	1,4
Frantzia	-2,9	-2,3	-3,0
Italia	-2,4	-2,2	-1,6
Erresuma Batua	-2,4	-2,2	-2,1
Kanada	-0,1	-0,4	-0,3
Eurogunea	-1,0	-0,5	-0,7
ELGA, guztira	-2,3	-2,9	-3,3

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Diru-politikari dagokionez, aurrez ere aipatu dugun moduan, Europako Banku Zentralak % 0an mantendu zuen bere interes-tasa 2019an zehar. Estatu Batuetako Erreserba

Federalak, berriz, ehuneko puntu laurden bat murriztu zuen hiru alditan: uztailean, irailean eta urrian; ekitaldiaren itxieran % 1,75ekoa zen interes-tasa.

1. grafikoa Interes-tasen aldakuntza

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

Europar Batasuna

Arreta Europara ekarrita, argi utzi behar da txosten hau egiteko unean, Brexita gorabehera, EBren eta Erresuma Batuaren arteko etorkizuneko harremanak ez daudela batere argi oraindik. Hori dela eta, azterketa hau etorkizuneko harreman komertzialen status quo-aren gaineko hipotesi guztiz teknikoan oinarritzen da; hipotesi hori bat dator Europar Batasunaren udaberriko aurreikuspenekin. (Aurreikuspeneko baino ez; inola ere ez da negoziaketaren emaitzaren pronostikoa).

Europar Batasunaren udaberriko aurreikuspenen arabera, 2019an EB-27 multzoaren hazkundera % 1,5era murriztu zen (2017an % 2,7ekoa izan zen, 2018an % 2,1ekoa). Izan ere, ehuneko puntu bat behera egin zuen barne-eskariaren hazkundera (2019an % 1,9koa izan zen, eta 2018an % 2koa), nabarmen egin zuen behera esportazioen aurrerapen-erritmoak (% 2,7; aurreko ekitaldian, berriz, % 3,5) eta apur bat gora egin zuten inportazioek, baina neurri txikiagoan (% 3,7, eta aurreko ekitaldian, % 3,3).

Barne eskariari dagokionez, apur bat behera egin zuen kontsumo pribatuaren dinamikotasunak (% 1,6ko hazkundera izan zuen 2019an; 2018an, berriz, % 1,7koa). Kontsumo publikoaren eta, bereziki, inbertsioaren hazkundera mailek, berriz, gora egin zuten (% 1,8ko eta % 5,7ko aurrerapenak, hurrenez hurren; aurreko ekitaldian, aldiz, % 1,2koa eta % 2,9koa).

7. koadroa Adierazle nagusiak (EB-27)

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2017	2018	2019
Jarduera			
– Kontsumo pribatua	2,0	1,7	1,6
– Kontsumo publikoa	1,3	1,2	1,8
– Kapital Finkoaren Eraketa Gordina	3,7	2,9	5,7
– Barne-eskaria	2,5	2,0	1,9
– Esportazioak	5,6	3,5	2,7
– Inportazioak	5,3	3,3	3,7
– BPG	2,7	2,1	1,5
Prezioak eta soldatak			
– BPGaren deflatorea	1,2	1,4	1,9
– Kontsumo pribatuaren deflatorea	1,4	1,5	1,4
– Banakako lan-kostu errealak	-0,2	0,5	0,1

Iturria: European Economy. Europako Batzordea (2020ko udaberria)

Datuak herrialdeka aztertuta, orokorrean denak hazi ziren, baina aurreko ekitaldian baino hazkunde apalagoa izan zuten gehienek. Irlanda (% 5,5), Hungaria (% 4,9), Malta (% 4,4), Estonia (% 4,3), Polonia eta Errumania (% 4,1 bi kasuetan) hazi ziren gehien, denak % 4tik gora. Bestetik, Frantziak, Suediak, Finlandiak, Alemaniak eta Italiak izan zuten hazkunderik apalena (hurrenez hurren, % 1,3, % 1,2, % 1, % 0,6 eta % 0,3). Puntu honetan, nabarmentzekoa da Batasuneko traktore nagusia den Alemaniako ekonomiaren hazkunde mailak ia ehuneko puntu bat egin zuela behera, aurreko ekitaldiarekin alderatuta.

8. koadroa Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkundea
(Europar Batasuna)

(Urte arteko aldakuntzaren %)

Herrialdea	2017	2018	2019
Irlanda	8,1	8,2	5,5
Hungaria	4,3	5,1	4,9
Malta	6,5	7,3	4,4
Estonia	5,7	4,8	4,3
Polonia	4,9	5,3	4,1
Errumania	7,1	4,4	4,1
Lituania	4,2	3,6	3,9
Bulgaria	3,5	3,1	3,4
Txipre	4,4	4,1	3,2
Kroazia	3,1	2,7	2,9
Txekiar Errepublika	4,4	2,8	2,6
Eslovenia	4,8	4,1	2,4
Danimarka	2,0	2,4	2,4
Eslovakia	3,0	4,0	2,3
Luxenburgo	1,8	3,1	2,3
Letonia	3,8	4,3	2,2
Portugal	3,5	2,6	2,2
Espainia	2,9	2,4	2,0
Grezia	1,5	1,9	1,9
Herbehereak	2,9	2,6	1,8
Austria	2,5	2,4	1,6
EB-27	2,7	2,1	1,5
Erresuma Batua	1,9	1,3	1,4
Belgika	2,0	1,5	1,4
Frantzia	2,3	1,7	1,3
Suedia	2,4	2,2	1,2
Finlandia	3,1	1,6	1,0
Alemania	2,5	1,5	0,6
Italia	1,7	0,8	0,3

Iturria: European Economy. Europako Batzordea (2020ko udaberria)

Per capita BPGari dagokionez, erosketa-ahalmenaren parekotasuna kontuan hartuta, 2019an oraindik ere ezberdintasun handiak zeuden Batasuneko herrialdeen artean. Ildo honetatik jarraituz, lehengo EB-15aren eremuan, Grezia (% 64), Portugal (% 72,5), Espainia (% 84,7), Italia (% 88,7) eta Frantzia (% 97) EB-15aren batezbestekotik (% 100) behera zeuden. Luxenburgok, berriz, batez besteko mailaren bikoitza baino altuagoa izan zuen (% 241,3). EB-27 osoa kontuan izanda, bata bestearen segidan kide berriak gehitu izanak batez besteko per capita BPG komunitarioaren beherakada nabarmena eragin zuen.

9. koadroa Europar Batasuneko per capita BPGa (2019)

Herrialdea	EB-15=100	EB-27=100
Luxenburgo	241,3	259,7
Irlanda	181,8	195,7
Danimarka	120,4	129,6
Herbehereak	120,2	129,4
Austria	118,8	127,9
Alemania	112,8	121,4
Suedia	111,3	119,8
Belgika	108,9	117,2
Finlandia	102,8	110,7
EB-15 guztira	100,0	107,6
Erresuma Batua	97,8	105,3
Frantzia	97,0	104,4
EB-27 guztira	92,9	100,0
Malta	91,0	98,0
Italia	88,7	95,5
Txekiar Errepublika	85,2	91,7
Espainia	84,7	91,2
Txipre	83,9	90,3
Eslovenia	81,4	87,6
Estonia	78,1	84,1
Lituania	77,1	83,0
Portugal	72,5	78,0
Eslovakia	68,8	74,1
Hungaria	68,4	73,6
Polonia	67,7	72,9
Letonia	65,1	70,1
Grezia	64,0	68,9
Errumania	63,1	67,9
Kroazia	60,0	64,6
Bulgaria	48,6	52,3

Iturria: European Economy. Europako Batzordea (2020ko udaberria)

Aurreikuspenak

2020aren hasieran COVID-19aren pandemiak mundu mailako inpaktu gogorra izan du gure gizartean, eta beharrezkoak izan dira isolatzeak, konfinamenduak eta itxiera orokorrak, birusa gehiago ez zabaltzeko. Hala, birusak eragindako osasun-krisiak jardueraren bat-bateko geldialdia eta ekonomiaren atzeraldi sakona ekarri ditu. Atzeraldi horren neurria eta bilakaera ikusteko dago oraindik, baina argi dago gure gertuko historiaren pasarterik okerreanean gaudela.

Lan hau egiteko unean, ez dago birusari aurre egiteko txertorik, ezta tratamendu eraginkorrik ere, hortaz, "bigarren olatu" batek jardueraren erorketa librea eragiteak sortzen du kezkarik handiena.

Egoera honen aurrean, nazioarteko erakunde nagusien aurreikuspen ekonomiko guztiak txarrak dira. NDF (Nazioarteko Diru Funtsak) -% 3ko mundu mailako jardueraren atzerakada aurreikusi du 2020ko apirilean ekitaldi honetarako, nahiz eta % 5,8ko igoera nabarmena aurreikusten duen 2021erako.

Edonola ere, pandemiaren bilakaeraren araberakoa izango da jardueraren bilakaera ere. Hori dela eta, egokia izan daiteke ELGaren ekaineko aurreikuspenak kontuan hartzea, bi

egoera ezberdin irudikatzen baitituzte: bata, birusaren bigarren olatuarekin eta, bestea, gabe.

Bi agertokietan, ekonomia-bloke handi guztiek egingo dute atzera 2020an. Euroguneak izango du atzerakada handiena (-% 9,1 eta -% 11,5 artean), eta langabezia-tasa eta defizit publikoa % 10eko mailara hurbilduko dira.

Etorkizunari begira, sektore jakin batzuek shock altuak izango dituztela eta horrek ondorio ekonomikoak izango dituela kontuan izanda, osasun-neurriez gain, ekonomia babesteko neurri garrantzitsuak hartu beharko dituzte agintariek zerga-, diru- eta finantza-eremuetan.

10. koadroa Ekonomia-aurreikuspenak (industrializatutako herrialdeak)

Aurreikusitako egoera	Berragertzerik gabe			
	Berragertzerik gabe		Berragertzea-rekin	
Kontzeptua	2020	2021	2020	2021
– BPG erreala (% Δ)				
• Estatu Batuak	-7,3	4,1	-8,5	1,9
• Japonia	-6,0	2,1	-7,3	-0,5
• Eurogunea	-9,1	6,5	-11,5	3,5
• ELGA, guztira	-7,5	4,8	-9,3	2,2
– Inflazioa (kontsumoaren prezio-indizea) (%Δ)				
• Estatu Batuak	1,5	1,5	1,4	1,1
• Japonia	-0,3	-0,1	-0,3	-0,5
• Eurogunea	0,4	0,5	0,4	0,2
– Langabezia-tasa (biztanleria aktiboaren %)				
• Estatu Batuak	11,3	8,5	12,9	11,5
• Japonia	3,2	3,2	3,4	3,9
• Eurogunea	9,8	9,5	10,3	11,0
• ELGA, guztira	9,2	8,1	10,0	9,9
– Defizit publikoa (BPGaren %)				
• Estatu Batuak	-15,0	-10,5	-16,8	-11,8
• Japonia	-11,6	-5,9	-12,9	-7,4
• Eurogunea	-9,2	-5,1	-10,9	-8,3
• ELGA, guztira	-11,1	-7,1	-12,7	-9,2

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2020ko ekaina)

1.2 ESPAINIAKO EKONOMIA

Ezaugarri nagusiak

Espainiako ekonomiaren hazkunde-erritmoa % 2ra mugatu zen 2019an. Hala, 2016an hasitako geldotze-joerarekin jarraitu zuen (% 3,8ko hazkundea 2015an, % 3koa 2016an, % 2,9koa 2017an eta % 2,4koa 2018an).

Edonola ere, Espainiako ekonomia Europakoa baino gehiago hazi zela kontuan izanda, ekonomia komunitario nagusien benetako bateratze-prozesuan aurrera egin dela esan daiteke.

Eskariari dagokionez, 2019an gora egin zuen BPGak. Izan ere, mundu mailako hazkundeari ekarpen positiboa egin zioten bai barne-eskariak, ehuneko 1,5 puntukoa, bai kanpo-sektoreak, ehuneko 0,5 puntukoa. Aitzitik, 2018an, kanpo-sektorearen -0,3 puntuko ekarpen negatiboak zati batean konpentsatu egin zuen etxeko eskariak egindako 2,6 puntuko ekarpen positiboa.

Lan-merkatuari dagokionez, lehen sektorean izan ezik, gainerako sektoreetan enpleguak gora egin zuen 2019an, eta, ondorioz, biztanleria okupatuaren kopurua % 2,3 hazi zen (aurreko ekitaldian, % 2,7). Bestalde, langabetu kopuruak -% 6,6 egin zuen behera (2018an, -% 11,2). Hala, 2019an 3.247.800 pertsona zeuden langabezian; langabezia-tasa % 14,1ekoa izan zela esan nahi du horrek.

Prezioei dagokionez, 2019aren itxieran (abendutik abendura), KPIaren urte batetik besterako aldakuntza % 0,8ra jaitsi zen (aurreko ekitaldiaren itxieran, % 1,2koa zen). Urteko batezbestekoa, berriz, % 0,7ra jaitsi zen (2018ko batezbestekoa % 1,7koa izan zen).

Azkenik, aurrekontuen gauzatzeari dagokionez, Administrazio Publikoek BPGaren -% 2,82ko defizita izan zuten 2019an, aurreko ekitaldiko emaitza baino ehuneko 0,3 puntu negatibo baxuagoa (2018an, BPGaren -% 2,53ko defizita izan zen).

Agregatu makroekonomiko nagusiak

Espainiako ekonomiaren hazkunde-erritmoa pixkanaka jaisten joan zen 2019ko hiruhileko guztietan. Lehenengo, bigarren, hirugarren eta laugarren hiruhilekoetan urte batetik besterako % 2,2, % 2, % 1,9 eta % 1,8ko hazkundeak erregistratu zituzten, hurrenez hurren.

Aurreko txostenetan egin bezala, jarraian ikuspegi hauen arabera aztertuko dugu jardueraren bilakaera: eskaria (norakoa), eskaintza (jarduera) eta errenta (banaketa).

- 2019an, Estatuko guztizko BPGa 1.245.331 milioi eurokoa¹ izatera iritsi zen. Azkeneko kontsumoari dagozkio 950.525 milioi (704.552 etxebizitzena, 12.735 etxebizitzaren zerbitzura dauden irabazi-asmorik gabeko gizarte-erakundeena eta 233.238 administrazio publikoena), inbertsioari 259.645 (124.305 eraikuntzan, 80.241 ekipo-ondasunetan eta 41.289 jabetza intelektualaren produktuetan) eta izakinen aldakuntzari 10.386. Hala, barne-eskaria 1.210.170 milioi eurokoa izan zen. Esportazioak (434.250 milioi euro) eta inportazioak (399.089 milioi euro) ere kontuan izanda, haien arteko aldea kanpo-eskaria izanik, guztizko eskaria kalkulatzeko da.

¹ Prezio korrontekak.

- Barne-eskariak mundu mailako hazkunderari egindako ehuneko 1,5 puntuko ekarpen positiboari, kanpo-eskariak egindako ehuneko 0,5 puntuko ekarpen positiboa gehitu behar zaio. Etxeko eskariari dagokionez, kontsumo pribatuaren hazkundera moteldu egin zen (% 1,1 2019an, eta % 1,8 aurreko ekitaldian), eta kontsumo publikoarena indartu (% 2,3 2019an, eta % 1,9 2018an). Bestetik, inbertsioaren hazkundera asko moteldu zen (% 1,8ko hazkundera, eta aurreko ekitaldian % 5,8koa). Moteltze horrek argi uzten du inbertsioak eraikuntzarekin eta ekipo-ondasunekin duen harremana (2019an % 0,8 eta % 2,6ko hazkunderak izan zituzten eraikuntzak eta ekipo-ondasunek, hurrenez hurren; 2018an, berriz, % 6,6koa eta % 5,7koa).
- Sektorearen araberako banaketari erreparatuta, 33.017 milioi euro dagozkie lehen sektoreari, 178.082 milioi euro industriari, 73.470 milioi euro eraikuntzari eta 845.159 milioi euro zerbitzuei. Zifra horiek zerga garbiei (115.603 milioi euro) gehituta, guztizko ekoizpena kalkulatu da.
- Industria, eraikuntzak eta zerbitzuak hazi egin ziren 2019an, baina azken biak aurreko ekitaldian baino erritmo apalagoan (% 0,6, % 3,5 eta % 2,6ko hazkunderak izan zituzten 2019an; 2018an, -% 0,4, % 5,7 eta % 2,7koak, hurrenez hurren). Aitzitik, lehen sektoreak -% 2,6ko atzerakada izan zuen (aurreko ekitaldian % 5,9eko hazkundera izan zuen).

11. koadroa Barne-produktu gordina eta haren osagaiak (Eskaria eta Eskaintza)

(urte arteko tasaren %, bolumen kateatua)

Eragiketak		2018	2019
ESKARIA	Azken kontsumoaren gastua	1,9	1,4
	– Etxebizitzena	1,8	1,1
	– EZIAGGE-ena	2,5	1,3
	– Administrazio publikoena	1,9	2,3
	Kapital finkoaren eraketa gordina	5,3	1,8
	– Eraikuntza	6,6	0,8
	– Ekipo-ondasunak eta armamentu-sistemak	5,7	2,6
	Izakinen aldakuntza*	0,2	0,1
	Barne-eskaria*	2,6	1,5
	Ondasunen eta zerbitzuen esportazioa	2,2	2,6
	Ondasunen eta zerbitzuen inportazioa	3,3	1,2
ESKAINTZA	Barne-produktu gordina, merkatu-prezioan	2,4	2,0
	Nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza	5,9	-2,6
	Industria	-0,4	0,6
	Eraikuntza	5,7	3,5
	Zerbitzuak	2,7	2,6
	Produktuen gaineko zerga garbiak	1,2	-0,1

(*): Merkatuko prezioen BPGaren hazkunderari egindako ekarpena.

Iturria: EIN

- Errentari dagokionez, BPGaren % 45,8 hartzen du soldatapekoen ordainketak, % 44 ustiapenaren soberakin gordinak eta, gainerako % 10,2a, ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiek.

12. koadroa Barne Produktu Gordinaren banaketa (Errenta)

Eragiketak	2017	2018	2019	(% Δ nominala)
				2019 (M eurotan)
Soldatapekoen ordainketa ⁽¹⁾	3,9	4,0	4,7	570.433
Ustiapenaren soberakin gordina ⁽²⁾	4,6	2,5	3,0	547.942
ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiak ⁽³⁾	4,8	5,0	0,9	126.956
Barne-produktu gordina, merkatu-prezioan ⁽⁴⁾	4,3	3,5	3,6	1.245.331

(4) = (4)+(1)+(3).

Iturria: EIN

Kanpo-merkataritza

2019an bilakaera heterogeneoa izan zuen kanpo-merkataritzak. Esportazioek indarra hartu zuten (% 2,6ko igoera; aurreko ekitaldian, % 2,2koa), eta inportazioek, berriz, galdu (% 1,2ko igoera; 2018an, % 3,3koa).

Hala, esportazioen joera inportazioena baino hobea izan zela kontuan izanda, kanpo-eskariak mundu mailako hazkunderari egindako ekarpena positiboa izatera pasatu zen (ehuneko 0,5 puntu positiboko ekarpena 2019an; aurreko ekitaldian, aldiz, ehuneko 0,3 puntu negatibokoa). Datuak hiruhilekoen arabera aztertuta, kanpo-eskariak mundu mailako hazkunderari egindako ekarpena positiboa izan zen ekitaldiaren hiruhileko guztietan.

Laneko prezioak eta kostuak

Urteko lau hiruhilekoetan petrolio-upelaren prezioak intentsitate maila ugariarekin behera egin bazuen ere, Estatuko prezioek urte batetik besterako aldakuntza positiboa izan zuten 2019ko hilabete guztietan, baina nahiko modu heterogeneoan. KPlaren urte batetik besterako aldakuntza % 1ekoa izan zen urtarrilean, % 1,1ekoa otsailean, % 1,3koa martxoan, % 1,5ekoa apirilean, % 0,8koa maiatzean, % 0,4koa ekainean, % 0,5ekoa uztailean, % 0,3koa abuztuan, % 0,1ekoa irailean eta urrian, % 0,4koa azaroan eta % 0,8koa abenduan.

Hala, 2019aren itxieran (abendutik abendura) inflazioa % 0,8koa zen (2018aren itxieran, % 1,2koa). Ekitaldiko prezioen igoera, berriz, batez beste, % 0,7ra jaitsi zen (2018an % 1,7ko prezioen igoera izan zen). Azpiko inflazioak, bestalde, % 0,9an mantendu zuen hazkunde maila (aurreko ekitaldiko zifra bera).

ELGaren arabera, 2019an Eurogunearen inflazio-tasa (kontsumoko prezio-indizearen bidez adierazita) % 1,2koa izan zela kontuan izanda (2018an % 1,8koa), euroa duten herrialdeen blokea baino ehuneko 0,5 puntu beherago kokatu zen Espainiako ekonomia (aurreko ekitaldian, ehuneko 0,1 puntu negatibokoa aldea izan zen).

Ondasunen taldeei dagokienez, 2019an hotelen, kafetegien eta jatetxeen taldeak izan zuen inflazio altuena (% 2). Segidan, “bestelakoak” izenarekin sailkatutako taldea (% 1,4), garraioak (% 1,1), elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak eta irakaskuntza (% 1 bi kasuetan), jantziak eta oinetakoak (% 0,9), osasun alorra eta komunikazioak (% 0,8 bi kasuetan), eta alkoholdun edariak eta tabakoa eta etxeko tresneria (% 0,7 bi kasuetan). Bestalde, aisialdian eta kulturen eta etxebizitzetan prezioak jaitsi egin ziren (-% 0,5 eta -% 1,5, hurrenez hurren).

13. koadroa Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) eta Industriako Prezioen Indizea (IPI)

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2017	2018	2019
KPI			
– Indize Orokorra ⁽¹⁾	1,1	1,2	0,8
– Indize Orokorra ⁽²⁾	2,0	1,7	0,7
Elikagaiak	1,3	1,7	1,0
Elikagaiak ez direnak	2,1	1,7	0,6
• Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak	1,2	1,6	1,0
• Alkoholdun edariak, tabakoa	1,7	1,9	0,7
• Jantziak eta oinetakoak	0,5	0,9	0,9
• Etxebizitza	3,9	2,4	-1,5
• Etxeko tresneria	-0,4	0,1	0,7
• Osasuna	0,7	0,3	0,8
• Garraioak	4,2	3,6	1,1
• Komunikazioak	1,3	2,2	0,8
• Aisialdia eta Kultura	1,1	-0,2	-0,5
• Irakaskuntza	0,9	0,8	1,0
• Hotelak, kafetegiak eta jatetxeak	1,9	1,9	2,0
• Bestelakoak	0,9	0,9	1,4
Azpikoa	1,1	0,9	0,9
IPI			
– Indize orokorra	4,4	3,0	-0,4
• Kontsumo-ondasunak	1,9	-0,2	0,2
• Ekipo-ondasunak	0,9	0,9	1,0
• Bitarteko ondasunak	3,4	2,6	-0,3
• Energia	10,4	8,0	-1,7

(1): Abendutik abendura.

(2): Urteko batez besteko aldakuntza.

Iturria: EIN

Industriako prezio-indize orokorrak behera egin zuen 2019an (-% 0,4 hain zuzen; eta aurreko ekitaldian, % 3ko igoera). Bitarteko ondasunen eta energiaren prezioek -% 0,3ko eta -% 1,7ko jaitsierak izan zituzten, hurrenez hurren. Kontsumo-ondasunen eta ekipu-ondasunen prezioek, berriz, gora egin zuten (% 0,2 eta % 1).

Laneko kostuei dagokienez, produktibitateak -% 0,3ko jaitsiera izan zuen 2019an (KPIaren % 2ko igoerak eta lanaldi osoko lanpostu kopuruaren % 2,3ko igoerak eraginda), eta soldatapeko bakoitzeko ordainketak % 2ko igoera. Ondorioz, lan-kostu unitarioa % 2,3 hazi zen (2018an % 1,1).

14. koadroa Errenten eta soldata-kostuen adierazleak

Kontzeptua	(% A)		
	2017	2018	2019
BPG erreala	2,9	2,4	2,0
Enplegua guztira*	2,8	2,5	2,3
Produktibitatea	0,1	-0,1	-0,3
Soldatapekoen ordainketa	3,9	4,0	4,7
Soldatapeko enplegua*	3,2	3,0	2,7
Soldatapeko bakoitzeko ordainketa	0,7	1,0	2,0
Lan-kostu unitarioa	0,6	1,1	2,3

(*): *Kontabilitate Nazionaleko enpleguaren datuak erabili dira: lanaldi osoko lanpostuak.*

Iturria: Guk geuk eginiko balioespena, EINen datuetatik abiatuta.

Lan-merkatua

2019an Espainiako ekonomiaren hazkunde-erritmoa apaldu bazen ere (% 2ko hazkundera; aurreko ekitaldian, % 2,4koa), okupazio-tasak igotzen jarraitu zuen, eta langabezia-tasak, berriz, jaisten. Dena den, langabezia-tasak handiegia izaten jarraitzen du oraindik ere.

Hala, Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) Biztanleria Aktiboa Inkestaren (BAI) arabera, biztanleria okupatuak % 2,3 egin zuen gora 2019an (2018an, % 2,7). Biztanleria aktiboaren guztizkoak, berriz, % 1 egin zuen gora.

Bestalde, jarduera-tasa % 58,6an mantendu zen. Apur bat murriztu zen gizonezkoen artean (% 64,3; aurreko ekitaldian, aldiz, % 64,6), eta apur bat igo zen emakumezkoen artean (% 53,3; aurreko ekitaldian, aldiz, % 53,1).

Aipatutako % 2,3ko igoeraren ondorioz, pertsona okupatuen kopurua 19.779.300 izateraino heldu zen 2019an. Izan ere, sektore guztietan igo zen biztanleria okupatuaren kopurua, lehen sektorean izan ezik, non -% 1,9 jaitsi baitzen. Dena den, eraikuntza-, zerbitzu- eta industria-sektoreek aurreko ekitaldietan baino igoera apalagoa izan zuten: sektorekako enpleguaren % 4,6, % 2,4 eta % 2ko igoerak; aldiz, aurreko ekitaldian, % 8,3, % 2,5 eta % 2,3, hurrenez hurren.

15. koadroa Lan-magnitude nagusien bilakaera.
Urteko batezbestekoak

(mila pertsona eta %)

Kontzeptua	2019	2017	% Δ	
			2018	2019
Biztanleria aktiboa	23.027,1	-0,4	0,3	1,0
Biztanleria okupatua	19.779,3	2,6	2,7	2,3
– Nekazaritza, abeltzaintza, arrantza	797,3	5,8	-0,8	-1,9
– Industria	2.763,1	5,0	2,3	2,0
– Eraikuntza	1.277,9	5,1	8,3	4,6
– Zerbitzuak	14.941,0	1,9	2,5	2,4
Biztanleria langabetua	3.247,8	-12,6	-11,2	-6,6
Langabezia-tasa*	14,1	-12,3	-11,4	-7,5

()*: Biztanleria aktiboaren %.

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2011. 2020ko apirileko datuak).

Biztanleria okupatuaren barruan, soldatapeko langileen hazkundera % 2,7ra jaitsi zen (aurreko ekitaldian % 3,3koa izan zen). Soldatapekoek ez diren langileen hazkundera, berriz, % 0,5 hazi zen (2018an, -%0,5), batez ere, langile autonomoen gorakadaren (% 0,9) ondorioz. Kontratu motari dagokionez, aurreko bi ekitaldietan ez bezala, kontratu mugagabea zuten soldatapeko langileen kopurua, proportzioan, gehiago hazi zen aldi baterako kontratua zuten langileena baino (% 3,5 eta % 0,6, hurrenez hurren).

Biztanleria langabetuak -% 6,6 egin zuen behera 2019an, 3.247.800 pertsona langabetu izateraino (2018an, -% 11,2). Hortaz, 2014an hasitako beheranzko joerak jarraitu zuen. Hala, langabezia-tasa % 14,1era jaitsi zen (aurreko ekitaldian % 15,3koa zen). Dena den, kontuan izan behar da Europako bigarren daturik txarrena duela Espainiak. Greziak du langabezia-tasarik altuena (% 17,3, Europar Batasunaren arabera).

16. koadroa Enplegua, lan-egoeraren eta kontratu-motaren arabera. Urteko batezbestekoak

(mila pertsona eta %)

Kontzeptua	2019	2017	% Δ	
			2018	2019
Biztanleria okupatua	19.779,3	2,6	2,7	2,3
Soldatapekoak	16.670,5	3,2	3,3	2,7
– Sektore pribatua	13.448,0	3,8	3,1	2,8
– Sektore publikoa	3.222,5	0,9	4,0	2,3
Soldatapekoak ez direnak*	3.108,8	-0,1	-0,5	0,5
– Enplegu-emaileak	954,7	5,7	-0,1	-0,6
– Autonomoak	2.045,5	-2,4	-0,2	0,9
– Kooperatibistak	25,5	-9,5	8,8	-1,5
– Familia-laguntza	75,3	-2,2	-15,2	3,4
Kontratu mugagabedun soldatapekoak	12.293,6	2,3	3,1	3,5
Aldi baterako kontratudun soldatapekoak	4.376,9	5,6	3,8	0,6
Lanaldi osoko okupazioa	16.882,7	2,9	3,1	2,3
Lanaldi partzialeko okupazioa	2.896,6	1,0	0,4	2,3

()*: Batura ez dator bat guztizkoarekin, bertan sailkatu ezin direnak ere sartu baitira.

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2011. 2020ko apirileko datuak).

Sektore publikoa eta interes-tasak

Ogasun Ministerioaren 2020ko maiatzaren hasierako datuen arabera, 2019an Administrazio Publikoek BPGaren $-\% 2,82$ ko defizita izan zuten, aurreko ekitaldiko emaitza baino ehuneko 0,3 puntu baxuagoa (2018an $-\% 2,53$ ko defizita izan zuten).

Tokiko udalbatzek bakarrik izan zuten saldo positiboa haien kontuetan, baina aurreko ekitaldietan baino baxuagoa (2019an, $\% 0,31$ eta 2018an, $\% 0,51$). Bilakaera kontuan izanda, Administrazio Zentralak eta Gizarte Segurantzak aurreko ekitaldian baino emaitza apur bat hobek izan zituzten.

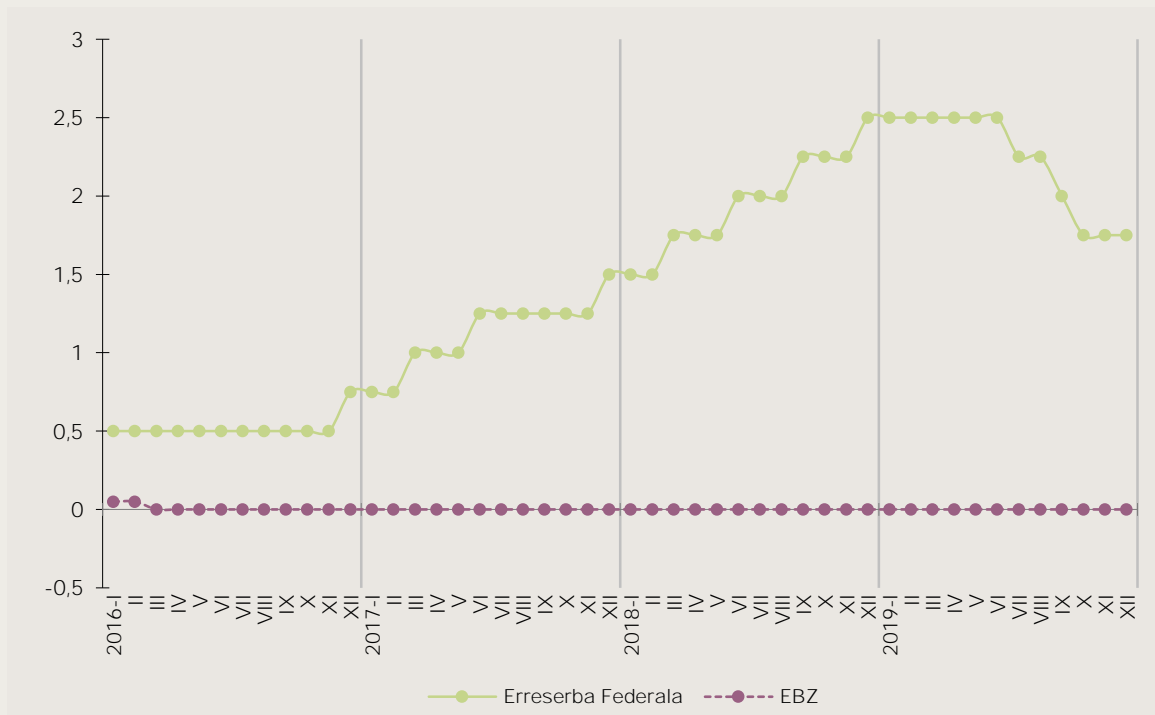
17. koadroa Defizit publikoa

Kontzeptua	(BPGaren %)	
	2018	2019
Administrazio zentrala	-1,32	-1,30
Autonomia-erkidegoak	-0,28	-0,55
Tokiko udalbatzak	0,51	0,31
Gizarte Segurantza	-1,44	-1,29
Administrazio Publikoak guztira	-2,53	-2,82

Iturria: Ogasun Ministerioa (2020ko maiatzak 1).

Azkenik, berriro ere aipatzekoa da 2019aren itxieran Erreserba Federalaren erreferentzia tasa $\% 1,75$ ean finkatuta geratu zela, uztailean, irailean eta urrian ehuneko puntu laurden bateko murrizketak jasan ondoren. Europako Banku Zentralaren erreferentzia-tasa, berriz, $\% 0$ an mantendu zen.

2. grafikoa Interes-tasa ofizialen bilakaera: Europako Banku Zentrala eta Erreserba Federala

Iturria: EBZ, Erreserba Federala

Aurreikuspenak

COVID-19aren eraginak gogor kaltetutako egoera honetan, Ekonomia eta Eraldaketa Digitaleko Ministerioak 2020ko apirilaren amaieran argitaratutako agertoki makroekonomikoak Estatuko BPGaren $-9,2\%$ ko beherakada aurreikusten du 2020ko ekitaldian, eta $6,8\%$ ko igoera 2021an. Bestetik, lan egindako mila orduko terminoetan, enplegua $-9,7\%$ jaitsiko da 2020an, eta $5,7\%$ errekeratuko da 2021ean. Gauzak horrela, langabezia-tasa maila ikaragarri altua izatera iritsiko da, 20% gertu.

18. koadroa Espainiako ekonomiaren aurreikuspenak (2020)

Kontzeptua	Urte batetik besterako aldaketa- tasa
BPG eta ESKARI-AGREGATUAK	
• Nazio mailako azken kontsumo pribatuaren gastua	-8,8
• Administrazio publikoen azken kontsumoko gastua.	2,5
• Kapital finkoaren eraketa gordina	-25,5
– Barne-eskaria (BPGaren hazkunderari egindako ekarpena)	-9,7
– Ondasunen eta zerbitzuen esportazioa	-27,1
– Ondasunen eta zerbitzuen inportazioa	-31,0
– Kanpo-saldoa (BPGaren hazkunderari egindako ekarpena)	0,5
– BPG	-9,2
LAN MERKATUA	
– Enpleguaren aldakuntza %-tan ^(*)	-9,7
– Langabezia-tasa	19,0

^(*): Lan egindako mila orduko terminoetan.

Iturria: Ekonomia eta Eraldaketa Digitaleko Ministerioa (2020ko apirilak 30)

2. NAFARROAKO EGITURA EKONOMIKOA

Ekonomia garatuetan ohikoa den ekoizpenaren eta enpleguaren banaketa sektoriala du Nafarroako egitura ekonomikoak. Zerbitzuen sektorea da sektore ekonomiko nagusia, industria bigarrena, eta oso atzean daude eraikuntza- eta nekazaritza-sektoreak.

Dena den, industria-sektoreak inguruko ekonomietan baino pisu nabarmenagoa du Nafarroan.

19. koadroa Ekoizpen-egitura (BEGaren sektore-osaera), 1960-2019

Sektorea	1960		1975		1990		2019	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
Nekazaritza	33,0	22,6	14,1	9,7	4,9	4,9	4,1	2,9
Industria	27,5	31,5	37,4	31,8	38,7	27,5	30,6	15,8
Eraikuntza	5,3	5,3	6,4	7,3	7,8	9,7	6,1	6,5
Zerbitzuak	34,2	40,6	42,1	51,2	48,6	57,9	59,2	74,8
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EIN, FUNCAS.

20. koadroa Okupazio-egitura (enpleguaren sektore-osaera), 1960-2019

Sektorea	1960		1975		1990		2019	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
Nekazaritza	41,1	41,7	20,9	23,4	7,2	11,0	3,2	4,0
Industria	23,1	23,2	36,8	27,2	35,7	22,6	25,1	13,8
Eraikuntza	7,2	6,8	8,8	9,6	8,5	9,4	4,6	6,4
Zerbitzuak	28,6	28,3	33,5	39,8	48,6	57,0	67,2	75,8
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EIN, FUNCAS.

Nafarroako ekoizpenaren eta enpleguaren egitura sektorialaren bilakaera aztertuta, zerbitzuen garrantzia hazi egin dela eta lehen sektoreak garrantzi handia galdu duela ikus daiteke. Industria-sektorea 1960ko hamarkadan hasi zen hedatzen, eta Nafarroako ekonomian zuen garrantzia hazten joan zen, hamarkadaren erdialdean puntu gorenera iritsi zen arte. Ondoren, behera egiten hasi zen, baina inguruko ekonomietan baino polikiago. Eraikuntzaren jokoera, berriz, aldakorragoa izan da denboran zehar. Mende honetako lehen urteetan gora egin zuen eraikuntzak, eta Nafarroako ekonomiaren hazkundearen motor nagusietako bat izan zen (Estatu osoan bezala). Azken urteetan, ordea, joera hori gelditu egin da, sektoreak jasan zuen "adreiluaren krisiaren" ondorioz.

Ekoizpenaren eta enpleguaren egitura sektoriala antzekoa izan da Nafarroan eta Estatuan, baina xehetasunez aztertuz gero, alde batzuk ikus daitezke bi egitura ekonomikoen artean. Zehazki, nekazaritzako ekoizpenaren partaidetza % 4,1era igo zen 2019an (2018an % 3,4koa izan zen). Estatuan, berriz, % 2,9ko partaidetza izan zuen sektore horrek, aurreko ekitaldiko bera.

Zerbitzuen sektorearen partaidetza, berriz, Nafarroan zein Estatuan igo zen, baina Estatuan hazkundea handiagoa izan zen. Hala, 2019an zerbitzuek ekoizpenaren % 74,8ko partaidetza izan zuten Estatuan, eta % 59,2koa Nafarroan. Azkenik, nabarmena da industria-sektorearen partaidetza behera egiten ari dela azken urteetan. Zehazki, 2019an % 15,8ko partaidetza izan zuen Estatuan, eta % 30,6koa Nafarroan.

21. koadroa Nafarroaren parte-hartzea Espainia osoan, 2019

Sektorea	% Nafarroa/Espainia	
	BEG	Enplegua
Nekazaritza	2,39	1,16
Industria	3,33	2,61
Eraikuntza	1,61	1,02
Zerbitzuak	1,36	1,28
Guztira	1,71	1,44

Iturria: EIN

Nekazaritzak eta eraikuntzak antzeko partaidetza dute Nafarroako eta Estatuako ekonomietan, baina aldea handiagoa da industria-sektorean eta zerbitzuen sektorean. Zehazki, 2019an industria-ekoizpenaren partaidetza Espainian baino ehuneko 14,8 puntu handiagoa izan zen Nafarroan (2018an, ehuneko 14,4 puntu handiagoa). Zerbitzuen sektorearen partaidetza, berriz, ehuneko 15,6 puntu handiagoa izan zen Estatuan, Nafarroan baino (2018an, 14,5).

Enpleguaren egitura sektorialaren bilakaera aztertuta, joera berak errepikatzen dira. Izan ere, aipatutako produkzio-sistemaren eraldaketa lotuta dago produkzio-ehunaren eraldaketarekin.

22. koadroa Balio erantsi gordina Nafarroako biztanle bakoitzeko

(Espainiako batez besteko oinarriaren indizea=100)

Urtea	BEG biztanle bakoitzeko
2010	129,9
2011	125,4
2012	126,1
2013	125,5
2014	123,5
2015	123,2
2016	124,4
2017	123,8
2018	123,3
2019	123,7

Iturria: EIN

Era berean, azken urteetan Nafarroako ekonomiak izandako hazkundearen ondorioz, biztanle bakoitzeko balio erantsia Estatuan baino handiagoa da Nafarroan (% 23,7 handiagoa 2019an). Estatu mailan, Nafarroako ekonomia industrian espezializatu da, eta horrek eragin du Nafarroako industriaren garapena eta ongizatea Espainiakoak baino handiagoak izatea.

Lehen sektorea

Sektore honek lurraldeko enpleguari eta ekoizpenari egiten dion ekarpena ikaragarri jaitsi da azken urteetan, baina, hala ere, Nafarroako ekonomiaren oinarritzako jarduera bat izaten jarraitzen du. 2019an enpleguaren % 3,2 eta BEGaren % 4,1 lehen sektoreari zegozkion. Horrez gain, nekazaritzako elikagaien industria sostengatzen du, eta industria horrek garrantzi eta dinamikotasun handiak ditu Nafarroan, lurraldeko ekonomiaren hazkundeari eragiten baitio.

Hain zuzen ere, Nafarroako lehen sektorea –nekazaritza, abeltzaintza eta basoak–, tradizioz, elikagai- eta aberastasun-iturri nagusia izan da bertako biztanleentzat. Joan den mendeko 60ko eta 70eko urteetan industriaren booma iritsi zenean, lehen sektoreak garrantzia galdu zuen, eta industria-ekoizpenak hartu zuen garrantzia. Dena den, zorionez, Nafarroako landa-eremuak hazten eta modernizatzen jarraitu du azken hamarkada hauetan.

Nafarroako Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamenduaren datuen arabera, 14 urtetan nekazarien eta abeltzainen erdiak galdu ditu Nafarroak. 2005ean 4.748 profesional zeuden titular nagusi gisa, eta 2019an, 2.437. Mahastigintzaren eta ardogintzaren sektoreak eta esnetarako behien, haragitarako behien eta ardi-azienden ustiatuek izan dute jaitsierarik handiena. 2005az geroztiko etengabeko beherakadak hainbat arrazoi ditu: ekoizleek elikagaien truke jasotzen dituzten prezioak, banatzaileek produktu horiek merkataritza-establezimenduak erakartzeko erabiltzen dituztelako; EBko beste herrialde batzuetatik edo hirugarren herrialdeetatik sartzen diren elikagaiak; Nekazaritza Politika Erkidearen zuzeneko laguntzen banaketa-eredua; edo Errusiaren betoa edo Estatu Batuen muga-zergak.

Dena den, Nafarroako Foru Erkidegoak natura-biodibertsitate handia du, eta hori izugarritzako abantaila da. Hegoaldeko edozein herrialdek dituen ekosistema nagusiak ditu Nafarroak. Izan ere, Ebro Bailara du hegoaldean, Espainiako potentzialtasun ekonomiko handienetakoa duen eremua, eta ia basamortua den eremu zabal bat ere badu hegoaldean, Errege Bardea. Nafarroaren erdialdeko eremua oso aberatsa da, lur ona eta orografia egokia izateaz gain, bertako laboreentzako euri-kantitate egokia egiten baitu han. Ipar-mendebaldeko eremuan eskualde atlantikoa dago, hezea, ederra eta menditsua. Bertan, abeltzaintza eta basoak bizimodua ateratzeko iturri garrantzitsuak dira. Azkenik, ipar-ekialdeko eremuan Pirinioen aurreko Nafarroa dago. Bertan, Zaraitzu eta Erronkari bailarak daude, ederrak izateaz gain, nekazaritzaren eta ingurumenaren ikuspegitik garrantzi handia dutenak.

Egindako eta/edo aurreikusitako proiektuei dagokienez, aipatzekoa da Nafarroako Gobernuaren Nekazaritza, Abeltzaintza eta Landa Eremuaren webgune berria. Gaiari buruzko eduki berriak ditu, eta aurrez egin zitezkeen izapideak mantendu eta eguneratu ditu. Orain errazagoa da webguneke edukietara sartzea orrialde nagusitik, bilatzaileetatik eta gailu mugikorretatik. Webgune berriak zerbitzuei eta izapideei ematen die

lehentasuna, biztanleria orokorrak eta nekazaritza-sektoreko profesionalak egin beharreko kudeaketak errazte aldera. Esaterako, Nekazaritza Politika Erkidearen (NPE) eta Landa Garapeneko Programaren (LGP) laguntzen eskaera, espedienteen tramitazio-egoeraren kontsulta eta Abeltzainen Bulego Birtuala, beste batzuen artean.

Bestetik, Zientzia Ikerketen Kontseilu Nagusiaren laguntzarekin, landareak genetikoki eraldatzeko ikerketa proiektu batean parte hartuko dute Nafarroako DBHko laugarren mailako eta Batxilergoko lehenengo eta bigarren mailetako ikasleek, espazioan landatu ahal izateko, zehazki, Marteren gainazalean. Halako lanetan, ondoren, patataren, artoaren edo gariaren laborantzan aplikatu ahal izatea da helburua, benetako "espazioko nekazaritza" bati ekiteko.

Azkenik, nabarmentzekoa da 2019an Ekoalde sortu zutela, ekoizpen ekologikoaren Nafarroako lehenengo bilketa-zentroa. Ekoalde gakoa da ekoizpen ekologikoa gertuko merkataritza-kanaletara modu konbinatuan, bateratuan eta profesionalean iristeko, zuzeneko salmenta-prezioekin. Noainen du azpiegitura, Opposaren instalazio zaharretan. Erakundearen webgunean katalogo bateratua dute, eta bezeroek bertatik egin dezakete eskaera: www.ekoalde.org. Ekoaldek eskariak kudeatzen ditu, ekoizleekin harremanetan jartzen da, merkantzia jasotzen du, eskaria entregatzen du eta faktura bateratu bat ematen dio bezeroari. Hala, erraztu egiten du prozesua. Ekoizleek, bestalde, Ekoalderen eskaria jasotzen dute eta haren instalazioetara eramaten dute. Ekoalde arduratzen da entregatzeaz eta hornitzailearentzako faktura prestatzeaz.

Industria

Gaur egun, Espainiako eremu industrializatuenetako bat da Nafarroa. Azken hamarkadetan, funtsezko ekoizpen-jarduera bilakatu da lurralderako. 2019an Nafarroako enpleguaren % 25,1 eta BEGaren % 30,6 zegozkion industriari.

Estatistika Institutu Nazionalak emandako datuen arabera, honako hauek dira jarduera-sektore nagusiak: Elikadura-industria, Motordun ibilgailuen, ataien eta erdi-ataien fabrikazioa, eta Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik. Hain zuzen ere, 2018an hiru jarduera horiei egokitu zitzaizkien Nafarroako industria-sektoreko enpleguaren % 46,8, eta sektoreak izandako diru-sarreraren % 51,0.

Industria-ehunari dagokionez, Nafarroan ETEak gailentzen dira, eta 250 langiletik gorako 32 enpresa baino ez daude (Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren arabera). Industria-enpresa gehienak Iruñean, Nafarroako ipar-mendebaldean, Erriberagoitian eta Tuteran kokatzen dira.

Nabarmentzekoa da enpresa horietako askok atzerriko kapitala dutela; faktore hori garrantzitsua izan da azken urteetako industria-sektorearen dinamizazioan eta modernizazioan. Merkataritza eta Inbertsio Zuzendaritza Orokorraren datuetan oinarrituta Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren

arabera, Nafarroako industrian atzerriko enpresek egindako inbertsioa apur bat murriztu zen 2019an, eta 125.123,80 mila eurokoa izan zen (2018an 197.330,27 mila eurokoa). Kapital hori Frantziatik (85.615,05 mila euro), Italiatik (16.113,30 mila euro) eta Kanadatik (9.100,00 mila euro) etorri zen gehienbat, eta Produktu metalikoen fabrikaziora –makineria izan ezik– bideratu zen gehiena.

Nafarroako industriarekin lotuta, 2019ko nabarmentzeko moduko proiektu edo gertakarien artean, aipatzekoa da 4.0 Industriaren gaineko aholkularitzan espezializatutako erakunde gisa homologatu zutela Nafarroako Industria, industria-enpresen eraldaketa digitalari buruzko programa berezi bat gara dezan. Hala, industriari banakako aholkularitza espezializatua eskaintzen jarraituko du Nafarroako Industria Elkartek; izan ere, Eraldaketa Digitalerako Planak eta 4.0 Diagnostikoak egiteko homologazioa lortu zuen 2017an, eta 2019an berri egin zuen homologazio hori.

Gainera, Nafarroako teknologia-zentro batek industria aeroespazialaren gaineko proiektu bat zuzentzen du. NAITECek ohar batean azaldu duenez, proiektu horren bidez, industria aeroespazialarentzako “pieza arinagoak, erresistenteagoak eta hobeto integratuak” eskaini nahi dituzte parte hartzaileek, “esaterako, denbora errealean piezen arteko tentsioak eta deformazioak neurtzeko gai direnak”. Akitania-Euskadi-Nafarroa Euroeskualde berriak sustatutako proiektua da, eta 71.452,50 euroko diru-laguntza du. Hiru lurraldeek industria aeroespazialaren balio-kate osoan dituzten aurretiazko esperientzia osagarriez elikatzen da.

Eraikuntza

Mendearen hasieran sektoreak Nafarroan izan zuen garapen garrantzitsua zapuztu egin da azken urteetan, jarduerak bizi izandako krisi ezagunaren ondorioz. Dena den, 2019an Nafarroako enpleguaren % 4,6 eta BEGaren % 6,1 eraikuntza-sektoreari zegozkion.

2019aren hasieran, eraikuntza jasangarrirako lehenengo prestakuntza-zentroa ireki zuten Iruñean, kontsumo ia hutsala-pasiboa (NZEB) duten eraikinen inguruko prestakuntza-zentroa, Espainian aitzindaria. Eraikuntza-eredu horri ekin ahal izateko, Estatuko eraikuntza-sektoreari jakintza, esperientzia eta praktika eskaintzea da “traininghaus” honen helburua. Jakintzari eta prestakuntzari dagokionez energia-kontsumo ia hutsala-pasiboa duten eraikinen gainean mundu mailako eredu diren zentroetan oinarritu da zentro berria: Alemaniako Passivhaus Institut eta Suitzako Siga Academy. Azken hori ikur bat da sektoreko profesionalen prestakuntzan, eta urtero mundu osoko 3.000 profesional baino gehiago jasotzen ditu.

Zerbitzuak

Azken urteetan zerbitzuen sektorearen profila oso dinamikoa izan da, eta egonkor mantendu izanagatik nabarmendu da. Horrez gain, ziklo ekonomikoarekiko mendekotasun

txikiagoa eta etengabeko hazkunde orokorra izan ditu. Ondorioz, Nafarroako ekoizpen-ehunean duen partaidetzak ere gora egin du apurka. 2019an Nafarroako enpleguaren % 67,2 eta BEGaren % 59,2 zegozkion zerbitzuen sektoreari. Enpresen ia erdiak Iruñean eta Iruñeko eskualdean daude.

Osasun-zerbitzuak, hezkuntza, merkataritza, bankuak eta aholkularitzak nabarmentzen dira Nafarroan, haien kalitateagatik eta garrantziagatik. Azken urteetan, internetek eta teknologia berriek izan duten gorakadaren ondorioz, gero eta enpresa gehiago espezializatu dira eremu horretan.

Turismoari dagokionez, 2019an Nafarroako Gobernuak, Turismo eta Merkataritza Zuzendaritza Orokorraren bidez, turismo-sektorea hobetzeko 1.539.776 euro eman zituen diru-laguntzatan, hamar deialdi publikoren bidez. Tokiko erakundeei, partzuergoei eta turismo-elkarteei zuzenduta zeuden deialdiak, baita eragile pribatuei eta sektoreko ETE-ei erei. ETE-en kasuan, lehiakortasuna hobetzea izan zen diru-laguntzen helburua. Tokiko erakundeen kasuan, nagusiki, turismo-eremuak egokitzea eta harrera indartzea. Eta, partzuergoen eta elkarteen kasuan, turismo-jarduera dinamizatzea eta sustatzea.

3. IKUSPEGI OROKORRA

2019an, mundu mailan, ekonomiaren hazkunde-erritmoa apaldu egin zen. Testuinguru horretan, Nafarroako BPGaren hazkundera aurreko ekitaldian baino sei hamarren txikiagoa izan zen: % 2,6ko hazkundera 2019an, eta 2018an, aldiz, % 3,2koa.

Kontzeptua	23. koadroa		Bilakaera orokorra		
	2015	2016	<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>		
	2015	2016	2017	2018	2019
NAFARROA					
– BPG	2,9	2,9	3,2	3,2	2,6
– Enplegua	0,7	1,2	4,2	1,2	2,4
– Langabezia-tasa ⁽¹⁾	13,8	12,5	10,2	10,0	8,2
– KPI ⁽²⁾	-0,1	1,8	0,6	1,3	1,3
ESPAINIA					
– BPG	3,8	3,0	2,9	2,4	2,0
– Enplegua	3,0	2,7	2,6	2,7	2,3
– Langabezia-tasa ⁽¹⁾	22,1	19,6	17,2	15,3	14,1
– KPI ⁽²⁾	0,0	1,6	1,1	1,2	0,8

(1): Biztanleria aktiboaren %.

(2): Aldakuntza abendutik abendura.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN (BAI, Biztanleria Oinarria, 2011).

Dena den, Nafarroaren ekonomia gehiago hazi zen Euroguneko multzoarena baino (% 1,3ko hazkundera 2019an, ELGaren arabera). Hori beste aurrerapauso bat izan zen Europako ekonomia nagusiekin bat egiteko prozesuan.

Bestetik, EINen Eskualdekako Kontabilitatearen arabera, Espainiako autonomia-erkidego guztiek hazkunde-tasa positiboak izan zituzten 2019an. Dena den, orokorrean, aurreko ekitaldian baino hazkunde txikiagoa izan zuten, hiru autonomia-erkidegok izan ezik (Nafarroa, Valentziako Erkidegoa eta Errioxa). Zehazki, 2019an Nafarroak izan zuen igoerarik handiena (% 2,8), eta Gaztela eta Leonek, berriz, txikiena (% 1,1), EINen arabera.

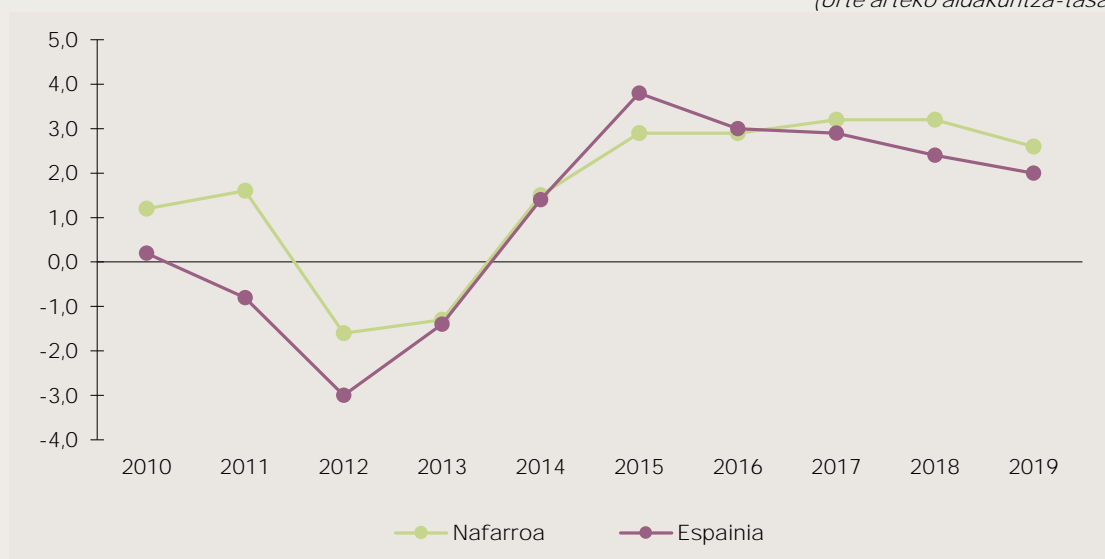
Lan-merkatuari dagokionez, EINen Biztanleria Aktiboaren gaineko inkestaren arabera, 2019an % 2,4 hazi zen okupazio-tasa Nafarroan. Estatuan ere antzekoa izan zen hazkundera: % 2,3koa. Langabezia-tasak, bestalde, jaisten jarraitu zuen 2019an. Hala, % 8,2koa izan zen Nafarroan eta % 14,1ekoa Estatuan.

Prezioei dagokienez, petrolio-upelaren prezioak behera egin bazuen ere, 2019an urtetik urterako prezioek gora egin zuten apur bat hilabete guztietan, Nafarroan eta Estatuan. Hala, 2019ko inflazio-tasa metatua (abendutik abendura) % 1,3koa izan zen foru-erkidegoan eta % 0,8koa Estatuan (% 1,3koa eta % 1,2koa 2018aren amaieran, hurrenez hurren).

Azkenik, aipatu behar da 2020ko lehen hiruhilekoan, Nafarroako ekonomiak -% 3 egin duela atzera urtetik urterako datuetan, COVID-19aren eraginaren ondorioz, eta abian den ekitaldian atzerakada handia espero da.

3. grafikoa BPGaren bilakaera

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

3.1 PRODUKZIOA

2018an Nafarroan mantendu egin zen hazkunde-erritmoa (% 3,2, bai 2017an, bai 2018an). Estatuan, berriz, ehuneko puntu erdi bat egin zuen behera (% 2,4ko hazkundea izan zuen 2018an, eta aurreko ekitaldian, % 2,9koa). 2019an, hazkundea moteldu egin zen bi eremuetan aurreko ekitaldiarekin alderatuta. Nafarroan % 2,6ra jaitsi zen, eta Estatuan, % 2ra (2018an, % 3,2 eta % 2,4ko hazkundeak izan zituzten, hurrenez hurren).

Datuak hiruhilekoen arabera aztertuta, Nafarroan hiruhilekotik hiruhilekora moteltzen joan zen urte arteko hazkunde-erritmoa: % 2,9, % 2,8, % 2,5 eta % 2,4, hurrenez hurren.

Eskaintzaren ikuspegitik, aurreko ekitaldian baino gutxiago hazi ziren Nafarroako lehen sektorea, industria eta zerbitzuak (hurrenez hurren, % 0,7, % 1,6 eta % 3,4ko hazkundeak izan zituzten 2019an, eta % 1,7, % 2 eta % 4,1ekoak 2018an). Eraikuntza-sektorearen hazkunde-erritmoak, berriz, gora egin zuen (% 3,2ko hazkundea 2019an, eta % 2,5ekoa aurreko ekitaldian).

24. koadroa Barne produktu gordinaren (BPG) bilakaera

(Urte arteko aldakuntza-tasa erreala)

Kontzeptua	2017	2018	2019
NAFARROA ⁽¹⁾			
– Nekazaritza	2,1	1,7	0,7
– Industria	2,1	2,0	1,6
– Eraikuntza	1,1	2,5	3,2
– Zerbitzuak	4,1	4,1	3,4
– Guztira	3,2	3,2	2,6
ESPAINIA ⁽¹⁾			
– Nekazaritza	-3,0	5,9	-2,6
– Industria	3,1	-0,4	0,6
– Eraikuntza	4,9	5,7	3,5
– Zerbitzuak	2,9	2,7	2,6
– Guztira	2,9	2,4	2,0

(1): Oinarrizko prezioetarako balio erantsi gordina sektoreen kasuan, merkatu-prezioetarako BPGa guztizkoaren kasuan.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

Azterketa industria-sektorerara ekarrita, 2019an % 9,8 hazi zen Industria Produkzioaren Indizea (IPI) Nafarroan (aurreko ekitaldian, -% 0,5), baina industriako enplegua -% 0,4 jaitsi zen. Dena den, industria-giroa mantendu egin zen eta eskariek gora egin zuten apur bat. Aurreikusitako eskariek, ordea, behera egin zuten aurreko ekitaldiarekin alderatuta.

25. koadroa Industria Sektoreko Adierazleak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2017	2018	2019
Industria Produkzioaren Indizea (IPI) ⁽¹⁾	-2,1	-0,5	9,8
Industria-giroa ⁽²⁾	1	3	3
Egungo eskaerak ⁽²⁾	4	9	10
Aurreikusitako eskaerak ⁽²⁾	12	13	7
Industria-enplegua	11,6	0,3	-0,4

(1): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.

(2): Erantzunen saldoak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

Eraikuntzari dagokionez, lizitazio ofizialek -% 3,2 egin zuten behera 2019an (% 82,7ko hazkundera 2018an), hasitako etxebizitzek % 14,4 egin zuten gora (-% 3,2 aurreko ekitaldian), eta amaitutako etxebizitzek % 20,8 (% 14,9 aurreko ekitaldian). Hala, sektoreko enplegua -% 9 murriztu zen Nafarroan (% 19,5eko hazkundera 2018an).

26. koadroa Eraikuntza Sektoreko Adierazleak

Kontzeptua	(Urte arteko aldakuntza-tasa)		
	2017	2018	2019
Zementuaren itxurazko kontsumoa*	--	9,5	6,0
Lizitazio ofiziala ⁽¹⁾	229,2	82,7	-3,2
Hasitako etxebizitzak ⁽²⁾	39,5	-3,2	14,4
Amaitutako etxebizitzak ⁽²⁾	42,0	14,9	20,8
Enplegua	21,1	19,5	-9,0

(*): Oficemen-eko bazkideen (Ipar Eremua: Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa) zementuaren itxurazko kontsumoari egiten dio erreferentzia.

(1): Seopan.

(2): Etxebizitza Ministerioa.

Iturria: Nafarroako Gobernua, EIN.

Zerbitzuei dagokienez, kontuan izan behar da sektorea oso heterogeneoa denez, aztertutako azpisektoreetako adierazleen artean aldeak egon zirela.

Hala, aztertutako sektoreko adierazle guztiek gora egin zuten 2019an, baina aire-trafikoko bidaiarien eta autobideetako ibilgailu astunen trafikoaren kasuan, aurreko ekitaldian baino modu apalagoan: % 18 eta % 1,6, eta aldiz, 2018an, % 24,1 eta % 10,6, hurrenez hurren. Bestalde, autobideetako ibilgailu arinen trafikoaren hazkundera % 4,7ra igo zen (aurreko ekitaldian, % 2,4). Hala, sektoreko enplegua % 5,7 hazi zen (2018an, -% 0,2).

27. koadroa Zerbitzuen Sektoreko Adierazleak

Kontzeptua	(Urte arteko aldakuntza-tasa)		
	2017	2018	2019
Hoteletako gaualdiak	3,4	2,1	3,6
Aire-trafikoko bidaiariak	7,9	24,1	18,0
Ibilgailu arinen trafikoa autobideetatik	3,4	2,4	4,7
Ibilgailu astunen trafikoa autobideetatik	3,0	10,6	1,6
Enplegua	-0,4	-0,2	5,7

Iturria: AENA, Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

3.2 ESKARIA

Barne-eskaria

Dinamismo ekonomiko txikiagoa ezaugarri izan duen agertokian (2019an, aurreko ekitaldian baino ehuneko sei hamarren gutxiago hazi zen Nafarroan: % 2,6, eta 2018an % 3,2), barne-eskariak hazkundera globalari egindako ekarpena ehuneko 2,2 puntura murriztu du (ehuneko 2,6 puntuko ekarpen positiboa aurreko ekitaldian).

Osagaien arabera, kontsumo pribatuaren hazkundera moteldu egin zen (% 2,1, eta 2018an % 2,9). Kontsumo publikoarena, berriz, indartu egin zen (% 3,5, eta aurreko ekitaldian % 3,1), eta inbertsioek mantendu egin zuten dinamikotasuna (% 2, bai 2018an, bai 2019an).

Kontsumoari eta inbertsioari lotutako adierazleak aintzat hartuta, ibilgailuen eta ibilgailu industrialen matrikulazioek beherakada izan zuten 2019an (-% 5,2 eta -% 8,2, eta aurreko ekitaldian, berriz, % 2,9ko eta % 25,9ko igoerak, hurrenez hurren). Hitzarmenetan adostutako soldata-igoerak % 2,36ra igo ziren (2018an % 1,59).

28. koadroa Kontsumo- eta inbertsio-adierazleak

Kontzeptua	<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>		
	2017	2018	2019
Ibilgailuen matrikulazioa	10,4 ⁽³⁾	2,9 ⁽³⁾	-5,2
KPI ⁽¹⁾	0,6	1,3	1,3
Soldata-igoera ⁽²⁾	1,83	1,59	2,36
Ibilgailu industrialen matrikulazioa	10,5 ⁽³⁾	25,9 ⁽³⁾	-8,2

(1): Aldakuntza-tasa abendutik abendura.

(2): Hitzarmenetan itundua.

(3): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN eta Enplegu, Migrazio eta Gizarte Segurantzako Ministerioa.

Kanpo-merkataritza

Nafarroako BPGk indarra galdu arren, 2019an, foru-erkidegoko kanpo-merkataritza dinamikoa izan zen: esportazioak % 11 hazi ziren, eta inportazioak, berriz, % 12,6.

29. koadroa Kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

Kontzeptua	<i>(M euro)</i>			
	2017	2018	2019*	% Δ 19/18
Esportazioak, guztira	8.105,9	9.145,3	10.147,3	11,0
Inportazioak, guztira	4.469,2	4.855,8	5.468,4	12,6
Saldoa, guztira	3.636,7	4.289,5	4.678,9	9,1

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Hala, 2019an 10.147,3 milioi euroko balioa izan zuten Nafarroatik kanpora egindako salmentek, aurreko ekitaldian baino % 11 handiagoa (% 12,8ko aurrerapena 2018an). Kanpotik egindako erosketen balioa, berriz, 5.468,4 milioi eurokoa izan zen, urtetik urterako gorakada % 12,6koa izanik (aurreko ekitaldian baino % 8,7 handiagoa). Gauzak hala, 2019an merkataritza-balantzaren saldo positiboa 4.678,9 milioi eurora igo zen (2018an 4.289,5 milioi eurokoa zen). Dena den, inportazioen gaineko esportazioen estaldura-tasa apur bat jaitsi zen (% 185,6 2019an, eta % 188,3 aurreko ekitaldian).

30. koadroa Nafarroako esportazioak eta inportazioak, herrialdeen eta sektoreen arabera

(Meuro)

Kontzeptua	ESPORTAZIOAK					INPORTAZIOAK				
	2017	2018	2019*	%	% Δ 19/18	2017	2018	2019*	%	% Δ 19/ 18
GUZTIRA (guztizkoak)	8.105,9	9.145,3	10.147,3	100,0	11,0	4.469,2	4.855,8	5.468,4	100,0	12,6
HERRIALDEEN ARABERA (guztizkoak)										
– Frantzia	1.482,3	1.578,7	1.759,1	17,3	11,4	567,7	642,6	598,1	10,9	-6,9
– Alemania	1.180,0	1.420,8	1.679,9	16,6	18,2	1.148,4	1.294,5	1.412,7	25,8	9,1
– Italia	673,1	884,2	997,3	9,8	12,8	297,1	334,8	324,7	5,9	-3,0
– Erresuma Batua	568,4	446,3	574,9	5,7	28,8	106,6	119,1	112,1	2,0	-5,9
– Portugal	317,9	429,5	423,4	4,2	-1,4	256,2	237,0	233,6	4,3	-1,4
– EB-28 guztira	5.666,3	6.551,2	7.128,2	70,2	8,8	3.421,5	3.717,9	4.132,0	75,6	11,1
– Europako gainerakoak	413,9	465,8	401,6	4,0	-13,8	152,5	186,0	193,2	3,5	3,9
– Estatu Batuak	335,7	381,9	495,5	4,9	29,7	51,0	54,5	172,2	3,1	216,0
– Beste helmuga batzuk	1.690,0	1.746,4	2.122,0	20,9	21,5	844,2	897,4	971,0	17,8	8,2
SEKTOREEN ARABERA (guztizkoak)										
– Lehen sektorea	650,0	656,4	708,6	7,0	8,0	449,1	449,8	439,4	8,0	-2,3
– Nekazaritzako elikagaien industria	567,4	574,6	616,1	6,1	7,2	238,2	238,7	259,6	4,7	8,8
– Industria kimikoa	144,9	188,1	254,8	2,5	35,5	210,4	255,1	373,7	6,8	46,5
– Material plastikoak, kautxua	296,2	316,7	338,9	3,3	7,0	291,9	306,1	293,3	5,4	-4,2
– Metal komunen manufaktura	636,2	696,0	740,8	7,3	6,4	508,2	595,9	539,8	9,9	-9,4
– Makinak, material elektrikoa	1.925,1	2.172,0	2.169,2	21,4	-0,1	1.207,6	1.320,6	1.733,9	31,7	31,3
– Garraiorako materiala	3.291,3	3.871,8	4.658,7	45,9	20,3	933,5	1.060,1	1.155,0	21,1	8,9
– Gainerakoak	594,8	669,7	660,2	6,5	-1,4	630,3	629,5	673,7	12,3	7,0

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Bloke geografiko handiei erreparatuta, 2019an, Europa (EB-28) izan zen Nafarroarentzat kanpo-merkataritzaren jatorri eta helmuga nagusia. Europara egin ziren esportazioen % 70,2, eta handik inportatu zen guztizkoaren % 75,6. Frantziara eta Alemaniara egin ziren kanpo-salmenten % 17,3 eta % 16,6, eta handik egin ziren kanpoko erosketen % 10,9 eta % 25,8, hurrenez hurren.

Muga-zergen partidei dagokienez, 2019an garraiorako materiala izan zen esanguratsuen, esportazioen % 45,9 eta inportazioen % 21,1 hartu baitzuen. Horrek modu nabarmenean baldintzatu zuen Nafarroako kanpo-merkataritzaren etorkizuna.

3.3 PREZIOAK ETA SOLDATAK

2019an zehar Brent petrolio-upelaren prezioa -% 8,6 merkatu den egoera honetan-, Nafarroan ekitaldiko hilabete guztietan zehar prezioek urte arteko aldakuntza-tasa positiboa izan dute, nahiz eta ekitaldian zehar bilakaera heterogeneoa izan duten. Ildo horretan, Nafarroan, KPlak urte arteko hazkunde-erritmoa indartu du 2019ko lehen lau hilabeteetan, eutsi egin dio hurrengo sei hilabeteetan eta berriz pixka bat indartu du azken bietan.

Hala, 2019an metatutako inflazio-tasa (abendutik abendura) % 1,3koa izan da Nafarroan (aurreko ekitaldikoaren berdina). Ekitaldi osoko urteko batez besteko tasa % 1,2ra arte jaitsi da (% 1,7 izan zen aurreko ekitaldian).

31. koadroa Prezioen bilakaera Nafarroan

NAFARROA	<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>		
	2017	2018	2019
KPI			
Orokorra ⁽¹⁾	1,6	1,7	1,2
Orokorra ⁽²⁾	0,6	1,3	1,3
– Elik. eta alkoh. gabeko edariak	0,3	1,1	3,2
– Alkoholdun edariak, tabakoa	1,3	1,2	0,7
– Jantziak eta oinetakoak	0,7	1,0	0,8
– Etxebizitza	1,0	3,2	-4,0
– Etxeko tresneria	-0,8	0,8	0,4
– Osasuna	0,7	2,1	1,5
– Garraioak	1,1	0,0	5,8
– Komunikazioak	-0,1	1,7	0,2
– Aisialdia eta Kultura	-1,4	-0,4	0,7
– Irakaskuntza	0,6	1,1	0,2
– Hotelak eta jatetxeak	2,5	2,9	0,5
– Bestelakoak	-0,4	1,3	1,0
Nekazariak Jasotako Prezioen Indizea			
Orokorra	3,9	5,6	-1,0
– Nekazaritza-produktuak	2,9	9,5	-0,6
– Baso-produktuak	-0,8	2,9	6,7
– Animalia-produktuak	5,4	0,6	-1,8

(1): Urteko batez besteko aldakuntza.

(2): Abendutik abendura.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua eta EIN.

Berriz ere 2019ko abenduko urte arteko aldakuntza kontuan hartuta, eta ondasun talde desberdinei erreparatuz gero, Nafarroan garraioek izan dute inflazio handiena (% 5,8; horrek lotura estua du hilabete horretan Brent upelaren prezioan izandako urte arteko % 22,8ko igoyerarekin). Horren atzetik daude, distantzia handira, elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak (% 3,2), osasuna (% 1,5) eta bestelakoak multzoan sartutakoak (% 1). Aldiz, etxeko tresneriak, komunikazioek eta irakaskuntzak izan dituzte hazkunde txikiak (% 0,4 eta % 0,2, hurrenez hurren azken bi kasuetan), eta etxebizitzak izan du atzerakada bakarra (-% 4).

Nafarroako nekazariak jasotako prezioei dagokienez, 2019an -%1 egin dute atzera, besteak beste, nekazaritzako produktuen eta animalia-produktuen prezioak jaitsi direlako

(-% 0,6 eta -% 1,8, hurrenez hurren), nahiz eta baso-produktuen prezioek igoera handiagoa izan duten (% 6,7 eta aurreko ekitaldian % 2,9 izan zuten).

Azkenik, lan-kostuei dagokienez, Nafarroan, 2019an, % 2,4 hazi da ordu efektibo bakoitzeko soldata-kostua (2018an, % 1,7 izan zen). Langile eta hilabete bakoitzeko soldata-kostua, berriz, % 1,9 hazi da (igoera hori % 1,8koa izan zen aurreko ekitaldian).

32. koadroa Soldata-adierazleak

Kontzeptua	2017	2018	2019
Soldata-kostuak (urte arteko aldakuntza-tasa)			
– Soldata-kostua ordu efektibo bakoitzeko	2,8	1,7	2,4
– Soldata-kostua langile eta hilabete bakoitzeko	4,1	1,8	1,9
Hitzarmenak			
– Hitzarmen kopurua	227	188	159
– Kaltetutako langileak	126.523	88.350	62.040
– Adostutako soldata-igoera	1,83	1,59	2,36

Iturria: Lan Kostuaren Hiruhilekoko Inkesta (EIN) eta Lan, Migrazio eta Gizarte Segurantzako Ministerioa.

3.4 LAN-MERKATUA ETA DEMOGRAFIA

Lan-merkatua Nafarroan

2019an Nafarroan nahiz estatu-mailan hazkunde ekonomikoaren erritmoa dezeleratu egin denez, okupazioak hazten jarraitu du eta langabezia murriztu da bi geografia-eremuetan.

Nafarroan, biztanleria aktiboa 314,8 mila pertsonara iritsi da 2019an, hau da, urtetik urterako % 0,4ko hazkunde txikia. Honela sailkatuta daude: 288,9 mila okupatu (aurreko ekitaldian izandakoa baino % 2,4 gehiago) eta 25,9 mila langabe (aurreko ekitaldiarekin alderatuta, % 17,5 gutxiago). Era berean, estatu mailan ere biztanleria aktiboa hazi egin da (% 1); halaber, okupazioa ere hazi egin da (% 2,3) eta langabezia murriztu (-% 6,6).

Egoera horretan, foru-komunitatearen jarduera-tasa jaitsi egin da (% 58,6koa 2019an, eta % 59,1koa, berriz, 2018an). Gizonezkoen bilakaerari dagokionez, igoera txikia izan du (2019an % 63,5 izan da, eta aurreko ekitaldian, berriz, % 63,4 izan zen); emakumezkoena, aldiz, jaitsi egin da (% 53,9 2019an eta % 54,9 aurreko ekitaldian). Hala, bi sexuen arteko diferentziala handitu egin da (2018an ehuneko 8,5 puntu izatetik 2019an ehuneko 9,6 puntu izatera). Estatu-mailan, jarduera-tasa ez da aldatu, % 58,6an mantendu da.

Nafarroako langabeak aintzat hartuta, 2019an zifrak -% 17,5 egin du atzera, 25,9 mila pertsonara arte. Atzerakada izan da bai gizonen, bai emakumeen kasuan (-% 17,3 eta -% 17,1, hurrenez hurren). Estatu-mailan ere, halaber, langabeen kopurua murriztu egin da 2019an (-% 6,6) oro har, bi sexuetan (-% 8,8ko atzerakada gizonetan eta -% 4,7koa emakumeetan). Ondorioz, langabezia-tasa murriztu egin da 2019an bi geografia-eremuetan: 2018an % 10 izatetik 2019an % 8,2 izatera Nafarroako Foru Erkidegoaren

kasuan, eta % 15,3tik % 14,1era estatu-mailan. Tasa horrek beheranzko bilakaera izan du gizonentzat eta emakumeentzat, bai Foru Erkidegoaren kasuan (% 7,4 eta % 9,2 2019an eta % 9,1 eta % 11,1 aurreko ekitaldian, hurrenez hurren), bai estatu-mailan (% 12,4 eta % 16 2019an eta % 13,7 eta % 17 aurreko ekitaldian, hurrenez hurren). Edonola ere, nabarmentzekoa da estatu mailako langabezia-tasa oraindik ere Europako altuenetako bat dela.

33. koadroa Biztanleria aktiboa, enplegua eta langabezia

(urteko batezbestekoak, milakotan)

Eremua	2018			2019		
	Gizonak	Emakumeak	Guztira	Gizonak	Emakumeak	Guztira
Nafarroa						
Aktiboak izan daitezkeenak	261,2	269,5	530,8	264,2	272,7	536,9
Aktiboak	165,7	147,9	313,6	167,7	147,1	314,8
Okupatuak	150,7	131,5	282,2	155,3	133,6	288,9
Langabeak	15,0	16,4	31,4	12,4	13,6	25,9
Jarduera-tasa	63,4	54,9	59,1	63,5	53,9	58,6
Langabezia-tasa	9,1	11,1	10,0	7,4	9,2	8,2
Erregistratutako langabezia*	14,0	18,9	32,8	14,2	19,0	33,2
Espainia						
Aktiboak izan daitezkeenak	18.908,8	19.978,0	38.886,8	19.094,5	20.174,8	39.269,3
Aktiboak	12.206,5	10.600,3	22.806,8	12.273,4	10.753,7	23.027,1
Okupatuak	10.532,0	8.795,7	19.327,7	10.745,6	9.033,7	19.779,3
Langabeak	1.674,6	1.804,5	3.479,1	1.527,8	1.720,0	3.247,8
Jarduera-tasa	64,6	53,1	58,6	64,3	53,3	58,6
Langabezia-tasa	13,7	17,0	15,3	12,4	16,0	14,1
Erregistratutako langabezia*	1.337,2	1.865,1	3.202,3	1.328,4	1.835,2	3.163,6

(*): Abendua.

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2011. 2020ko martxoko datuak) eta SEPE.

Puntu honetara iritsita, txostenaren aurreko edizioetan bezala, jarraian labur aztertuko dugu langabezia, Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoan (SEPE) erregistratutako langabeziaren ikuspegitik. Horretarako, aintzat hartu behar da, kasu zehatz honetan, eskainitako informazioa abenduari dagokiola, eta ez ekitaldi osoari.

Hala, iturri horren arabera, Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoaren Nafarroako bulegoetan 2019ko abenduan erregistratutako langabezia 33,2 mila pertsonakoa zen; bolumen horrek urte arteko % 1,2ko hazkundera dakar. Estatuari dagokionez, aldiz, 2019ko abenduan erregistratutako langabeziak -% 1,2 egin du atzera, 3.163,6 mila pertsonara iritsi arte.

Biztanleria Aktiboaren Inkesta berriro ere aintzat hartuta (urteko batezbesteko datuak), langabezia-tasan alde handiak daude adinaren arabera; hala, gazteenek dituzte balio altuenak. Zehazki, 2019an 16 eta 19 urte arteko Nafarroako biztanleek % 45,5eko langabezia-tasa erregistratu dute. Ondoren, 20 eta 24 urte bitartekoak (% 20,1), 25-54 urte bitartekoak (% 7,9) eta, azkenik, 55 urtetik aurrerakoak (% 4,9) daude.

34. koadroa Langabezia-tasa adin-tarteen arabera. Urteko batezbestekoak

Eremua	Urtea	(%)				
		16-19	20-24	25-54	55 eta gehiago	Guztira
Nafarroa	2017	42,9	28,7	9,2	6,2	10,2
	2018	42,4	22,9	9,2	7,3	10,0
	2019	45,5	20,1	7,9	4,9	8,2
Espainia	2017	54,5	35,2	15,9	14,8	17,2
	2018	49,7	31,0	14,0	13,3	15,3
	2019	45,2	29,8	12,9	12,2	14,1

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2011. 2020ko martxoko datuak).

Aurreko ekitaldiari dagokionez, Nafarroaren kasuan, langabezia-tasak gora egin du gazteenen artean (2018an % 42,4 izatetik 2019an % 45,5 izatera), baina, oro har, langabezia-tasari eutsi egin diote beste adin talde guztiek: 20 eta 24 urte artekoetan, 2018an % 22,9 izatetik 2019an % 20,1 izatera; 25 eta 54 urte artekoetan, % 9,2tik % 7,9ra, eta 55 urte baino gehiagokoen artean, % 7,3tik % 4,9ra.

Bestalde, estatu-mailan, oro har, langabezia-tasa murriztu egin da adin talde guztietan. Kasu honetan ere, gazteenek dute tasa altuena (% 45,2koa izan da 2019an).

Nafarroako enpleguak sektoreka aztertuta izan duen bilakaerari dagokionez, 2019an, lehen sektorean, eraikuntzan eta industrian jaitsi egin da okupazio maila (-% 13,6, -% 9 eta -% 0,4, hurrenez hurren). Aldiz, igo egin da zerbitzuetan (% 5,7). Estatu-mailan, lehen sektorean izan ezik (-% 1,9), gainerako guztietan gora egin du okupazio mailak 2019an: eraikuntzan % 4,6, zerbitzuetan % 2,4 eta industrian % 2.

35. koadroa Enpleguaren bilakaera, sektore ekonomikoen arabera. Urteko batezbestekoak

Eremua	Urtea	(m pertsona)			
		Lehen sektorea	Industria	Eraikuntza	Zerbitzuak
Nafarroa	2017	11,1	75,0	14,9	177,8
	2018	11,8	75,2	17,8	177,4
	2019	10,2	74,9	16,2	187,6
Espainia	2017	819,5	2.647,4	1.128,3	14.229,6
	2018	812,6	2.708,3	1.221,8	14.585,1
	2019	797,3	2.763,1	1.277,9	14.941,0

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2011. 2020ko martxoko datuak). (EJSN-09).

Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoan erregistratutako kontratuak aintzat hartuta, 2019an gora egin dute aztertu ditugun bi geografia-eremuetan. Zehazki, ekitaldi horretan 398.817 kontratu jakinarazi dira Nafarroan; alegia, % 3,6ko igoera izan da. Estatuan, berriz, 22.512.221 kontratu jakinarazi dira, hots, % 1eko igoera.

Kontratu motaren arabera, bai Nafarroan, bai Estatu osoan, kontratazioen igoera aldi baterako kontratuen igoerak ekarri du (% 3,9 eta % 1,7, hurrenez hurren). Izan ere, kontratu mugagabeak murriztu egin dira (-% 1,1 eta -% 5,5, hurrenez hurren). Gainera, kontuan hartu behar da erregistratutako kontratuen % 90 baino gehiago aldi baterakoak direla.

Hala, kontratu mugagabeek eremuko guztizkoarekiko duten kuota murriztu egin da Nafarroan (% 6,4 izan da 2019an; % 6,7 izan zen, aldiz, 2018an), eta aldi baterakoei dagokiena, berriz, hazi egin da (% 93,6koa izan da 2019an, eta % 93,3koa izan zen aurreko ekitaldian).

36. koadroa SEPEren bulegoetan erregistratutako kontratuak

Eremua	Urtea	Mugagabeak			Aldi baterakoak				KONTRATUAK, GUZTIRA
		Hasierako mugagabea	Konbertsioak	Guztira	Obra eta Zerbitzua	Behin-behinekoak	Gainerakoak	Guztira	
Nafarroa	2017	13.023	8.649	21.672	89.166	171.908	88.685	349.759	371.431
	2018	14.430	11.454	25.884	90.283	180.078	88.736	359.097	384.981
	2019	14.009	11.593	25.602	91.337	193.380	88.498	373.215	398.817
Espainia	2017	1.242.805	686.445	1.929.250	8.278.306	9.412.876	1.880.871	19.572.053	21.501.303
	2018	1.446.936	837.988	2.284.924	8.274.521	9.830.653	1.901.583	20.006.757	22.291.681
	2019	1.323.913	835.521	2.159.434	8.193.202	10.341.952	1.817.633	20.352.787	22.512.221

Iturria: SEPE.

Gizarte- eta lan-giroa dela eta, 2019an negoziazio kolektiboak garapen txikiagoa izan du aurreko ekitaldian baino; hala, bai Nafarroan, bai estatu mailan, hitzarmen gutxiago negoziatu dira, eta pertsona gutxiagori eragin diete horiek. Ildo horretan, 2019an negoziatutako hitzarmen kolektiboetan jaitsiera hauek izan dira: Nafarroan -% 15,4 eta estatu mailan -% 15,7. Bestalde, hitzarmen kolektibo horien eraginpean dauden langileak -% 29,8 murriztu dira Nafarroan, eta -% 8,5 estatu-mailan.

37. koadroa Hitzarmen kolektiboak eta grebak

Eremua	Urtea	Hitzarmen kolektiboak			Grebak*			
		Kopurua	Eragindako langileak	Adostutako soldata-igoera	Kopurua	Langile parte-hartzaileak	Greba bakoitzeko langileak	Lan egin gabeko lanaldiak
Nafarroa	2017	227	126.523	1,83	43	1.956	45	4.750
	2018	188	88.350	1,59	47	2.481	53	3.407
	2019	159	62.040	2,36	101	5.387	53	18.604
Espainia	2017	5.741	10.855.280	1,46	730	225.723	309	594.253
	2018	4.778	11.054.416	1,76	726	338.671	466	907.631
	2019	4.028	10.118.233	2,27	856	261.934	306	840.834

* Ez ditu jasotzen greba orokorretako datuak. 2019ko datuak urtarrila-abendua bitarteko aurrerapenari dagozkio.

Iturria: Lan, Migrazio eta Gizarte Segurantzako Ministerioa. 2020ko apirileko datuak.

Laneko gatazkei dagokienez, 2019an greba kopurua ugaritu egin da, oro har: % 114,9 Nafarroan eta % 17,9 estatu mailan. Bestetik, greben eragina jasandako langileak eta lan egin gabeko lanaldiak ugaritu egin dira Nafarroan (% 117,1 eta % 446,1, hurrenez hurren). Estatu osoa aintzat hartuta, aldiz, jaitsi egin dira (-% 22,7 eta -% 7,4ko atzerakada, hurrenez hurren).

Biztanleria

2018an, Nafarroako biztanleriak % 0,7ko igoera txikia izan du. Hala, 647.554 biztanle izatera iritsi da. Era berean, estatu mailan ere biztanleria pixka bat handitu da (% 0,3). Hala, 2018an 46.722.980 biztanle izatera iritsi da.

Nafarroan, 2018an, 5.398 jaiotza izan dira (aurreko ekitaldian baino -% 6,1 gutxiago) eta 5.819 heriotza (aurreko ekitaldian baino -% 0,4 gutxiago). Horrenbestez, saldo begetatibo negatiboa -421 pertsonakoa izan da. Hala, areagotu egin da aurreko ekitaldian izandako jaitsiera-erritmoa (2017an -98 pertsonako saldo begetatibo negatiboa).

Estatuan, 372.777 jaiotza erregistratu dira 2018an (-% 5,2 gutxiago) eta 427.721 heriotza (% 0,8 gehiago). Horrenbestez, saldo begetatibo negatiboa -54.944 pertsonakoa da (aurreko ekitaldian -31.342 pertsonakoa izan zen saldo begetatibo negatiboa).

38. koadroa Biztanleriaren mugimendu naturala.

Eremua	Urtea	Biztanleria	Ezkontzak	Jaiotzak	Jaiotza-tasa (‰)	Heriotzak	Heriotza-tasa (‰)	Hazkunde begetatiboa
Nafarroa	2014	640.790	2.301	6.183	9,6	5.511	8,6	672
	2015	640.476	2.616	6.007	9,4	5.680	8,9	327
	2016	640.647	2.383	5.894	9,2	5.727	8,9	167
	2017	643.234	2.295	5.746	8,9	5.844	9,1	-98
	2018	647.554	2.050	5.398	8,3	5.819	9,0	-421
Espainia	2014	46.771.341	159.279	427.595	9,1	395.830	8,5	31.765
	2015	46.624.382	165.172	420.290	9,0	422.568	9,1	-2.278
	2016	46.557.008	171.023	410.583	8,8	410.611	8,8	-28
	2017	46.572.132	168.989	393.181	8,4	424.523	9,1	-31.342
	2018	46.722.980	162.743	372.777	8,0	427.721	9,2	-54.944

Iturria: Biztanleriaren mugimendu naturala (EIN). 2019ko abenduko datuak.

Ezkontzei dagokienez, Foru Erkidegoan 2.050 izan dira 2018an; hots, 2017an baino -% 10,7 gutxiago. Aldiz, estatuan 162.743 ezkontza egon dira, aurreko urtean baino -% 3,7 gutxiago.

Azkenik, aipatzekoa da 2018an Nafarroak autonomia arteko migrazio-saldo positiboa izan duela, 691 pertsonakoa, immigrazio-kopuru handiagoa egon delako emigrazio kopurua baino. Zehazki, gazteenen artean 403 pertsona gehiago iritsi dira, 16 eta 64 urte artekoetan 391 gehiago eta zaharrenen artean -103 gutxiago.

39. koadroa Nafarroako migrazio-saldoak, adinaren arabera (autonomia artekoak)

Urtea	Adin estratuak			Guztira*
	-16	16-64	+ 64	
2011	174	823	-16	987
2012	106	527	-6	632
2013	45	-123	4	-75
2014	306	373	3	680
2015	337	812	48	1.196
2016	362	837	-22	1.174
2017	431	225	-31	625
2018	403	391	-103	691

* 2017tik aurrera, 0 adinari eragiten zion barne-migrazioaren akatsa zuzentzen da.

Iturria: Migrazio-mugimenduak (EIN) 2019ko abenduko datuak.

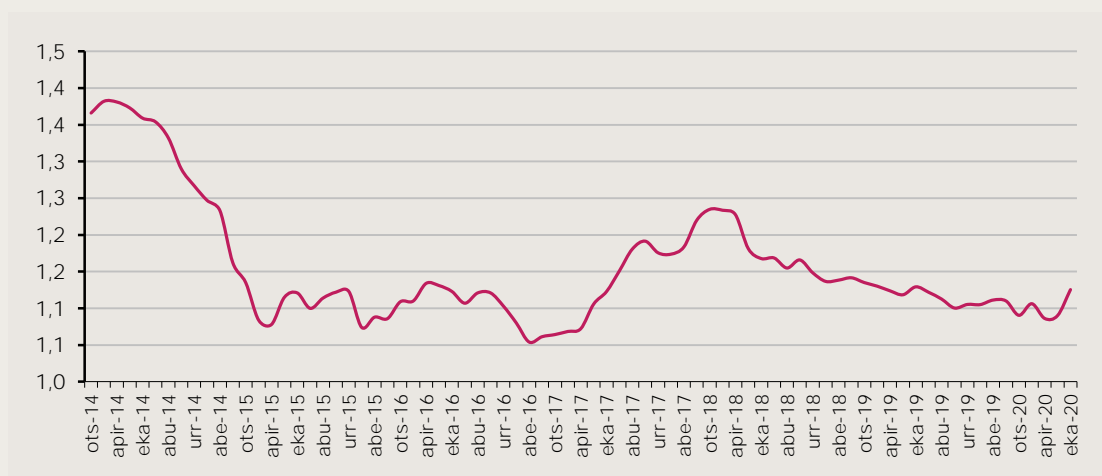
3.5 FINANTZA-SEKTOREA

Ikuspegi orokorra

2019an % 2,9 hazten da munduko ekonomia. Hazkundera orokorra izan da, eta jarraipena ematen zaio aurreko ekitaldietako hazkunderaren beheranzko joera progresiboari (+% 3,6 2018an, eta +% 3,8 2017an). Ekonomia aurreratuek balio apalak mantendu dituzte (AEBn, +% 2,3 eta Eurogunean, +% 1,2). Txinaren (+% 6,1) eta Indiaren (+% 4,2) bultzadak mesede egiten die garapen bidean dauden ekonomiei (+% 4,5). Errusiak eta Brasilek, berriz, beste urte batez, ez dituzte hainbat erakunderen aurreikuspenak betetzen (+% 1,3 eta +% 1,1).

2020ko urtarrilean, munduko ekonomiaren hazkundera 2020an % 3,2koa eta 2021ean % 3,6koa izango zela aurreikusi zuen Nazioarteko Diru Funtsak (NDF). Covid-19aren pandemiak, ordea, aurrekaririk gabeko mundu mailako osasun-alerta eragin du, eta, ondorioz, biztanleriaren konfinamendua, pertsonen mugikortasuna neurri handian murriztea eta ekonomia-jardueraren gelditzea (guztiz edo partzialki). Horren guztiaren ondorioz, kontsumoa eta produkzio-jarduera nabarmen jaitsi dira, eta sektore batzuei gogor erasan die (turismoa, pertsonen zuzendutako zerbitzuak, bidaiarien garraioa, etab.). Dagoeneko nabari da ekonomiaren atzerakada 2020ko lehen (nahiz eta 15 eguni baino ez eragin) eta bigarren hiruhilekoetan.

4. grafikoa Kanbio-tasa: Euroa versus Dolarra*

(*): Eguneko batez besteko balioen batezbestekoa
Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

NDFren ekaineko aurreikuspenen arabera, mundu mailako ekonomiaren hazkundera % 4,9 murriztuko da. Atzerakada handiagoa izango da ekonomia garatuetan (-% 8), garapen bidean dauden ekonomietan baino (-% 3). Hala, 2020an mundu mailako dezelerazioa gertatuko da, modu sinkronizatuan. Ez da halakorik gertatu 1929ko Depresio Handiaz geroztik.

Hori dela eta, 2020ko martxoaren eta ekainaren artean gertatutakoen ondorioz, 2019ko gertakarien balantzea egiteak dagoeneko ez du interesik, 2019ko gertakariak dagoeneko zaharkituak baitira eta ez baitatoz bat egun bizi dugun errealitatearekin. Dena den, mundu mailako krisialdi honetatik ateratzeko prozesuan esanguratsuak izan daitezkeen hiru faktore aipatzea komeni da, oraindik gertu dugun 2008ko krisian izan ez genituen hiru faktore, hain zuzen ere.

Lehenik eta behin, krisialdia mundu mailakoa izanik, diru-agintaritzek azkar erreakzionatu dute sistemaren beharrei erantzun ahal izateko. Tasak murriztea izan da modu partekatuan hartutako erabakietako bat. Hortaz, merkatu nagusietako erreferentziak zerotik gertu daude, eta balio horietan mantentzeko aurreikuspena dute egoera kritikoa den artean. Aldi berean, eta ezohiko azkartasunez eta koordinazioaz, finantza-baliabideen (likidezia) aukera zabala jarri dute agenteen eskura, eta ekonomia suspertzeko aparteko baliabideak ere iragarri dituzte. Eraitza gisa, begi bistakoa da 2008ko eta 2020ko krisialdietan emandako baliabideen arteko aldea.

5. grafikoa KPIaren gaineko neurri ekonomikoaren alderaketa 2008ko eta 2020ko krisialdietan, herrialdeka

Iturria: Nazioarteko Diru Funtza (NDF)

Horrez gain, eta Espainiari dagokionez, familiek zein enpresek finantza-egoera apur bat hobea dute krisialdi honi aurre egiteko, azken hamarkadan erregistratutako desapalankamendu-prozesuari esker. 2008aren eta 2019aren artean Espainiako sektore pribatuaren kreditu-saldo bizia % 36,2 jaitsi da, beraz, ezin dira alderatu 2008ko zorpetze maila eta egungoa. Dena den, egungo krisi-egoerak eta enpleguaren galerak berankortasuna areagotuko dutela aurreikusten da -urte amaieran edo 2021ean-, eta horrek familien eta enpresen baldintza ekonomikoak kaltetuko ditu. Hala ere, susperraldia hasteko epearen eta haren sendotasunaren araberakoa izango da berankortasunaren areagotzeak izango duen eragina. Hain zuzen ere, egindako desapalankamendu-prozesuari esker, sektore pribatuak marjina handiagoa du zorpetze maila areagotzeko (beharrezkoa bada), eta arrisku txikiagoa du sistemarentzat, entitateen balantzeak onbideratuta baitaude.

Azkenik, krisialdi honetan kontsumoa asko jaitsi da eta (ia) produkzio-jarduera guztietara hedatu da, baina, 2008ko krisialdian ez bezala, ez die zuzenean eragiten funtsezko sektoreei (finantza-sektoreari, adibidez). Ondorioz, krisialdi honetan, printzipioz, ez da sektore zehatzik erreskatatu beharrik izango. Horren orde, babes-lerro oso orokorrak (familiei babeska eta enpresei likidezia) edo oso zehatzak (airelineak, adibidez) ari dira martxan jartzen, eta jarduera orokorra berreskuratzen ez den heinean soilik (normaltasunera itzultzen joatea).

40. koadroa Koronabirusaren krisiari emandako nazioz gaindiko erantzuna

EUROPAREN ERANTZUNA: AURREKONTUA, EGONKORTASUN MEKANISMO EUROPARRA (EME) ETA EUROPAKO INBERTSIO BANKUA (EIB)		
EUROPAR BATZORDEA		
CRII (a)	NEXT GENERATION EU	SURE (a)
Kohesio-funtsen berehalako mobilizazioa	Aldi baterako aurrekontu osagarria, 4 urteko epean erreformak eta inbertsioak finantzatzea helburu duen Berreskuratze eta Erresilientzia Funtsa barne hartzen duena	Enplegua babesteko aldi baterako mailegu-tresna, EBko estatu kideek bermatua (a)
37 mm €	Transferentziak 427 mm € Maileguak: 250 mm €	100 mm €
EIB TALDEAREN BIDEZ MOBILIZATUTAKO FINANTZAKETA (b)		EME
Likidezia-funtsak, titulazioen erosketak eta bermeak	Kaudimena Babesteko Tresna: bermeak, maileguak eta kapitala Europako enpresei.	Pandemiarekin zerikusia duten zuzeneko eta zeharkako osasun-gastuak finantzatzeko prebentzio-lerroa, herrialde bakoitzaren BPGaren % 2ko balioarekin.
25 mm €	31 mm €	240 mm €
GUZTIKOA, EB FUNTSAK + EME + EIB: 1.100 mm € (EBren BPGaren % 7,9)		

(a): CRII siglen esanahia: Coronavirus Response Investment Initiative; eta SURE siglena: Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency.

(b) EIB-ek 240 mm € mobilizatzeko helburua duten bi programa hartzen ditu barne.

Iturria: Espainiako Bankua, EBko iturrietan oinarrituta. Kolore argia duten zatiak EBk Next Generation EU programaren barruan proposatutako neurriak dira, oraindik onartzeko daudenak.

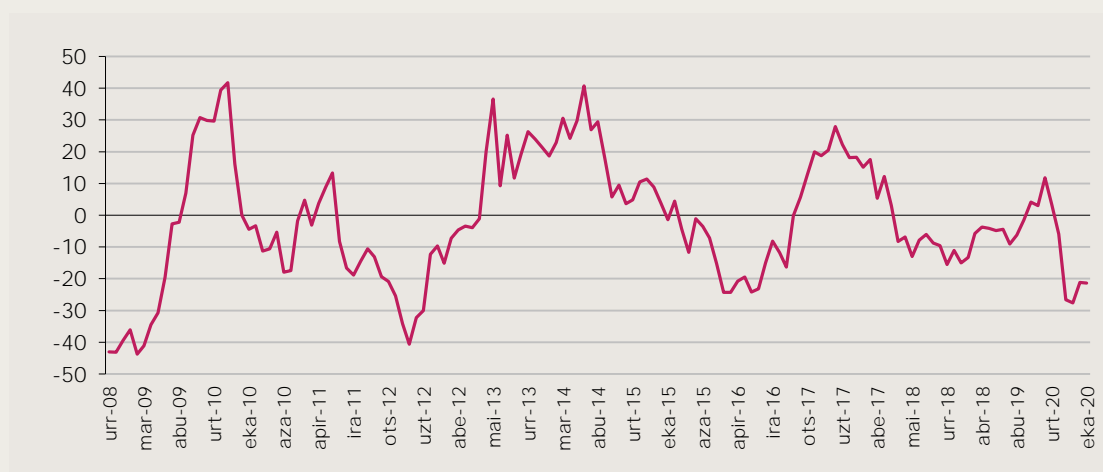
41. koadroa Covid-19aren krisialdiari aurre egiteko neurri nagusiak; xehetasunak

Europar Batasuna	Zenbatekoa
- <u>Next Generation UE</u> EBren Suspertze Plana, herrialde kideentzako zuzeneko transferentzien eta maileguen bidez.	750.000 M€
- <u>Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency (SURE)</u> Enplegua babesteko sistemak finantzatzeko laguntza-programa, adibidez, ABEEEak.	100.000 M€
- <u>Coronavirus Response Investment Initiative (CRII)</u> Aurrefinantzatutako eta oraindik exekutatu gabeko funtsen berehalako mobilizazioa, pandemiarekin zerkusia duten gastuak finantzatzeko.	37.000 M€, 29.000 M€-ra hedagarria
- <u>Egonkortasun Mekanismo Europarra (EME)</u> Covid-19ak eragindako zuzeneko eta zeharkako osasun-gastuen finantzaketa.	240.000 M€
- <u>EIBren finantzaketa</u> Enpresei zuzendutako maileguntzako berme-funtsa sortzea, Eta ETE-entzako likidezia-plana.	25.000 M€, 200.000 M€-ra hedagarria 40.000 M€
Europako Banku Zentrala	
- <u>Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP)</u> Aktiboan Larrialdi Erosketen Programa Berria.	1,35 bilioi €
- <u>Aktiboan Erosketa Programa (APP)</u> Aktiboan erosketa-programaren zenbatekoa areagotzea.	120.000 M€
- <u>Long-Term Refinancing Operations (LTROs)</u> Bankuen likidezari laguntzeko programa, -% 1 arteko interes-tasekin.	-
- <u>Program of non-targeted Emergency Long-Term Refinancing Operations (PELTRO)</u> Bankuak birfinantzatzeko eragiketa-programa berria, interes-tasa nagusia baino 25 oinarritzko puntu baxuagoko lizitazio-prozeduren bitartez.	-
Erreserba Federala	
- <u>Interes-tasen murrizketa</u> Tasak zerotik gertu daude	% 0 - % 0,25
- <u>Aktibo mugagabeak erosteko plana (QE)</u> Altxorraren bonuak eta hipoteken titulazioak erostea, merkatuak egoki funtziona dezan bermatzeko "beharrezko" neurrian.	mugagabea
- <u>Primary Market Corporate Credit Facility (PMCCF) eta Secondary Market (SMCCF)</u> Lehen eta bigarren mailako merkatuetan bonu korporatiboak erostea	500.000 M\$ 250.000 M\$
- <u>Term Asset-Backed Securities Loan Facility (TALF)</u> Familiatzako kontsumorako kredituak >	100.000 M\$
- <u>Commercial Paper Funding Facility (CFF)</u> Paper komertzialaren finantzaketa, zor-agiriak eta zirkulatzailak erosiz.	10.000 M\$
- <u>Municipal Liquidity Facility</u> Udalerrietako eta estatuetako zorrak erostea >	500.000 M\$
- <u>Paycheck Protection Program Liquidity Facility (PPPLF)</u> Nominak Babesteko Programaren maileguen bidez babestutako finantzaketa	670.000 M\$
- <u>Main Street Lending Program</u> Beste baliabide batzuetatik kanpo geratu diren ETE-en finantzaketa	600.000 M\$

Iturria: Espainiako Bankua, 2019ko Urteko Txostena Geuk egina.

Egoera honen aurrean, mundu mailako burtsa-merkatuen erreakzioa ia berehalakoa izan da, jaitsieraren (eta suspertzeren bat) segida historikoarekin. 2019a aurreko urteetan baino aldakortasun maila txikiagoarekin eta mundu mailako burtsa-indize nagusien hazkundearekin amaitu bazen ere, 2020ko lehen seihilekoan bestelakoa da egoera. Baloreen merkatuen baldintzak okertu egin dira bat-batean. Izan ere, osasun-krisia mundu mailan hedatzearen eta horrek sortutako ziurgabetasunaren ondorioz, kotizazioek behera egin dute orokorrean –mundu mailako finantza-krisiaz geroztik erregistratu gabeko intentsitatez– eta aldakortasunak egoera nabarmenak izan ditu.

6. grafikoa Ibex-35aren bilakaera. Hileko itxiera-balioaren gaineko urtetik urterako aldakuntza-tasa

Iturria: Espainiako Bankua eta Balore Merkatuaren Batzorde Nazionala.

2020ko lehen seihilekoaren amaieran, IBEX-35ak % 24,3ko atzerakada izan du –inoizko seihilekoko erregistrarik okerrean–, Europako indize nagusiek baino beherakada handiagoa (-% 18,2koa FTSEk eta -% 7,1koa Dax-ek). Era berean, nazioartean, Dow Jones (-% 9,6) zein Nikkei (-% 5,8) indizeen balioak jaitsi egin dira. Nasdaq indizea baino ez da hobetu (+% 12,1).

42. koadroa Burtsa-indize nagusien bilakaera

Urtea	Ibex-35 (Madril)	CAC-40 (París)	Dax-Xetra (Frankfurt)	FT-SE 100 (Londres)	Dow Jones (New York)	Nikkei (Tokio)	Eurostoxx 50	Nasdaq Composite
2018	8.539,9	4.730,7	10.559,0	6.728,1	23.327,5	20.014,8	3.001,4	6.635,3
2019	9.549,2	5.978,1	13.249,0	7.542,4	28.538,4	23.656,6	3.745,2	8.972,6
2020 1. seihil.	7.231,4	4.936,0	12.310,9	6.169,7	25.811,5	22.288,1	3.234,1	10.058,8
<i>Urte batetik besterako aldakuntza (%)</i>								
2019	11,8	26,4	25,5	12,1	22,3	18,2	24,8	35,2
2020 1. seihil.	-24,3	-17,4	-7,1	-18,2	-9,6	-5,8	-13,6	12,1

Oharra: 2018ko eta 2019ko abenduaren 31n, eta 2020ko ekainaren 30ean.

Iturria: Ekonomia Adierazleen datu-basea. Ekonomia eta Ogasun Ministerioa.

Badirudi nazioz gaindiko erakundeek, banku zentralek eta gobernuek hartutako neurriek eta eremu handi batzuetan osasun-krisiak izandako garapen positiboak pandemiaren lehen inpaktua baretu dutela. Dena den, urtearen lehen zatiko atzerakada garrantzitsua

nork bere gain hartuta, bigarren seihilekoari egin behar diete aurre merkatuek, eta berragertze posibleetan eta AEBko eta Hego Amerikako egoera bereziki delikatu jarria dute arreta.

43. koadroa Kreditu-erakundeak eta EFC

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Erakunde kopurua. Guztira	272	262	250	245	238	232
Gordailu-erakundeak	224	217	206	205	198	195
Espainiako gordailu-entitateak	138	135	124	122	115	114
EFC/ECAOL	47	44	43	39	39	36

Oharra: Erakunde kopurua. Guztizkora arteko aldea atzerriko sukurtsalei (gordailu-erakundeak) eta kreditu ofizialari (1 erakunde) dagokie.

Iturria: Espainiako Bankua.

Kreditu-erakundeen papera erabakigarria izango da krisialditik ateratzeko garaian. Izan ere, kaudimendun-egoeran daude eta erantzuteko ahalmena dute. Zehazki, aurreko urtearekin alderatuta, 2019aren amaieran gora egiten dute Espainiako kreditu-erakundeen kreditu-saldoak (+% 0,8) eta gordailuen bolumenak (+% 0,7). Era berean, aurrezteko modu tradizionalak duten errentagarritasun baxua kontuan izanda, aurrezkiaren zati bat inbertsio-funtsen bidez bideratzen da, eta horrek ondasunen hazkunde garrantzitsua eragiten du (+% 7,8). Bestetik, entitateek tamaina doitzen (6 entitate gutxiago) eta bulegoen sarea murrizten jarraitzen dute. Espainiako aurrez aurreko bulegoen sarean, ia 2.000 puntu gutxiago daude (-% 7,7). EAEn eta Nafarroan apalagoa izan da murrizketa (-% 6,8 eta -% 5,2, hurrenez hurren). Hau da, egoera honi aurre egiteko, balantzeak onbideratuta dituzte, eta erantzute-egitura askoz egokiagoa dute kostuei zein errentagarritasunari dagokienez.

44. koadroa Gordailu-erakundeak. Bulego kopurua

Urtea	EAE	Nafarroa	Espainia
2017	1.361	508	27.320
2018	1.314	485	26.011
2019	1.225	460	24.004

Iturria: Espainiako Bankua.

Era berean, finantza-entitateetako enplegua doitu egin da, benetako beharretara egokitzeko programen eta zerbitzuen digitalizatzeko izandako eraginaren ondorioz, baita langileen adina jaistearen ondorioz ere (60 urtekoen eta hortik gorakoen irteera programatuak eta pertsona gazteen kontratazioak). Hala, 2008tik 2019ra % 30 baino gehiago murriztu da enplegua. Covid-19ari erantzuna emateko, finantza-sareko langile askok telelanera pasatu behar izan dute, 0tik 100erako urratsa emanda. Dena den, aurrez aurreko arreta ere bermatu da eta konfinamenduaren fase zailenetan zein normaltasunerako itzulera progresiboan langile kopurua eta bulegoen irekitzea (kopurua eta ordutegia) egokitzen joan dira. Sarearen tamainak eta finantza-jardueretako langile kopuruak doitzen jarraituko dute, batez ere, sektorean egiteko dauden berrantolaketa posibleen (fusioak) ondorioz. Gainera, baliteke telelana ezartzeko (modu eraginkorragoan eta antolatuagoan) epe ertainerako plan bat gehitzea.

45. koadroa Afiliazioa finantza-jardueretan

Urtea	Finantza- eta aseguru-jarduerak			Finantza-jarduerak, aseguruak eta pentsio-funtsak izan ezik		
	EAE	Nafarroa	Espainia	EAE	Nafarroa	Espainia
2017	13.733	3.370	321.481	8.889	2.372	209.215
2018	13.717	3.377	322.545	8.891	2.401	207.022
2019	13.609	3.259	320.453	8.820	daturik ez	203.334

Oharra: Hileko batez besteko afiliazioa, urte bakoitzeko abenduan. Erregimen orokorra

Iturria: Gizarte Segurantza.

Kredituaren bilakaera nafarroan

Esparru orokorra

2019aren amaieran, Espainian kreditu-erakundeen aktiboa 2,61 bilioi eurokoa da; hau da, urte arteko % 1,4ko igoera izan du. Eraitza horrek azken bederatzi urteetako beheranzko joera hausten du, eta agerian uzten du finantza-sektorearen desapalankamendu-prozesua, batez ere, sektore pribatuarena.

Aktiboaren partida nagusia kreditua da: 2019a 1,74 bilioi euroko saldoarekin itxi du, aurreko urtean baino % 0,8 gehiago. Nabarmendu beharrekoa da 2008an krisia hasi zenetik, 2019a izan dela hobekuntza izan duen lehen urtea. Hala, itxiztat eman daiteke egokitze-garaia, eta agerian geratu da kreditu berrietatik sortutako saldoa hasi dela emandako bolumena gainditzeko. Horrek erabilgarri dagoen kreditu-saldoa handitzea eragin du. Bestalde, aktiboaren gainerako partidei dagokienez, saldoak hazi egin dira akzioetan eta partaidetzetan (+% 6,6), baita sektorizatu gabeko aktiboetan ere (+% 6), 0,25 eta 0,30 bilioi euroko balioekin, hurrenez hurren. Hain zuzen ere, akzioak eta partaidetzak ez diren balioen partidak baino ez du atzera egin.

Aktiboaren egitura mantendu egin da, eta kreditu-jarduera da partida nagusia (% 66,6 eta % 67, 2019an eta 2018an). Gainera, azken urteetan goranzko joera mantendu du –2014an % 62,0 izatetik, oraingo % 66,6ra–, gainerako partiden bilakaera dela-eta. Hala, 2018arekin alderatuz, pisua galdu edo mantendu egin dute beste enpresa batzuetako akzioek eta partaidetzak bai eta sektorizatu gabeko aktiboek ere (% 12,7tik % 12,1era eta % 11,1etik % 11,6ra, hurrenez hurren). Bi kasuetan, 2014az geroztik beheranzkoa da erakunde hauen aktiboari egindako ekarpenen joera (% 16,9 eta % 12,1, hurrenez hurren). Akzioak eta partaidetzak ez diren balioek, berriz, apur bat hobetu dute partaidetza (2018an % 9,2, eta 2019an % 9,6). Balio horien joera nahiko egonkorra da 2014az geroztik (% 9,0).

46. koadroa Kreditu-erakundearen aktiboaren osaera

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	2.906.824	2.760.089	2.646.981	2.652.505	2.575.633	2.612.687
Kredituak	1.805.615	1.767.699	1.718.815	1.766.467	1.726.181	1.740.034
Akzioak eta partaidetzak ez diren balioak	492.346	415.493	365.826	329.512	326.042	316.423
Akzioak eta partaidetzak	261.536	246.274	243.811	259.602	236.416	252.012
Sektorizatu gabeko aktiboak	347.327	330.667	318.529	296.924	286.994	304.218

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Kreditu-inbertsioaren jomuga nagusia Beste Sektore Egoiliar batzuk (BSE) dira, familiak eta enpresak. 2019aren amaieran, 1,2 bilioi euroko saldoa eta urte arteko % 1,2ko jaitsiera jasan du partida horrek. Hortaz, desapalankamendurako joerak jarraitzen du, aurreko urteetan baino apalago bada ere (-% 3,6, -% 1,7, -% 3,8 eta -% 3,8; 2018an, 2017an, 2016an eta 2015an, hurrenez hurren). Baliteke, 2020a "normal" joan izan balitz, sektore pribatura bideratutako kredituaren goranzko joera itzuli izana, baina covid-19ak eragindako krisialdiak eta ekonomia- zein lan-jardueran izan duen eraginak, ziurrenik, datozen urteetara atzeratuko dute goranzko joera hori.

2020an covid-19ak sortutako krisiari aurre egiteko garaian, zorpetze pribatuaren egoera ezberdina da 2008ko krisialdikoarekin alderatuta, hark finantza-sektorean izan baitzuen iturburua eta lotura baitzegoen higiezinen burbuilarekin. 2008an, sektore pribatuak jarritako kreditu-saldoa 1,9 bilioi eurokoa izan zen, eta, 2019an 1,2 bilioitik beherakoa da, hau da, % 36 baxuagoa. Zorpetze-egoera horren ondorioz, berankortasunaren igoera potentzial bati aurre egiteko garaian, familien eta enpresen finantza-egoera apur bat hobea da, eta kreditu-erakundeena, berriz, ez da hain konprometitua.

Beste sektore ez-egoiliar batzuei emandako kreditua da bigarren partidarik esanguratsuenak: 2019an 0,3 bilioi euro, aurreko urtean baino gehiago (+% 22). Beste alde batetik, sistemari berari bideratutako kredituaren zenbatekoa 0,2 bilioi eurokoa izan da, eta atzera egin du (-% 10,1). Gauza bera gertatu da Administrazio Publikoari bideratutako kreditu-saldorekin, baina modu apalagoan (-% 2,9). Azken agente horri dagokionez, zor-egoera faktore hauetan oinarritzen dela aipatu behar da: zorpetzeari ezarritako muga, zorraren merkatuetara sarbidea berreskuratu izana eta bilketa berreskuratu izana. Faktore horiek, aldi berean, gutxitu egiten dute kanpoko finantzaketaren beharra.

47. koadroa Kreditu-erakundeak. Kreditua agenteen arabera

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	1.805.615	1.767.655	1.718.815	1.766.467	1.726.181	1.740.034
Kreditu-sistema	155.097	164.206	163.053	234.694	211.861	190.494
Administrazio Publikoa	101.313	89.972	88.471	78.110	68.956	66.922
Beste sektore egoiliar batzuk	1.380.101	1.327.123	1.276.140	1.253.944	1.208.315	1.193.526
Beste ez-egoiliar batzuk	169.104	186.354	191.151	199.719	237.049	289.092

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Hala, kredituaren egitura ez da aldatu, eta beste sektore egoiliar batzuei dagokie zatirik garrantzitsuenak: kreditu-multzoaren bi heren (% 68,6). Gainerako agenteek ekarpen txikiagoa egin dute: sektore ez-egoiliarrak % 16,6, kreditu-sistemak % 10,9 eta administrazio publikoak % 3,8, oso pisu txikiarekin. Azken finean, 2019an segmentu guztien partaidetza jaitsi egin da apur bat. Beste sektore ez-egoiliar batzuek soilik izan dute igoera.

Kreditu-erakundearen jarduerak sortutako saldoa apur bat hobea izan da 2019an, aurreko urtean baino (+% 0,8). Izan ere, sektore ez-egoiliarrera bideratutako kredituaren hazkundeak, urte arteko % 22koa izanik, gainerako kreditu-segmentuetan izandako jaitsiera konpentsatu du.

Kredituaren jomuga¹ Estatuan

Beste sektore egoiliar batzuen (sektore pribatuaren) kreditu-jomugak honakoak barne hartzen ditu: merkataritza-kreditua, eperako beste zordun batzuk eta beste mailegu batzuk. Eta, azken, horien barruan sailkatzen dira ageriko zordunei, errentamendu finantzarioari eta kobrantza zalantzagarriko kredituei buruzko partidak.

2019aren amaieran, eperako beste zordun batzuen partida bilioi bat eurokoa da, eta urte arteko galera izan zuen berriro ere (-% 0,4). Dena den, bilakaera hori lotuta dagoenez aurrez aipatutako finantza-saneamenduari, 2008ko krisialdia hasi zenetik izandako jaitsierarik apalena da. Beste mailegu batzuetara bideratutako kredituak ere urte arteko beherakada izan du (-% 10,6); 2013az geroztik, % 57,2ko saldo-galera metatu du. Bestalde, ekonomia-jardueraren suspertzeari dagokionez, merkataritza-kredituak bizitasun apur bat berreskuratu du. 2018an geraldari apal bat izan bazuen ere, 2019an berriro hazi da (+% 3,8). Hala, azken sei urteetan goranzko joera mantendu du. Hala ere, merkataritza-kredituaren hazkundeak ez da nahikoa izan beste bi epigrafeetan izandako beherakada konpentsatzeko. Ondorioz, sektore pribatura bideratutako guztizko kredituak atzerakada jasan du (-% 1,2).

Aipatutako hiru epigrafeetako kreditu-saldoaren banaketa mantendu egin da. Izan ere, eperako beste zordun batzuen ekarpena handitu egin da (2018an % 85,9, eta 2019an, % 86,6), merkataritza-kredituarena mantendu (% 4,0tik % 4,2ra), eta beste mailegu batzuenak, berriz, murriztu (% 10,1etik % 9,1era).

¹ 2017az geroztik, Espainiako Bankuak ez du informazio bereizirik eskaintzen eperako beste zordun batzuen inguruan, berme erreal batean oinarritzen diren kredituei dagokienez, eta, horien barruan, hipoteka modalitatearen pean sinatutakoak. Aldaketa hori Europar Batasuneko sailkapen-eredurako egokitzapena dela-eta gertatu da (Europako Banku Zentrala).

48. koadroa Kreditu-erakundeak. Kredituak, motaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	1.380.101	1.327.123	1.276.140	1.253.944	1.208.315	1.193.526
Merkataritza-kreditua	36.606	42.640	45.058	48.764	48.723	50.561
Eperako beste zordun batzuk	1.117.315	1.098.012	1.064.196	1.047.827	1.037.809	1.034.061
Beste mailegu batzuk	226.180	186.471	166.886	157.353	121.783	108.904

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Gordailu-erakundeetan erreparaturaz gero (bankuek, aurrezki-kutxek eta kreditu-kooperatibek osatutako kreditu-erakundeen azpitaldea), 2019an emandako kreditu-saldoa 1,1 bilioi eurokoa izan da, aurreko urtekoa baino % 1,3 baxuagoa. Hala, bederatzigarren urtez jarraian beheranzko joera mantendu du, eta 2011z geroztik % 36,3ko galera metatu du.

Kreditua helburuaren arabera banatuz gero, ondorengoak dira bi partida nagusiak: ekoizpen-jarduerak eta etxebizitzaren erosketak edo birgaitzea. Bi partida horiek osatu dute kreditu-saldoaren zatirik handiena (0,5 bilioi euro bakoitzak). Dena den, bi segmentuek beheranzko joera izan dute azken urteetan, eta urte arteko bilakaera negatiboa da (-% 2,8 eta -% 0,7, hurrenez hurren). Hala, 2011ko datuekin alderatuta, ekoizpen-jardueretara bideratutako kredituak % 44,9ko galera izan du, eta etxebizitzaren erosketak eta birgaitzera bideratutakoak, % 22,2koa.

Beste mailegu batzuetara bideratutako diru kopuruak ere behera egin du (-% 4,3), Kontsumo iraunkorreko ondasunen kreditua izanik hazi den bakarra (+% 20,5). Errekuperatzeko joera hartu du azken epigrafe horrek, duela urte batzuk balio oso baxuak izan arren. Izan ere, 2009tik 2013ra behera egin zuen finantzatu beharreko kontsumoak (ibilgailuen erosketak, adibidez). Hala ere, kontsumora bideratutako kredituaren igoerak ez du konpentsatzen aurrez aipatu ditugun hiru jomuga-segmentuek izandako atzerakada.

49. koadroa Gordailu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

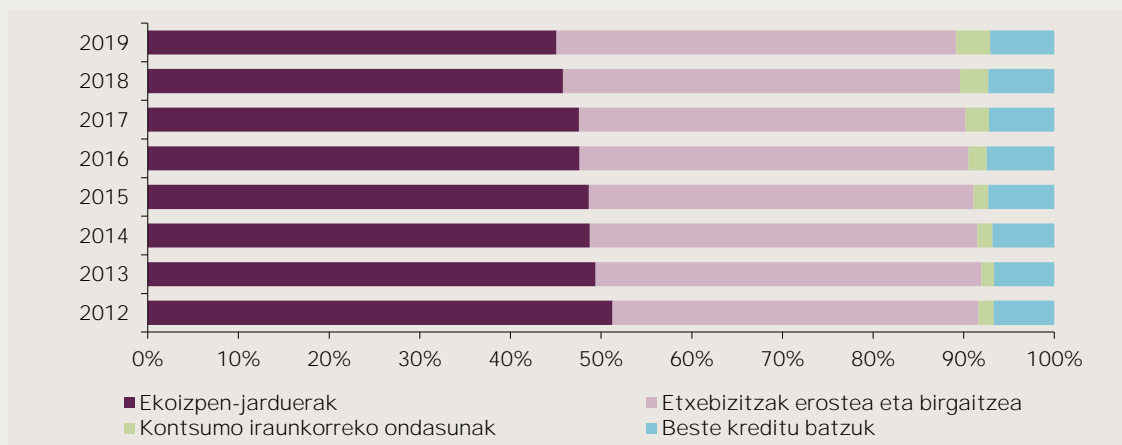
Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	1.328.189	1.274.656	1.222.541	1.199.079	1.150.231	1.135.590
Ekoizpen-jarduerak	647.426	619.954	582.060	570.220	526.659	512.107
Etxebizitzak erostea eta birg.	568.212	541.032	524.780	511.355	504.165	500.474
Kontsumo iraunkorreko ondas.	21.615	20.576	24.464	30.975	35.386	42.635
Beste kreditu batzuk	90.936	93.094	91.237	86.529	84.021	80.374

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Hala, gordailu-erakundeen kredituaren egitura honakoa da: % 45,1 ekoizpen-jarduerari dagokionez, % 44,1 etxebizitzak erosteari eta birgaitzeari, % 7,1 beste kreditu batzuei eta gainerako % 3,8a kontsumo iraunkorreko ondasunei. Orokorrean, ez da aldaketa nabarmenik izan, eta banaketa mantendu egin da. Dena den, joera jarraitu bat antzematen da, non ekoizpen-jarduerak pisua galtzen ari diren, eta etxebizitzak erosteko eta

birgaitzeko finantzazioak gora egin duen. Era berean, kontuan izan behar da guztizko kreditu bolumena jaitsi egin dela.

7. grafikoa Kreditu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk (BSE)

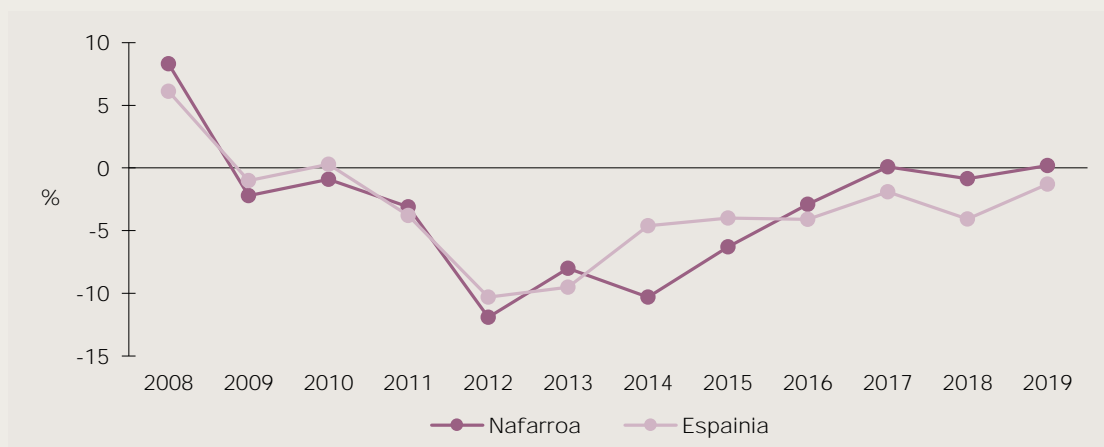

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Kredituaren bilakaera Nafarroan

2019an Nafarroan erabilgarri dagoen kreditu-saldoa 16.063 milioi eurokoa da, aurreko urteetan baino % 0,6 txikiagoa. Hala, 2008an hasitako beheranzko joera mantentzen da; urte hartan 24.862 milioi eurokoa izan zen kredituaren bolumena. Hala, hamarkada honetan metatutako galera hasierako balioaren % 35,4koa da. Estatuko datuek ere baieztatzen dute kredituaren desapalankamendu hau, % 34,9ko murrizketa metatuarekin.

8. grafikoa Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuei emandako kredituaren bilakaera

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Nafarroan emandako kredituaren saldoak behera egin izana lotuta dago Administrazio Publikoen bilakaerarekin, urte batetik bestera % 10,7ko murrizketa izan baitzuten. Beste Sektore Egoiliar Batzuen segmentuak (edo sektore pribatua), berriz, % 0,2ko igoera apala izan du. Estatuari dagokionez, aurreko ekitaldietan gertatutakoaren antzera, bi bezero-segmentuek egin dute behera (-% 3,0 eta -% 1,3, hurrenez hurren).

50. koadroa Gordailu-erakundeak. Kreditua, agenteen eta lurraldearen arabera

Lurraldea	Urtea	AP	BSE	(Meuro)
				GUZTIRA
Nafarroa	2017	1.338	15.183	16.521
	2018	1.100	15.052	16.152
	2019	982	15.082	16.063
Espainia	2017	74.339	1.199.107	1.273.446
	2018	65.740	1.150.228	1.215.968
	2019	63.786	1.135.590	1.199.375

Iturria: *Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.*

Beste adierazle batzuk: hipoteken eraketa eta ibilgailuen matrikulazioa

2019ko kreditu-jardueraren gaineko informazioa osatzeko, familiek finantzatzen dituzten bi inbertsio-eremu nagusiak aztertzen dira jarraian: etxebizitza erostea (eta birgaitzea), eta autoa erostea.

2019an, 357.936 hipoteka gauzatu dira Estatuan etxebizitzak erosteko, aurreko urtean baino % 2,8 gehiago. Hala, 2014an hasitako suspertze-joerari jarraipena ematen zaio. Dena den, hipoteken kopurua 2008an baino askoz txikiagoa da oraindik. Guztira 836.419 hipoteka berri gauzatu ziren urte hartan, hipotekak puri-purian zeudenean. Azken hamarkadan % 57,2ko beherakada izan dute hipotekek. Nafarroaren kasuan, azken bost urteetako goranzko joera eten egin da, eta 2018an baino % 9,3 hipoteka gutxiago gauzatu dira 2019an: 4.296, hau da, 2008an baino % 50,1 gutxiago.

51. koadroa Etxebizitzaren gaineko hipoteka berrien eraketa

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Espainia						
Hipoteka kopurua	204.302	246.767	282.707	312.843	348.326	357.936
Zenbatekoa guztira (milioi €)	20.891	26.339	31.037	36.665	43.285	44.733
Batez besteko zenb. (mila €)	102,25	106,74	109,79	117,20	124,27	124,98
Nafarroa						
Hipoteka kopurua	3.710	3.769	3.990	4.069	4.739	4.296
Zenbatekoa guztira (milioi €)	384	389	405	430	514	500
Batez besteko zenb. (mila €)	103,37	103,11	101,45	105,72	108,46	116,34

Iturria: *Hipoteken Estatistika. EIN. Geuk egina.*

2019an Estatuan eratutako hipoteken balio monetarioa 44.733 milioi eurokoa izan da, eta hipoteka bakoitzaren batez besteko zenbatekoa 124.975 eurokoa. Bi parametroek aldeko bilakaera izan dute 2014az geroztik, baina oraindik krisialdiaren aurreko balioetatik urrun

daude. 2008an, 116.810 milioi eurokoa izan zen guztizko zenbatekoa, eta, hipoteka bakoitzeko batez besteko zenbatekoa, berriz, 139.655koa. Nafarroari dagokionez, 2019an eraturako hipoteken balioa 500 milioi eurokoa izan da. Atzerakada izan du, 2014an suspertzea hasi zenetik lehen aldiz. Eraturako moneta-balioak $-2,7\%$ ko galera izan du; hipoteka kopurua, berriz, $-9,3\%$ jaitsi da. Hortaz, 2019an batez besteko zenbatekoa 116.335 eurokoa izateraino hazi da.

Krisialdia hasi zenean, nabarmen hazi ziren indarrean zeuden hipoteka-maileguetan egindako aldaketak¹, baina orain gero eta aldaketa gutxiago egiten dira. Azken hamarkadan, hamarren batera jaitsi dira hipoteketan egiten diren moldaketak: 2019an, 38.700 hipoteka moldatu dira notario aurrean; aldiz, 2009an, 339.650 hipotekatan izan zen aldaketaren bat. Nafarroan ere, urtetik urtera, jaitsi egin da hipoteketan egindako moldaketen kopurua (169 azken urtean).

52. koadroa Ibilgailuen matrikulazioaren bilakaera. Turismoak

Lurraldea	(unitateak)				
	2015	2016	2017	2018	2019
Nafarroa	10.690	10.814	12.314	13.243	11.449
Espainia	1.034.232	1.147.007	1.234.932	1.321.346	1.258.246

Iturria: Anfac.

2019an moteldu egin da turismoen matrikulazioaren bilakaera, bai Estatutan, bai Nafarroan. Estatutan, azken sei urteetako goranzko joera hausten da, eta $4,8\%$ murrizten da turismoen matrikulazioa. 2019an 1.258.246 turismo berri matrikulatu dira estatu-mailan. Nafarroan, berriz, jaitsiera bortitzagoa izan da ($-13,5\%$), eta 11.449 ibilgailu matrikulatu dira orotara.

Berankortasunaren bilakaera²

Sektore pribatuaren (BSE) berankortasun-tasak honakoa adierazten du: emandako finantzaketa osoarekin alderatuta ordaindu gabeko edo kobrantza zalantzarriko kredituen ehunekoa. 2019an berriro ere murriztu da ratio hori, $4,8\%$ ra. Azken hamar urteetan, 5% etik behera kokatzen den lehen aldia da. 2013an izan zuen orain arteko balio maximoa ($13,8\%$), eta, orduetik, behera egin du sei urtez jarraian. Ekonomiaren suspertzeak eragina izan du ratioaren hobekuntzan, izan ere, familien zein enpresen egoera ekonomikoa eta enplegu-egoera hobekuntza izanik, gutxiago dira kreditu-zorra ordaintzen ez dutenak.

¹ Zehazki, hauei egiten die erreferentzia: nobazioa (hipoteka kontratatu ondoren egiten den eta kontratua berriro negoziatzeko aldean borondateen akordio berri bat eskatzen duen edozein aldaketa), hartzekodunaren subrogazioa (banketxez aldatzea, eta, beraz, kontratuak baldintza berriak izatea) eta zordunaren subrogazioa (hipotekaren titularra aldatzea, titular berriaren onarpenarekin; kontratuaren baldintzetan aldaketak egon daitezke edo ez). Hauek dira adierazitako aldaketen alderdi nagusiak: epea, zenbatekoa, erreferentzia mota eta/edo aplikatutako diferentziala.

² Ez dugu autonomia-erkidegoen arabera bereizitako informaziorik.

53. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasunaren guztizko tasaren bilakaera. Beste sektore egoiliar batzuk

Urtea	Zalantzazko kredituak	Kredituak*	(Meuro)
			(Zalantzazkoak/Kredituak) x100
2014	167.743	1.328.189	12,6
2015	129.984	1.274.653	10,2
2016	112.275	1.222.511	9,2
2017	94.174	1.199.106	7,9
2018	67.199	1.150.231	5,8
2019	54.301	1.135.590	4,8

(*): Beste sektore egoiliar batzuei emandako funtsak

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

Zalantzazko kredituen ratioa kreditu-xedearen arabera xehatuta, eta ekoizpen-jardueri dagokienez, 2019an berankortasun ratioa % 5,5era jaitsi da, aurreko urtean baino ehuneko 1,4 puntu gutxiago. Berankortasunak gehien eragiten dien ekoizpen-jarduerak honako hauek dira: eraikuntza¹ (% 12), nekazaritza eta arrantza (% 6), eta, azkenik, zerbitzu-sektorea (% 5,1). Dena den, 2014az geroztik jarduera-adar guztiek aldeko joera dute eta berankortasuna murriztu egin da.

54. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasun-tasaren bilakaera, kredituaren helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	(Guztizkoaren gaineko % zalantzagarriak)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zalantzazkoak guztira	12,6	10,2	9,2	7,9	5,8	4,8
Ekoizpen-jarduerak	18,9	14,9	13,3	10,4	6,9	5,5
Nekazaritza eta arrantza	12,2	10,2	9,1	7,5	6,3	6,0
Industria	13,9	11,2	9,1	8,8	6,3	5,6
Eraikuntza	33,7	30,9	29,7	24,5	14,0	12,0
Zerbitzuak	18,9	14,4	13,0	9,9	6,6	5,1
Higiezinak	36,2	27,4	25,4	18,2	9,6	5,2
Finantzak (ez banka)	2,4	2,1	2,1	0,3	0,3	0,2
Merkataritza eta konponk.	15,6	12,9	11,5	10,5	9,1	8,5
Garraioa eta biltegiak	17,3	13,1	6,2	6,4	5,4	4,8
Ostalaritza	20,4	17,2	14,6	10,8	7,9	5,8
Beste zerbitzu batzuk	12,2	9,9	8,8	5,3	6,4	5,3
Beste helburu batzuk/familia	6,6	5,5	5,4	5,3	4,9	4,1
Etxebizitza erostea/birgaitzea	5,7	4,7	4,6	4,6	3,9	3,3
Beste batzuk	12,2	10,0	10,0	9,2	9,2	8,0
Gainerakoak	6,3	16,6	7,0	13,2	7,5	6,0

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Familietara bideratutako kredituaren berankortasun-tasa % 4,1ekoa da 2019an. 2013an izan zuen balio maximoa, eta, ordutik, beheranzko joera izan du sei urtez jarraian. Etxebizitza erostera eta birgaitzera bideratutako partidak du bezero-segmentuko berankortasun-tasarik txikiena (% 3,3), eta ekoizpen-jardueren tasaren azpitik kokatzen da uneoro.

1 Kalte handia jasan zuen krisialdiaren aurreko kreditu-hedapenagatik eta jarduera horren ondorengo gainbeheragatik (aktiboaren balio-galera, salmenten beherakada, enpresa-likidazioak, etab.).

Ondorioz, berankortasun-tasaren beheranzko joera berresten da, kredituaren bezero-segmentu guzti-guztietan. Covid-19ak sortutako krisialdiaren ondorioz, ordea, egoera aldatu egin daiteke 2020aren amaierarako eta 2021erako. Dena den, 2019ko amaierara arte, kobrantza zalantzagarriko kreditu-saldoak behera egiten jarraitu du. 2018an 67.199 milioi eurokoa izatetik, 2019an 54.301 milioi euro izatera pasa da, urtetik urterako % 19,2ko jaitsierarekin.

55. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzazko kredituaren bilakaera, helburuen arabera.
Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zalantzazkoak guztira	167.473	129.984	112.275	94.174	67.199	54.301
Ekoizpen-jarduerak	122.312	92.186	77.335	59.943	36.541	28.302
Nekazaritza eta arrantza	2.145	1.824	1.706	1.506	1.318	1.275
Industria	14.085	11.773	9.407	9.121	6.421	5.473
Eraikuntza	15.961	12.947	11.304	8.053	3.901	2.914
Zerbitzuak	90.120	65.641	54.918	40.813	24.900	18.640
<i>Higiezinak</i>	<i>53.732</i>	<i>36.670</i>	<i>30.275</i>	<i>19.759</i>	<i>8.387</i>	<i>4.559</i>
<i>Finantzak (ez banka)</i>	<i>2.385</i>	<i>2.067</i>	<i>1.690</i>	<i>274</i>	<i>163</i>	<i>136</i>
<i>Merkataritza eta konponk.</i>	<i>10.467</i>	<i>8.659</i>	<i>7.768</i>	<i>7.506</i>	<i>6.681</i>	<i>6.366</i>
<i>Garraioa eta biltegiak</i>	<i>4.968</i>	<i>3.635</i>	<i>1.690</i>	<i>1.920</i>	<i>1.611</i>	<i>1.432</i>
<i>Ostalaritza</i>	<i>5.686</i>	<i>4.612</i>	<i>3.881</i>	<i>2.889</i>	<i>2.057</i>	<i>1.545</i>
<i>Beste zerbitzu batzuk</i>	<i>12.883</i>	<i>9.981</i>	<i>9.026</i>	<i>8.465</i>	<i>6.001</i>	<i>4.601</i>
Beste helburu batzuk/familia	44.171	34.736	33.652	32.712	29.690	25.337
Etxebizitza erostea/birgaitzea	32.308	25.204	23.930	23.274	19.857	16.374
Beste batzuk	11.863	9.532	9.722	9.438	9.833	8.963
Gainerakoak	990	3.080	1.288	1.969	968	662

Iturria: *Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.*

Gordailuen bilakaera nafarroan

Estatuko kreditu-erakundeetako gordailuak

2019an, kreditu-erakundeetako gordailuetako saldoak¹ gora egin du Estatuan: 1,85 bilioi euro, aurreko urtean baino % 0,7 gehiago. Datu horrek nolabaiteko suspertzea erakusten du 2018arekin alderatuta. Dena den, bankuetako gordailuetako aurrezkiaren joera orokorra beheranzkoa da, eta azken hamarkadan % 20,6ko galera metatu du. Joera horrek, ordea, ez du aurrezki murriztu izana erakusten, baizik eta, errentagarritasun-baldintzak ikusirik, aurrezki beste formula batzuetara bideratu dela, esaterako, inbertsio-funtsetara.

Pasiboaren partida nagusia beste sektore egoiliar batzuei dagokie: 1,3 bilioi euroko saldoa, 2018an baino +% 3,9 gehiago. Bestetik, behera egin dute kreditu-sistemaren gordailuek (-% 11,8) eta administrazio publikoei dagozkienek (-% 3,3). Kanpoko sektorearen saldoa, berriz, apenas igo da 2018koaren aldean (+% 0,4). Hala, kreditu-erakundeen pasiboaren osaeran, beste sektore egoiliar batzuei dagozkie bi heren (% 68,2).

¹ Kontuan izan behar da ez dagoela pasibo-posizioetako aurrezkiaren neurri osorik; hortaz, gordailu-figuretarantz bideratzeaz gain, beste inbertsio-xede batzuetara lekualdatu ahal izan dira, hala nola funtsetara, baloreetara edo beste forma batzuetara (higiezinak, esaterako).

Kanpoko sektorearen (% 14,3) eta kreditu-sistemaren (% 13,7) ekarpenek osatzen dute gainerakoa, eta administrazio publikoek oso pisu txikia dute (% 3,8).

56. koadroa Kreditu-erakundeak. Kreditu-erakundeetako gordailuak, agenteen arabera

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	1.997.363	1.940.297	1.866.552	1.866.973	1.836.493	1.848.536
• Kreditu-sistema	311.533	302.810	288.158	327.483	287.838	253.978
• AP	76.150	77.058	54.371	61.722	71.785	69.445
• Beste sektore egoiliar batzuk	1.289.280	1.261.388	1.242.580	1.202.893	1.212.837	1.259.938
• Beste ez-egoiliar batzuk	320.400	299.061	281.444	274.874	264.033	265.174

Iturria: *Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.*

Beste sektore egoiliar batzuetan sartutako agenteek egindako gordailuak tipologiaren arabera banatuta, ikus daiteke 2019an gordailuaren zatirik handiena agerikoa edo aurrezki erakoa izan dela (% 81,1). Eperako gordailuak gutxiago izan dira (% 15,6), eta gainerakoak, % 3,3, "beste batzuk" epigrafean biltzen dira: aktiboen aldi baterako lagapena, aktiboen transferentziagatik eraturako pasiboak, finantza-pasibo hibridoak, edota mendeko gordailuak. Kontuan izan behar da eperako aurrezki-gordailuek erakargarritasuna galtzen dutela ordainsariak eskasak direnean, edota ordainsaririk apenas dagoenean.

57. koadroa Kreditu-erakundeak. Gordailuak moten arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	1.289.280	1.261.388	1.242.580	1.202.893	1.212.837	1.259.938
• Agerikoak	562.629	650.098	753.624	857.135	931.257	1.021.213
• Aurrezkia	597.338	508.753	403.567	286.365	231.450	196.656
• Eperakoa	129.313	102.537	85.389	59.393	50.130	42.069

Iturria: *Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.*

Hala, 2013az geroztik funtsak eperako gordailuetatik agerikoetara pasatu dira, likidezia eskuragarri izateari lehentasun handiagoa eman baitzaio errentagarritasunari baino (ia ezdeusa izan da). Hain zuzen ere, 2019an, ageriko gordailuetako saldoa duela sei urtekoaren bikoitza da: 2013an 0,5 bilioi euro izatetik, bilioi bat euro izatera. Ondorioz, sektore pribatuaren gordailuen osaera asko aldatu da. 2013an, honakoa zen banaketa: % 38,1 ageriko gordailuetan, % 51,5 eperako gordailuetan eta % 10,4 "besteak" kategorian. 2019an, berriz, % 81,1, % 15,6 eta % 3,3, hurrenez hurren.

Gordailuen bilakaera Nafarroan

Nafarroak mantendu egin du 2016an hasitako goranzko joera, eta 2019aren amaieran aurreko urtean baino % 5,8 handiagoa da gordailuetako aurrezki-bolumena, 18.386 milioi eurokoa. Goranzko joera hori beste sektore egoiliar batzuek eragin dute (+% 6,6), Administrazio Publikoen segmentuak jarritako saldoa murriztu egin baita bigarren urtez (-

% 6,9). Hala, Nafarroako gordailuek Estatuko gordailuei egiten dien ekarpena % 1,41 arte hazi da. Ehuneko horrek hobekuntza erakusten du, Nafarroako gordailuetako saldoak dinamikotasun handiagoa izan baitu Estatukoarekin alderatuta (+% 5,8 Nafarroan, eta +% 4,2 Estatuan). Ratio hori testuinguru batean kokatze aldera, kontuan izan behar da Nafarroak Estatuko biztanleriaren % 1,38 (2020ko urtarrilaren 1a) eta BPGaren % 1,68 (2018) duela.

58. koadroa Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen eta Administrazio Publikoen gordailuak.

<i>(Meuro)</i>				
Lurraldea	Urtea	AP	BSE	GUZTIRA
Nafarroa	2017	1.061	15.778	16.839
	2018	931	16.440	17.371
	2019	867	17.519	18.386
Espainia	2017	60.910	1.146.917	1.207.827
	2018	70.862	1.165.030	1.235.892
	2019	68.817	1.218.981	1.287.798

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Aurrezkiaren beste adierazle batzuk

2019an, Estatuko familien aurrezki-tasa % 6,3koa da, 2011z geroztik erregistratutako tasarik altuena. Dena den, krisialdi garaiko aurrezki maila (% 8-9) baino baxuagoa da oraindik. Indize horrek adierazten du familiek errenta gordin erabilgarriaren zein ehuneko aurrezten duten. Aurreko urtearekin alderatuta, errenta erabilgarria % 4 igo bazen ere, aurrezten den zenbatekoa % 29,2 hazi da. Hala, 2019an familiek errentaren zati handiagoa bideratzen dute aurrezki-eragiketetara, eta, hortaz, zati txikiagoa erabiltzen dute kontsumorako.

59. koadroa Errenta gordin erabilgarria, balio erantsi gordina eta aurrezki gordina

<i>(Meuro)</i>						
Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Familiak						
• Errenta gordin erabilgarria	770.342	801.937	823.332	847.465	879.213	914.500
• Aurrezki gordina	41.473	48.990	49.249	39.766	44.260	57.175
• Aurrezki-tasa (%)	5,38	6,11	5,98	4,69	5,03	6,25
Soz. ez-finantzarioak						
• BEG	530.054	556.189	576.785	605.026	623.545	648.175
• Aurrezki gordina	171.653	185.127	196.239	202.075	198.837	204.042
• Aurrezki-tasa (%)	32,4	33,3	34,0	33,4	31,9	31,5

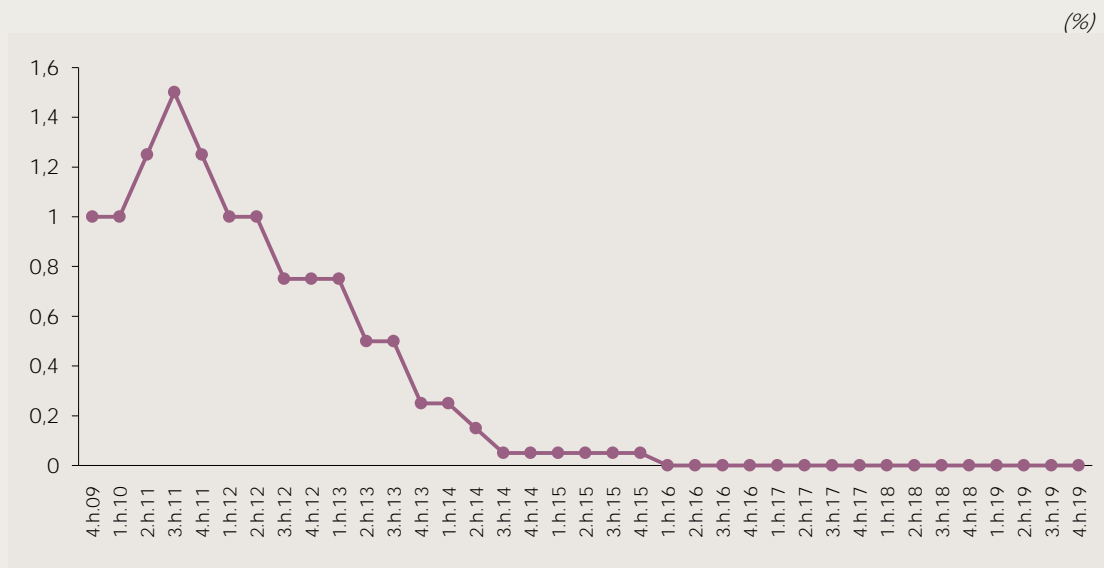
Iturria: Espainiako Kontabilitate Nazionala. Kontu ez-finantzarioak. Geuk egina.

Enpresen kasuan, aurrezki-tasak gora egin zuen 2011tik 2016ra (% 26,8tik % 34,0ra). 2016az geroztik, ordea, beherantz egin du ratioak eta 2019an % 31,5ekoa izan da. Emaitza hauek enpresa-ehunaren finantza-egoera ona erakusten dute.

Interes-tasaren, kostuaren eta ordainketaren bilakaera

2019an, Europako Banku Zentralak (EBZ) ibilbide-orria aldatzen du eta aurreikusita zuen moduan 2019 amaieran interes-tasa igo ordez, igoera 2020ko lehen seihilekora atzeratzea erabakitzen du. Hala, birfinantzaketako interes-tasa %0an mantenduko da, EBZk inflazioaren aurreikuspena % 2ra gerturatzeko dela ikusi arte, kopuru hori gainditu gabe. Begi bistakoa da 2020ko krisialdiak gainditu egin duela estrategia hori. Hain zuzen ere, interesak ahalik eta baxuen mantentzea izan da hartutako lehen neurrietako bat, ekonomiaren susperraldia hasi eta finkatzeko behar adinako denbora-tartean.

9. grafikoa Birfinantzaketako interes-tasaren bilakaera. Europako Banku Zentrala

Iturria: Europako Banku Zentrala.

Familien segmentuari dagokienez, maileguak honako helburuetarako erabili dira: etxebizitzak erostea eta birgaitzea, kontsumora bideratutako kreditu-saldoa eta beste helburu batzuk. Hala, hiru finantzaketa-eremu horiei ezarritako interes-tasak berriz ere murriztu egiten dira 2019an, azken hamarkadako beheranzko joerari jarraituz. Hauek izan dira interes-tasak, hurrenez hurren: % 1,69, % 6,66 eta % 3,04. Sozietate ez-finantzarioen segmentuan ere, aldaketak izan dira eta interes-tasa jaitsi egin da. Ondorioz, merkeagotu egin da enpresa-finantzaketa. Hain zuzen ere, aplikatutako interes-tasak beherakorrak izan dira, kredituaren zenbatekoarekin batera.

Azkenik, familietako zein sozietate ez-finantzarioetako aurrezkiari aplikatutako interes-tasek agerian utzi dute gordailuen errentagarritasun baxua, orokorrean. Kreditu-erakundeetan gordailuen errendimendua % 0 ingurukoa da. Sozietate ez-finantzarioen eperako gordailuen errendimendua apur bat hobea da, baina, hala ere, oso baxua izaten jarraitzen du.

60. koadroa Kreditu-erakundeak. Familietarako⁽²⁾ eta sozietate ez-finantzarioetarako eragiketa berriei aplikatutako interes-tasak (TEDR)

Kontzeptua	2016	2017	2018	2019
(%)				
FAMILIETARAKO MAILEGUAK ETA KREDITUAK ⁽²⁾				
– Etxebizitza ⁽¹⁾	1,91	1,83	1,99	1,69
– Kontsumoa ⁽¹⁾⁽³⁾	7,12	7,24	6,92	6,66
– Beste helburu batzuk ⁽¹⁾	3,62	3,36	3,27	3,04
SOZIESTATE EZ-FINANTZARIOETARAKO MAILEGUAK ETA KREDITUAK				
– Zorpekoak	1,66	1,55	1,74	1,56
– 250.000 €-ra arteko kredituak ⁽¹⁾	2,64	2,33	2,05	1,87
– 250.000 eta 1.000.000 € arteko kredituak ⁽¹⁾	1,79	1,68	1,50	1,40
– 1.000.000 € baino gehiagoko kredituak ⁽¹⁾	1,60	1,51	1,53	1,23
FAMILIEN GORDAILUAK ⁽²⁾				
– Agerikoak	0,06	0,04	0,03	0,03
– Eperakoak ⁽¹⁾	0,11	0,08	0,05	0,04
• 1 urte arte	0,10	0,07	0,05	0,02
• 2 baino gehiago	0,07	0,08	0,17	0,18
SOZIESTATE EZ-FINANTZARIOEN GORDAILUAK				
– Agerikoak	0,15	0,10	0,08	0,07
– Eperakoak ⁽¹⁾	0,13	0,16	0,37	0,38
• 1 urte arte	0,11	0,17	0,39	0,36
• 2 baino gehiago	0,48	0,33	0,74	0,92

(1): Batez besteko tasa haztatua, produktu desberdinei dagokienez, epearen arabera. Abenduaren 31n.

(2): Familiak eta familien zerbitzura dauden irabazi-asmorik gabeko erakundeak.

(3): 2010eko maiatzetik, kreditu-txartelen bidez emandako kreditua ere barne hartzen du zutabe honek.

TEDR: Definizio mugatuko tasa efektiboa, hau da, UTB komisiorik gabe.

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

4. NAFARROAKO ENPRESEN AZTERKETA EKONOMIKO-FINANTZARIOA

Jarraian, Nafarroako enpresen garapen ekonomiko-finantzarioaren azterketa egingo da, baita enpleguaren produktibitateari buruzko zenbait gairena ere. Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentralak eskaera jakin bati erantzunez emandako informazioan oinarritu da hurrengo azterketa.

2017 eta 2018 urteetan, 117 enpresak eman zuten informazioa. Zifra hori azken txostena egin zenekoa baino apur bat txikiagoa da; orduan, 122 enpresak eman zuten informazioa. Aurreko urteetan, berriz, 150 enpresak parte hartzen zuten, dezente gehiagok.

4.1 JARDUERA: DIRU-SARRERAK, KOSTUAK ETA EMAITZAK

Aipatutako 117 enpresen emaitzen kontuetan oinarrituta, diru-sarrerekin, kostuekin eta emaitzekin lotutako magnitude esanguratsuenen bilakaera ageri da jarraian.

61. koadroa Nafarroako enpresen emaitzen kontu erantsia

Aldagaia	2017		2018		Aldakuntza-tasa % Δ 18/17
	(m euro)	%	(m euro)	%	
Ustiapeneko diru-sarrerak	9.313.065	100,0	9.916.987	100,0	6,5
Bitarteko kontsumoak	7.078.206	76,0	7.567.177	76,3	6,9
Balio erantsi gordina	2.234.859	24,0	2.349.810	23,7	5,1
Langile-gastuak	1.350.776	14,5	1.464.312	14,8	8,4
Ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina	884.083	9,5	885.498	8,9	0,2
Amortizazioak eta hornidurak	595.127	6,4	452.041	4,6	-24,0
Ustiapenaren emaitza ekonomiko garbia	288.956	3,1	433.457	4,4	50,0
Finantza-karga garbia	-241.577	-2,6	-129.044	-1,3	-46,6
Ohiko jardueren emaitza	530.533	5,7	562.501	5,7	6,0
Ezohiko jardueren emaitza	-136.949	-1,5	239.128	2,4	274,6
Zergen aurreko emaitza	393.584	4,2	801.629	8,1	103,7
Zergak	-5.563	-0,1	72.468	0,7	-1402,7
Ekitaldiko emaitza garbia	399.147	4,3	729.161	7,4	82,7
Cash-flow	994.274	10,7	1.181.202	11,9	18,8

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

2018an, enpresen fakturazio osoa 9,9 milioi eurotik gorakoa izan zen, 2017an baino % 6,5 handiagoa.

Kostuen egitura aztertuta (kostu-partida bakoitzaren partaidetza, fakturazioari dagokionez), bitarteko kontsumoen partaidetza apur bat igo zela ikus daiteke. Fakturazio osoaren % 76,3 izatera iritsi zen (2017an, % 76,0).

Balio erantsiaren partaidetza, berriz, apur bat jaitsi zen. 2018an, diru-sarreraren % 23,7koa izan zen (2017an, % 24,0koa). Dena den, termino absolutuetan % 5,1 hazi zen aurreko urtearekin alderatuta, eta 2.349,8 miloi euroak gainditu zituen.

Langile-gastuei dagokienez, diru-sarreretan zuten partaidetza igo egin zen, baita balio absolutua ere. 2018an, diru-sarreraren % 14,8 izan ziren langile-gastuak (2017an, % 14,5), eta urtebetean % 8,4 areagotu ziren.

Ondorioz, ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina mantendu egin zen termino absolutuetan, baina apur bat murriztu zen partaidetza: 2018an, diru-sarreraren % 8,9 izatera pasatu zen (2017an, % 9,5).

Amortizazioei dagokienez, termino absolutuetan jaitsiera nabarmena izan zuten, % 24koa. Izan ere, 2018an, ustiapeneko diru-sarreraren % 4,6 ziren; 2017an, berriz, % 6,4.

Nabarmenezkoa da finantza-karga garbiak termino nominaletan izan zuen jaitsiera (-% 46,6). Hala, diru-sarrera finantzarioak handiagoak izan ziren gastu finantzarioak baino, zehazki, 129 milioi euro gehiagokoak. Ohiko jardueren emaitza ere hobetu egin zen: % 6 hazi zen, 2017arekin alderatuta. Bestalde, aipagarria da ezohiko jardueren emaitza ere, aspaldiko partez, saldo positiboa izan baitzuen, 239,1 miloi eurokoa (2017an, -136 milioi euro).

Zergen aurreko emaitzari dagokionez, % 103,7 hazi zen, eta 801,6 milioi eurora iritsi zen (2017an, 393,6 milioi euro), 2018ko fakturazioaren % 8,1 (2017an, % 4,2).

Hortaz, fakturazioa hobetzeaz batera, Nafarroako enpresen emaitzak nabarmen hazi ziren 2018an. Arrazoi nagusiak honako hauek izan ziren: amortizazioen eta finantza-karga garbiaren jaitsiera, eta ezohiko jardueren emaitzak nabarmen hobetu izana.

4.2 INBERTSIOA-FINANTZAKETA

Jarraian, Nafarroako enpresen magnitude adierazgarrienen bilakaera nolakoa izan den aztertuko dugu, egindako inbertsioei eta finantzaketari dagokienez. Horretarako, laginean parte hartu duten 117 enpresen balantze erantsia aztertu dugu.

62. koadroa Nafarroako enpresen balantze erantsia

(m euro)

Aldagaia	2017		2018		Aldakuntza-tasa % Δ 18/17
	(m euro)	%	(m euro)	%	
AKTIBOA, GUZTIRA	13.548.222	100,0	13.484.209	100,0	-0,5
AKTIBO FINKOA	8.597.244	63,5	7.964.779	59,1	-7,4
Ibilgetu immateriala	1.075.400	7,9	1.202.520	8,9	11,8
Ibilgetu materiala	2.953.443	21,8	2.945.332	21,8	-0,3
Ibilgetu finantzarioa	4.568.401	33,7	3.816.927	28,3	-16,4
ZIRKULATZAILEA	4.950.978	36,5	5.519.430	40,9	11,5
Izakinak	1.158.753	8,6	1.367.720	10,1	18,0
Zordunak	3.377.073	24,9	3.592.781	26,6	6,4
Diruzaintza	415.152	3,1	558.929	4,1	34,6
PASIBOA, GUZTIRA	13.548.222	100,0	13.484.209	100,0	-0,5
PASIBO FINKOA	8.618.214	63,6	8.315.793	61,7	-3,5
Ondare garbia	6.233.910	46,0	6.419.351	47,6	3,0
Epe luzerako besteren baliabideak	2.384.304	17,6	1.896.442	14,1	-20,5
EPE MOTZEKO HARTZEKODUNAK	4.598.895	33,9	4.841.868	35,9	5,3
- Kostua dutenak	1.654.249	12,2	1.714.615	12,7	3,6
- Kosturik gabekoak	2.944.646	21,7	3.127.253	23,2	6,2
HORNIDURAK	331.113	2,4	326.548	2,4	-1,4

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Enpresek Balantzeen Zentralari emandako informazioa aztertuta, honako alderdi hauek nabarmentzen dira:

- Aktibo finkoak % 59,1eko partaidetza izan zuen 2018an, aktibo totalari dagokionez. 2017arekin alderatuta, % 7,4ko jaitsiera nominala izan zuen (2017an, % 63,5ekoa izan zen partaidetza).
- Ibilgetu finantzarioa jaitsi izanak eragin zuen, nagusiki, aktibo finkoaren murrizketa. Ibilgetu finantzarioaren garrantzi erlatiboa nabarmen jaitsi zen 2018an, eta % 28,3an kokatu zen (2017an, % 33,7koa izan zen).
- Zirkulatzaileari dagokionez, guztizko aktiboaren % 40,9 izan zen 2018an. 2017an, berriz, % 36,5ekoa izan zen. Hortaz, % 11,5eko igoera nominala izan zuen 2018an. Hori guztia honako partida hauen igoerek eragin zuten: zordunak (2018an guztizko aktiboaren % 26,6 izan zen; 2017an, % 24,9), izakinak (2018an % 10,1, eta 2017an, % 8,6) eta diruzaintza (2018an % 4,1, eta 2017an, % 3,1).

Finantzaketari dagokionez, nabarmentzekoak dira honako hauek:

- Epe motzeko finantzaketaren (epe motzeko hartzekodunak) garrantzi erlatiboa apur bat igo zen (2017an, % 33,9, eta 2018an, % 35,9; hau da, % 5,3ko igoera nominala izan zuen). Finantzaketa iraunkor-pasibo finkoaren garrantzia, berriz, jaitsi egin zen (2017an, % 63,6, eta 2018an, % 61,7; hau da, % 3,5eko jaitsiera

nominala), eta horniduren garrantzia % 2,4an mantendu zen (% 1,4ko jaitsiera nominalarekin).

- Pasibo finkoaren garrantzi erlatiboa jaitea, epe luzerako besteren baliabideen garrantziaren jaitsierak eragin zuen. Izan ere, azken horiek pasibo finkoaren % 14,1 izan ziren 2018an (2017an, % 17,6). Ondare garbiaren partaidetza, berriz, guztizko pasiboaren % 47,6 izateraino hazi zen 2018an (2017an, % 46,0koa zen partaidetza).
- Epe motzeko hartzekodunen garrantzi erlatiboa, bestalde, igo egin zen, honakoen garrantzia igotzearekin bat: kosturik gabeko baliabideak (2018an % 23,2, eta 2017an % 21,7) eta kostua duten baliabideak (2018an % 12,7, eta 2017an % 12,2, % 3,6ko igoera nominalarekin).
- Azkenik, maniobra-funtsak (aktibo zirkulatuak) epe motzeko hartzekodunak % 92,4ko igoera nominala izan zuen 2018an. Ondorioz, guztizko pasiboaren gain zuen garrantzi erlatiboa % 5era igo zen (2017an % 2,6koa zen).

4.3 ERRENTAGARRITASUNA ETA LOTUTAKO MAGNITUDEAK

Parte hartu duten lagineko 117 enpresa nafarren errentagarritasun ekonomikoa aztertuta (zergen aurretik kalkulatuta), hobetze nabarmena izan zela ikus daiteke. Zehazki, 2018an % 8,6ko errentagarritasun ekonomikoa izan zuten enpresek. Aurreko urtean, berriz, % 4,6koa. Erantsitako taulan ikus daitezke xehetasunak.

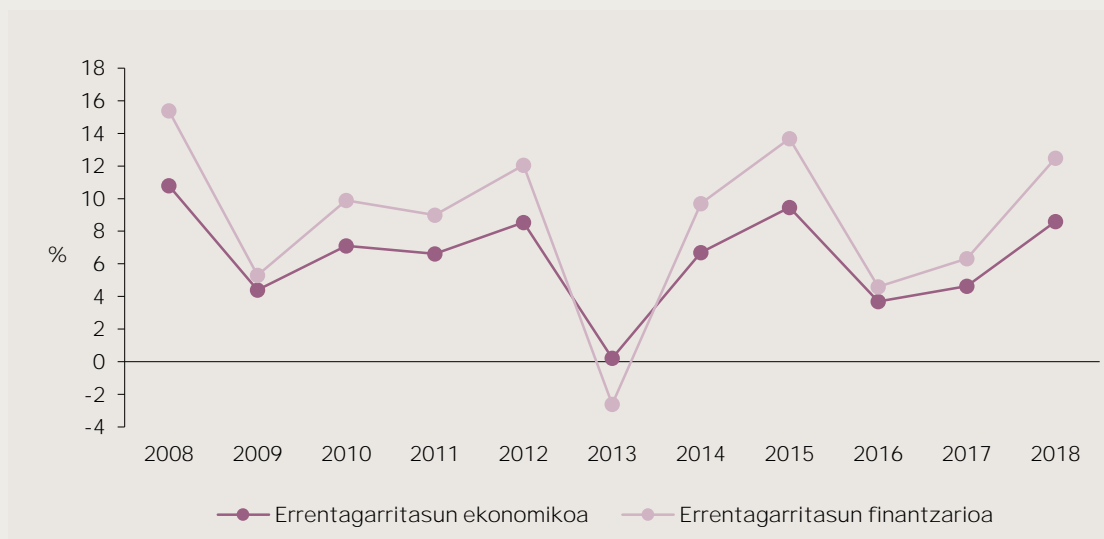
63. koadroa Nafarroako enpresen errentagarritasuna

Ratioak (%)	2014	2015	2016	2017	2018
AKTIBO GARBIAREN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	6,7	9,5	3,7	4,6	8,6
Jasotako finantzaketa-interesak / Kostua duten besteren baliabideak	3,7	3,0	2,8	2,4	2,4
BALIABIDE PROPIOEN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	9,7	13,7	4,6	6,3	12,5
Zorpetze-ratioa	61,2	41,5	46,7	45,1	41,8
Apalankamendu finantzariora*	3,0	6,5	0,9	2,2	6,1

(*): Errentagarritasun ekonomikoa - besteren finantzaketaren kostua

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

10. grafikoa Nafarroako enpresen errentagarritasuna

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Errentagarritasun finantzarioa (zergen aurretik kalkulatua) ere nabarmen hobetu zen. 2018an % 12,5ekoa izan zen, 2017koaren (% 6,3) ia bikoitza.

Hala, 2018an igo egin zen apalankamendu finantzarioa (% 6,1ekoa izan zen; 2017an, berriz, % 2,2koa), batez ere, errentagarritasun ekonomikoaren igoerak eraginda. Zorpetzearen kostua, berriz, mantendu egin zen.

4.4 ENPLEGUAREN PRODUKTIBITATEA

Aurreko ataletan egindako azterketa ekonomiko-finantzarioa osatze aldera, lagina osatzen duten Nafarroako 117 enpresetako enpleguaren produktibitatea aztertuko dugu.

64. koadroa Enpleguaren produktibitatea

Ratioak	2014	2015	2016	2017	2018
BEG/langile	75,1	78,2	81,1	79,0	80,2
Enpleguaren batez besteko kostua	43,5	44,6	47,0	47,8	49,9

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Hala, langileen balio erantsia 80,2 mila eurokoa izan zen 2018an, hau da, 2017ko datuekiko % 1,5eko igoera arina izan zuen. Enpleguaren batez besteko kostua, berriz, 49,9 mila eurokoa izan zen 2018an, aurreko ekitaldian baino % 4,4 handiagoa (2017an 47,8 mila eurokoa izan zen).

4.5 NAFARROAKO ENPRESEN DIAGNOSTIKO EKONOMIKO-FINANTZARIOA. SINTESIA

Jarraian, kapitulu honetan egindako Nafarroako enpresen azterketa ekonomiko-finantzarioaren alderdi esanguratsuenak laburbilduko ditugu, eta lagina osatzen duten 117 enpresentzako onuragarriak eta kaltegarriak diren alderdiak nabarmenduko ditugu.

Alderdi onuragarrien artean, aipagarriak dira hauek:

- Ustiapeneko diru-sarrerek gora egin zuten apur bat.
- Amortizazioek behera egin zuten.
- Ekitaldiaren eta cash-flow-aren emaitza garbiak nabarmen hobetu ziren.
- Ondare garbiaren garrantzi erlatiboak gora egin zuen.
- Diruzaintzak gora egin zuen.
- Errentagarritasun ekonomikoa zein finantzarioa nabarmen hazi ziren.
- Zorpetze-kostua mantendu egin zen.
- Maniobra-funtsak nabarmen egin zuen gora.

Alderdi kaltegarrienen artean, aipagarriak dira hauek:

- Bitarteko kontsumoen portzentajeak gora egin zuen.
- Sortutako balio erantsiaren balioak behera egin zuen.
- Langile-gastuen garrantzi erlatiboak gora egin zuen.
- Aktibo finkoak behera egin zuen, batez ere, ibilgetu finantzarioak izandako beherakadak eraginda.
- Zordunen eta izakinen partiden garrantzi erlatiboak gora egin zuen.
- Kostua duten epe motzeko hartzekodunen garrantzi erlatiboak gora egin zuen.

4.6 ESPAINIAKO ENPRESA EZ-FINANTZARIOEN ENPRESA-EMAITZAK

Amaitzeko, Espainiako enpresa ez-finantzarioen 2019ko emaitzak ikusiko ditugu. Horretarako, Espainiako Bankuaren Hiruhilekoko Balantzeen Zentralak emandako informazioan oinarrituko gara. Informazioa Estatu osokoa den arren, gutxi gorabehera Nafarroako enpresek 2019an jarraitutako joerak ezagutzeko balio dute.

Hiruhilekoko Balantzeen Zentralak jasotako datuen arabera, 2019an enpresa-jarduera moteldu egin zen. Hala, balio erantsi gordinak (BEG) hazten jarraitu bazuen ere $-1,8\%$, termino nominaletan-, igoera hori aurreko urtekoa baino hiru hamarren txikiagoa izan zen ($2,1\%$).

Enpleguaren hazkunde-tasak ere behera egin zuen $0,8\%$ ko izateraino, urtebete lehenago baino ehuneko $0,6$ puntu baxuagoa. Langile finkoen kontratazioak $1,4\%$ egin zuen gora, eta horrek langile-kopuruaren gorakada eragin zuen.

Jardueraren dinamismoa apalagoa izan arren, emaitza ekonomiko gordinak gora egin zuen apur bat, % 0,8. Dibidendu gehiago jaso izanak diru-sarrera finantzarioen igoera eragin zuen. Aldi berean, finantzaketa-kostuen jaitsierak gastu finantzarioek behera egitea eragin zuen. Bi faktore horien ondorioz, ohiko emaitza garbiak % 10,9 egin zuen gora 2019an, aurreko urtean erregistratutako igoera baino ehuneko puntu bat gehiago; izan ere, % 9,2ko igoera izan zuen 2018an.

Bestalde, ezohiko diru-sarrera eta gastuek eragin negatiboa izan zuten ekitaldiaren emaitzan. 2018ko emaitzarekin alderatuta, % 20,5 behera egin zuen 2019koak, batez ere, urte horretan ezohiko diru-sarrera gutxiago izan zirelako. BEGaren gaineko ehunekotan adierazita, amaierako soberakina % 38,6koa izan zen. 2018an, berriz, % 44koa.

Ohiko irabazien igoerak, enpresen errentagarritasunak ere gora egitea eragin zuen. Bestetik, finantzaketa-kostuek beheranzko joerarekin jarraitu zuten. Ondorioz, aktiboaren errentagarritasunaren eta finantzaketaren batez besteko kostuaren arteko diferentziala hazi egin zen berriro.

Enpresen patrimonio-egoeraren adierazleek hobekuntza erakusten dute. Hala, 2019aren itxieran, zorraren ratioak -bai aktiboaren proportzio gisa kalkulatu dena, bai ohiko diru-sarreraren gainekoa- aurreko urtean baino baxuagoak ziren. Finantzaketa kostu txikiagoek eta soberakin arrunten (izendatzailea) aurrerapenak eraginda, zorraren interesak ordaintzeko erabilitako emaitzen proportzioak ere beheranzko joera jarraitu zuen, eta Hiruhilekoko Balantzeen Zentralaren laginaren balio txikiak izatera ailegatu zen.

65. koadroa Emaidzen kontua. Urte arteko bilakaera (enpresa berei dagozkien hazkunde-tasak, aurreko urteko aldi berarekiko)

OINARRIAK	Hiruhilekoko Balantzeen Zentrala ^(*)		
	2017 I-IV / 2016 I-IV	2018 I-IV / 2017 I-IV	2019 I-IV / 2018 I-IV
Enpresa-kopurua/Nazioko guztizko estaldura	993/% 14,0	1.030/% 13,9	960/% 12,4
1. Produkzioaren balioa (diru-laguntzak barne)	5,7	4,7	0,0
Negozio-zifraren zenbateko garbia eta ustiapenaren bestelako diru-sarrerak	7,3	6,4	-1,5
2. Bitarteko kontsumoak (tributuak barne)	8,4	5,9	-0,8
Erosketa garbiak	10,8	5,8	-2,2
Beste ustiapen-gastu batzuk	4,0	5,1	0,1
S.1. BALIO ERANTSI GORDINA FAKTOREEN KOSTUAREKIKO (1-2)	0,4	2,1	1,8
3. Langile-gastuak	2,7	3,0	2,9
S.2. USTIAPENAREN EMAITZA EKONOMIKO GORDINA (S.1.-3)	-1,9	1,3	0,8
4. Diru-sarrera finantzarioak	14,0	16,0	21,2
5. Gastu finantzarioak	-9,6	-4,8	-4,9
6. Amortizazioak eta ustiapen-hornidurak	0,7	1,2	1,6
S.3. OHIKO EMAITZA GARBIA (S.2 + 4 -5 -6)	5,2	9,2	10,9
7. Besterentzeen eta narriaduraren ondoriozko emaitzak	--	--	-69,5
8. Arrazoizko balioaren aldakuntzak eta gainerako emaitzak	60,6	-68,5	-26,3
9. Mozkinen gaineko zergak	-49,8	-11,5	10,8
S.4. EKITALDIAREN EMAITZA (S.3 + 7 + 8 -9)	-16,4	89,6	-20,5
EKITALDIAREN EMAITZA / BEG (S.4 / S.1)	24,5	44,0	38,6
ERRENTAGARRITASUNAK	--	--	--
R.1. Aktibo garbiaren ohiko errentagarritasuna (zergen aurretik)	5,9	6,5	7,2
R.2. Jasotako finantzaketa interesak/kostua duten besteren baliabideak	2,3	2,2	2,0
R.3. Baliabide propioen ohiko errentagarritasuna (zergen aurretik)	8,8	9,8	11,0
R.4. Aldea: errentagarritasuna – kostu finantzarioa (R.1. - R.2.)	3,6	4,3	5,1

(*): Zutabe horietako datu guztiak hiruhilekoko datuen batezbesteko haztatu moduan kalkulatu dira.

Iturria: Espainiako Bankua.

19

3. LEHEN SEKTOREA

1. IKUSPEGI OROKORRA

1.1 BILAKAERA ESTATU MAILAN

Ikuspegi orokorra

Nafarroako nekazaritza-sektorea sendo dago bere indargune tradizionalak eta egokitzeko nahiz berritzeko gaitasuna oinarritzat hartuta, baina agertoki globalago batean, baldintzatzaile askoren mende dago, eta eragin egiten diote Estatu osoko ekonomiaren bilakaerak eta Espainiako joerek. Adibidez, Euskal Autonomia Erkidegoarekin alderatuta, Nafarroako nekazaritzaren ekoizpen-egiturak antz handiagoa du Estatuko batez-bestekoarekin.

Estatuan, goranzko joera egonkorra zekarren sektoreak duela hamarkada bat bizitako krisiaren ondoren. Krisiak beheraldia ekarri zuen aldi baterako, baina horrek ez zion eragotzi hurrengo urteetan dinamismo ona berreskuratzea. 2019ko berritasuna izan zen nekazaritzaren adarrean 2009tik izandako beherakada handiena izan zela Nekazaritza Ministerioaren estatistika orokorraren arabera.

Beherakada $-2,9\%$ koa izan zen, eta dagokion azpisektore nagusian, landare-ekoizpena esaten zaion horretan, handiagoa izan zen, $-6,9\%$ koa. Atal horretan, 2014tik lehenengo jaitsiera izan zen eta 2009tik sakonena urtetik urterako datuetan; azpisektorea 2016ko mailaren parean jarri zuen. Konpentsazioa animalia-ekoizpenak eta "zerbitzuak eta beste batzuk" atalak izandako hobekuntzak ($+3,4\%$ eta $+1,7\%$ hurrenez hurren) ekarri zuen. Urtetik urterako datuei begiratuta, aurreko urtekoak baino hobeak dira.

Balantze ekonomikoko masa handien eta produktuen arabera gehiago sakonduz, ikusten da nekazaritza-adarreko 2.200 milioiko atzerakadaren gehiengoa (29.300ean gelditu arte), batez ere, frutek izandako 1.845 milioiko atzerakadarekin dagoela lotuta, zerealen 700 milioiko atzerakada ere gehituta. Azken beherakada hori ez da ezohikoa epe luzerako testuinguruan, baina frutena mende honetan oraingoz izandako handiena da.

Espanian, frutek ez zituzten barazkiak gainditu 2019an kategoría garrantzitsuenaren postuan, baina 2016an eta 2018an bai, berritasun gisa, gainditu zituzten, bi azpisektoreek 2013an hasita izandako igoera handien testuinguruan. Bilakaera hori ez dator bat gainerako landareek epe luzean izan duten egonkortasun handiagorekin, esaterako, zerealek, ardoak edo olioak.

Hala, 2019an landare-ekoizpenak $57,9\%$ ko pisua izan zuen, 2012az geroztiko baxuena. Animalien ekoizpena, berriz, 2012ko maximora iritsi zen berriro, $38,7\%$ ra. Gainerako $3,5\%$ a sektoreari estu lotutako industria- eta zerbitzu-jardueren multzoak osatu zuten.

Frutaren kasuan, tona kopurua (-% 7,4) eta batez besteko prezioa (-% 11,6) jaitsi egin ziren. Ardoaren kasuan, batez ere, ekoiztako kopurua jaitsi zen. Olioaren kasuan, % 52 gehiago ekoiztu zuten, eta prezioa % 23,6 baxuagoa izan zen. Zerealen eta industria-laboreen kopurua % 17 baino apur bat gehiago jaitsi zen.

Landareen adarra bere osotasunean kontuan hartuta, batez ere prezioa murriztu zen (-% 5,7), baina kopurua ere bai (-% 1,3). Animalien ekoizpenari dagokionez, berriz, datu horiek gora egin zuten % 2,1 eta % 1,3.

Espainiako abeltzaintza-sektorean txerri-aziendaren pisuak gora egiten jarraitzen du. 2019an % 11,9 hazi zen, batez ere, prezioen garestitzeagatik. Abeltzaintzaren guztizkoaren % 42 inguru dagokio txerri-aziendari, eta haragiaren eta abereen ataleko guztizkoaren erdia baino gehiago. Gainerako espezieek behera egin zuten apur bat edo apenas igo ziren 2019an; behi-aziendaren hazkundea gelditu egin zen. Esnearen ekoizpenak ere goranzko bilakaera izan zuen; hegaztien haragia eta arrautzak, berriz, % 10 merkeagotu ziren.

Estatuko nekazaritzako eta abeltzaintzako Balio Erantsi Gordinak landareen adarrak baino are jaitsiera handiagoa izan zuen, -% 7,8koa. Amortizazioak, diru-laguntzak eta zergak deskontatu ondoren geratzen den nekazaritza-errenta, berriz, apur bat gehiago jaitsi zen (-% 8,4). Krisi orokorrak geroztiko jaitsierarik handienak izan ziren, baina aurreko ekitaldietako igoera handiak konpentsatu zituzten. Dena den, sektoreak Espainiako ekonomian duen pisuak % 3ko maximotik gertu jarraitzen du.

66. koadroa Espainiako nekazaritza-sektorearen makromagnitudeak

Kontzeptua	2018	2019*	% Δ 2019/2018		
	Balioa	Balioa	Balioa	Kopurua	Prezioa
A.- Nekazaritza-adarreko ekoizpena	52.157,7	50.656,9	-2,9	-0,3	-2,6
• Landare-ekoizpena	31.483,0	29.310,4	-6,9	-1,3	-5,7
• Animalia-ekoizpena	18.954,9	19.597,3	3,4	1,3	2,1
• Zerbitzu-ekoizpena	528,6	543,7	2,9	-0,4	3,3
• Bigarren mailako jarduerak, ez- nekazaritzakoak, ez-bereizgarriak	1191,2	1.205,5	1,2	0,1	1,1
B.- Bitarteko kontsumoak	23.344,5	24.100,9	3,2	1,0	2,3
C.- (A- B) Balio erantsi gordina	28.813,2	26.556	-7,8	-1,3	-6,6
D.- Amortizazioak	5.349,5	5.516,2	3,1	-0,3	3,4
E.- Beste dirulaguntza batzuk	5.607	5.635,5	0,5	-	-
F.- Beste zerga batzuk	427,5	440,8	3,1	-	-
G.- (C-D+E-F) Nekazaritza-errenta	28.643,2	26.234,5	-8,4	-	-

(*): 2019ko urtarrileko 2. estimazioa. Ekoizleak jasotako oinarritzko prezioen arabera.

Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

1.2 BILAKAERA NAFARROAN

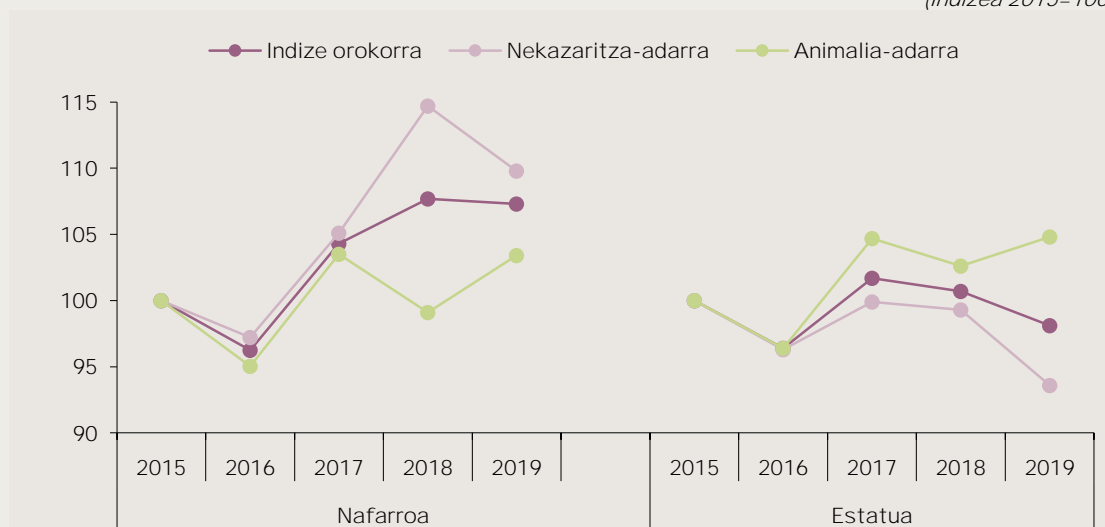
Sektorearen makromagnitudeak

Zurezko laboreen ekoizpenak behera egin zuen Nafarroan 2019an, Estatuan bezala. Hain zuzen ere, Estatuan, frutek izan zuten jaitsiera absoluturik handiena, eta ardoak, urte arteko beherakada handiena, ehunekotan (-% 25). Nafarroan ere fruten eta ardoaren balio ekonomikoak behera egin zuen, eta, datuei erreparatuta, hori izan zen urteko berri nagusia. Ardoari dagokionez, bi lurraldeetako jaitsierak normaltasun-mugaren barruan daudela uler daiteke epe luzera –Nafarroaren kasuan, igoera oso handi baten zuzenketa izan zen–. Frutari dagokionez, ordea, Estatuan, hazkunde-erritmo handi baten zuzenketa izan zen 2019ko beherakada; Nafarroan, aitzitik, azpisektorearen beste adierazle batzuek ere beheranzko joera izan dute epe luzean. Barazkiek ez zuten halako jaitsierarik izan, ez Nafarroan –non garrantzi berezia duten–, ez Estatuan.

Nafarroako Gobernuak emandako datuen arabera, Nafarroako abeltzaintzako eta nekazaritzako Balio Erantsi Gordina % 0,3 baino ez zen igo 2019an, 2010az geroztiko ehunekorik txikiena. Hala, sektoreak % 2,8ko pisua izan zuen Nafarroako ekonomiaren gainean, aurreko urtean baino hamarren bat gutxiago, Estatuko datuaren azpitik. Nafarroako BPGa % 3,8 hazi zen 2019an.

11. grafikoa Nekazaritzako ekoizleek jasotako prezioen indizeak

(Indizea 2015=100)

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

Nafarroaren kasuan eskura ditugun iturriek azpisektoreen ekoizpen ekonomikoaren gaineko datuak eskaintzen dituzte, baina Estatuko datuen kasuan baino atzerapen handiagoarekin. Hala ere, konparaketak egitea ahalbidetzen duten indize batzuk aurreratzen ari da Ministerioa. Adibidez, prezioenak.

2015eko prezioak erreferentzia gisa hartuz gero, eta azken urteetako bilakaerari erreparaturik gero, Nafarroan landareen adarra urtero 2015ean baino maila altuagoan mantendu dela ikus daiteke, eta animalien adarra gutxiago hazi dela. Estatuan kontrakoa pasatu da. 2019ean, ordea, bi adarrak gerturatu egin ziren berriro ere. Nafarroan, landareen adarreko prezioek urte arteko $-4,2\%$ ko jaitsiera izan zuten, eta animalien adarrekoek $0,4\%$ ko igoera. Ondorioz, abeltzaintzaren eta nekazaritzaren balantze orokorra $0,4\%$ koa izan zen.

Landare-produktuen baitan, honakoak izan ziren aldakuntzak: $-1,9\%$ zerealetan, $+2,2\%$ lekadunetan, $-1,9\%$ patatan, $0,1\%$ industria-laboreetan, $7,0\%$ bazka-laboreetan, $-8,6\%$ frutetan, $24,1\%$ fruitu lehorretan (adibidez, arbendola, Nafarroan oso hedatua), $2,9\%$ barazkietan, eta jaitsiera oso handia ardoaren kasuan ($-30,2\%$). Baso-produktuak $8,5\%$ garestitu dira.

Animalia-produktuen artean, txerri-aziendak izan zuen hazkunderik handiena ($22,2\%$); hegaztien ekoizpenak, berriz, behera egin zuen ($-18,2\%$). Behi-aziendak ($-0,8\%$), ardi-aziendak ($0,4\%$), ahuntz-aziendak ($-1,3\%$), untziek ($6,8\%$), esneak ($0,1\%$), arrautzek ($-9,6\%$) eta animalia biziek ($6,7\%$) aldakuntza txikiagoak izan zituzten.

Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza

Nafarroako Foru Erkidegoak nekazaritza eta abeltzaintza azpisektoreetako esportazioen eta inportazioen inguruko datuak ematen ditu. Kasu honetan, elikagaien industriari dagozkion datuak ere kontuan hartzen dira. Izan ere, elikagaien industriako hornitzaileek beren kanpo-merkataritza propioa eta zuzena izan arren, industria sektore horrek ematen dio irteera nekazaritzako eta abeltzaintzako ekoizpenaren zati handi bati, eta sektore horrek inportatzen ditu Estatutik kanpoko nekazaritza eta abeltzaintza sektoreetako produktuak.

Nafarroan, amaitzera doan hamarkada honetan ikusi dugu abeltzaintzaren azpisektoreko esportazioak 100 milioi ingurutik 200 milioi ingurura hazi direla; nekazaritzako azpisektorekoak 250 milioi ingurutik 400 milioi ingurura; eta industriakoak 400 milioi ingurutik 600 milioi ingurura. Hiru adarretako inportazioak, berriz, antzekoagoa den maila batean daude; abeltzaintzako inportazioak 100 milioi ingurutik 200 milioi ingurura egin dute salto; nekazaritza-landareenak eta elikagai-industriakoak, berriz, 150 milioi ingurutik 250 milioi ingurura pasatu dira.

Horren emaitza gisa, animalia-azpisektorearen balantza, pixkanaka, eremu positiboan sartu da (inportazioak baino gehiago esportazioak); landareen balantza hobetu egin da pixkanaka, 100 milioi ingurutik 200 milioi ingurura; eta elikagai-industrian ere, superabita 250 milioi ingurutik 350 milioi ingurura hazi da.

Hala, hiru adarretako esportazioen batura, 2011n 750 milioi inguru izatetik 1.250 inguru izatera igaro da; inportazioak 400etik 700era gutxi gorabehera, eta horri lotutako balantza, 300 milioi inguruan zegoena, 550 milioiren inguruan dago orain.

Nolanahi ere, 2019ko berritasuna landare-esportazioen beherakada izan zen, hamarkadako handiena izan baitzen. Eta horrekin batera, adar horretako inportazioen beherakada ere izan zen (ez hainbestekoa), hamarkadako lehenengoa. Bi beherakadak nahiko arinak izan ziren eta beraz, osotasunari begiratuta, beste adarrek konpentsatu egin dute balantzaren okertze txiki hori.

67. koadroa Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza. Nafarroa

(M euro)

Muga-zerga atala	Esportazioak		Inportazioak	
	2018	2019	2018	2019
Animalia biziak eta animalia-erreinuko produktuak	181,3	204,4	175,8	178,2
Landare-erreinuko produktuak, gantzak eta olioak	475,1	436,2	274,0	261,2
Elikagaigintzako produktuak	574,6	616,1	238,7	259,6
Nekazaritzako elikagaien sektorea	1.231,0	1.256,7	688,5	699,0
Nekazaritzako elikagaien sektoreak esportazio- inportazioen guztizkoan duen partaidetzaren %	13,5	12,4	14,2	12,8

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, Aduanen Zuzendaritza Nagusiaren datuetatik abiatuta

Biztanleria okupatua

Nekazaritza eta abeltzaintzaren sektoreak mobilizatzen duen enpleguari dagokionez, autonomia-erkidegoka kontsulta daitezkeen adierazleen artean dago Espainiako Estatistika Institutuak Biztanleria Aktiboaren Inkestaren esparruan egiten duen estimazioa.

Testuinguru honetan, probintzien laginak txikiagoak dira, eta horrek ekaineko edo bigarren hiruhilekoko kalkuluak, esanguratsuenak direnak, aldakorragoak izatea eragiten du. Izan ere, Estatu osoko era guztietako pertsonekin ausaz osatutako lagin batek emandako emaitzetan oinarritutako datu estimatuak dira.

Dena den, sektorearen beraren idiosinkrasiak ere izan dezake eragina. Hala, urtearen erdialdean islatuta ager daitezkeen "argazkian" eragin handia izan dezakete honakoek: hainbat ekoizpenen uzta- eta bilketa-kanpainak nola joan diren, zein datatan kontzentratu diren, zenbat lanesku behar izan duten, baldintza klimatikoak eta biologikoak, zein labore nagusitu den, etab.

Estatuari dagokionez, 2009ko krisi orokorraren ondorioz asko jaitsi zen enplegua, eta 2017 ingurura arte ez zen galera berreskuratu. 2017an asko hazi zen, eta mantendu egin da ondorengo biurtekoan. Ez da hori Nafarroako datuek erakusten dutena. 2013ko eta 2014ko denboraldietan oso datu altuak izan ziren. Hala ere, goranzko bidea izan zen 2015etik 2018ra, eta gorakada hori moteldu egin zen, neurri batean, 2019an. Hala, foru-

erkidegoan enplegatuta dauden pertsonen ekaineko estimazioa 12.500 pertsona ingurukoa da.

68. koadroa Enplegua lehen sektorean*

Urtea	<i>(m pertsona)</i>	
	Nafarroa	Espainia
2010	11,3	772,8
2011	7,1	735,9
2012	8,6	722,3
2013	15,5	753,1
2014	13,4	739,3
2015	9,4	740,4
2016	9,8	760,2
2017	10,1	832,6
2018	14,2	822,5
2019	12,5	809,3

()*: Ekaineko datuak aurkeztu dira, uste baita adierazgarriagoak direla sektoreko enpleguaren urtaro-bilakaeraren barruan.

Iturria: Biztanleria Aktiboaren Inkesta. EIN

2. NEKAZARITZA-AZPISEKTOREA

Nekazaritzak Foru Erkidegoaren sektore nabarmena izaten jarraitzen du, Erriberako baratzea eta bertako barazkiak ikur nagusi direla. Produktuen kalitatea eta izen ona dira balio aipagarrienak, baina sektoreak baditu itzalak ere; hala nola eguraldi-aldaketek eta eskaera-aldaketek ekartzen dituzten gorabehera ugariak, lehia globalizatua, gero eta "industrializazio" maila handiagoa izateko presioa eta horrek askotan prekarizatua den enpleguarekin duen kontrastea, hein batean, landaketek urtero izaten dituzten etengabeko gorabeherak eta ziurgabetasunak direla-eta; bai naturalak, bai gizakiak eta merkatuek sorrarazitakoak. Epe laburreko analisian, etengabea da desegonkortasuna nekazaritza-sektorean; doitzeak eta birdoitzeak etengabe egiten dira, eta urtetik urterako konpentsazioak edo produktuen artekoak ere oso ohikoak dira.

2017ko balantzea negatiboa izan zen eta 2018an egonkortzera eta nabarmen gorantz egin zuen ardogintzak. 2019ak ekarritako berrikuntza aipagarrienak zur-laborantzen beherakada orokorra izan zen, eta lehenengoa 2013tik barazkiei eskainitako azalera.

2.1 EKOIZPENAK ETA AZALERAK

Landutako azalera, *grosso modo*, bi heren lehorrekoak dira eta heren bat ureztatua, gehienak belarkarak. Zurkarak edo zuhaizkarak (mahastia, olibadiak, fruta-arbolak) ez dira landutako azalaren hamarrena izatera ere iristen. Belarkarak zein zurkarak lehorreko eta ureztatutako modalitatekoak dira: belarkaretan, ureztatuak herena inguru dira, eta zurkaretan, berriz, ureztatuak dira nagusi; ia % 60. Anlisi honetan, motelak dira bilakaerak, baina 2019an, aipagarria da, ureztatuak jokabide desberdina izan zuela, ohikoa duen goranzko joerarekin alderatuta, eta lehorrekoa baino gehiago jaitsi zela. Lehorrekoan ere hamarkadako handiena izan da atzerakada. Zurkaren emaitza txarrak izan ziren urte horretan, lehorrekoak pixka bat hazi ziren azalera. Horrek guztiak urte batetik besterako aldakuntzak izan zituen, diskretuak, edonola ere.

69. koadroa Lur landuen erabilera

Kontzeptua	2018			2019			% Δ 19/18		
	Lehorrekoa	Ureztatua	Guztira	Lehorrekoa	Ureztatua	Guztira	Lehorrekoa	Ureztatua	Guztira
Labore belarkarak	173,0	85,8	258,8	171,4	84,0	255,5	-0,9	-2,1	-1,3
Labore zurkarak	12,7	17,4	30,1	13,0	17,3	30,3	2,2	-0,5	0,7
Laboreak guztira	185,7	103,2	288,9	184,5	101,3	285,8	-0,7	-1,8	-1,1

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua. Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez daude sartuta laborantza txikiak.

Nafarroan ekoiztutako nekazaritzako produktuen tona kopuruaren ia hiru laurden zerealei eta bazkei dagozkie. Pareko kategoriak dira bolumenari dagokionez, eta ekitaldi askotan konpentsatu edo ordeztu egin dira elkarren artean, alde askotatik oso lotuta baitaude. 2019an, bazkek zertxobait aurrera egin zuten, eta zerealek, berriz, pixka bat behera,

-% 0,6. Gainerako kategoria guztietan, tuberkuluenean izan ezik, ekoizpena jaitsi egin zen 2019an, baina multzo osoa aintzat hartuta, eragina ez zen oso handia izan (-% 1,3), aipatutako kategoria masiboen nagusitasuna dela-eta.

Industria-laboreetan eta labore zurkaretan antzeko atzerakada izan zen: -% 15,8koa. Zurkaretan, aipagarria da olibadiaren -% 26,7ko jaitsiera. Kategorietan, aipagarria da lekaleek izandako -% 21,4ko jaitsiera, baina kategoria txikia da eta ohikoak izaten ditu gorabeherak. Oro har, jaitsiera horietako batek ere ez du atzerakada nabarmenik ekarriko epe luzera: mahastian, industrialetan edo olibadian, urtetik urterako mugimendua konpentsatu egiten da, eta berdin gertatzen da tuberkuluaren igoerarekin ere.

Aipagarria da, fruta-arboletan beherakada metatu oso garrantzitsua izan dela azken bost urteetan, -% 37,2koa, aurreko, 2014ko, maximo adierazgarriarekiko. Lekaleak bezala, gutxieneko mailan dago hamar urteko testuinguruari begiratzen badiogu.

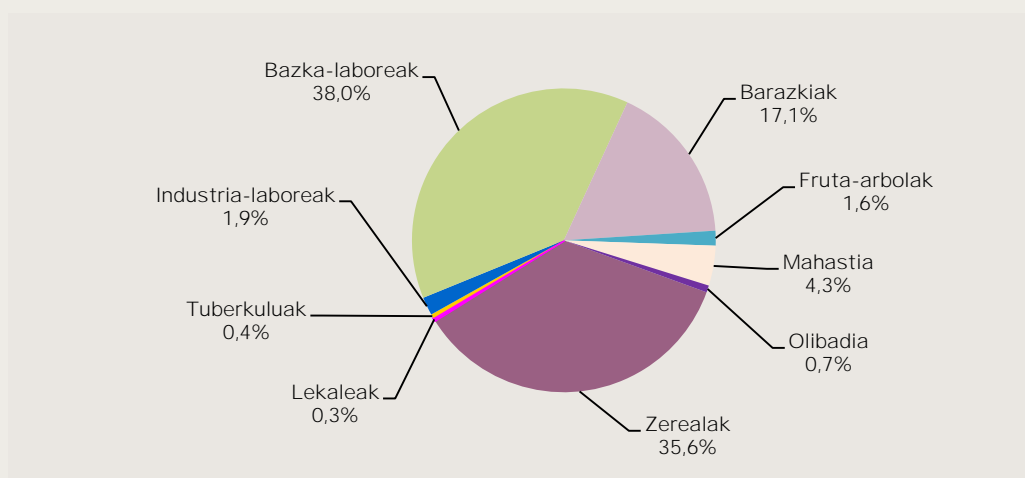
70. koadroa Nafarroako nekazaritzako ekoizpen nagusiak

Kontzeptua	2018	2019	(Tm) % Δ 19/18
Zerealak	958.941	953.620	-0,6
Lekaleak	11.012	8.660	-21,4
Tuberkuluak (patatak)	10.202	11.771	15,4
Industria-laboreak	61.859	52.113	-15,8
Bazka-laboreak	994.899	1.019.938	2,5
Barazkiak	469.139	458.729	-2,2
Labore zurkarak	209.427	176.289	-15,8
– Fruta-arbolak	48.273	42.422	-12,1
– Mahastiak	134.082	114.030	-15,0
– Olibadia, olioak	27.072	19.837	-26,7
Guztira	2.715.479	2.681.120	-1,3

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua. Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez daude sartuta laborantza txikiak.

Zurkaretan izandako aldibereko atzerakadak % 6,6 urrian utzi zuen kuota tona kopuruari dagokionez, eta minimoa izan zen hamarkadaren testuinguruan ere. Alde handia dago 2014an lortutako % 8,4rekin eta 2018an lortutako % 7,7rekin.

12. grafikoa Ehuneko araberako banaketa nekazaritzako ekoizpen nagusietan, 2019

Iturria: *Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua* *Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez daude sartuta laborantza txikiak.*

Laborantza bakoitzaren analisisa kategoriaka egiten hasita, ikusten da zerealen kategorian, garia-garagarra nolabaiteko ordezeko-efektua dagoela, eta gauza bera gertatzen da zerealak-bazka kategorien artean; laborantza bat areagotzen denean, besteak behera egiten du, neurri handi batean, lursail berdinak partekatzen dituztelako eta txandakatu egiten direlako, nahiz eta hori ez den urte guztietan egiaztatu.

Aurtengo berrikuntza da gariak garagarra gaintitu zuela azalerari dagokionez, eta hori gertatu gabea zen aurreko hamarkadan. Lagindu diren produktuen artean, garagarra izan zen atzerakada izan zuen produktu bakarra (-% 12,2 tona kopuruan), eta atzerakada azalera zein pisuan izan zuen. Hala, -% 26,7ko beherakada metatu zuen 2016an izandako aurreko ekoizpen-pikoarekin alderatuta. Urte hartan izan zen urte batetik besterako jauzirik handiena gariaren ekoizpenean (herena baino gehiago), eta *grosso modo*, sendotu egin da.

Beste zereal batzuk askoz ezohikoagoak dira, eta nekazariak haien aldeko apustua egitea erabakitzen dutenean, modu etenean izaten da eta urtetik urterako aldakuntza handiak izaten dituzte. Hori ikusten da zekalearen edo tritikalearen kasuan. Artoak, 2019an, aurretik zekarren beheranzko joera konpentsatu zuen, eta oloak goranzko joera hartu zuen.

71. koadroa Zereal-aleen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Garia	78.860	394.484	79.499	405.950	0,8	2,9
Garagarra	83.360	334.378	77.156	293.651	-7,4	-12,2
Oloa	11.169	52.614	12.046	60.548	7,9	15,1
Arroza	2.004	11.264	2.138	11.562	6,7	2,6
Artoa	13.462	161.624	15.347	176.572	14,0	9,2
Zekalea	66	184	98	304	48,5	65,2
Tritikalea	1.361	4.393	2.187	5.033	60,7	14,6

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Lekaleetan, sendotu egin zen gehien landutako barietatearen beherakada, ilar lehorrarena, alegia. 2014-2019 tartean, bikoiztu egin zen ekoizpena, eta gero, aurreko mailetara itzuli zen berriro. Baba lehorra, ilarra bezala bazkarako erabiltzen dena (ondoren aztertuko dugu) 2013ko gutxieneko ekoizpen mailara itzultzetik gertu gelditu zen. Beste kategoriek gorabeherak izan zituzten, baina epe luzera, nabarmena dute beheranzko joera.

72. koadroa Lekaleen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Babarrun lehorra	117	248	128	273	9,4	10,1
Baba lehorra	1.459	3.061	1.322	3.137	-9,4	2,5
Ilar lehorra	3.516	7.312	2.848	4.727	-19,0	-35,4
Zalkea	563	391	706	523	25,4	33,8

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Tuberkuluei dagokienez, badirudi beheranzko joera moteltzen ari dela. Sasoi erdiko patata izan zen barietate nagusia eta gora egin zuen zenbait gorabehera izan ondoren. Patata berantiarrak oso maila egonkorre eutsi zien.

73. koadroa Tuberkuluen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Sasoi erdiko patata	184	6.660	205	8.264	11,4	24,1
Patata berantiarra eta hazitarakoa	169	3.542	169	3.507	0,0	-1,0
Patata (guztira)	353	10.202	374	11.771	5,9	15,4

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Industria-laboreen artean, areagotu egin zen labore nagusiaren atzerakada, azukre-erremolatxarena. Bi urtean desagertu zaio 2017an izandako gorakada handia. Beherakada ez da eragozpena, hala ere, hamarkada oso baten testuinguruan goranzko joera orokorrak jarrai dezan. Ekilorea eta koltza, olio ateratzera bideratutako laborantzak, oso ekoizpen egonkortuak dituzte sojak eta tabakoak ez bezala. Horiek, adierazgarritasun txikiagoa

dutenez, estatistika nagusietatik kanpo gelditu ziren. Erremolatxa, dituen ezaugarriei esker eta kategorია hau partekatzen duen arren, ez dago ekilorearen eta koltzaren parean hektareako errendimenduari dagokionez, askoz errendimendu handiagoa baitu.

74. koadroa Industria-laboreen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Azukre-erremolatxa	500	39.866	360	29.246	-28,0	-26,6
Ekilorea	4.077	7.574	4.314	8.217	5,8	8,5
Koltza	6.147	14.419	5.991	14.650	-0,6	-15,8

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Abeltzaintzan abereak elikatzeke erabiltzen diren bazken artean, hazkundearen patroia partekatua da lagindutako produktu guztietan, "ray grass" belarrean izan ezik. Lekaleen kategorian barietate lehorrean behatutako produktuak hazkunde nabarmenekin ageri dira bazken kapitulu honetan, eta horrek esan nahi du aldaketak izan direla erabileran; ez dute aldaketa iraunkorrak izan beharrik, baina badaramatzate ekitaldi batzuk gorantz eginez. Bigarren urtez jarraian, eta epe luzerako dituzten joerei jarraituz, "aldi baterako belardia" esaten zaionaren ekoizpenak alpaparena gainditu du, nahiz eta alpapak motelaldia izan eta pixka bat konpentsatu aurreko urteko ezohiko beherakada. Azalerari dagokionez, produktuen artean oso partekatuta dagoen kategoría bat da, baina aldagai honetan, badirudi bazka-zalkea izango dela laborantza estentsiboena, gainerakoak oso egonkortuta daudela baitirudi.

75. koadroa Bazka-laboreen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Bazka-artoa	4.334	191.726	4.402	194.459	1,6	1,4
Ray-Grass	5.401	189.909	5.175	182.954	-4,2	-3,7
Alpapa	5.980	238.697	5.877	244.353	-1,7	2,4
Bazka-zalkea	5.659	99.209	6.343	111.309	12,1	12,2
Bazka-ilarra	914	16.002	1.041	18.492	13,9	15,6
Aldi baterako belardia	6.582	259.356	6.656	268.371	1,1	3,5

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Lehen aipatu dugun moduan, 2013tik lehen aldiz murriztu zen 2019an barazkien landaketetako hektarea kopurua, eta hori, brokoliak, azalera handiena hartzen duen barazkiak (% 22,7), alegia, hedaduran izandako bat-bateko beherakadagatik izan zen batez ere. % 18ko atzerakada izan zuen, tona kopuruaren atzerakada antzekoa, eta konpentsatu egin zituen aurreko urteetarako gorakada bizkorak, eta hala, 2013ko edo 2014ko mailen parean gelditu zen. Baratze-azalera goranzko fasea izan zuen 2013-2018 aldian, eta fase hori aipatutako bosturtekoan ia herenera iritsitako (% 32,5) aurrerapen erantsiarekin itxi da. 2019an, aldiz, beherakada -% 4,9koa izan zuen.

Beste aldaketa deigarri bat leketan izandako ia 600 hektareako beherakada (-% 58,8) da, eta horrekin batera, ilar eta baba berdearen baturak izandako igoera antzekoa. Ilarra bigarren barazkia da azalerari dagokionez, eta baba berdea maximoen fasean dago, arto gozoa eta azalorea bezala. Produktu batzuek leku handiagoa hartu zuten, ehunekoetan bi digitura iritsita; horien artean daude errukula (% 34,8), kalonjeak (% 17,7), arto gozoa (% 17,1), aipatutako baba berdeak (% 16,7) eta ilar berdeak (% 13,2); beste muturrean daude, lekez gain, espinaka (-% 22,4), aipatu dugun brokolia (-% 18), eskarola (-% 16,5), orburua (-% 12,9) eta alberjinia (-% 11,6). Hala ere, horietako gehienek ez dute eragin handirik sortzen baratze osoa aintzat hartuta, eta askotan, elkarren artean ordeztu edo txandakatzen dira urte batetik bestera.

Ekoizpenei dagokienez, lagindutako multzoaren beherakada -% 2,2koa izan zen. Aldera daiteke 2013-2016 hirurtekoko gorakada (+% 40,4) hurrengo hirurtekoan, 2016-2019, izandako beherakada erantsiarekin (-% 10,2). Hemen, are argiago, brokolia da arrazoi nagusia; izan ere, baratzeiko multzo osoa aintzat hartuta, 10.400 tona galdu ziren 2019an eta brokoliari dagokionez, beherakada 13.500ekoa izan zen. Tona kopuru absolutuari begiratuta, beste beherakada deigarrienak lekena (-4.600), azalorearena (-3.133, azalera irabazi arren), orburuarena eta zerbarena (-2.100 bakoitza) eta piperrarena (-1.900) dira. Honako hauek konpentsatu zuten, neurri batean: arto gozoak (+4.700), tipulak (+4.300), tomateak (+3.200), ilar berdeak (+2.700) eta baba berdeak (+2.100).

Tona kopuruari dagokionez, ehunekoan aldaketak ere handiak dira: errukula, arto gozoa, tipula, baba berdea, ilar berdea, borraja, eskarola eta kalonjeak bi digituko zifrekin egin zuten aurrera eta beherakadak, berriz, beherakadaren neurriaren arabera ordenatuta, leka, zerba, aza, brokoli eta orburuei dagozkie.

Tona kopuruaren % 46,5 tomateari eta brokoliari dagozkio. Bi produktu zehatz horiek alde batera utzita, kategoriaren bilakaerari igoera eutsia ikusten zaio 2012tik 2016ra, eta erantsiaren egonkortze ia erabatekoa 2016tik 2019ra. Bi barazki masiboenak azken hirurtekoan izan dute motelaldirik handiena. Tona kopuruari dagokionez, brokoliaren beherakada 2017tik zetorren, eta 2019an areagotu egin zen; tomatea zertxobait berpiztu zen 2017ko geldialdi handiaren ondoren. 2019an geldialdia izan zuten pisuari dagokionez hirugarren eta laugarren dauden produktuek: piperrak eta azalorak. Epe luzera, ilarrak, babak eta tipulak goranzko joera izango dutela dirudi, eta beste batzuk, kardua eta zerba, jaitsi egingo direla.

76. koadroa Barazkien azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Azak	190	3.873	198	3.023	4,2	-21,9
Zainzuria	1.686	6.724	1.763	7.108	4,6	5,7
Letxuga	466	9.834	468	9.881	0,4	0,5
Eskarola	206	5.047	172	5.643	-16,5	11,8
Espinaka	839	13.561	651	12.518	-22,4	-7,7
Zerba	223	5.379	223	3.315	0,0	-38,4
Kalonjeak	209	1.359	246	1.515	17,7	11,5
Errukula	92	754	124	990	34,8	31,2
Kardua	210	10.122	212	10.166	1,0	0,4
Borraja	43	2.113	47	2.430	9,3	15,0
Endibia	56	1.624	56	1.624	0,0	0,0
Kuia	157	6.720	161	7.061	2,5	5,1
Kuiatxo	123	8.836	132	8.351	7,3	-5,5
Alberjina	112	5.437	99	5.683	-11,6	4,5
Tomatea	1.937	147.609	2019	150.848	4,2	2,2
Piperra	1.000	29.562	937	27.651	-6,3	-6,5
Orburua	1.327	16.958	1156	14.770	-12,9	-12,9
Azalorea	1.693	39.447	1.773	36.314	4,7	-7,9
Brokolia	5.958	75.965	4.885	62.459	-18,0	-17,8
Tipula	335	19.515	329	23.810	-1,8	22,0
Leka	1.011	9.845	417	5.260	-58,8	-46,6
Ilar berdea	2.308	17.425	2.612	20.118	13,2	15,5
Baba berdea	1.401	11.330	1.638	13.390	16,9	18,2
Arto gozoa	989	20.101	1.158	24.801	17,1	23,4

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Labore zurkarei dagokienez, lehen aipatu dugu 2019an orokorra izan zela beherakada eta beherakada izan zutela fruta-arbolek, mahastiek eta olibadiak, tona kopuruari dagokionez. Azalaretan, aldakuntzak motelagoak dira –zuhaitz-laboreen bizi-zikloari dagokion moduan–, baina epe luzerako joerak nahiko garbi ikusten dira: fruta-arbolek beheranzko joera ertaina dute hamarkada osoa aintzat hartuta, Nafarroa jatorri-izendapeneko mahastiak bezalaxe. Bigarren horri Errioxa jatorri-izendapeneko mahastiaren igoerarekin orekatzen da; olibadia, berriz, leku handiagoa hartzen ari da. Fruta-arbolek, Errioxak eta olibadiak nahiko hedadura antzekoak hartzen zituzten hamarkadaren hasieran; tokiko izendapeneko mahastiaren erdia hartzen zuen bakoitzak, gutxi gorabehera. Hamarkadaren amaiera aldera, azken hori beste hiru labore zurkarak baino heren bat gorago dagoela ikusi da.

Azalerei dagokienez, olibadiak aurrera jarraitu zuen 2019an (+% 6,2), fruta multzo osoak atzerakada motelean jarraitu zuen (-% 2,6), Nafarroa jatorri-izendapeneko mahastiak bere horretan jarraitu zuen eta Errioxak % 1 egin zuen aurrera.

Fruta-arboletan, produktu guztiak digitu bakarreko beherakadetan daude, honako hauek izan ezik: estentsiboena den almendrondo (aztertutako gainerakoek elkarrekin jarrita baino azalera handiagoa hartu zuen), eta elorri beltza (-% 16,7 jaitsi zen). Itxura batean, gereziendoa eta intxaurrendoa dira epe luzean hedadura-atzerakada motela ez duten bakarrak.

Tona kopuruan ikusten da askoz atzerakada nabarmenagoa, eta alderantzikatu egin da kategorien arteko rankinga; izan ere, olibadian (azalera irabazi zuena) izan da ekoizpeneko atzerakadarik handiena (-% 26,7). Ardogintza osoan -% 15,5 eta fruta-arboletan -% 12,1. Ardogintzan, Nafarroa jatorri izendapenekoak -% 18,6 egin zuen atzera eta Errioxakoak -% 10,8. Fruta-arboletan, beherakadak udareondoaren eta mertxikondoaren artean daude banatuta termino absolutuetan, eta ehunekoei dagokienez kategoriako esanguratsuenak dira (-% 15,6 eta -% 21,5) gereziondoarekin batera (-% 16,7).

Epe luzerako joerari begiratuta, udareondoak jarraitzen du ekoizpen handieneko fruta-arbola izaten, baina zenbait gorabehera nabarmen izan ondoren, aurreko urteko beherakada berretsi zen 2019an. Mertxikondoaren beherakada, berriz, lehenagotik dator; udareondoan eta sagarrondoan 2014tik ikusten da beheranzko joera garbia. Udareondoak aldakortasun handiagoa erakutsi zuen, eta sagarrondoa du atzetik. Almendrondoari hedadura handiagoa izateak ez zion eragotzi tona kopuruan -% 3,2ko jaitsiera izatea, eta elorri beltzarenak, berriz, % 50 egin zuen aurrera.

Ekoizpenari dagokionez, hamarkadako balantzea ez da azalerari dagokiona bezain erabakigarria; fruta-arbolen beherakada arina da (baina sakonagoa azken bi urteetan), olibadiaren eta Errioxako ardoaren igoera ertaina da, eta Nafarroa jatorri-izendapenarena, gorabeherak alde batera utzita, hamarkadaren hasierako urteko ekoizpenen antzeko mailetan dabil, zurrak guztiak bezala.

77. koadroa Labore zurkaren azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2018		2019		% Δ 19/18	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Sagarrondoa	435	11.706	424	11.638	-2,5	-0,6
Udareondoa	1.034	18.612	966	15.712	-6,6	-15,6
Gereziondoa	330	962	316	802	-4,2	-16,7
Mertxikondoa / nekt.	478	13.093	452	10.273	-5,4	-21,5
Aranondoa	88	711	81	693	-8,0	-2,5
Elorri beltza	114	342	95	513	-16,7	50,0
Almendrondoa	3.438	2.517	3.445	2.436	0,2	-3,2
Intxaurondoa	245	330	225	355	-8,2	7,5
Errioxa jatorri-izendapeneko mahastia	7.062	53.173	7.135	47.430	1,0	-10,8
Nafarroa jatorri-izendapeneko mahastia	10.328	80.491	10.326	65.514	0,0	-18,6
Olio-olibadia	6.513	27.072	6.917	19.837	6,2	-26,7

Oharra: Ez dira sartu zuhaitz sakabanatuak.

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

2.2 NEKAZARITZAKO PREZIOAK ETA EKOIZPENAREN BALIOA

Aipatutako guztiaren eta prezioaren eraginaren emaitza gisa, zenbait produkturen amaierako ekoizpen-balioaren igoera eta jaitsiera nagusiak baloratu dira. 2019an, deigarriak izan ziren produktu batzuetan izandako beherakada handiak.

Balio absolutuei begiratzan badiegu, garagarrak eta orburuek izan zituzten beherakada handienak; ehunekotan, salmentetako urtetik urterako daturik okerrera mertxikak zuen (-% 34,3), eta atzetik ditu orburua (-% 25,3), espinaka (-% 16,6), mahaiko sagarra (-% 15,8), garagarra (-% 14,8), udarea (-% 14,5) piperra (-% 13,5) eta zainzuria (-% 12,7). Laginean bi digituko gorakada izan zutenak gutxiago dira: sasoi erdiko patata, ilar berdea eta artoa.

Horren guztiaren atzean zera dago, prezioen beherakada ia orokortua izan zela kategorien artean. Handienak ardoak izan zituen, % 30 gaituta, nahiz eta igoerak ehuneko hirukoitzera gutxitu ziren 2018an. Atzetik ditu zainzuriak, % 17 baino gehiago merkatuta, mertxika % 16 baino gehiago, mahaiko sagarra % 15 baino gehiago eta orburua % 14 baino gehiago.

78. koadroa Nekazaritzako produktu nagusien prezio eta balio guztizkoak

Produktua	Nekazariak jasotako prezioak (euro/100 kg)			Ekoizpenaren balio estimatua (m euro)		
	2018	2019	% Δ 19/18	2018	2019	% Δ 19/18
Garia	18,84	18,55	-1,5	74.320,79	75.303,73	1,3
Garagarra	17,89	17,36	-3,0	59.820,22	50.977,81	-14,8
Artoa	17,84	18,04	1,1	28.833,72	31.853,59	10,1
Sasoi erdiko patata	39,65	38,13	-3,8	2.640,69	3.151,06	19,3
Patata berantiarra	24,94	25,18	1,0	883,37	883,06	0,0
Zainzuria	324,35	267,75	-17,5	21.809,72	19.031,67	-12,7
Letxuga	59,81	55,41	-7,4	5.881,72	5.475,06	-6,9
Espinaka	71,47	64,56	-9,7	9.692,11	8.081,62	-16,6
Tomatea	11,14	11,38	2,2	16.443,64	17.166,50	4,4
Piperra	76,06	70,33	-7,5	22.484,86	19.446,95	-13,5
Orburua	83,22	71,41	-14,2	14.112,45	10.547,26	-25,3
Ilar berdea	25,20	25,4	0,8	4.391,17	5.109,97	16,4
Sagarra	53,88	45,52	-15,5	6.307,14	5.297,62	-15,8
Udarea	54,97	55,65	1,2	10.231,02	8.743,73	-14,5
Mertxika	47,31	39,61	-16,3	6.194,25	4.069,14	-34,3
Ardo beltz berria (€/HI)	96,09	64,88	-32,5	--	--	--
Ardo gorri berria (€/HI)	110,22	76,32	-30,8	--	--	--

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernuak. Landa Garapenerako eta Ingurumeneko Departamentua

Epe luzera, ardoari gorabehera handiak eta goranzko joera orokorra ikusten zaio; handiak dira, baita ere, aztertutako fruten epe luzerako gorabeherak eta igoerak; lagineko barazkiek goranzko joera orokorra dute, baina badira salbuespenak, adibidez, piperra; izan ere, badirudi hamarkadan zehar balorazioa galtzeko joera duela. Barazki masiboena den tomatearen prezioa ere ia erabat geldu dago.

Zerealetan, gariaren goranzko joera berretsi zen; garagarrak, badirudi, berriro beheranzko joera hartu zuela, eta artoari dagokionez, berretsi egin da lehen izandako beherakada hartatik suspertu dela.

2019ko berritasunetako bat da joeraz aldatu dela Nafarroako baratzeko ikur den produktu baten prezioa: zainzuriarena. Modu iraunkorrean igotzen ari zen.

2.3 NEKAZARITZA-MAKINETAKO INBERTSIOA

Nekazaritzaren egoerari buruzko iturriak eskaintzen duen beste adierazle interesgarri bat makinetan egiten diren inbertsioei buruzkoa da. Foru Erkidegoan urtero erregistratzen diren erosketa berrien bidez neurtzen da inbertsio hori.

Atal honetan ikusi dugu mota nagusiko makinek, traktoreek, igoera jarraitua izan zutela eta berriro jarri zirela goranzko joeran, aurreko urteko beherakada txikiaren ondoren.

Aztertutako gainerako kategorietan, urtetik urterako gorabeherak izan arren, epe luzeko egonkortasuna ikusi da. Atoietan izandako igoera nabarmena 2018ko zifra oso baxua izateak azaltzen du.

79. koadroa Nafarroan erregistratutako nekazaritzako makineriaren balorazioa

Kontzeptua	2018	2019	% Δ 19/18
Traktoreak	18.231	19.372	6,3
Motokultoreak eta autopropulsatuak	8.004	7.947	-0,7
Atoiak	741	1.028	38,8
Arrastatutako nekazaritzako makinak	7.715	7.243	-6,1
Makinak, guztira	34.691	35.591	2,6

Oharra: Makineriaren balioan BEZa sartu gabe dago.

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

3. ABELTZAINZA-AZPISEKTOREA

Historian zehar abeltzaintzak garrantzi handia izan du Nafarroan, batez ere, iparraldean. Azken hamarkadetan, ordea, aldaketa bortitzak jasan ditu sektoreak, eta oraindik aldatzen ari da. Hausnar egiten duten abereen (behi-aziendak eta ardi-aziendak, nagusiki) ustiategi kopurua, beti landa-eremuko bereizgarriena izan dena, ia hamarren batera murriztu da 30 urtetan, kontzentrazio progresiboaren eta industrializazioaren ondorioz.

Orokorrean, ekoiztako kopuruak mantendu egin dira. Adibidez, esnari dagokionez, Nafarroak kontsumitzen dena baino gehiago ekoizten du, soberakinak ditu. EAE eta Errioxa ere kontuan hartuz gero, ordea, ekoizpena eta kontsumoa nahiko orekatuta daude.

Dena den, prezioek behera egiten dute etengabe. Ondorioz, sektoreak egokitzen joan behar izan du uneoro: kontzentrazioa, teknologia berriak, arrazak hobetzea, abeltegi eta abere bakoitzeko produktibitatea handitzea, merkatu-estrategiak eta balio erantsia, etab.

Azken urteetan garrantzi berezia hartu dute sektorearentzat mehatxu bihurtu diren bi kezka sozialek. Batetik, negutegi-efektuko gasen emisioaren kontzientziak. Bestetik, dieta- eta pentsamolde-aldaketen eraginez haragiaren kontsumoa izaten ari den etengabeko beherakadak. Haragiaren ekoizpena errentagarria izateari uzteko arriskuan dago, eta esnearen ekoizpenak multzoari eusteko presioa jasotzen du.

Lurraldearen kohesioa, kohesio soziala eta landa-paisaia mantentzeko sektoreak eskaintzen dituen onurak, eta gertuko kontsumoak ematen dituen elikadura-kalitatea eta konfiantza ez dira nahikoa izaten ari aipatutako faktore negatiboak orekatzeko.

Hegaztien eta txerri-azienden negozioen egoera ezberdina da. Behi-haragiaren eta ardi-haragiaren beherakada hegazti-haragiak ordezkatu du neurri handi batean, eta hegazti-haragiaren industriak gorakada handia izan du, baita Nafarroan ere.

Txerri-haragiak ere gorakada izan du Estatuan, nazioartean duen ospeagatik, eta, ondorioz, Nafarroan ere hazi da sektorea; hain zuzen ere, Estatuakoaren atzetik nahiko gertu dago. Igoera hori ez da islatzen ganaduaren hilketan, izan ere, produkzio-prozesuaren zati hori Nafarroatik kanpo egiten da 2017az geroztik.

3.1 ABELTZAINZA-ERROLDA

Abeltzaintza-errodaren gainean eskura ditugun datuak behi-, ardi-, ahuntz- eta txerri-azientetan oinarritzen dira. Epe luzeko joera, 2019ko aldaketak edota Nafarroaren eta Estatuaren arteko espezieen araberako aldeak azalduko ditugu atal honetan.

Azken ekitaldian, nabarmentzekoa da behi-azienten sektorean abere kopuruak azken hamarkadako jaitsierarik handiena izan zuela, -%2koa. Ardi-azientei dagokienez, berriz, abere kopuruak behera egin zuen bederatzigarren urtez, baina hamarkadako jaitsierarik txikiena izan zuen (-% 1). Ardien eta arkumeen kopuruak behera egin zuen Nafarroan, baina EAEn eta Estatuan baino neurri txikiagoan. Abere bakoitzeko produktibitatea handiagoa izatea lortu dute Nafarroan, eta, ondorioz, gero eta buru gutxiago behar dira produkzio maila bera lortzeko.

2014az geroztik txerri-azienda gailentzen da Nafarroan, ardi-azientaren aurretik. Urte batetik besterako aldakuntza-tasa handia izaten du gainera txerri-azientaren jarduerak, ekitaldi batzuetan +/- % 20tik gorakoa, eta orokorrean goranzkoa. Ardi-azientaren jarduerak azken hamarkadan buruen laurdena galdu du, eta txerri-azientaren jarduerak, berriz, ia % 19 irabazi du. Dena den, badirudi azken hiru urtekoan hazkundea moteldu egin dela, izan ere, 2019ko zifra 2016koaren ia berdina da. 2019ko % 6,4ko hazkundeak orekatu egin zuen 2018ko jaitsiera. Ahuntz-azientaren jarduera oso txikia da eta ez du aldaketa handirik izan azken hamarkadan. 2009an izan zituen hamarkadako zifrarik baxuenak, eta ordutik laurden bat egin du gora.

80. koadroa Abeltzaintza-errola (urte bakoitzeko azaroen)

Eremua	Urtea	(unitateak)			
		Behi-azienda	Ardi-azienda	Ahuntz-azienda	Txerri-azienda
Nafarroa	2015	116.223	516.469	12.968	528.763
	2016	115.737	508.138	12.985	647.096
	2017	122.293	498.116	13.010	650.250
	2018	122.566	480.251	12.947	610.897
	2019	120.170	475.306	13.012	650.029
Espainia	2015	6.182.908	16.522.956	3.009.582	28.367.335
	2016	6.257.057	15.962.892	3.088.035	29.231.595
	2017	6.465.747	15.963.106	3.059.731	29.971.357
	2018	6.510.592	15.852.525	2.764.790	30.804.102
	2019	6.600.333	15.478.615	2.659.112	31.246.043
% Nafarroa/Espainia	2019	1,8	3,1	0,5	2,1

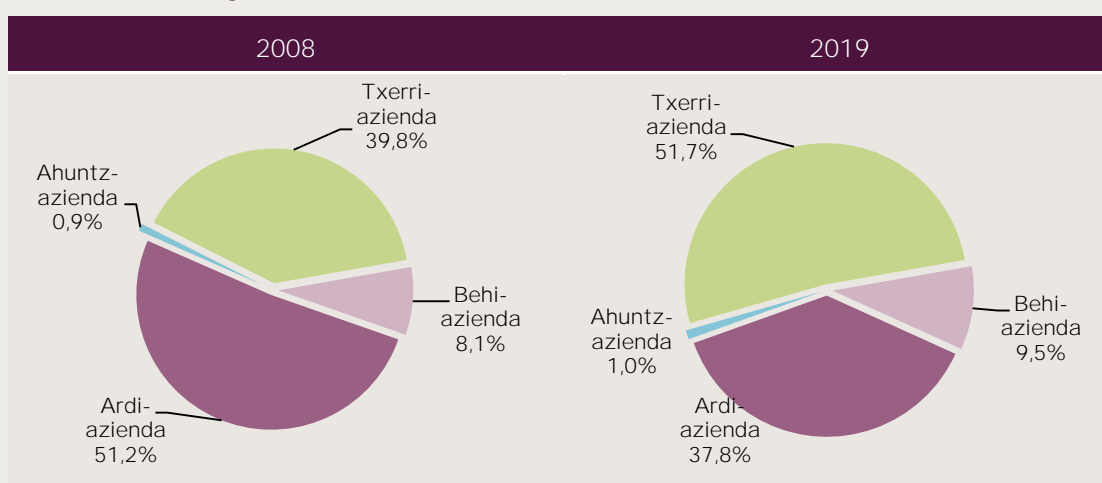
Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

2019an % 0,5 baino ez zen hazi (65 buru gehiago). 2009tik 2019ra Nafarroan % 11,8 hazi zen behi-azienten jarduera, -% 24 murriztu ardi-azientena, % 23,9 hazi ahuntz-azientena eta % 18,8 hazi txerri-azientena. Estatuako aldakuntza-tasak, berriz, honako hauek izan ziren: -% 1,2, -% 27,5, -% 0,3 eta +% 18,6. Nafarroan, Estatuan bezala, txerri-azientaren jarduera haziz joan da 2013az geroztik. Ardi-azientaren jarduera, berriz, egonkortu egin

da Estatuan, Nafarroan ez bezala. Behi-haziendaren suspertzea ere txikiagoa da Nafarroan, Estatuan baino.

Ehunekoak alderatuta, garbi ikusten da hamarkadan zehar txerri-aziendak pisua hartu duela, eta ardi-aziendak, berriz, galdu. Nafarroan ardi-aziendaren eta ahuntz-aziendaren ehunekoak handiagoak dira Estatuan baino, eta behi-aziendaren eta txerri-aziendaren ehunekoak, berriz, txikiagoak. Hurrenez hurren, honako hauek dira Nafarroan azien mota bakoitzak 4 azien gainean duen pisua: % 9,5, % 37,8, % 1 eta % 51,7. Estatuan, aldiz, hauek: % 11,8, % 27,6, % 4,7 eta % 55,8.

13. grafikoa Nafarroako abere-azienden ehuneko bilakaera

Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

3.2 ABERE-EKOIZPENA ETA EMAITZA EKONOMIKOAK

Esne-ekoizpena eta emaitza ekonomikoak

Esnearen prezioa behera egiten ari da, baina, esnea ekoizten duten animalien haragiaren kasuan ez bezala, esnearen eskaria ez da jaitsi. Nafarroan, azken hamarkadan hiru fase egon dira, oso ondo bereziak: 2010 eta 2013 artean hazkundera (% 7,7ko hazkundera bi urteen artean), 2013tik 2016ra % 23,9ko jautzia –urtean 200 milioi litro ekoiztetik, urtean 250 milioi litro ekoiztera pasatu ziren– eta, azken hirurtekoan, 2016tik 2019ra, egonkortzea (+% 0,7). 2019an behera egin zuen ekoiztutako esne-bolumenak (-% 0,25).

Azken hamarkadako bigarren beherakada izan zen, 2017an -% 0,5 jaitsi baitzen. Dena den, jaitsierak ez zion eragin produktu nagusiari, behi-esnari, % 0,2 hazi baitzen eta hiru esne-ekoizleen % 94,2 hartzen baitu. Ardi-esnari dagokio ekoizpenaren % 5,7, eta ahuntz-esnari, aldiz, % 0,1. Ardi-esnearen ekoizpenak, bestalde, 2011z geroztiko jaitsiera handiena izan zuen (-% 6,9). Hamarkadan zehar gorabehera handiagoak izan ditu ardi-

esneak –behi-esnearekin edo ahuntz-esnearekin alderatuta–, orokorrean goranzko joera izan arren, eta 2012aren eta 2016aren artean ekoizpenak jauzi bat eman zuen arren. 2015az geroztiko ekoizpenik txikiena izan zuen 2019an.

Ardi-esnearen eskaria, eta are gehiago ahuntz-esnearena, espezializatuagoa da, eta, ondorioz, bezero-banatzaille multzo txiki baten baldintza partikularren mende egoten da. Bestetik, behi-esnari dagozkion zifrak egonkortu izanak esan nahi du ekoizpenaren hazkundera kontrolatzeko agertoki baten aurrean gaudela, prezioak jaistea saihestuko duen irizpide edo kupo batean oinarrituta.

81. koadroa Esne-ekoizpena

Urtea	(m litro)			
	Behia	Ardia	Ahuntza	Guztira
2010	182.096	8.820	407	191.323
2011	186.301	7.534	411	194.246
2012	191.507	10.365	399	202.271
2013	194.382	11.281	361	206.024
2014	208.408	11.570	343	220.321
2015	233.074	12.460	348	245.882
2016	239.499	15.432	255	255.185
2017	238.643	15.043	297	253.984
2018	241.712	15.752	274	257.738
2019	242.154	14.661	270	257.085

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamendua.

Nafarroako nekazaritza-sektoreaz arduratzen den INTIA-ITG institutu publikoak behi-azienden eta ardi-azienden ustiategiaren aldagai ekonomikoen lagin bat aztertzen du urtero, bai esnari dagokionez, bai haragiari dagokionez. Gastu finkoek eta aldakorrek, produkzioarekin lotutako diru-sarrerak eta diru-laguntzetatik jasotakoek eta geratzen den marjinak nolako bilakaera duten ikus daiteke azterketa horretan. Aztertutako ustiategi guztien batezbestekoan oinarritzen dira eskaintzen dituen datuak. Behi-esnea ekoizten duen ustiategi baten batez besteko diru-sarrerak, ardi-esnea ekoizten duen batenak baino 5 aldiz handiagoak dira.

Behi-azienden eta ardi-azienden batezbestekoak aztertuta, bi sektoreen egitura bereizten duten ratioak ikus daitezke. Behi-azienden ustiategi baten diru-sarreraren % 2,6 diru-laguntzei dagokie.

Azpi-sektore horretan, diru-sarreraren % 83,7 dira gastuak, eta horrek % 16,3ko marjina uzten du (kalkuluan diru-laguntzak ere kontuan izanda); diru-laguntzak kontuan izan gabe, marjina % 13,6koa izango litzateke. % 83,7ko gastua honela osatzen da: % 31 gastu finkoak, % 37 elikadura-gastuak, eta % 15,7 beste aldagai batzuk.

82. koadroa Esnetarako behien eta ardien ustiategien batezbesteko emaitza ekonomikoak

Kontzeptua	Esnetarako behiak		Esnetarako ardiak ^(*)	
	2018	2019	2018	2019
DATU TEKNIKO-EKONOMIKOAK				
Ustiategien laginak	46	44	27	25
Eskulana (GLU)	2,9	3,0	1,9	2,0
Behi/ardi kopurua ustiategiko	121	125	360	373
Azalera Ha.	47,1	49,8	26,1	27,6
Behi/ardi-esnearen ekoizpena	9.777	10.068	146	149
Esnearen prezioa (euro/1.000 litro)	335,28	337,01	1.545,93	1.531,44
EKOIZPENA ETA EMAITZAK (euro)				
Produktu gordina	447.734,65	469.669,49	94032,90	100854,25
+ Diru-laguntzak	13.790,29	13.016,11	9.864,96	6.151,19
- Elikadura-gastuak	172.223,77	183.617,75	25.318,12	28.527,46
- Gastu aldakorrak	72.908,64	77.824,25	9.674,98	11.146,00
= Marjina gordina	216.392,53	221.243,59	68.904,76	67.331,98
- Gastu finkoak, eskulana	144.146,87	153.696,87	37.770,80	42.351,09
= Marjina garbia	72.245,66	67.546,72	31.133,97	24.980,89
EMAITZA UNITARIOAK (euro)				
Marjina garbia behia/ardia	598,39	539,92	86,38	86,38
Marjina garbia GLU	39.445,70	36.399,95	18.890,27	18.890,27

(*): Latxa ardiaren ustiategiak: 12 esnearenak, 8 eraldatutako gaztarenak eta 5 bienak.

Iturria: INTIA-ITG, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG Departamendua (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa).

Ardi-aziendaren kasuan, diru-laguntzek garrantzi handiagoa dute, diru-sarreraren % 5,4 baitira. Gastuak, berriz, diru-sarreraren % 72,5 dira, eta horrek % 27,5eko marjina uzten du. Diru-laguntzak kontuan izan gabe, marjina % 22,1ekoa izango litzateke. Diru-sarreraren % 37,4 gastu finkoak dira, gastu aldakorren kopurua baino altuagoa, behi-azienden kasuan ez bezala. Izan ere, % 25,2 elikadura-gastuak dira, eta % 9,9 beste aldagai batzuk.

Esnetarako behien kasuan, azken 3 ekitaldietan joera aldatu egin da: gastu aldakorrak eta finkoak etengabe hazten ari dira, modu bateratuan, eta horrek produktu gordinaren salneurriaren gorakada eragin du. Dena den, prezioa igo arren, marjina murriztu egin da.

Igoera hauek batez besteko ustiategi bati dagozkio, eta sektorea kontzentratu den testuinguru honetan, ustiategien jardueraren hazkundera jasotzen dute, eta ez soilik jardueraren intentsitatearen igoerak.

Esnetarako ardiei dagokienez, 2019an areagotu egin zen kostuen hazkundera eta marjinaren murrizketa. Aurreko urtean ere gertatu zen hori, baina 2019an diru-laguntzak normaltasunera itzuli ziren, 2018an ohikoak baino altuagoak izan ondoren. Esnetarako ardien jarduera gehiago okertu da azken bi urteetan, esnetarako behien jarduera baino. Horrek aldaketa ekarri du, 2015-2017 biurtekoan bilakaera egonkorra eta positiboa izan baitzen.

Haragi-ekoizpena eta emaitza ekonomikoak

INTIA institutuak ere ustiatgien haragi-ekoizpenaren emaitza ekonomikoen lagin bat aztertzen du, baina, kasu honetan, kontuan hartzen ditu ganaduaren hilketaren gaineko datuak ere. Datu horiek hein handi batean ez dute loturarik ustiatgiekin. Izan ere, hiltegiak Nafarroan egotearen edo ez egotearen araberakoak dira. Txerri-aziendaren kasuan ikusten da alderik nabarmenena. 2017a baino lehenagoko datuekin alderatuta, egun oso kopuru txikia hiltzen dute Nafarroan bertan, hiltegia lekuz aldatu zutelako.

Bestetik, hegaztien negozioa izugarri hazi da, baita hiltegiei dagokionez ere. 15 urtetan bikoiztu egin da hiltzen dituzten hegaztien tona kopurua, 2004an % 41 eta 2019an % 83. Dena den, 2009ko bat-bateko jaitsieraz geroztik lehen aldiz, 2019an % 4 murriztu zen hegaztien tona kopurua. Espezie guztien gain izan zuen inpaktua % 1,9koa izan zen.

83. koadroa Nafarroan hildako aziendaren kanaleko pisua

Urtea	Behi-azienda	Ardi-azienda	Ahuntz-azienda	Txerri-azienda	Zaldi-azienda	Hegaztiak	Untxiak	Guztira
2015	6.067,1	3.512,7	34,9	33.745,1	3.165,1	80.767,7	2.817,4	130.110,0
2016	5.518,0	3.621,5	32,8	22.241,2	3.475,8	92.127,2	2.661,3	129.677,8
2017	5.551,1	3.265,7	48,7	2.062,3	3.723,7	94.619,4	2.644,4	111.915,3
2018	5.472,6	3.349,6	48,4	2.112,6	3.200,3	97.939,5	2.763,7	114.886,7
2019	7.295,5	3.102,6	41,0	2.016,7	3.669,9	94.055,2	2.526,1	112.707,0
% Nafarroa/ Espainia	1,0	2,7	0,4	0,0	37,4	5,4	4,8	1,6

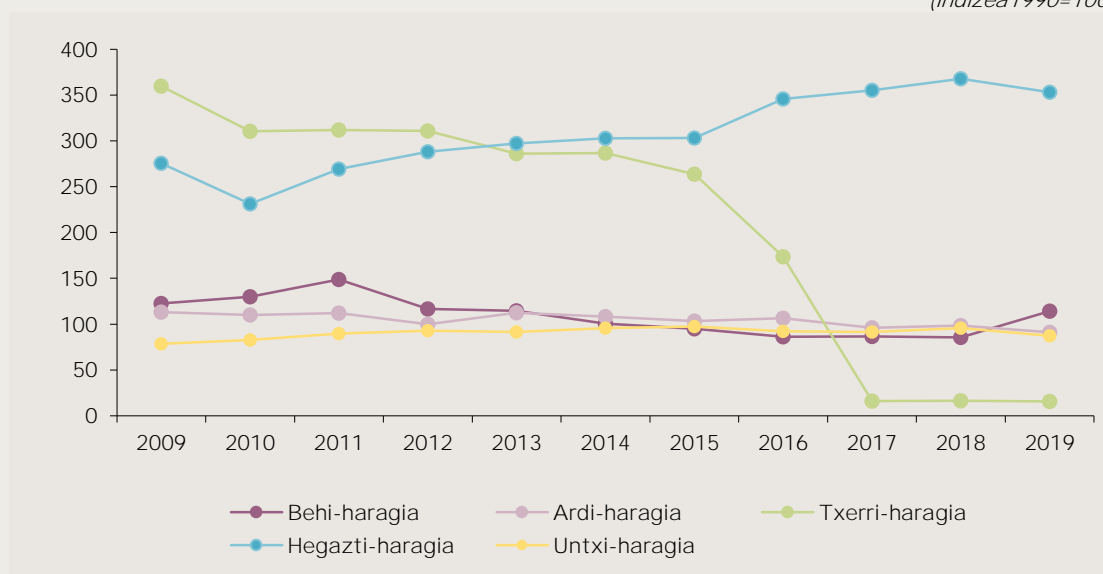
(Tm)

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamendua. Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

Hala ere, ez zen urteko emaitza deigarri bakarra izan. Behi-azienden ustiatgien ekoizpena heren bat igo zen. Hala, azken urteetako beheranzko joera hautsi zen, eta 2013az geroztiko zifrarik altuena lortu zuten. Zaldi-aziendari dagokionez, Nafarroan hiltzen dituzte Estatuan hiltzen diren abereen % 37,4. 2018an jaitsierra bat izan ondoren, 2019an gora egin zuen berriro jarduerak, eta galdutakoa berreskuratu zuen. Ardi-aziendak behera egiten jarraitu zuen, eta beste espezie batzuek esanguratsuak ez diren gorabehera batzuk izan zituzten.

14. grafikoa Nafarroako abere-ekoizpena (kanaleko pisua)

(Indizea 1990=100)

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioa eta Ingurumeneko Departamendua.

Haragitarako behi-azienten eta ardi-azienten ustiatzearen lagina aztertuta, jardura horien zailtasunak esnearekin lotutakoak baino handiagoak direla ikus daiteke. Ardi-azienten kasuan eta behi-azienten kasuan, esnearekin lotutako negozioek diru-laguntza handiagoak jasotzen dituzte. Ardi-azienten kasuan, gainera, esnetarako izanez gero, elikadurarekin lotutako gastu aldakorrak handiagoak dira. Kostuak prezioetan islatzeko, ordea, zailtasunak dituzte, eta diru-laguntzak kontuan izan gabe geratzen zaien marjina garbia negatiboa izaten da askotan.

2019an hori ez zen behi-azientekin bakarrik pasatu, baita ardi-azientekin ere. Behi-azienten kasuan, marjina negatiboa murriztu egin zen, aurreko urteko joerari jarraituz. Ardi-azienten kasuan, ordea, azken urteetan ratio hobekak izan bazituzten ere, 2019an eremu negatiboan barneratu ziren, eta, aldi berean, diru-laguntzek behera egin zuten.

Prezioak oso gutxi igo ziren, eta horrek adierazten du erosleak ez daudela prest sektoreak kostuei aurre egiteko beharko lukeen prezio-igoera onartzeko. Alderantziz, ziur aski prezioak jaitea espero dute erosleek. Ondorioz, sektoreak ezin du apenas zentimorik igo kilogramoko.

84. koadroa Haragitarako behien eta ardien ustiategien batezbesteko emaitza ekonomikoak

Kontzeptua	Haragitarako behiak		Haragitarako ardiak	
	2018	2019	2018	2019
EZAUGARRIAK				
Ustiategien laginak	25	24	30	29
Eskulana (GLU)	1,1	1,0	1,2	1,2
Behi/Ardi kopurua ustiategiko	69	60	718	690
Azalera Ha.	34,1	38,2	36,0	40,7
Txahal/arkume ekoizpena, kg. behi/ardiko(*)	208,9	215,6	20,1	20,4
Txahal/arkume salneurria kiloko	4,04	4,05	3,80	3,85
EKOIZPENA ETA EMAITZAK (euro)				
Produktu gordina	66.707	64.176	59.393	55.385
+ Diru-laguntzak	12.511	10.227	20.871	12.548
- Elikadura-gastuak	36.818	32.627	35.919	36.459
- Gastu aldakorrak	15.687	14.263	10.364	9.590
= Marjina gordina	26.713	27.512	33.981	21.885
- Gastu finkoak	35.068	31.282	22.882	24.282
= Marjina garbia	-8.355	-3.769	11.099	-2.398
EMAITZA UNITARIOAK (euro)				
Marjina garbia behia/ardia	-121,36	-62,47	15,45	-3,48
Marjina garbia GLU	-7.609	-3.908	10.341	-2.302

(*): Haragi-kiloak: behi aziendaren kasuan, kanaleko kiloak. Ardi-aziendaren kasuan, kiloak bizirik.

Iturria: INTIA-ITGren memoria, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG Departamendua (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa).

Txerri-azienden ustiategien egoera oso ezberdina da, aztertutako laginaren arabera. Ziklo osoaren ekoizpena –abere helduaren salmenta– da jardueraren atal nagusia, eta atal horretan gastu aldakorrak asko mugatu ziren. Hala, aurreko ekitaldietako goranzko joera eten egin zen. Horrez gain, gastu finkoek behera egin zuten apur bat. Produktu gordinaren prezioa ere jaitsi zen, baina gastuak baino gutxiago. Ondorioz, marjina garbia igo egin zen, eta buelta eman zion aurreko urteko jaitsierari. 2017ko igoera baino are handiagoa izan zuen azpisektoreak 2019an.

Txerrikumeen hazkuntzara bideratutako ustiategien gastu aldakorrek gora egin zuten, baina igoera hori prezioetara ere eramán ahal izan zuten. Hala, gastu finkoak ere normalean baino gehiago igo baziren ere, emaitzak are gehiago igo ziren. Ondorioz, negozio osagarri honen marjina garbiak hazkunde handiagoa izan zuen urte onenetan baino, hala nola 2014an eta 2017an baino.

Txerri-azienden kasuan ere, badirudi gakoaren prezioetan dagoela. Ziklo itxian, taulan ikus daitekeen moduan, 1,08 eurotik 1,31 eurora igo zen kiloko prezioa 2019an. Txerrikumeen salmentan antzeko igoera izan zen. Bi kasuetan, 2013az geroztiko preziorik altuena izan zuten.

85. koadroa INTIA-ITGren kudeaketa tekniko-ekonomikoaren kontrolpean dauden txerri-ustiategien emaitzak

Kontzeptua	Txerrikumeen ekoizpena ⁽¹⁾		Ziklo itxia ⁽²⁾	
	2018	2019	2018	2019
EZAUGARRI TEKNIKO-EKONOMIKOAK				
Aztertutako ustiategi kopurua	10	7	14	13
Urdanga kopurua ustiategiko	174,8	199,6	397,8	318,7
Urdanga bakoitzeko saldutako txerrikumeak	22,7	23,8	0,8	1,1
Urdanga bakoitzeko saldutako txerri gizenduak	0,3	0,4	22,5	21,5
Urdanga bakoitzeko saldutako txerriak, guztira	23,0	24,2	23,3	22,6
Saldutako txerrikumeen batezbesteko pisua (kg)	20,8	21,8	12,9	10,8
Saldutako txerri gizenduen batezbesteko pisua (kg)	111,8	113,6	111,5	111,9
Saldutako txerrikume + txerri gizendu kopurua	4.016	4.831	9.276	7.184
Txerrikumearen batezbesteko salneurria (euro)	44,23	51,69	36,77	35,91
Txerri-kiloaren batezbesteko salneurria (euro)	1,09	1,30	1,08	1,31
GLU guztira	1,0	1,2	3,2	2,8
EMAITZA EKONOMIKOAK (euro)				
Produktu gordina	191.713,85	272.845,29	1.135.847,01	1.050.726,30
- Gastu aldakorak	120.729,40	157.166,36	822.184,04	649.109,60
Marjina gordina	70.984,45	115.678,93	313.662,97	401.617,14
- Gastu finkoak	47.546,53	59.680,19	240.976,57	186.060,85
Marjina garbia	23.437,92	55.998,74	72.686,39	215.556,29

(1): 3 ustiategik 24,53 kg-ko batezbesteko pisua duten txerrikumeak ekoizten dituzte, eta 4 ustiategik titia kendutako 7,52 kg-ko txerrikumeak saltzen dituzte.

(2): Ustiategi horiek saltzen duten % 80 baino gehiago txerri gizendua da.

Iturria: INTIA-ITGren memoria, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG Departamendua (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa).

3.3 ABERE-PRODUKTUEN PREZIOAK

Ikusi dugun moduan, prezioak eta haiek igo ahal izateko malgutasun eskasa dira sektoreko arazo nagusiak. Gainera, esnea ekoizteko ere erabiltzen diren animalien haragiaren kasuan, arazoa larriagoa da, eskaria murrizten ari baita. Dena den, haragi-ekoizpen guztiek ez dute arazo bera, 2019an txerri-azienden kasuan ikusi dugun moduan.

86. koadroa Animalia-produktuen prezioak Urteko batezbestekoak

Produktua	2017	2018	2019	(euro)
				% Δ 19/ 18
Hornidurarako azienda (100 kg/Bizirik):				
- Urteko behi-azienda	226,37	226,83	225,23	-0,7
- Behi-azienda zaharra	118,11	118,80	118,80	0,0
- Arkumea	394,98	411,50	405,60	-1,4
- Antxumea	498,28	546,21	540,44	-1,1
- Txerri gizendua	125,92	113,47	134,88	18,9
- Baserriko oilaskoak	105,33	109,92	90,67	-17,5
- Untxiak	171,58	184,08	198,50	7,8
Abere-produktuak:				
- Behi-esnea (100 litro)	31,00	31,03	31,18	0,5
- Ardi-esnea (100 litro)	109,07	109,07	104,58	-4,1
- Oilo-arrautzak (100 dozena)	133,01	125,12	107,09	-14,4

Iturria: Nafarroako Gobernuak. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamendua.

Orokorrean, sektorea egonkor mantendu zen Nafarroako Gobernuaren arabera. Bertan biltzen dira bost haragi-espezie nagusiak, bi esne-espezieak eta oiloen arrautzak. Dena den, bi negozio gorenek izan zituzten prezio-aldaketarik handienak: hegaztien negozioak eta txerri-aztiak. Hegaztien haragiaren eta arrautzen negozioei dagozkien prezioek, ordea, behera egin zuten 2019an.

Produktu gehienak, hala nola esnekiak, egonkor mantendu dira azken hamarkadan. Urteko behi-aztiak eta arkumeen kasuan gora egin dute apur bat, eta baserriko oilaskoen negozioa apur bat jaitsi da. Hegaztien haragiaren eta arrautzen prezioak hamarkadako baxuenak izan ziren 2019an.

19

4. INDUSTRIA

1. IKUSPEGI OROKORRA

1.1 JARDUERAREN BILAKAERA

Nafarroako industria-sektoreak jarduera areagotu zuen 2019an, baina aurreko ekitaldian baino pixka bat gutxiago. Hori horrela, industriaren balio erantsi gordinari begiratuta, balio horrek % 1,6ko igoera izan zuen, eta urtebete lehenago % 2,0koa. Urtean zehar izandako bilakaeraren azterketak erakusten du joera goranzkoa izan zela ekitaldiko bigarren hiruhilekotik aurrera (% 1,6; % 1,3; % 1,5; eta % 2,0 lehen hiruhilekotik laugarrenera, hurrenez hurren). Era berean, 2019an Nafarroan industria-jarduerak izandako hazkundera apur bat altuagoa izan zen Estatukoa baino (% 0,6).

87. koadroa Industriako ekoizpen-jardueraren bilakaera

Urtea	IPI* - Nafarroa	IPI* - Estatuia	(%)
2010	6,4	0,8	
2011	-2,1	-1,6	
2012	-8,0	-6,7	
2013	-1,6	-1,6	
2014	3,9	1,3	
2015	2,2	3,4	
2016	0,7	1,8	
2017	-2,1	3,2	
2018	-0,5	0,2	
2019	9,8	0,7	

(*): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.

Iturria: Nafarroako Gobernuako Ekonomia eta Ogasun Departamentua (NEI) eta EIN.

Nafarroako Estatistika Institutuak egindako Produkzio-indizearen (IPI) arabera, indize horrek % 9,8ko igoera nabarmena izan zuen 2019an Nafarroan, aurreko urtean baino askoz handiagoa (-% 0,5), eta Estatuan erregistratutakoa baino askoz nabarmenagoa (2019an, % 0,7 eta 2018an % 0,2).

88. koadroa Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, ondasunen jomuga ekonomikoaren arabera

Kontzeptua	2017	2018	2019	(%)
Bitarteko ondasunak	7,4	7,3	-2,1	
Ekipo-ondasunak	-4,5	-2,8	18,4	
Kontsumo-ondasunak	-0,5	0,9	0,0	
Energia	2,7	-12,1	45,5	

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (NEI).

Nafarroaren kasuan, Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera jomuga ekonomikoaren arabera aztertuta, jokabide ezberdinak ikusten dira: bitarteko ondasunek behera egin zuten (-% 2,1), kontsumo-ondasunak mantendu egin ziren (% 0,0), eta nabarmen hazi ziren ekipamendu-ondasunak (% 18,4), eta, bereziki, energia (% 45,5).

89. koadroa Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, jarduera-adarraren arabera

Kontzeptua	2017	2018	2019 (%)
Nekazaritzako elikagaien industria	-2,3	-1,6	3,6
Metalurgia eta produktu metalikoak	8,7	2,7	6,1
Papera, zura eta altzariak	7,1	8,8	0,0
Garraiorako materiala	-14,6	0,1	13,3
Beste manufaktura-industria batzuk	6,4	3,5	-1,2

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (NEI).

Azkenik, Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera jarduera-adarren arabera aztertuta, aipagarria da Garraio-materialean izandako hobekuntza nabarmena (% 13,3, eta 2018an % 0,1). Nekazaritzako elikagaien industriari eta Metalurgia eta produktu metalikoei begiratuta ere, igoerak izan ziren ekoizpenean (% 3,6 eta % 6,1, hurrenez hurren). Ekoizpenak Beste manufaktura-industria batzuk atalean bakarrik izan zuen beherakada (-% 1,2koa). Paperaren, zuraren eta altzarien ekoizpena, aldiz, ez zen aldatu (% 0,0), eta eten egin zuen, hala, 2015ean hasitako goranzko joera.

1.2 ENPRESAK ETA ENPLEGUA

Gizarte Segurantzak emandako datuen arabera, 2019an Nafarroako jardueren areagotzea sektorekako enpleguaren jokabidea aztertzean ere ikusten da. Enpresa eta langile kopuru handiagoa erregistratu zen.

90. koadroa Industria-sektorean langile eta enpresa kopuruak izandako bilakaera

Urtea	Enpresak	% Δ	Enplegua	% Δ
2010	2.654	-2,7	62.760	-2,6
2011	2.617	-1,4	62.824	0,1
2012	2.539	-3,0	59.026	-6,0
2013	2.456	-3,3	56.545	-4,2
2014	2.460	0,2	57.348	1,4
2015	2.447	-0,5	58.601	2,2
2016	2.436	-0,4	59.622	1,7
2017	2.438	0,1	61.379	2,9
2018	2.445	0,3	63.799	3,9
2019	2.451	0,2	66.880	4,8

Iturria: Nafarroako Ganbera, Gizarte Segurantzako Diruzaintza Nagusiaren datuetan oinarrituta.

Zehazki, Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiak emandako informazioa aintzat hartuta, 2019an, % 0,2 igo zen industria-enpresen kopurua, 2.451 enpresa izatera iritsi arte (2.445 enpresa zenbatu ziren 2018an). Kasu honetan, langileen kopurua % 4,8 hazi zen eta 66.880 langilera iritsi zen (2018an 63.799 langile zenbatu ziren).

Hala ere, Biztanleria Aktiboaren Inkestak erakusten du, 2019an $-\% 0,4$ ko jaitsiera izan zuela Nafarroako industria-enpleguak (2018an $\% 0,3$). Datu horiek estatuko enpleguaz azpitik daude (2019an $\% 2,0$ eta 2018an $\% 2,3$).

2. INDUSTRIA EGITURA

Kapitulu honetan Nafarroako industria-sektorea aztertzen da. Nafarroako industriaren azpisektore garrantzitsuenak zein diren ezagutzea da helburua.

Horretarako, azpisektore bakoitzak sortzen dituen enplegua eta diru-sarrerak lantzen dira lehenik eta behin, eskuragarri dauden EINen industria-inkestaren azken datuetan oinarrituta (2018). Ondoren, enpresak eta industria-sektoreko langileak aztertzen dira, enpresaren tamainaren arabera. Eta, amaitzeko, lurraldeko industria-enpresa nagusien zerrenda bat barneratzen da. Horretarako, Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiak emandako informazioa erabiliko da.

2.1 JARDUERA-AZPISEKTORE NAGUSIAK IDENTIFIKATZEA

EINen industria-inkestak bildutako datuen arabera, 2018an 70.989 langile zituen Nafarroako industria-sektoreak, eta 20.121,1 milioi euro fakturatu zituen. Nafarroako industria-sektorean lan egiten zuten pertsonen Estatuko industria-sektoreko langileen % 2,9 osatzen zuten, eta fakturazioa Estatukoaren % 3,1 zen.

91. koadroa Nafarroako industria-sektoreak sortutako enplegua eta diru-sarrerak, jarduera-azpisektoreen arabera, 2018

Sektorea (EJSN-2009)	Enplegua (kopurua)	Diru-sarrerak (m euro)
Elikagaien industria	12.566	3.261.523
Edarien fabrikazioa	1.552	468.936
Ehungintza	404	51.308
Jantzigintza	365	60.111
Larrugintza eta oinetakogintza	209	33.959
Zuraren eta kortxoaren industria	1.225	156.392
Papergintza	2.291	791.987
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduzioa	1.020	139.048
Industria kimikoa	1.085	341.138
Farmazia-produktuen fabrikazioa	1.383	382.513
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	3.979	835.998
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	1.651	435.447
Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa	3.067	1.024.944
Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik	8.559	1.702.909
Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	624	75.445
Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	4.571	1.019.479
Makineria eta ekipoen fabrikazioa	6.100	1.510.879
Ibilgailu motordunen, atoen eta erdi-atoien fabrikazioa	12.106	5.290.232
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	239	56.078
Altzarien fabrikazioa	839	82.460
Beste manufaktura-industria batzuk	754	49.641
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	2.328	235.966
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza	1588	1.673.692
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	842	112.791
Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena	1235	202.692
Gainerako jarduerak	407	125.518
Industria, guztira	70.989	20.121.086

Iturria: EIN, Industria Inkesta.

Nafarroako industria-sektoreko jarduera-azpisektore bakoitzaren partaidetzari dagokionez, eta EJSN-2009ren datuen arabera, honakoak izan ziren jarduera nagusiak: Elikagaien industria (% 17,7), Ibilgailu motordunen, atoen eta erdi-atoien fabrikazioa (% 17,1), Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipoak izan ezik (% 12,1) eta Makineria eta ekipoen fabrikazioa (% 8,6). Sektore horietan bildu zen Nafarroako industria-enpleguaren % 55,4.

Honako sektore hauek Nafarroako industriaren enplegu osoan izan zuten partaidetza ere esanguratsua da: Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa (% 6,4), Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa (% 5,6), Metalurgia (% 4,3), Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 3,3), Paperaren industria (% 3,2), Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa (% 2,3), Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntza (% 2,2) eta Edarien fabrikazioa (% 2,2). Gainerako jardueren garrantzia, berriz, % 2tik beherakoa izan zen.

Diru-sarrerei dagokienez, honako hauek izan ziren sektore nagusiak: Ibilgailu motordunen, atoi en eta erdi-atoi en fabrikazioa (% 26,3) eta Elikagai en industria (% 16,2). Sektore horiek bildu zuten Nafarroako industriak 2018an sortutako balio erantsiaren % 40 baino gehiago.

Sektore hauen partaidetza ere esanguratsua izan zen: Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipoak izan ezik (% 8,5), Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunen eta aire girotuaren hornikuntza (% 8,3), Makineria eta ekipoen fabrikazioa (% 7,5), Metalurgia (% 5,1), Material eta ekipo elektriko en fabrikazioa (% 5,1), Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa (% 4,2), Paperaren industria (% 3,9), Edarien fabrikazioa (% 2,3) eta Beste produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa (% 2,2). Gainerako jarduera-sektore en garrantzia ez zen % 2ra iritsi.

92. koadroa Jarduera-adar desberdine en industriako enpleguaren eta diru-sarreren guztizkoan duten partaidetza, 2018

Sektorea (EJSN-2009)	Enpleguaren %	Sektorea (EJSN-2009)	Diru-sarreren %
Elikagai en industria	17,7	Ibilgailu motordunen, atoi en eta erdi-atoi en fabrik.	26,3
Ibilgailu motordunen, atoi en eta erdi-atoi en fabrik.	17,1	Elikagai en industria	16,2
Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik	12,1	Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik	8,5
Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	8,6	Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunen eta airearen hornikuntza	8,3
Material eta ekipo elektriko en fabrikazioa	6,4	Bestelako makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	7,5
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	5,6	Metalurgia	5,1
Metalurgia	4,3	Material eta ekipo elektriko en fabrikazioa	5,1
Makineriaren eta ekipoen konponketa/instalazioa	3,3	Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	4,2
Papergintza	3,2	Papergintza	3,9
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2,3	Edarien fabrikazioa	2,3
Energia elektriko en, gasa, lurruna, airea hornikuntza	2,2	Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2,2
Edarien fabrikazioa	2,2	Farmazia-produktuen fabrikazioa	1,9
Farmazia-produktuen fabrikazioa	1,9	Industria kimikoa	1,7
Hondakinen bilketa, tratamendua, deuseztapena	1,7	Makineriaren eta ekipoen konponketa/instalazioa	1,2
Zuraren eta kortxoaren industria	1,7	Hondakinen bilketa, tratamendua, deuseztapena	1,0
Industria kimikoa	1,5	Zuraren eta kortxoaren industria	0,8
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreprod.	1,4	Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreprod.	0,7
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	1,2	Gainerako jarduerak	0,6
Altzarien fabrikazioa	1,2	Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	0,6
Beste manufaktura-industria batzuk	1,1	Altzarien fabrikazioa	0,4
Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	0,9	Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	0,4
Gainerako jarduerak	0,6	Jantzigintza	0,3
Ehungintza	0,6	Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0,3
Jantzigintza	0,5	Ehungintza	0,3
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0,3	Beste manufaktura-industria batzuk	0,2
Larrugintza eta oinetakogintza	0,3	Larrugintza eta oinetakogintza	0,2
Industria, guztira	100,0	Industria, guztira	100,0

Iturria: EIN, Industria Inkesta eta geuk egina.

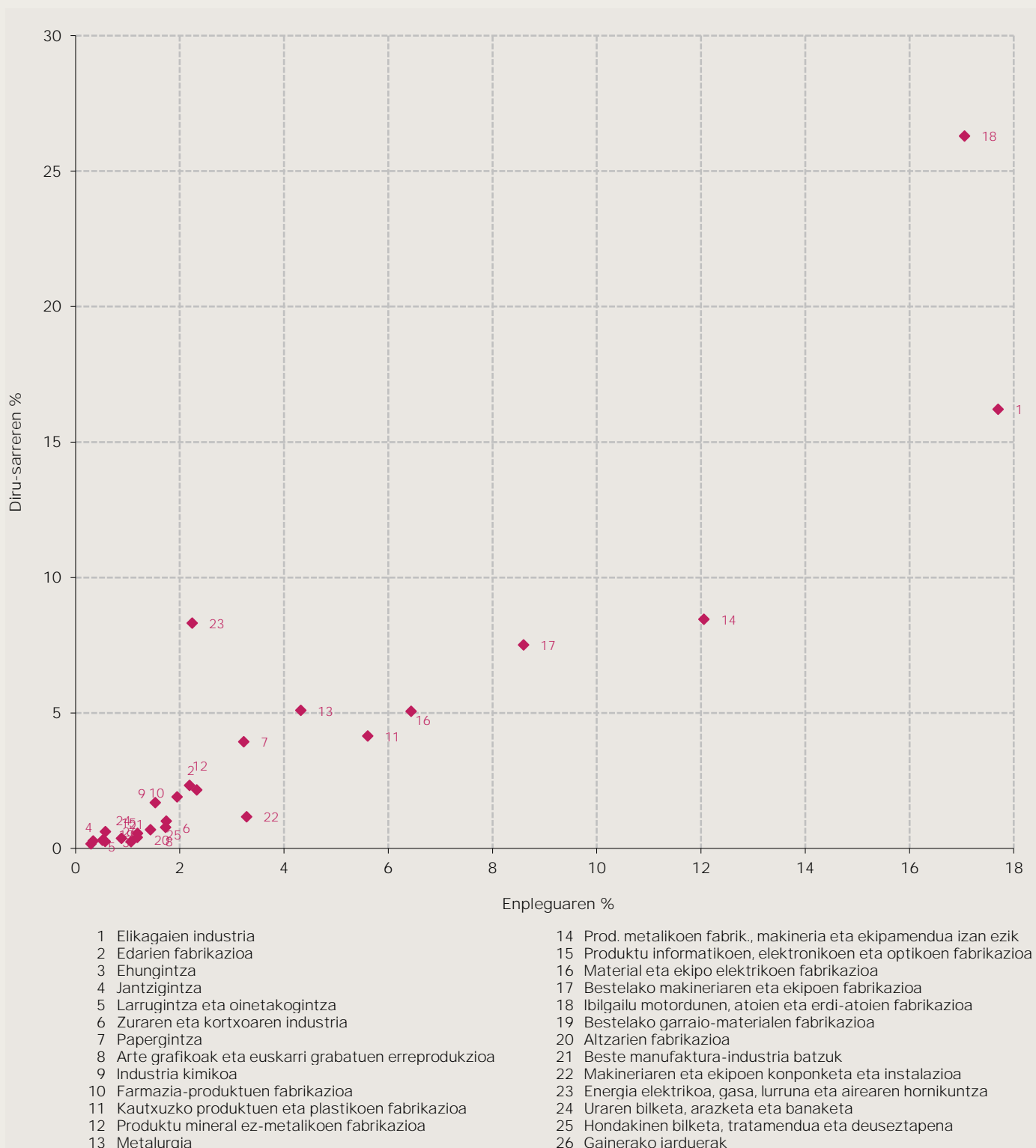
Nafarroako industria-sektoreko jarduerarik garrantzitsuenak identifikatzen jarraitzeko, interesgarria da enplegua eta diru-sarrerak modu bateratuan aztertzea, jarduera-sektoreka.

Hala, honako jarduera hauek izan ziren esanguratsuenak Nafarroako industria-sektorean: Ibilgailu motordunen, ataien eta erdi-ataien fabrikazioa, Elikagaien industria, Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipoak izan ezik, eta Makineria eta ekipoen fabrikazioa.

Era berean, aurrez aipatutakoek baino garrantzi txikiagoa izan arren, nabarmentzekoak dira jarduera hauek ere: Makineria eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa, Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa eta Metalurgia.

15. grafikoa Jarduera-azpisektore desberdinek Nafarroako industriako enpleguaren eta diru-sarreraren guztizkoan duten partaidetza, 2018

Iturria: EIN, Industria Inkesta eta geuk egina.

2.2 ENPRESEN TAMAINA, AZPISEKTOREEN ARABERA

2018an Nafarroako industria-sektorean garrantzirik handiena izan zuten jarduerak identifikatu ondoren, atal honetan 2019ko enpresa eta langile kopuruak aztertuko ditugu, enpresaren tamainaren arabera. Industria-azpisektoreetako enpresen ehunaren ezaugarriak sakonago ezagutzea da azterketa honen helburua.

Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren arabera, 2019an 2.451 enpresa daude Nafarroan, eta 66.880 langile enplegatzen dituzte orotara.

93. koadroa Industria-enpresen kopurua, neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2019

SEKTOREA (EJSN-2009)	1-5 langile	6-50 langile	51-100 langile	101-500 langile	> 500 langile	Guztira	Industria osoaren %
Produktu metalikoak (1.eraldaketa eta fabrik.)	257	263	23	18	0	561	22,9
Elikagaiak, edariak eta tabakoa	270	215	30	28	3	546	22,3
Makineria eta ekipo mekanikoa	58	71	11	13	1	153	6,2
Makineriaren eta ekipoen konponketa/instalaz.	82	54	3	3	1	143	5,8
Papera eta arte grafikoak	69	43	2	9	0	123	5,0
Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak	50	56	3	5	0	114	4,7
Zura eta kortxoak, altzariak izan ezik	62	44	2	0	0	108	4,4
Garraio-materiala	28	41	14	18	3	104	4,2
Altzarien fabrik.; beste manufaktura-industriak	64	31	3	1	0	99	4,0
Kautxu- eta plastiko-manufakturatua	35	38	11	9	0	93	3,8
Industria kimikoa	51	30	6	5	1	92	3,8
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	54	12	2	2	0	69	2,8
Jantzigintza, larrugintza eta oinetakogintza	37	23	2	1	0	63	2,6
Makineria eta ekipo elektrikoa	26	26	3	5	1	61	2,5
Birziklapena	25	30	2	2	0	58	2,4
Energia elektrikoaren ekoizpena eta banaketa	40	10	1	0	1	52	2,1
Saneamendu publikoko jarduerak	5	6	0	1	0	12	0,5
Guztira	1.211	991	119	119	11	2.451	100,0

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera (Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia: erregimen orokorrean afiliatutako enpresen batez besteko kopurua, 2019an) eta geuk egina.

Enpresen partaidetzari dagokionez, % 45,2 honako bi sektore hauei dagozkie: Produktu metalikoak (% 22,9) eta Elikagaiak, edariak eta tabakoa (% 22,3).

Enpresen parte-hartze txikiagoarekin, honako sektoreak nabarmentzen dira: Makineria eta ekipo mekanikoa (% 6,2), Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 5,8), Papera eta arte grafikoak (% 5,0), Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak (% 4,7), Zura eta kortxoak, altzariak izan ezik (% 4,4), Garraio-materiala (% 4,2), Altzarien fabrikazioa, beste manufaktura-industria batzuk (% 4,0), Kautxu- eta plastiko-manufakturatua (% 3,8) eta Industria kimikoa (% 3,8). Gainerako jardueren partaidetza % 3koa baino txikiagoa izan da.

94. koadroa Industriako langileen kopurua, enpresaren neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2019

SEKTOREA (EJSN-2009)	1-5 langile	6-50 langile	51-100 langile	101-500 langile	> 500 langile	Guztira	Industria osoaren %
Elikagaiak, edariak eta tabakoa	659	3.755	2.134	6.142	2.326	15.016	22,5
Garraio-materiala	52	938	1053	3954	6818	12.815	19,2
Produktu metalikoak (1.eraldaketa eta fabrikazioa)	619	4.860	1.688	3.613	0	10.780	16,1
Makineria eta ekipo mekanikoa	141	1299	823	2522	678	5.463	8,2
Kautxu- eta plastiko-manufakturatua	84	839	802	1.679	0	3.404	5,1
Papera eta arte grafikoak	163	816	195	1958	0	3.132	4,7
Industria kimikoa	106	515	373	1.021	884	2.899	4,3
Makineria eta ekipo elektrikoa	75	385	247	1180	712	2.599	3,9
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	175	784	197	750	558	2.464	3,7
Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak	101	860	195	1.134	0	2.290	3,4
Birziklapena	51	454	156	475	0	1.136	1,7
Altzarien fabrik.; beste manufaktura-industriak	143	440	225	213	0	1.021	1,5
Zura eta kortxoa, altzariak izan ezik	160	727	122	0	0	1.009	1,5
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	102	170	113	518	0	903	1,4
Energia elektrikoaren ekoizpena eta banaketa	74	160	79	0	516	829	1,2
Jantzigintza, larrugintza eta oinetakogintza	70	452	154	134	0	810	1,2
Saneamendu publikoko jarduerak	12	103	0	195	0	310	0,5
Guztira	2.787	17.557	8.556	25.488	12.492	66.880	100,0

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera (Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia: erregimen orokorrean afiliatutako batez besteko langile kopurua, 2019an) eta geuk egina.

Enpleguaren eta enpresen tamainaren erlazioari dagokionez, 2019an enpresen % 49,4k 6 langile baino gutxiago dituzte, % 40,4k 6 eta 50 langile artean, % 4,9k 51 eta 100 langile artean, % 4,9k 101 eta 500 langile artean, eta soilik enpresen % 0,4k (9 enpresa) dituzte 500 langiletik gora.

Enpresarik handienak, 500 langiletik gorakoak, sektore hauetan kokatzen dira: Elikagaiak, edariak eta tabakoa, Garraio-materiala, Makineria eta ekipo mekanikoa, Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa, Industria kimikoa, Makineria eta ekipo elektrikoa eta Energia elektrikoaren ekoizpena eta banaketa.

Elikagaien, edarien eta tabakoaren eta Produktu metalikoen (1. eraldaketa eta fabrikazioa) sektoreak ere nabarmentzekoak dira. Batetik, enpleguari egindako ekarpena esanguratsua delako (% 22,5 eta % 16,1, hurrenez hurren), eta bestetik, enpresa-ehun oparoa dutelako.

Era berean, aipatzekoa da Garraio-materialaren sektorea ere (enpleguaren % 19,2), eta, neurri txikiagoan, Makineria eta ekipo mekanikoaren sektorea (enpleguaren % 8,2). Izan ere, enpresa-kopurua altua izan ez arren, langile askori ematen diote lana.

Azkenik, enplegu kopuru txikiagoarekin, honako sektoreak egongo liriateke: Kautxu- eta plastiko-manufakturatua (% 5,1), Papera eta arte grafikoak (% 4,7), Industria kimikoa (% 4,3), Makineria eta ekipo elektrikoa (% 3,9), Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 3,7), eta Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak (% 3,4). Gainerako sektoreen pisua, berriz, ez da % 3ra iristen.

2.3 ENPRESA NAGUSIAK ETA ATZERRIKO KAPITALAREN PARTAIDETZA

Amaitzeko, Nafarroako industria-enpresa nagusien azterketa labur bat egiten da kapitulu honetan, baita Nafarroako enpresetan sartutako kapital multinazionalarena ere.

Camerdataren (Espainiako Merkataritza Ganberek osatutako elkarte) datu-basearen arabera, 2019an 250 langiletik gorako 34 industria-enpresa daude Nafarroan. Enpresa horiek zein diren, zein udalerritan dauden eta zein jarduera burutzen duten azaltzen da honako koadro honetan (EJSN-2009ren arabera).

95. koadroa Nafarroako industria-entresa nagusiak, 2019

Enpresa	Udalerrria	Enplegu- estratua	Jarduera
Acciona Energia S.A.	Sarriguren	+ 500	Beste mota batzuetako energia elektrikoaren ekoizp.
Cementos Portland Valderrivas S.A.	Iruñea	+ 500	Zementuaren fabrikazioa
Dana Automocion S.A.	Iruñea	+ 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Editorial Aranzadi S.A.U.	Zizur Txikia	+ 500	Liburuen edizioa
Fagor Ederlan Tafalla S.C.	Tafalla	+ 500	Burdinaren galdaketa
General Mills San Adrian S.L.	San Adrian	+ 500	Beste elikagai-produktu batzuen fabrikazioa
Iberdrola Distribucion Electrica S.A.	Iruñea	+ 500	Beste mota batzuetako energia elektrikoaren ekoizp.
Kyb Suspensions Europe S.A.	Asiain	+ 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Laboratorios Cinfa S.A.	Uhartea	+ 500	Farmaziako espezialitateen fabrikazioa
M Torres Diseños Industriales S.A.	Elortz	+ 500	Beste erabilera batzuetarako makineriaren fabrikazioa
Nordex Energy Spain S.A.U.	Sarriguren	+ 500	Motorren eta turbinen fabrikazioa, aireontzi, auto eta ziklomotorretara bideratutakoak izan ezik
Sas Autosystemtechnik S.A.	Aratzuri	+ 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Siemens Gamesa Renewable Energy Eolica S.L.	Iruñea	+ 500	Beste mota batzuetako energia elektrikoaren ekoizpena
Trw Automotive España S.L.	Iruñea	+ 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Uve S.A.	Tutera	+ 500	Beste ganadu-ustiategi batzuk
Viscofan S.A.	Iruñea	+ 500	Beste elikagai-produktu batzuen fabrikazioa
Volkswagen Navarra S.A.	Aratzuri	+ 500	Ibilgailu motordunen fabrikazioa
Acciona Blades S.A.	Sarriguren	251- 500	Motorren eta turbinen fabrikazioa, aireontzi, auto eta ziklomotorretara bideratutakoak izan ezik
An Avicola Melida S.L.	Melida	251- 500	Haragiaren eta haragi-produktuen handizkako merk.
Congelados de Navarra S.A.	Arguedas	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta/barazkien kontserbak
Gelagri Iberica S.L.	Milagro	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta/barazkien kontserbak
Gestamp Navarra S.A.	Orkoien	251- 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Guardian Industries Navarra S.L.	Tutera	251- 500	Beira lauaren fabrikazioa
Iberfruta-Muerza S.A.	Azagra	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta/barazkien kontserbak
Industrias Alimentarias de Navarra S.A.U.	Alesbes	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta/barazkien kontserbak
Manufacturas del Aluminio Pamplona Sector Automocion S.C.L.	Orkoien	251- 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Piher Sensors & Controls S.A.	Tutera	251- 500	Osagai elektronikoen fabrikazioa
Sigma Brakes S.A.	Tutera	251- 500	Bestelako garraio-materialen fabrikazioa
Smurfit Kappa Navarra S.A.	Cordovilla	251- 500	Paperaren eta kartoi ondulatuaren fabrik. - Paperezko eta kartoizko ontzien eta bilgarrien fabrikazioa
Tecnoconfort S.A.	Iruñea	251- 500	Ibilgailu motordunentzako osagaien fabrikazioa
Timac Agro España S.A.	Orkoien	251- 500	Ongarrien eta konposatu nitrogenodunen fabrikazioa
Ultracongelados Virto S.A.	Azagra	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta/barazkien kontserbak
Vega Mayor S.L.	Milagro	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta/barazkien kontserbak
Zalain Transformados S.L.	Zalain Zoko (Lesaka)	251- 500	Altzairuzko hodian, hoditerien, profil hutsen...fabrikazioa

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera. Camerdata datu-basea.

Multinazionalak Nafarroako enpresetan sartutako kapitalari dagokionez, nabarmentzekoa da azken urteetan zehar atzerriko inbertsioa elementu garrantzitsua izan dela industria-sektorearen hazkunde- eta modernizatzeko-prozesuetan (nahiz eta komunitatez kanpoko erabakiguneekiko menpekotasun handiagoa izan).

Merkataritza eta Inbertsioen Zuzendaritza Nagusiaren datuetan oinarrituta Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren arabera, 2019an Nafarroako industria-sektorean apur bat igo da atzerriko inbertsioa, eta 102.260,81 mila eurokoa izatera iritsi da (2018an, 38.123,78 mila eurokoa izan zen). Kapital hori, batez ere, Frantziatik eta Italiatik dator, eta honako azpisektore hauetara bideratu da nagusiki: Ibilgailu motordunen eta atoiaren fabrikazioa (85.609,08 mila euro) eta Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria izan ezik (16.344,83 mila euro).

3. SIDERURGIA

3.1 IKUSPEGI OROKORRA

Siderurgia-sektoreak 2019an izandako bilakaeraren azterketa, beste sektoreen kasuan bezalaxe, txostena egiteko momentuak baldintzatu du. Izan ere, covid-19ak eragindako alarma-egoeran egin dugu txosten hau, eta osasun-krisiak eragin ekonomikoak zein sozialak izan ditu aztertutako lurraldeetan, Estatuan eta munduan. Dena den, siderurgia-industria ezinbestekoa da gizarte jasangarri bat izateko, eta funtsezkoa izango da ekonomia suspertzeko.

2019an handia izan zen ziurgabetasun ekonomikoa, hainbat faktoreen ondorioz: merkataritza-gerrak (Estatu Batuak eta Txina), Munduko Merkataritza Antolakundearen krisia, Brexitaren krisia eta horri lotutako ondorio posibleak, baita ingurumenaren gaineko arau berrien eraginez ere.

Testuinguru horretan, World Steel Association erakundeak argitaratutako azken datuen arabera, 2019an 1.868,8 milioi tonakoa izan zen altzairuaren ekoizpena, aurreko urtean baino % 3 altuagoa. Kontsumoa, berriz, 1.767,5 milioi tonakoa izan zen, aurreko urtekoa baino % 3,5 altuagoa.

Altzairuaren ekoizpenaren bilakaera herrialdeka aztertuz gero, altzairua ekoizten duten herrialde gehienek jaitsiera nabarmenak izan zituzten, baina ekoizle nagusiaren gorakadak orekatu egin zituen jaitsiera horiek. Hala, Txinak –mundu mailako altzairu-ekoizle nagusia– goranzko joerarekin jarraitu zuen eta 1.000 milioi tona inguru ekoizti zituen 2019an (+% 8,3). Indiak (+% 1,7) eta AEBk eta Kanadak (+% 0,7) ere gora egin zuten 2019an. Bestalde, Frantziak (14 milioi tona), Alemaniak (40 milioi tona), Italiak (23 milioi tona), Espainiak (14 milioi tona) eta Japoniak (99 milioi tona) % 5-% 7 inguruko jaitsierekin itxi zuten urtea. Azkenik, EB-28 multzoaren (154 milioi tona) altzairuaren ekoizpenak % 5,2 egin zuen behera.

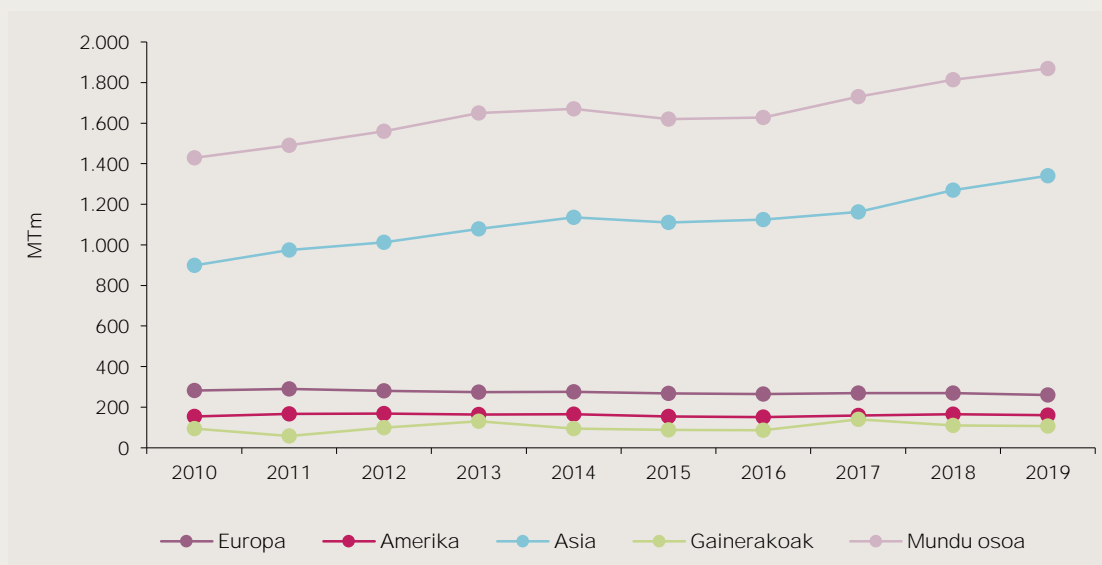
96. koadroa Altzairu gordinaren ekoizpena

Herrialdea	M Tm	2018		2019		
		% Δ	%	M Tm	% Δ	%
AEB eta Kanada	100,0	5,0	5,5	100,7	0,7	5,4
Japonia	104,3	-0,4	5,8	99,3	-4,8	5,3
Txina	920,0	5,6	50,7	996,3	8,3	53,3
India	109,3	7,7	6,0	111,2	1,7	6,0
Alemania	42,4	-2,1	2,3	39,7	-6,4	2,1
Italia	24,5	1,7	1,4	23,2	-5,3	1,2
Frantzia	15,4	-0,6	0,8	14,4	-6,5	0,8
Erresuma Batua	7,3	-2,7	0,4	7,2	-1,4	0,4
Espainia	14,3	-0,7	0,8	13,6	-4,9	0,7
EB-28	162,4	0,1	9,0	154,0	-5,2	8,2
Mundu osoa	1.813,6	4,8	100,0	1.868,8	3,0	100,0

Iturria: World Steel Association (lehen IISI).

Altzairuaren ekoizpen gordinaren mundu mailako banaketa aurreko ekitaldietako antzekoa izan zen. Hala, ekonomia garatua duten herrialdeen multzoek ekoitzi zuten altzairu gehien. Mundu mailako altzairuaren % 14 Europak ekoitzi zuen 2019an, % 9 Amerikak eta zatirik handiena, % 72 inguru, Asiak.

16. grafikoa Altzairuaren mundu mailako ekoizpena

Iturria: World Steel Association.

Siderurgia-produktuen mundu mailako kontsumoak gora egin zuen 2019an, ekoizpenak baino are gehiago (+% 3,5). Datuak herrialdeka aztertuta, siderurgia-produktuen kontsumoaren bilakaera ezberdina izan zen herrialdearen arabera, altzairuaren ekoizpenarekin gertatu zen bezala. Hala, siderurgia-produktuen kontsumoak gora egin zuen Txinan (+% 8,5) eta Indian (+% 5), baina gainerako herrialdeetan behera egin zuen.

Zehazki, 2018ko zifrekin alderatuta, altzairuaren kontsumoa Alemanian (-% 11,9), Erresuma Batuan (-% 5,6), Espainian (-% 4,3), AEBn eta Kanadan (-% 3,7), Japonian (-% 3,4) eta EB-28 multzoan (-% 5,5) jaitsi zen gehien.

97. koadroa Siderurgia-produktuen kontsumoa

	2018			2019		
	M Tm	% Δ	%	M Tm	% Δ	%
AEB eta Kanada	115,0	3,0	6,7	110,8	-3,7	6,3
Japonia	65,4	1,6	3,8	63,2	-3,4	3,6
Txina	836,1	8,1	48,9	907,5	8,5	51,3
India	96,7	9,0	5,7	101,5	5,0	5,7
Alemania	39,6	-3,4	2,3	34,9	-11,9	2,0
Italia	25,8	2,8	1,5	25,5	-1,2	1,4
Frantzia	14,1	0,0	0,8	13,8	-2,1	0,8
Erresuma Batua	10,8	-1,8	0,6	10,2	-5,6	0,6
Espainia	13,8	3,8	0,8	13,2	-4,3	0,7
EB-28	168,0	2,4	9,8	158,7	-5,5	9,0
Mundu osoa	1.708,4	4,6	100,0	1.767,5	3,5	100,0

Iturria: World Steel Association.

3.2 ESPAINIAKO SIDERURGIA

Covid-19ak ezustean eragindako osasun-krisiak eta horren ondorioz etorri den mundu mailako krisi ekonomikoak lausotu egin dituzte 2019ko emaitzak. Dena den, krisi honek siderurgia-sektorean 2020an eta datozen urteetan izango dituen eraginak kontuan izan gabe ere, 2019ko datuak ez dira pozgarriak. Zehazki, Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiek behera egin zuten aurreko urtearekin alderatuta: altzairuaren ekoizpena (-% 5,1), esportazioak (-% 1,6), inportazioak (-% 4,4) eta, bereziki, ageriko kontsumoa (-% 8,5).

98. koadroa Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak*

Urtea	(mila Tm)			
	Produktzioa	Esportazioak	Inportazioa	Ageriko kontsumoa
2012	13.649	9.935	7.833	11.060
2013	14.294	9.978	7.634	11.183
2014	14.280	9.969	8.307	11.840
2015	14.888	9.628	8.989	13.043
2016	13.658	9.415	9.447	12.933
2017	14.441	9.710	9.972	12.892
2018	14.320	9.649	10.830	14.457
2019	13.588	9.494	10.286	13.236

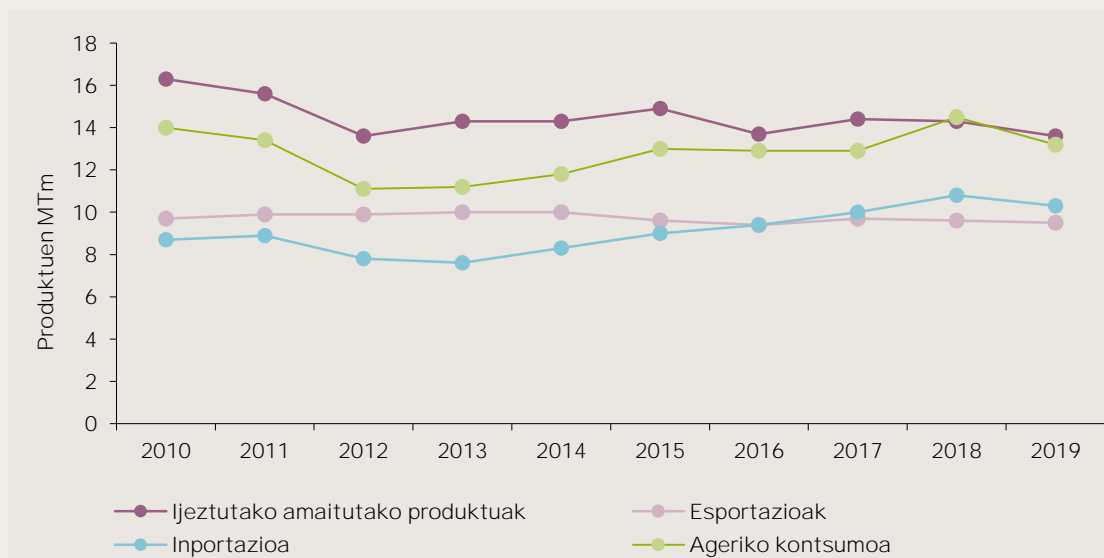
(*): Ekoizpena eta ageriko kontsumoa altzairu gordinari dagozkio, eta kanpo-merkataritzea, berriz, siderurgia-produktu guztiei.

Iturria: Unesid.

Balio absolutuei dagokienez, 2019an 13.588 mila tona altzairu ekoitzi zituzten Espainian, 2018an baino apur bat gutxiago (732 mila tona), eta 2007ko zifretatik oso urrun (5.411 mila tona gutxiago), urte hartan erregistratu baitzuten altzairuaren inoizko ekoizpen mailarik altuena. Era berean, inportazioak (10.286 mila tona; 2018an baino 544 mila tona gutxiago) ere oso urrun daude 2007ko zifratik (15.038 mila tona; 4.752 mila tona gutxiago). Bestetik, 9.494 mila tona esportatu zituzten (2018an baino 155 mila tona gutxiago). Kasu honetan, ordea, zifrak krisiaren aurrekoak baino nabarmen altuagoak izan ziren (+1.690 mila tona). Azkenik, ageriko kontsumoa 13.236 mila tonakoa izan zen, krisiaren aurreko urteetan

baino 10.000 mila tona baxuagoa; urte haietan erregistratu zituzten ageriko kontsumoaren mailarik altuenak.

17. grafikoa Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak

Iturria: Unesid.

Inportatutako lehengai nagusien bilakaerari dagozkion datuei erreparatuta, aztertutako hiru lehengai moten kontsumoak behera egin zuela ikus daiteke. Horrek agerian uzten ditu 2019an siderurgia-sektoreak izan zituen zailtasunak. Zehazki, koke bihur daitekeen harriatzak izan zuen jaitsierarik handiena (-% 51,9), ondoren burdin-meak eta pelletak (-% 15,2), eta, azkenik, askoz jaitsiera apalagoa izan zuen txatarrak (-% 0,4). Prezioen bilakaera, berriz, ezberdina izan zen. Koke bihur daitekeen harriatzaren eta txatarren prezioek behera egin zuten (-% 1,8 eta -% 11,8, hurrenez hurren); burdinazko materialaren eta pelletaren prezioa, berriz, nabarmen igo zen (+% 23,0).

99. koadroa Inportatutako lehengaiak

Urtea	Koke bihur daitekeen harriatza		Burdin-mea eta pelleta		Txatarra	
	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)
2010	2.777	165,7	5.874	95,0	5.781	312,8
2011	2.505	218,3	5.144	127,4	4.930	384,0
2012	2.260	174,0	4.506	99,9	4.346	372,9
2013	2.528	128,9	6.259	102,9	4.925	318,1
2014	1.632	105,2	5.699	73,7	4.960	331,7
2015	1.720	102,0	6.288	50,7	5.144	292,2
2016	1.768	107,5	6.010	52,0	4.004	263,5
2017	1.767	207,3	6.572	76,3	4.242	321,0
2018	1.621	191,7	6.556	74,5	4.040	345,1
2019	780	188,2	5.557	91,6	4.024	304,4
Hazkundera %						
18-19	-51,9	-1,8	-15,2	23,0	-0,4	-11,8

Iturria: Unesid.

2019an siderurgia-sektoreari lotutako enpleguak beheranzko joera mantendu zuen. UNESIDeko enpresek 22.034 zuzeneko langile izan zituzten, aurreko urtean baino % 1,1 gutxiago, hau da, 2018an baino 250 langile gutxiago. Petrolioaren krisiaren ondorioak eta elektrizitate- zein ingurumen-kostuen gorakadek eragin zuten, batez ere, enplegua murriztea. Izan ere, faktore horiek zuzenean eragiten diete siderurgiarekin lotutako sektoreei, eta, ondorioz, siderurgia-sektoreari berari eta haren enplegua sortzeko gaitasunari.

Siderurgia-sektoreak datozen urteetarako dituen erronken artean, sektorearen deskarbonizazio-konpromiso sendoa dago, 2050erako neutraltasun klimatikoa lortu ahal izateko, *«Gobernuak eta gainerako botere publikoek energia berriztagarria gure industriaren lehiakortasuna murriztuko ez duen prezio batean izatea berma dezaten zain»*.

Horretarako, UNISEDen ustez ezinbestekoak dira PLATEA plataforma teknologikoak eskaintzen dituen aukerak, trantsizio teknologikoa errazte aldera. Trantsizio teknologikorako, beharrezkoa izango da teknologia asko garatzea eta inbertsio esanguratsuak egitea.

Era berean, UNISEDek pausoak eman nahi ditu industria jasangarria izan dadin eta ekonomia zirkularrarekin konprometituta egon dadin. Horretarako, prozesuak digitalizatzeko lanean jarraituko duela baieztatu du, berrikuntza teknologikoa errazte aldera.

Azkenik, sektorearen segurtasuna hobetzeko lanean jarraitu nahi du UNISEDek, eta, horretarako, sindikatuetakoa ordezkariekin *«eraginkorra, bermeduna eta burokrazia antzuetatik urrun egongo den prebentziorako prestakuntza-eskema bat»* adosteko helburua ezarri du 2020rako.

4. NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA

4.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Europar Batasuneko Nekazaritzako Elikagaien Industriaren Konfederazioaren azken txostenaren arabera, lehen hiruhilekoan % 1,3 igo zen produkzioa, eta gainerako hiruhilekoetan nahiko egonkor mantendu zen (-% 0,3, % 0,0 eta -% 0,3ko hazkundeak bigarren, hirugarren eta laugarren hiruhilekoetan, hurrenez hurren), aurreko ekitaldietako joera berarekin.

100. koadroa Europar Batasuneko nekazaritzako elikagaien industriako ekoizpenaren bilakaera

Urtea	Aldia	% Δ
2018	I. hiruhilekoa	0,2
	II. hiruhilekoa	0,1
	III. hiruhilekoa	-0,1
	IV. hiruhilekoa	0,2
2019	I. hiruhilekoa	1,3
	II. hiruhilekoa	-0,3
	III. hiruhilekoa	0,0
	IV. hiruhilekoa	-0,3

Iturria: CIAA.

Egiturari dagokion ikuspegitik, Europar Batasuneko ehun-ekonomikoaren sektore esanguratsua izan da nekazaritzako elikagaien industria tradizioz. Herrialde gehienetan EBko industria-sektore nagusia da, automobil-industriaren aurretik.

Hala, 2017an 1,192 bilioi euroko fakturazioa izan zuen sektoreak EB-25en, aurreko ekitaldian baino % 6,7 handiagoa (1,118 bilioi euro). Zifra hori, gainera, Europar Batasuneko industriaren % 15,1 da. Bestetik, enpleguaren % 15,5 eta sortutako balio erantsiaren % 12,3 dagokio nekazaritzako elikagaien industriari. 294.000 enpresak osatzen dute sektorea, eta 4,72 milioi langile enplegatzen ditu.

Enpresa txikiak eta ertainak dira nagusi. 250 langile edo gutxiagoko enpresek osatzen dute sektorearen % 99,2, eta 2016an sektorearen fakturazioaren % 48,8 eta enpleguaren % 60,0 enpresa horiena izan zen. Azkenik, Frantzia, Alemania, Italia, Erresuma Batua eta Espainia dira ekoizle nagusiak. Herrialde horiena izan zen 2016ko fakturazioaren % 67.

Amaitzeko, aipatzekoa da enpresen % 88 jakinaren gainean dagoela eraldaketa digitalak eskaintzen dituen aukera berriez, eta horietatik % 59k eraldaketa digitala aprobeztatzeko beharrezko gaitasunak dituela. Zehazki, enpresen % 58k produktu edo zerbitzu berriak garatzeko teknologian inbertitu du dagoeneko, eta % 74k produkzio-prozesuak hobetzeko inbertsioa egin du.

4.2 SEKTOREA ESPAINIAN

Estatistika Institutuaren (EIN) Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) arabera, 2019an hazi egin zen Espainiako elikagaien industriaren jarduera. 2019an % 2,1 hazi zen Elikagaien industriaren IPIa (2018an +% 0,2). Estatuko industriaren sektoreak, orokorrean, berriz, % 0,7ko igoera izan zuen (2018an, +% 0,2koa).

101. koadroa Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera

Urtea	Elikagaiak*	Industria, guztira*	(% Δ)
2015	1,0	3,4	
2016	2,4	1,8	
2017	0,3	3,2	
2018	0,2	0,2	
2019	2,1	0,7	

(*): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.
Iturria: Estatistika Institutu Nazionala

Nekazaritza, Elikadura eta Ingurumen Ministerioak 2018aren gainean emandako informazioaren arabera, nekazaritzako elikagaien sektoreak Estatuko industria-jardueraren gailurrean jarraitzen du, 118.681,8 milioi euroko fakturazioarekin (industriari dagokion fakturazio osoaren % 23,5). 30.730 enpresak eta 528.300 langilek osatzen dute sektorearen ehuna (industria osoaren % 21,1). Emakumezkoen enplegu-tasa % 37,4koa da, gainerako manufaktura-industrietan (% 27,4) baino altuagoa.

EBn gertatzen den bezala, Espainian ere sektorea oso atomizatuta dago (2018an enpresen % 96,3k 50 langile baino gutxiago zituen, eta % 80k, 10 langile baino gutxiago). Dena den, sektoreko enpresa handiek hartzen dute produkzioaren % 70, teknologikoki garatuenak izan ohi dira eta nazioarte mailan lan egiten dute (atzerriko kapitalaren presentzia esanguratsuekin). Enpresa txikiak eta ertainak, berriz, eremu geografiko murriztagoetan egiten dute lan.

Hortaz, aberastasuna sortzeari dagokionez Espainiako ekonomiaren sektorerik garrantzitsuenetako bat izan arren, datozen urteetan erronka bat izango da I+G alorrean egindako inbertsio-ahalegin txikiari aurre egitea, batez ere, ekonomien goranzko digitalizazioaren aurrean.

Era berean, nabarmentzekoa da Espainia EBko lehen ekoizle ekologikoa izan zela 2019an, gainazalari dagokionez; ia bi milioi hektarea erabili zituzten laborantza ekologikorako, laborantza-hedadura erabilgarri guztiaren % 8,21. Mundu mailan, laugarrena izan zen Espainia, ekoizpen ekologikora bideratutako 40.000 langile, 7.800 industria-establezimendu, handizkako 1.110 enpresa baino gehiago eta 260 inportatzaillerekin.

Azkenik, sektoreko azken berriei dagokienez, elikagaien industriako eta lehen sektoreko elkarte ordezkariak plataforma bat sortu dute Estatu Batuetako Gobernuak muga-zergak ezartzearen aurka egiteko eta "Gobernuari eta Europar Batasunari irmotasuna exijitzeko".

Europar Batasunaren atzetik, Estatu Batuak dira elikagaien eta edarien esportazioen jomugako merkatu nagusia; 2018an 1.843,47 milioi euro esportatu zituzten hara. Muga-zergek arriskuan jartzen dituzte 8 sektore kaltetuenek herrialde horretara egiten dituzten salmentak –oliba-olioa, ardoa, olibak, gaztak eta beste esneki batzuk, txerriak, zukuak, likoreak, moluskuak eta prestatutako edo kontserbatutako frutak–, eta 5.000 enplegu baino gehiagoren galera eragin lezakete Espainian. Honakoek osatzen dute plataforma: Fiab, Asoliva, Asemesa, Anice, Febe, Fenil, Fev, Fenaval, Asozumos, Cooperativas Agro-Alimentarias, Asaja, Coag eta Upa.

Era berean, enpresa-mugimenduei dagokienez, Grupo Dulcesol orain Vicky Foods izatera pasatu da, Valentziako konpainiaren marka eta elkarte guztiak biltzen dituen enpresa-holding berria. Dulcesol konpainiaren sortzaileetako bat izan zen Victoria Fernandez omenez jarri diote Vicky Foods izena. Marka eta kategoria ugari biltzen dituen enpresa-taldearen errealitate berria erakusteko helburuz sortu dute. Vicky Foods-ek elikadura osasuntsuaren sektore berrietan eta negozioaren nazioartekotzean jarraituko du fokua jartzen.

4.3 SEKTOREA NAFARROAN

Nekazaritzako elikagaien industria, tradizioz, esanguratsua izan da Nafarroako ekonomian. Hain zuzen ere, Foru Erkidegoko industria-azpisektore nagusietako bat da. Zehazki, EINek emandako 2018ko datuen arabera, elikagaien eta edarien industriak (nekazaritzako elikagaiak) sortzen du industria osoaren enpleguaren % 17,7 (azpisektoreen artean lehena da, Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioaren aurretik), eta industriako balio erantsi gordinaren % 16,2 (kasu honetan bigarrena da, balio erantsi gordinaren % 26,3 sortzen duen ibilgailu motordunen azpisektorearen atzetik).

102. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industria, 2019

Tamaina	Enpresen %	Enpleguaren %
1-5 langile	49,5	4,4
6-50 langile	39,4	25,0
51-100 langile	5,5	14,2
> 100 langile	5,7	56,4
Guztira	100,0	100,0

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia.

Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren arabera, 2019an nekazaritzako elikagaien industriara bideratutako 546 enpresa zeuden Nafarroan, 15.016 langilerekin. Enpresa kopuruak % 1,3 egin zuen gora 2018arekin alderatuta, eta enpleguaren kasuan, hazkundera are esanguratsuagoa izan zen (+% 10,3).

Bestetik, enpresa horien tamaina langile kopuruaren arabera aztertuz gero, argi geratzen da enpresa txikiak eta ertainak nagusitzen direla enpresa-ehunean. Enpresen % 49,5ek 6 langile baino gutxiago zituen (eta sektoreko enpleguaren % 4,4 zegokien), % 39,4k 6 eta 50 langile artean zituen (eta enpleguaren % 25 sortzen zuen), eta, azkenik, gainerako % 11,2ak 50 langiletik gora zituen (eta sektoreko enpleguaren % 70,6 zegokion).

Sektoreko enpresa garrantzitsuenei dagokienez, ondorengo taulan agertzen diren 250 langiletik gorakoak (guztira, 8 enpresa), eta zein herritan dauden, zein jarduera burutzen duten eta dagokien enplegu-estratua ere adierazten da. Aukeratutako enpresen artean, bik baino ez dituzte 500 langile baino gehiago (General Mills San Adrián S.L. eta Viscofan S.A.), eta biek beste elikadura-produktu batzuk egiten dituzte (haragi-produktuentzako bilgarrien fabrikazioa eta merkaturatzea).

103. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresa nagusiak, 2019

Enpresa	Udalerria	Enplegu-estratua	Jarduera nagusia
Iberfruta-Muerza S.A.	Azagra	251-500	Zuku eta kontserba begetalen fabrikazioa
Gelagri Iberica S.L.	Milagro	251-500	Kontserba begetalak
Congelados de Navarra S.A.	Arguedas	251-500	Kontserba begetalak
Industrias Alimentarias de Navarra S.A.U.	Alesbes	251-500	Kontserba begetalak
Ultracongelados Virto S.A.	Azagra	251-500	Kontserba begetalak
Vega Mayor S.L.	Milagro	251-500	Fruta eta beste produktu begetal batzuen garbiketa, sailkapena eta ontziratzea.
General Mills San Adrian S.L.	San Adrián	500 baino gehiago	Beste elikagai-produktu batzuen elaborazioa
Viscofan S.A.	Iruñea	500 baino gehiago	Beste elikagai-produktu batzuen elaborazioa

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera. Camerdata datu-basea.

Multinazionalak Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresetan sartzen duten kapitala garrantzitsua da, baina Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren arabera, 2019an ez zen azpisektore horretara bideratutako inolako inbertsiorik egin. 2018an, berriz, 6,89 mila euroko inbertsioa egin zen, eta 2017an 43,40 mila eurokoa.

Sektorearen egituraren ezaugarri nagusiak aztertuta, sektore honetako jardueraren aldagai nagusien bilakaera aztertuko dugu jarraian.

Batetik, enpresa-kopuruak eta sortutako enpleguak gora egin zuten 2019an (% 1,3 eta % 10,3, hurrenez hurren). 546 enpresak osatzen dute sektorea (2018an 539k), eta 15.016 langile ditu (2018an 13.614). Enpresa horien batez besteko enpleguak ere gora egin zuen 2019an, enpresako 27,5 langilekoa izateraino (2018an 25,3 langilekoa).

104. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako enpresen kopuruaren eta enpleguaren bilakaera

Urtea	Enpresak	% Δ	Enplegua	% Δ	Batez besteko enplegua
2010	585	-1,8	11.896	-0,7	20,3
2011	577	-1,4	11.897	0,0	20,6
2012	579	0,3	11.773	-1,0	20,3
2013	566	-2,2	11.419	-3,0	20,2
2014	560	-1,1	11.999	5,1	21,4
2015	552	-1,4	12.457	3,8	22,6
2016	545	-1,3	12.989	4,3	23,8
2017	546	0,2	13.524	4,1	24,8
2018	539	-1,3	13.614	0,7	25,3
2019	546	1,3	15.016	10,3	27,5

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia.

Bestetik, Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriaren Industria Produkzioaren Indizeak ere (IPI, jardueraren bilakaeraren adierazle gisa erabiltzen dena) iguera nabarmena izan zuen 2019an: % 3,6 hazi zen (2018an -% 1,6). Igoera hori bat dator Nafarroako industria-sektorearen IPIak izandako hazkunde-joerarekin (% 9,8).

105. koadroa Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera

Urtea	Nekazaritzako elikagaiak	Industria, guztira*
2012	-5,8	-8,0
2013	-2,2	-1,6
2014	0,4	3,9
2015	3,8	2,2
2016	1,3	0,7
2017	-2,3	-2,1
2018	-1,6	-0,5
2019	3,6	9,8

(*): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua.

Kanpo-merkataritzaren bilakaerari dagokionez, esportazioak zein inportazioak nabarmen hazi ziren 2019an (% 7,2 eta % 8,8, hurrenez hurren). 616,1 milioi eurora iritsi ziren esportazioak, eta 259,6 milioi eurora inportazioak.

Kanpo-merkataritzaren bilakaera horri lotuta, sektoreko merkataritza-balantzaren superabita 356,5 milioikoa izan zen 2019an, 2018koa baino askoz saldo handiagoa (335,9 milioi euro). Estaldura-tasa, berriz, % 237,3koa izan zen 2019an (2018an, aldiz, % 240,7koa).

106. koadroa Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

(M euro)

Urtea	Esportazioak	% Δ	Inportazioak	% Δ	Merkataritza-balantza	Estaldura-tasa %
2010	334,1	10,3	140,1	-4,7	194,0	238,5
2011	395,3	18,3	142,4	1,6	252,9	277,6
2012	402,6	1,8	163,1	14,5	239,5	246,8
2013	493,1	22,5	211,6	29,8	281,5	233,0
2014	512,9	4,0	203,5	-3,8	309,4	252,0
2015	538,8	5,1	217,8	7,0	321,0	247,4
2016	553,6	2,7	237,3	9,0	316,3	233,3
2017	567,4	2,5	238,2	0,4	329,2	238,2
2018	574,6	1,3	238,7	0,2	335,9	240,7
2019	616,1	7,2	259,6	8,8	356,5	237,3

Iturria: Aduanen Zuzendaritza Nagusia.

Sektoreak Nafarroan duen jarduera aztertzen amaitzeko, sektoreko 15 enpresak osatutako laginaren jardueraren emaitzak agertzen dira jarraian, Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentralak emandako datuen arabera.

Enpresen lagin horrek 1.117.830 mila euro fakturatu zituen 2018an, aurreko ekitaldian baino % 1,5 gehiago (1.101.353 mila euro 2017an).

107. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 15 enpresatako lagin baten emaitzen kontu agregatua

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/ 17
	(m euro)	%	(m euro)	%	
Ustiapeneko diru-sarrerak	1.101.353	100,0	1.117.830	100,0	1,5
Bitarteko kontsumoak	835.605	75,9	868.370	77,7	3,9
Balio erantsi gordina	265.748	24,1	249.460	22,3	-6,1
Langile-gastuak	147.331	13,4	137.612	12,3	-6,6
Ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina	118.417	10,8	111.848	10,0	-5,5
Amortizazioak eta hornidurak	61.518	5,6	52.887	4,7	-14,0
Ustiapenaren emaitza ekonomiko garbia	56.899	5,2	58.961	5,3	3,6
Finantza-karga	-5.985	-0,5	-9.837	-0,9	64,4
Ohiko jardueren emaitza	62.884	5,7	68.798	6,2	9,4
Ezohiko jardueren emaitza	-13.539	-1,2	-32.170	-2,9	137,6
Zer gen aurreko emaitza	49.345	4,5	36.628	3,3	-25,8
Zergak	7.336	0,7	6.118	0,5	-16,6
Ekitaldiko emaitza garbia	42.009	3,8	30.510	2,7	-27,4
Cash-flow	103.527	9,4	83.397	7,5	-19,4

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentraza

Kostuen egituraren bilakaeraren azterketaren arabera (kostu-partiden partaidetza, fakturazioarekiko), bitarteko kontsumoen hazkunde txiki bat ikus daiteke. 2018an % 77,7ko partaidetza izan zuten bitarteko kontsumoek (2017an % 75,9koa). Balio erantsiaren partaidetzak, berriz, behera egin zuen apur bat; % 22,3koa izan zen 2018an, eta % 24,1koa 2017an.

Langile-gastuek diru-sarreraren gainean zuten pisua % 12,3ra jaitsi zen 2018an (% 13,4koa izan zen 2017an), eta amortizazioen eta horniduren partaidetza apur bat murriztu zen % 4,7koa izateraino (2017an % 5,6koa). Finantza-kargaren fakturazioaren gaineko pisua,

berriz, -% 0,9ra jaitsi zen (2017an -% 0,5), eta ohiko jardueren partaidetza hazi egin zen, fakturazioaren % 6,2 izateraino (2017an % 5,7).

Ezohiko jardueren saldo negatiboak, ordea, ekitaldiko emaitza garbia asko jaitea eragin zuen, eta diru-sarreraren gaineko partaidetza % 2,7ra jaitsi zen 2018an (2017an % 3,8koa izan zen). Gauza bera gertatu zen cash-flowarekin, % 7,5ra jaitsi baitzen (2017an % 9,4koa izan zen).

108. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 15 enpresatako laginaren errentagarritasuna

RATIOAK	2016	2017	2018
AKTIBO GARBIAREN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	9,2	6,2	4,1
Jasotako finantzaketa-interesak / Kostua duten besteren baliabideak	2,7	2,2	2,4
BALIABIDE PROPIOEN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	12,9	9,1	5,6
Zorpetze-ratioa	35,2	41,3	45,4
Apalankamendu finantzarioa*	6,5	4,0	1,7

(*): Errentagarritasun ekonomikoa - besteren finantzaketaren kostua.

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Testuinguru horretan, behera egin zuten aztertutako lagineko enpresen errentagarritasun ekonomikoak eta errentagarritasun finantzarioak (zergen aurretik) ere. Zehatzago esanda, errentagarritasun ekonomikoa % 4,1ekoa izan zen 2018an (2017an % 6,2koa), eta errentagarritasun finantzarioa % 5,6koa (2017an % 9,1koa). Zorraren kostuak, berriz, gora egin zuen (2018an % 2,4 eta 2017an % 2,2), baita zorpetze-ratioak ere (2018an % 45,4 eta 2017an % 41,3).

5. AUTOMOBILGINTZA

Nazioarteko ekonomiaren sektore garrantzitsuenetako bat da automobilgintza, zalantzarik gabe. Mundu mailan, sektore oso lehiakorra da, eta enpresa-sare handiak mugitzen dira lehia horretan. Etengabe, enpresa batzuek bat egin dute, edo batak bestea erosten dute; ondorioz, sektoreko protagonistak aldatuz joan dira. Agertokia hain aldakorra izateak eragin handia du enpleguan, bai zuzenekoan, bai zeharkakoan. Gainera, COVID-19aren krisiak estutu egin du egoera, aldaketa industrial eta teknologiko handiko une batean iritsi baita.

Zortzi urtez ibilgailuen mundu mailako ekoizpenak eta matrikulazioak gora egin ondoren, 2018an nolabaiteko jaitsiera izaten hasi zen (-% 1,1), eta 2019an indartu egin zen jardueraren beheranzko joera (-% 5). Faktore askok eragin zuten 2018an industriak okerrera egitea. Lehenbiziko faktore multzoa exogenoa zen: AEBren eta Txinaren arteko nazioarteko harremanak okertzea –Trumpen Gobernuak atzerriko produktuei % 25eko muga-zerga ezartzeko mehatxua egin zuen–, Brexitak eragindako ziurgabetasuna eta hainbat ekonomia garatzen ahultzea. Bigarren faktore multzoak, ordea, automobilgintza-industrian zuen jatorria. Volkswagen taldean hasi zen “dieselgate” eskandaluak –ibilgailuetako poluzioaren aurkako sistemak desaktibatzen dituen software baten instalazioa–, azkenean, egile askori eragin zien, eta, ondorioz, kontsumoa eta emisioak neurtzeko arau askoz zorrotzagoak ezarri zituzten. Egoera horrek ekoizpen-prozesuak azkar batean egokitzera behartu zuen sektorea, eta ekoizpen-erritmoa jaitsi behar izan zuen. Hori guztia une erabakigarri batean gertatu zen, joera berriek eta eragile berriek (4.0 Industria, gidatze autonomoa, elektrifikazioa, etab.) bat egin zuten eraldaketa une batean. Horrez gain, eskaerak ere moteltzen ari dira, eta, ondorioz, historian zehar hain dinamikoa izan den industriaren hedapena gelditu egin da.

Hala, 2019an sektorearen erronkak mantendu eta indartu egin ziren. EBk anbizio handiko helburuak ezarri zituen CO2 emisioen inguruan, eta ibilgailuen % 40 inguru hibridoak edo elektrikoak izan zitezten behartu zituen fabrikatzaileak. Erronka garrantzitsua da Europako auto-egileentzat; izan ere, AEB eta, batez ere, Txina –bateriak garatzeko baldintza hobekin– aurretik doaz alor horretan. Era berean, ibilgailu elektrikoak ezartzeko hasierako baldintzak ez dira berberak herrialde guztietan. Elektrifikazioaren bidean, faktore hauek abiapuntu oso ezberdinetan kokatzen dituzte herrialdeak: lehenik eta behin, bateriak fabrikatzeko lehengaiak eta bitarteko produktuak lortzeko erraztasuna izatea edo ez izatea; bigarrenik, tokiko erosleen jarrera, kontzientzia maila handiagoarekin edo baxuagoarekin; eta hirugarrenik, kargatzeko azpiegituren garapen maila. Agertoki korapilatsu honetan, harreman berriak sortu ziren. Batetik, IKT sektoreko bazkide berriak sartu ziren. Bestetik, egileen arteko aliantza berri posible bat egon liteke; 2019an Renault-Nissan eta Fiat Chrysler izan ziren protagonistak.

5.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Ekoizpen mailak atzera egin zuen 2019an mundu mailan, datuek adierazten dutenez. Gainera, herrialde ekoizle gehienetan murriztu zen jarduera, eta denen artean 91.786.861 ibilgailu ekoitzi zituzten, 2018an baino % 5,2 gutxiago.

EBk 21.312.082 ibilgailu ekoitzi zituen urte osoan –mundu mailako ekoizpenaren ia laurdena–, aurreko ekitaldian baino % 4,3 gutxiago. Herrialde ekoizle nagusien artean, ekoizpenaren murrizketa Erresuma Batuan eta Italian nabarmendu zen, batez ere. Bi herrialde horietan % 14 inguru murriztu zen ekoitzitako bolumena. Erresuma batuan 1.381.405 ibilgailu ekoitzi zituzten, eta Italian milioi bat unitate baino gutxiago (915.305). Europako ekoizle nagusia Alemania da, eta 2019an 4,7 milioi ibilgailu ekoitzi zituen, aurreko urtean baino % 9 gutxiago. Frantziak jaitsiera apalagoa izan zuen (-% 2,9), eta 2,2 milioi ibilgailuko ekoizpenarekin amaitu zuen urtea. Espainiak bigarren postua du Europako sailkapenean, eta 2018ko maila berean mantentzea lortu zuen (% 0,1); 2,8 milioi ibilgailu baino apur bat gehiago ekoitzi zituen.

Amerikari dagokionez, erreferentziazko sei herrialdeetatik bostetan jaitsi egin zen ekoizpen maila. Hala, 20,1 ibilgailu ekoitzi zituzten kontinentean, aurreko ekitaldian baino -% 3,6 gutxiago. Hain zuzen ere 2019an Brasilen baino ez zen igo ekoizpen maila (% 2,2), eta 2,9 milioi ibilgailu ekoitzi zituzten han. AEBren jarduerak % 3,7 egin zuen behera eta 10,9 milioi ibilgailu ekoitzi zituen. Mexikok, berriz, ia 4 milioi ekoitzi zituen, aurreko urtean baino % 2,8 gutxiago. Kanadak ia 2 milioi ibilgailu ekoitzi zituen 2019an, eta % 5,4 murriztu zuen ekoizpen-erritmoa. Era berean, ekoizpen maila askoz baxuagoak izan arren, Argentinak eta Kolonbiak ere nabarmen murriztu zuten ekoizpena (-% 32,5 eta -% 21,1).

Azterketa Asiara eta Ozeaniara mugatuta, han ere ekoizle nagusien artean ekoizpenaren jaitsiera izan da joera nagusia: 49,3 milioi ibilgailu ekoitzi zituzten (-% 6,4). Txina munduko lehen ekoizlea da 2010az geroztik, eta 2019an 25,7 milioi ibilgailu ekoitzi zituen, aurreko ekitaldian baino nabarmen gutxiago (-% 7,5). Ekoizpena murriztu egin zen Tailandian (-% 7,1 eta 2 milioi unitate) ere, eta are gehiago Indian (-% 12,2 eta 4,5 milioi unitate). Behera egin zuten honako hauek ere, baina neurri txikiagoan: Indonesia (-% 4,2 eta 1,3 milioi unitate), Hego Korea (-% 1,9 eta 3,9 milioi unitate) eta Japonia (-% 0,5 eta 9,7 milioi unitate), ibilgailu gehien ekoizten dituen Asiako bigarren herrialdea.

Azkenik, Afrikan 1.105.147 ibilgailu ekoitzi zituzten, 2018ko kopuru ia bera (% 0,3). Ekoizle nagusiak, Hegoafrikak, gora egin zuen (% 3,5 eta 631.983 unitate), eta bigarrenak, Marokok, 394.652 unitate ekoitzi zituen, aurreko ekitaldian baino apur bat gutxiago (-% 1,8).

109. koadroa Ibilgailuen ekoizpena. Herrialde nagusiak

Herrialde nagusiak	2018	2019	(unitateak) % Δ 19/18
Alemania	5.120.409	4.661.328	-9,0
Espania	2.819.565	2.822.632	0,1
Frantzia	2.267.764	2.202.460	-2,9
Erresuma Batua	1.604.328	1.381.405	-13,9
Italia	1.062.332	915.305	-13,8
Belgika	308.493	285.797	-7,4
EB-15	14.259.181	13.363.652	-6,3
Txekiar Errepublika	1.442.884	1.433.963	-0,6
Eslovakia	1.093.215	1.100.000	0,6
Polonia	659.652	649.864	-1,5
EB-27	18.604.079	17.735.151	-4,7
Europa	22.262.540	21.312.082	-4,3
AEB	11.297.911	10.880.019	-3,7
Mexiko	4.100.770	3.986.794	-2,8
Brasil	2.881.018	2.944.988	2,2
Kanada	2.025.794	1.916.585	-5,4
Amerika	20.847.618	20.102.759	-3,6
Txina	27.809.196	25.720.665	-7,5
Japonia	9.729.594	9.684.298	-0,5
India	5.142.809	4.516.017	-12,2
Hego Korea	4.028.834	3.950.617	-1,9
Asia-Ozeania	52.656.826	49.266.873	-6,4
Errusia	1.768.546	1.719.784	-2,8
Mundu osoa	96.869.020	91.786.861	-5,2

Iturria: OICA.

Matrikulazioei dagokienez, 2019an mundu mailan 91,3 milioi ibilgailu saldu zituztela kalkulatzen dute, aurreko ekitaldian baino % 4,5 gutxiago. Asiarekin hasita, Txinak bere balioak % 8,2 murriztu arren, 25,8 milioi ibilgailu matrikulatu zituen (mundu osoan saldutako ibilgailu guztien % 28,2). Distantzia handira, Japonia izan zen bigarren ekoizlerik handiena; 5,2 milioi ibilgailu matrikulatu zituen, eta urte batetik besterako jaitsiera apalagoa izan zuen (-% 1,5). Indian, berriz, 3,8 milioi ibilgailu matrikulatu zituzten; aurreko urteko goranzko joerari buelta eman, eta % 13,3ko beherakada izan zuen. Hego Korean ia 1,8 milioi ibilgailu matrikulatu zituzten, eta Tailandian 1 milioi; jaitsiera izan zuten biek (-% 1,8 eta -% 3,3, hurrenez hurren).

Amerikan 25,3 milioi ibilgailu matrikulatu zituzten, aurreko urtean baino % 2,5 gutxiago, izan ere, salmentek behera egin zuten hiru herrialde nagusietan. AEBn % 1,3 murriztu ziren salmentak eta 17,5 milioi ibilgailu matrikulatu zituzten. Kanadan ia 2 milioi matrikulatu zituzten, eta Mexikon 1,4 milioi. % 3,2ko eta % 7,2ko jaitsierak izan zituzten, hurrenez hurren. Latinoamerikako gainerako herrialdeei dagokienez, Brasil nabarmendu zen, merkatuaren hedaturagatik eta bilakaeragatik (2,8 milioi eta % 8,6ko hazkundeak). Merkatu garrantzitsuagoak dituzten beste herrialde batzuetan, ordea, jaitsiera handiak izan zituzten, hala nola Argentinan (-% 49,1 eta 408.674 unitate) edo Txilen (-% 17,2 eta 345.512 unitate salduta).

Ekialdeko Europako herrialdeei dagokienez, Errusiak baino ez zuen gainditu milioi bat matrikulazioen langa. Aurreko bi urteetan bi digitutako hazkundeak izan bazituen ere,

batez ere, gobernuak sustatutako laguntzen ondorioz, 2018an 1,8 milioi ibilgailu matrikulatu zituen, aurreko urtean baino % 2,3 gutxiago.

110. koadroa Ibilgailuen matrikulazioa herrialdeen arabera. Europa.

Herrialde nagusiak	2018	2019	(unitateak) % Δ 19/18
Alemania	3.822.060	4.017.059	5,1
Frantzia	2.692.748	2.755.696	2,3
Erresuma Batua	2.742.472	2.676.918	-2,4
Italia	2.122.365	2.131.916	0,5
Espainia	1.563.450	1.501.239	-4,0
Polonia	633.284	656.265	3,6
Belgika	639.434	644.041	0,7
Herbehereak	539.203	538.742	-0,1
Suedia	418.090	418.478	0,1
Austria	393.738	382.333	-2,9
Suitza (+ Liechtenstein)	341.355	356.039	4,3
Txekiar Errepublika	292.759	281.243	-3,9
Portugal	267.405	271.817	1,6
Danimarka	257.890	264.256	2,5
EB 28 + EFTA	18.144.052	18.372.164	1,3
EB, guztira	20.813.423	20.868.884	0,3

Iturria: OICA

Europara itzulita, matrikulazio kopuruaren bilakaerari dagokionez, aldeak ikus daitezke herrialdearen arabera. 2019an Europako merkatuak ez zuen ia aldaketarik izan 2018arekin alderatuta (% 0,3). 20,9 milioi ibilgailu matrikulatu zituzten. Alemaniak lehenengo postuan jarraitu zuen; hark izan zuen baliorik altuena (4 milioi inguru), baita bilakaerarik onena ere (% 5,1). Distantzia apur batera Frantzia kokatu zen, 2,7 milioi matrikulazio eta bilakaera positiboarekin (% 2,3). Italia bere egonkortasunagatik nabarmendu zen (2,1 milioi matrikulazio). Erresuma Batuan eta Espainian, berriz, 2,7 milioi eta 1,5 milioi ibilgailu matrikulatu zituzten; % 2,4ko eta % 4ko jaitsierak izan zituzten, hurrenez hurren. Matrikulazio kopuruak behera egin zuen Austrian eta Txekiar Errepublikan ere, hurrenez hurren, % 2,9 eta % 3,9. Gainerako herrialdeetan hazkundeak izan zituzten, Suediaren % 0,1eko hazkundetik hasi eta Suitzaren % 4,3ko hazkundera.

5.2 SEKTOREA ESPAINIAN

2019an ekoizpenak behera egin zuen herrialde gehienetan, baina Espainiako automobilgintza-industriak bere jarduera apur bat handitzea lortu zuen, eta ia 3 milioi ibilgailu ekoitzi zituzten. Aurrez aipatu dugun moduan, faktore askok eragin zituzten zailtasunak 2019an. Urtearen lehen zatian eskariak behera egin zuen –2018ko irailean WLTP araudia indarrean sartu zenetik–, eta urtearen bigarren zatia apur bat hobea izan zen, Estatuko hainbat lantegitan modelo berriak egiten hasi baitziren.

Europako beste herrialde batzuetan bezala, Espainian ere automobilgintza-industriak garrantzi ekonomiko handia du, eta trazio-efektua du gainerako sektoreengan. Ibilgailuak fabrikatzen dituzten 17 lantegik (2019ko abenduan) osatzen dute Espainiako industria-sarea. Horrez gain, ekipoak eta osagaiak fabrikatzen dituzten 1.000 enpresatik

gora daude. Denen artean, BPGren % 10 inguru sortzen dute. Datu horiek agerian uzten dute sektoreak duen garrantzi estrategikoa, baina aurrekaririk gabeko haustura bizi du sektoreak. Joera berriek (mugikortasuna, arau-eskakizunak, digitalizazioa, eragile eta harreman berriak) erronka garrantzitsuak ekarri dituzte, eta horri COVID-19aren krisiak ekarriko dituen ondorioak gehitu behar zaizkio, oraindik zehazteko daudenak.

Gauzak hala, 2019an ibilgailuen ekoizpena % 0,1 hazi zen, eta 2.822.632 unitate ekoitzi zituzten. Hala, mundu mailako ekoizleen artean bederatzigarren postua mantendu zuen Espainiako industriak, eta European bigarren postua berreskuratu zuen, Frantziari aurre hartuta. Turismoen ekoizpenak hartzen du fabrikazio-jardueraren zatirik handiena (% 78,2). 2019an 2.209.769 turismo ekoitzi zituzten, aurreko ekitaldian baino apur bat gutxiago (-% 0,3). Merkataritza-ibilgailu arinak daude bigarren tokian, ekoizpenaren % 18,6 hartzen dutenak; horien ekoizpenak % 5,6 egin zuen gora. Lur orotako ibilgailuek eta ibilgailu industrialek, berriz, garrantzi txikiagoa izanik, balio negatiboekin amaitu zuten ekitaldia (-% 25,6 eta -% 10,2, hurrenez hurren).

111. koadroa Espainiako automobil-industriaren ekoizpena, matrikulazioa eta kanpoko merkataritza

(unitateak)

Azpisektorea	Produkzioa			Esportazioak			Matrikulazioak (*)		
	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ
Turismoak	2.215.599	2.209.769	-0,3	1.873.085	1.867.477	-0,3	1.321.346	1.258.246	-4,8
Lur orotakoak	51.797	38.522	-25,6	49.763	36.834	-26,0	--	--	--
Merkataritzako ibilgailu arinak	496.671	524.504	5,6	359.564	387.279	7,7	214.144	214.922	0,4
Industria-ibilgailuak	55.499	49.837	-10,2	22.006	18.480	-16,0	24.284	24.573	1,2
Autobusak	-	-	-	-	-	-	3.676	3.498	-4,8
Guztira	2.819.565	2.822.632	0,1	2.304.418	2.310.070	0,2	1.563.450	1.501.239	-4,0

(*): Turismoen matrikulazioak barne hartzen ditu lur orotako matrikulazioak ere.

Iturria: Anfac.

Kanpo-merkataritzak ekoizpenaren joera oso antzekoa izan zuen. Izan ere, Espainiako industriak ekoizpenaren zati handia mugaz gaindi esportatzen du, hain zuzen ere, % 85. Esportatutako bolumena nahiko egonkor mantendu zen (% 0,2). Turismoen esportazioak pixka bat behera egin zuen (-% 0,3), 1.867.477 turismo esportatuta. Merkataritzako ibilgailu arinen kasuan, berriz, 387.279 unitate esportatu zituzten, aurreko urtean baino % 7,7 gehiago. Lur orotako ibilgailuek eta ibilgailu industrialek garrantzi txikiagoa dute, eta 2019an nabarmen jaitsi zen haien esportazioa (-% 26 eta -% 16).

Azkenik, aztertutako hiru adierazleen artean, matrikulazio kopuruak izan zuen bilakaerarik okerrera. 1,5 milioi unitate baino apur bat gehiago matrikulatu zituzten, aurreko ekitaldian baino % 4 gutxiago. Nabarmentzekoa da, 2012az geroztik lehen aldiz, 2019an turismoen matrikulazioak behera egin zuela Espainian (-% 4,8); 1.258.246 turismo matrikulatu zituzten (matrikulatutako ibilgailuen ia % 85). Merkataritzarako ibilgailu arinek eta ibilgailu industrialek, berriz, gora egin zuten apur bat, baina autobusek, garrantzi txikiagoa izanik, bilakaera negatiboa izan zuten, turismoen antzera.

Aipatzekoa da ibilgailu elektrikoen matrikulazioa hasiberria dela oraindik ere Espainian. Ondorioz, Europako sailkapeneko azken postuan dago Espainia mugikortasun elektrikoari dagokionez. Aurrez aipatu dugun moduan, kargatzeko azpiegituren gabezia izan liteke arrazoietakoa bat (7.600 karga-puntu ditu Espainiak, eta mugikortasun elektrikoaren barometroaren azken postuan dago). Gobernuaren helburua 2030erako hiru milioi ibilgailu elektriko izatea bada, alderdi hori hobetu beharra dago.

112. koadroa Turismoen matrikulazioa marken arabera

Marka nagusiak	2018	2019	(unitateak) %Δ
Seat	107.328	111.982	4,3
Volkswagen	102.954	94.328	-8,4
Audi	55.216	51.114	-7,4
Škoda	29.460	29.288	-0,6
<i>Volkswagen taldea</i>	<i>294.958</i>	<i>286.712</i>	<i>-2,8</i>
Peugeot	98.914	97.939	-1,0
Opel	79.755	69.103	-13,4
Citroën	68.917	67.151	-2,6
<i>PSA taldea</i>	<i>247.586</i>	<i>234.193</i>	<i>-5,4</i>
Renault	96.198	86.419	-10,2
Toyota	71.267	71.697	0,6
Hyundai	64.573	62.766	-2,8
KIA	67.786	59.523	-12,2
Ford	63.301	57.169	-9,7
Dacia	51.928	55.689	7,2
Mercedes	52.334	53.719	2,6
Nissan	62.327	51.557	-17,3
Fiat	58.607	47.115	-19,6
BMW	49.418	46.887	-5,1
Gainerako markak	141.063	144.800	2,6
Guztira	1.321.346	1.258.246	-4,8

Iturria: Anfac.

Jarraian, automobilgintza-marka nagusien bilakaera aztertuko dugu. Seat izan zen bigarren urtez Estatuan gehien saldu zen marka. Guztira 111.982 unitate saldu zituen, Estatuan saldutako ibilgailu guztien % 8,9, hain zuren ere. Hala, % 4,3ko hazkundera izan zuen, eta, ondorioz, lehiakideengandik urundu zen; lehiakideek murriztu egin zituzten salmentak. Peugeotek (97.939) eta, batez ere, Volkswagenek (94.328) behera egin zuten, -% 1 eta -% 8,4. Dena den, Opelek eta Renaultek izan zuten bilakaerarik okerrera, bi digituko beherakadekin. Seatez gain, Daciak (% 7,2ko hazkundera), Mercedesek (% 2,6) eta Toyotak (% 0,6) bakarrik lortu zuten 2019an salmentak areagotzea.

113. koadroa Ibilgailuen esportazio nazionalen jomugako herrialde nagusiak

Herrialdea	(unitateak)		
	2018	2019	%Δ
Alemania	421.496	480.687	14,0
Frantzia	437.095	437.550	0,1
Erresuma Batua	287.422	327.186	13,8
Italia	241.333	250.455	3,8
Belgika	92.016	87.695	-4,7
Polonia	55.645	55.702	0,1
Herbehereak	65.578	53.573	-18,3
Austria	56.071	49.516	-11,7
Portugal	48.794	47.194	-3,3
Turkia	71.226	35.560	-50,1
10 herrialde nagusiak, guztira	1.776.676	1.825.118	2,7
Gainerakoak	527.742	484.952	-8,1
Esportazioak, guztira	2.304.418	2.310.070	0,2

Iturria: Anfac.

Esportazioei dagokienez, Europako helmuga nagusietako bik gora egin zuten, eta urrunagoko merkatuak ere hazten ari dira. Ondorioz, esportazioek balio positiboekin amaitu zuten urtea (% 0,2). Europarekin hasiko gara, hara esportatzen baitira 10 ibilgailutatik 9. Alemania eta Erresuma Batua nabarmendu ziren (Brexitarekin lotutako ziurgabetasun-egoera izan arren), bi digituko hazkundeak izan baitzituzten (% 14 ingurukoak). Hazkunde horri esker, Alemaniak rankingeko lehen postua berreskuratu zuen, % 20,8ko pisuarekin, eta Frantzia aurreratu zuen. Frantziak 2018ko antzeko balioak izan zituen eta, % 18,9ko pisuarekin, bigarren postuan geratu zen. Rankingaren goialdean daude Erresuma Batua eta Italia ere, herrialde horietara esportatzen baita Espainiako ibilgailuen % 14,2 eta % 10,8. Hala, lau merkatu horiek jasotzen dute esportazio osoaren % 64,8. Amerikara % 3,4 esportatzen da, eta Mexiko eta AEB dira herrialde nagusiak. Afrikan, berriz, (salmenten % 2,4), Maroko, Aljeria eta Hegoafrika daude goiko postuetan.

Bestalde, partaidetza txikiagoa izan arren, herrialde ugari handitu dute Espainiako produktuaren erosketak. Nabarmentzekoa da Japoniaren kasua, 2019an % 121,0 hazi baitzen herrialde horretara esportatutako bolumena.

114. koadroa Automobilgintza-sektoreko esportazioak eta inportazioak (ibilgailuak gehi osagarriak)

Kontzeptua	(Meuro)								
	Esportazioak			Inportazioak			Saldoa, Esportazioak - Inportazioak		
	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ
Turismoak eta lur orotakoak	29.141	29.355	0,7	18.601	18.468	-0,7	10.540	10.888	3,3
Merkataritza-ibilgailuak, industria-ibilgailuak eta autobusak	6.600	6.601	0,0	3.411	3.412	0,0	3.188	3.189	0,0
Zatiak, piezak eta osagarriak	9.798	9.304	-5,0	13.357	13.339	-0,1	-3.559	-4.034	13,4
Motorrak eta abiadura-kaxak	2.695	2.505	-7,1	5.114	4.666	-8,8	-2.419	-2.161	-10,7
Guztira	48.234	47.765	-1,0	40.483	39.885	-1,5	7.750	7.882	1,7

Iturria: Anfac.

Sektoreko esportazioen balioa 47.765 milioikoa izan zen, 2018an baino % 1 baxuagoa. Turismoen eta lur orotakoen esportazioen balioa 29.355 milioi eurokoa izan zen, eta merkataritza- eta industria-ibilgailuen esportazioen balioa, berriz, baxuagoa, 6.601 milioi eurokoa. Egonkor mantendu ziren biak (% 0,7 eta % 0,0). Gainerako segmentuek behera egin zuten, eta denen artean 11.809 milioi euroko ekarpena egin zuten. Inportazioek % 1,5 egin zuten behera, eta haien balioa 39.885 eurokoa izan zen ekitaldiaren amaieran. Kasu honetan, turismoen eta lur orotakoen inportazioek izan zuten baliorik handiena, batetik, eta zatien, piezen eta osagarrien inportazioak, bestetik. Beheranzko bilakaera izan zuten arren, motorrek eta abiadura-kaxek baino beherakada txikiagoa izan zuten. Hala, merkataritza-saldoa 7.882 milioi eurokoa izan zen, 2018an baino % 1,7 handiagoa.

Azkenik, Covid-19aren pandemiaren iraunkortasuna eta magnitudea oraindik ezagutzen ez ditugun arren, ANFACek mantendu egin du datozen urteetarako bide-orria, AUTO 2020-40 Plana. Espainiako automobilgintza-industria etorkizuneko mugikortasun-eredura eta ekosistema berrira egokitzea da planaren helburua. Ildo honetatik, mugikortasun berriaren erronkak, deskarbonizazio-konpromisoa eta digitalizazioa oraindik ere indarrean daudela adierazi du patronalak, baina krisiak marken eta herrialdeen estrategia industrialak berraztertu beharra eragin du. Europako suspertze-planak eta industria-politika berriek martxan jarriko dituzten laguntzak aprobetxatu beharra dago mugikortasun-eredu berrirako eraldaketa bizkortu eta krisialditik ateratzeko.

Azterketa automobilgintza-sektorearen hornitzaileen industriara mugatuta, Estatuan 1.000 enpresatik gorako multzoa dago, eta 365.000 pertsonari ematen diete enplegua, zuzenean edo zeharka. Mundu mailan erreferentziatzeko industria izateaz gain, balio-katean duen garrantzia haziz doa etengabe. Egun, ibilgailuaren bukaerako balioaren % 75 dagokio industria horri.

Egileen industriarentzat bezala, 2019a zaila izan zen osagaien sektorearentzat ere. Faktore askok zaildu zuten ekitaldia, horietako asko automobilgintza-industria zaildu zuten berak: ekonomia batzuen ahultzea, herrialdeen arteko merkataritza-tentsioak, sektorearen eraldaketa industrialak eta teknologikoa, eta, industria osagarriaren kasuan, bezero nagusien ekoizpenaren murrizketa. Horrek guztiak automobilgintzako hornitzaileen fakturazioa jaitsi du pixka bat: 35.822 milioi euro fakturatu zituzten, 2018an baino % 3,6 gutxiago.

Egoera horren ondorioz, 4.700 enplegu galdu ziren. Hala, 2019an 225.400 langile izan zituen hornitzaileen sektoreak (-% 2). Era berean, murriztu egin zen I+G+b inbertsioa 2018arekin alderatuta (-% 5,6); 1.458 milioi eurokoa izan zen inbertsioa. Merkatuen jarduerari dagokionez, kanpo-salmentena izan zen fakturazioaren % 58, zehazki, 20.754 milioi euro, 2018an baino % 3,1 gutxiago. Alemaniak, Frantziak, Portugalek, Erresuma Batuak eta Italiak jarraitu zuten Europako merkataritza-bazkide nagusiak izaten, eta EBtik kanpoko herrialde batzuk ere batu ziren, hala nola AEB, Maroko eta Txina. Barne-merkatuen fakturazioa 15.068 milioi eurokoa izan zen, eta salmentak % 4,4 murriztu ziren. Ekipo originalaren segmentuak salmenten zatirik handiena hartzen jarraitu zuen (9.798 milioi

euro), eta % 4,6ko jaitsiera izan zuen. Ordezko piezen merkatuak (5.270 milioi euro), berriz, % 3,9ko jaitsiera izan zuen.

115. koadroa Automobilitzako ekipoen eta osagaien Espainiako industriaren zifra nagusiak

Kontzeptua	2018	2019	(M euro) % Δ19/18
Fakturazioa	37.170	35.822	-3,6
Merkatu nazionalako salmentak	15.755	15.068	-4,4
- Ekipo originala	10.270	9.798	-4,6
- Ordezkoak	5.485	5.270	-3,9
Esportazioak	21.415	20.754	-3,1
I+G+b inbertsioa	1.545	1.458	-5,6
Enplegua (langile kopurua)	230.100	225.400	-2,0

Iturria: Sernauto.

Hala, 2019an jada sektorearen jardueraren beheranzko joera ikusten bazen ere, pandemiak askoz gehiago zaildu du egoera: ekoizpena jaitsi egin da, merkataritza-trukeetarako muga gehiago daude eta mundu osoko ekoizpen-kateak eten egin dira. Sernautoren arabera, 2020an sektorearen fakturazioa asko jaitea aurreikusten da, % 20 eta % 30 bitarte. Aurreikuspen horiek betez gero, zuzeneko enplegua % 6 eta % 10 artean jaitsiko litzateke.

5.3 SEKTOREA NAFARROAN

Nafarroako automobilgintza-sektoreak lurraldeko BPGren % 30 inguru biltzen du. Nafarroako esportazioen lehen postuan kokatzeaz gain, enplegu gehien sortzen duen industria-jardueretako bat da. Automobilgintza-sektoreko enpresen sarea oso lehiakorra da, eta ehun enpresak baino gehiagok osatzen dute. Nabarmena da Volkswagen Navarraren presentzia, sektorearen bereizgarri gisa.

Txostenean zehar aipatu dugun moduan, industriak erronka asko ditu, COVID-19ren krisiaren aurrekoak zein ondorengoak. Jakina den moduan, pandemiak eragindako alarma-egoerak Nafarroako automobilgintza-industriako ekoizpen-erritmoa kaltetu du, eta eskaria gelditu egin da bat batean. Ildo horretatik, eta Gobernu Zentralak automobilgintza-sektorea berraktibatzeke plan bat iragarri ondoren, sektoreak autoak erosteko laguntzak emateko eskatu dio Nafarroako Gobernuari, lurraldearentzat estrategikoa den industriaren etorkizuna ziurtatu ahal izateko.

Dena den, ziurgabetasun-egoera honetan, Volkswagen Navarrak mantendu egin du 2021eko irailean bere ekoizpen-prozesuan modelo berri bat gehitzeko aurreikuspena. Hortaz, lau hamarkadaz ekoitzi duten Polo modeloaz eta 2018ko abenduan ekoizten hasi ziren T-Cross modeloaz gain, datozen urteetan beste modelo bat ere ekoizten hasiko dira plataforma berean, crossover erakoa, Polo eta T-Cross modeloen artean kokatuko dena.

Sektoreko datu nagusiak aztertuta, 2019an enplegua eta enpresa kopurua murriztu egin zirela ikus daiteke, 2018arekin alderatuta. Enpresa-ehunetik hasita, 2018an baino bi enpresa gutxiago zeuden, 104. Dena den, enplegu mailak aurreko ekitaldiko ia bera izaten jarraitu zuen: 12.857 enplegu (2018an baino 12 gutxiago). Sektorearen bilakaera hori ez zen islatu industria multzoan, non enplegua hazi egin zen (% 2,7). Ondorioz, sektoreak industria-enpleguan zuen partaidetza apur bat jaitsi zen (% 18,7tik, % 18,2ra).

116. koadroa Enpleguaren eta enpresa kopuruaren bilakaera(*)

Kontzeptua	2015	2016	2017	2018	2019
Automobilgintza-enpresen kopurua	105	102	103	106	104
Automobilgintzako enplegua	11.988	11.969	12.169	12.869	12.857
Industriako enplegua, guztira	62.429	63.726	66.061	68.767	70.634
Automobilgintzako enplegua/ industriako enplegua (%)	19,2	18,8	18,4	18,7	18,2

(*): *Gizarte Segurantzako Diruzaintza Nagusiaren datuak. Garraio-materialen enpresak. Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera.*

Enpresa-eroldari dagokionez, 2019an aldatu egin zen langile kopuruaren tarte bakoitzari dagokion enpresa kopurua, tamaina handienekoen kasuan izan ezik (500 langiletik gora), 3 unitate izaten jarraitu baitzuten. Hurrengo tartean, 101 eta 500 langile artean zituzten enpresen artean, 18 enpresa zeuden, 2018an baino hiru gutxiago. Ondorengo tartean, 51-100 langileko enpresak ugaritu egin ziren; 11 izatetik 14 izatera igaro ziren, 3 gehiago. Enpresa txikiaren kasuan antzeman daitezke aldaketa handienak. 6-50 langileko 38 enpresa izatetik, 41 izatera pasatu ziren.

117. koadroa Automobilaren eta ordezko piezen eraikuntza: 2019ko enpresa-egitura eta enpresa kopurua⁽¹⁾

Enplegu-estratuak	Enpresa kopurua	Enplegua
≤ 5	28	52
6-50	41	938
51-100	14	1.053
101-500	18	3.954
>500	3	6.818
GUZTIRA	104	12.857 ⁽²⁾

(1): *Gizarte Segurantzako Erregimen Orokorrean afiliatutako enpresa eta langileen batezbestekoari dagokio informazioa. Garraio-materialen enpresak.*

(2): *Langile autonomoek (42) osatzen dute 12.857 langileen enplegu-zifra.*

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera.

Enpresen profilari dagokionez, lehen mailako enpresa asko daude Nafarroan, nazioartean prestigioa dutenak. Enpresa hauek garrantzia irabazten joan dira ibilgailuen ekoizpenean, eta jatorriz auto-egileenak ziren funtzio gero eta gehiago joan dira hartzen. Enpresa oso lehiakorak dira, egokitze gaitasun handia dutela erakutsi dutenak, eta horrek gero eta protagonismo handiagoa eman die balio-katean.

118. koadroa Automobilitzaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak, 2019

Enpresa	Enplegua	Udalerría
Volkswagen Navarra S.A.	4.867(*)	Arazuri
TRW Automotive España, S.L.	500 baino gehiago	Iruñea
KYB Suspensions Europe, S.A.	500 baino gehiago	Asiain
Dana Automoción, S.A.	500 baino gehiago	Iruñea
SAS Autosystemtechnik S.A.	500 baino gehiago	Arazuri
Tecnoconfort S.A.	251-500	Iruñea
Gestamp Navarra	251-500	Iruñea
Manufacturas de Aluminio Pamplona	251-500	Orkoien
Sigma Brakes, S.A.	251-500	Tutera
KYB Steering Spain, S.A.	101-250	Orkoien
Grupo Antolin Navarra, S.A.	101-250	Arazuri
Mecanizados Industria Auxiliar, S.A (Miasa).	101-250	Iruñea
Nano Automotive, S.L.	101-250	Tutera
TI Automotive Pamplona, S.A.	101-250	Aitzoain
Alcalá Industrial, S.A.	101-250	Agoitz
Delmon Group Inepsa, S.A.	101-250	Iruñea
Isringhausen Spain S.L.	101-250	Iruñea
Maier Navarra, S.L.	101-250	Iraizotz
Navarra de estampación e inyección	101-250	Agoitz
Schnellecke Logistics España S.A.	101-250	Arazuri
Zertan S.A. (Grupo Cebi)	101-250	Lizarra

(*): Langile kopurua abenduaren 31n. Volkswagen Nafarroaren 2019ko Memoriaren datuak.

Iturria: Geuk egina, Nafarroako Enpresa Direktorioaren eta Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberaren informazioa oinarri hartuta.

Sektoreko datuetan sakonduz, kanpo-merkatariari lotuta aztertu ditugun adierazle guztiek gora egin zuten. Nabarmenezkoa da automobilgintza-esporthazien bilakaera; 4.607,7 milioi euroko balioa izan zuten, eta nabarmen igo ziren (% 20,1), Nafarroako esporthazi osoa (% 11) baino askoz gehiago. Hala, automobilgintza-sektorekoak izan ziren Nafarroako esporthazien % 45,4, 2018an baino ehuneko 3,3 puntu gehiago. Ondorioz, Nafarroako lehenengo esporthazi-partida izan zen. Inporthazioek ere, bolumen txikiagoa izan arren, gora egin zuten. 1.150,9 milioi euroko balioa izan zuten, aurreko ekitaldian baino % 9 handiagoa.

119. koadroa Kanpo-merkatariaren bilakaera. Automobilak, piezak eta osagarriak*

Kontzeptua	2015	2016	2017	2018	2019**
Automobilgintzako esporthaziak (1)	3.724,9	3.751,6	3.266,6	3.835,0	4.607,7
Esporthaziak, guztira (2)	8.539,7	8.437,6	8.105,9	9.145,3	10.147,3
(1)/(2)	43,7	44,5	40,3	42,1	45,4
Automobilgintzako inporthaziak	1.020,6	1.005,3	932,5	1.055,45	1.150,93

(*): Muga-zergen 87.kapitulua: Automobilak, traktoreak, zikloak eta lurreko gainerako ibilgailuak, piezak eta osagarriak.

(**): Aurrerapen-datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Azterketarekin jarraituz, esporthazien helmugari dagokionez, hiru herrialdeetara esporthatzen dira turismo eta gainerako ibilgailu gehienak. Alemania da zerrendako lehena. Bertara esporthatzen da ibilgailuen % 29,7, eta 2019an % 34,2ko hazkundera izan zuen. Bigarren lekuan Frantzia eta Italia daude. Bi merkatuek antzeko bilakaera izan zuten (% 37,4ko hazkundera), eta antzeko partaidetza dute, % 19 ingurukoa. Industria

osagarriaren kasuan ere Alemania dago lehen postuan, % 18,1eko pisuarekin; 2019an % 3,6ko hazkundera izan zuen Alemaniako merkatuak. Esportazioen mapako bigarren lekuan, % 17ko ordezkartzarekin, Frantzia dago; 2019an % 4,5eko beherakada izan zuen. Hirugarren eta laugarren postuetan Hegoafrika eta Aljeria daude, biak hazkunde nabarmenarekin. Hegoafrikak % 13,4ko partaidetza eta % 51ko hazkundera izan zituen 2019an. Aljeriak, berriz, zerrendako lehen postuetan kokatzea lortu zuen bi digitutako partaidetza eskuratuta (% 10,8), % 64,9ko hazkundera izan ondoren.

Era berean, sektoreko inportazioak ere asko hazi dira azken hiru urtekoan. Turismoen kasuan zein osagarrien eta osagaien kasuan, herrialde bakarrak hartzen du jardueraren zatirik handiena, Alemaniak, zeinak 2019an, gainera, hazkunde nabarmena izan zuen. Bigarren lekuan Polonia dago, bi kategorietan, gainerako herrialdeek baino balio askoz altuagoekin.

120. koadroa Volkswagen Navarra SA enpresaren jarduera-magnitute nagusiak

<i>(Meuro)</i>				
Kontzeptua	2017	2018	2019	% Δ 19/18
Ekoizpen-jarduera				
-Ekoizpena (ibilgailu kopurua)	244.127	272.272	320.523	17,7
Langile kopurua (abenduaren 31n)	4.893	4.764	4.867	2,2
Diru-sarrerak	2.560,8	3.249,8	3.844,6	18,3
Emaitza zergen ondoren	55,9	65,6	78,0	18,9
Cash-Flow gordina	120,5	163,6	193,1	18,0
Inbertsioak	230,1	102,6	60,4	-41,1

Iturria: Volkswagen Navarra, SA

Kapitulua amaitzeko, Volkswagen Navarraren magnituteen 2019ko bilakaera azalduko dugu jarraian.

Datuei begiratuta, argi ikusten da Landaben lantegiak emaitza oso onekin amaitu zuela ekitaldia. Urteko ekoizpen mailari dagokionez, historiako hirugarren zifrarik altuena lortu zuen 2019an. 2010ean (336.336 auto) eta 2011n (353.353) izan zituen daturik onenak. 2019an 320.523 ibilgailu ekoitzi zituen, 2018an baino % 17,7 gehiago, eta lehenengo aldiz aldi berean ekoitzi zituzten Polo (177.672 unitate) eta T-Cross (142.851) modelook.

Langile kopuruan ere islatzen da dinamikotasun hori, 2019an 4.867 langile izan baitzituen (% 2,2ko hazkundera). Baina, batez ere, diru-sarreretan eta zergen ondorengo irabazietan islatzen da. 2019an 3.844,6 milioi eurokoak izan ziren diru-sarrerak, eta 78 milioi eurokoak zergen ondorengo irabaziak. Hortaz, bi adierazleek % 19 egin zuten gora 2018arekin alderatuta.

Ekoizpenari lotutako agertoki berri honetan, ekitaldiko inbertsioa, 60,4 milioi eurokoa, hiru modeloen artean banatu zen. Hala, 26,7 milioi euro erabili zituzten fabrika T-Cross modeloaren ekoizpenerako prestatzeko, 10,5 milioi hirugarren modeloaren merkaturatzea prestatzeko eta 5 milioi Polo modeloarekin zuzenean lotutako lanetarako. Azkenik, fabrikari egindako gainerako ekintzetan 18,2 milioi euroko inbertsioa egin zuten.

Ondorio gisa, esan daiteke txosten hau egiteko orduan mundu guztiaren kezka COVID-19ak eragindako krisi ekonomikoa bazen ere, Nafarroako automobilgintza-industriaren erronka nagusietako bat auto elektrikoaren olatura igotzea eta etorkizuneko mugikortasun jasangarrira, autonomora eta partekatura egokitzea dela. NaVEAC proiektuaren bidez lantzen du erronka hori Nafarroak. Nafarroako Espezializazio Estrategiaren (S3) erronketako bat da, eta Garapen Ekonomiko eta Enpresarialeko Departamenduak bultzatzen du.

6. PAPERERA

6.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Confederation of European Paper Industries-ek (CEPI) emandako datuetatik abiatuta, Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionalak (ASPAPPEL) emandako informazioaren arabera, 2019an 89.581 mila tona paper eta kartoi ekoitzi ziren nazioartean, aurreko ekitaldian baino -% 2,8 gutxiago.

121. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena (CEPIko kideak)

Urtea	m Tm	% Δ
2014	90.949	-0,2
2015	90.872	-0,1
2016	90.982	0,1
2017	92.173	1,3
2018	92.200	0,0
2019*	89.581	-2,8

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala, CEPIren (Confederation of European Paper Industries) datuetan oinarrituta.

Paperaren ekoizpena herrialdeen arabera aztertuta, eta datuak 2018ari dagozkiola kontuan izanda, Txina eta Estatu Batuak izan ziren ekoizle nagusiak, bien artean ekoitzi baitzuten bolumenaren erdia baino gehiago (% 52,7). Europari dagokionez, Alemania eta Finlandia gailendu ziren, baina haien partaidetzak askoz txikiagoak izan ziren (% 6,6 eta % 3,1, hurrenez hurren).

122. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena,
herrialdeka

Herrialdea	(m tona)	
	2018*	% Δ
Alemania	22.678	-1,0
Austria	5.055	4,0
Belgika	1.946	-3,8
Bulgaria	234	-4,9
Danimarka	66	3,1
Espainia	6.157	-1,0
Finlandia	10.544	2,6
Frantzia	7.864	-2,0
Grezia	258	2,4
Hungaria	761	-0,8
Italia	9.142	0,1
Holanda	2.980	-0,1
Polonia	4.857	1,6
Portugal	2.275	-2,3
Erresuma Batua	3.894	0,9
Txekiar Errepublika	843	-7,2
Eslovakia	751	0,3
Suedia	10.141	-1,2
Norvegia	1.136	3,6
Suitza	1.094	-12,0
Brasil	10.557	-0,3
Kanada	10.180	1,5
Txina	109.962	-5,0
Estatu Batuak	72.062	-0,3
India	15.214	12,9
Japonia	26.070	-1,7
Errusia	8.953	2,7

(*): Herrialdeen araberako banaketaren kasuan, 2018ko informazioa baino ez dago eskuragarri.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Arreta orearen ekoizpenean jarrita, 2018an Estatu Batuak, Brasil eta Kanada izan ziren protagonistak; hiruren artean osatu zuten ekoizpenaren erdia baino gehiago (% 55,1). Analisia Europara mugatuta, Suediak eta Finlandiak ia % 7ko partaidetza izan zuten.

123. koadroa Ore-ekoizpena, herrialdeen arabera

Herrialdea	<i>(m tona)</i>	
	2018*	% Δ
Alemania	2.460	1,1
Austria	1.628	1,9
Belgika	501	0,2
Bulgaria	205	-1,0
Danimarka	0	--
Espainia	1.713	0,8
Finlandia	11.405	7,4
Frantzia	1.613	-5,8
Grezia	0	--
Hungaria	0	--
Italia	369	-4,9
Holanda	30	-18,9
Polonia	1.157	2,3
Portugal	2.668	1,6
Erresuma Batua	225	-2,2
Txekiar Errepublika	414	-8,4
Eslovakia	693	1,9
Suedia	11.527	-1,9
Norvegia	887	-2,0
Suitza	101	-9,0
Brasil	21.085	8,0
Kanada	16.313	-0,4
Txina	12.049	7,1
Estatu Batuak	47.135	-1,0
India	2.050	12,0
Japonia	8.620	-1,3
Errusia	8.480	1,5

()*: Herrialdeen araberako banaketaren kasuan, 2018ko informazioa baino ez dago eskuragarri.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

6.2 SEKTOREA ESPAINIAN

ASPAPELen arabera, 2019an 6.436,6 mila tona paper eta kartoi ekoitzi ziren Espainian, aurreko urtean baino % 4,5 gehiago. CEPIren eremuan, ordea, behera egin zuen ekoizpenak (-% 2,8).

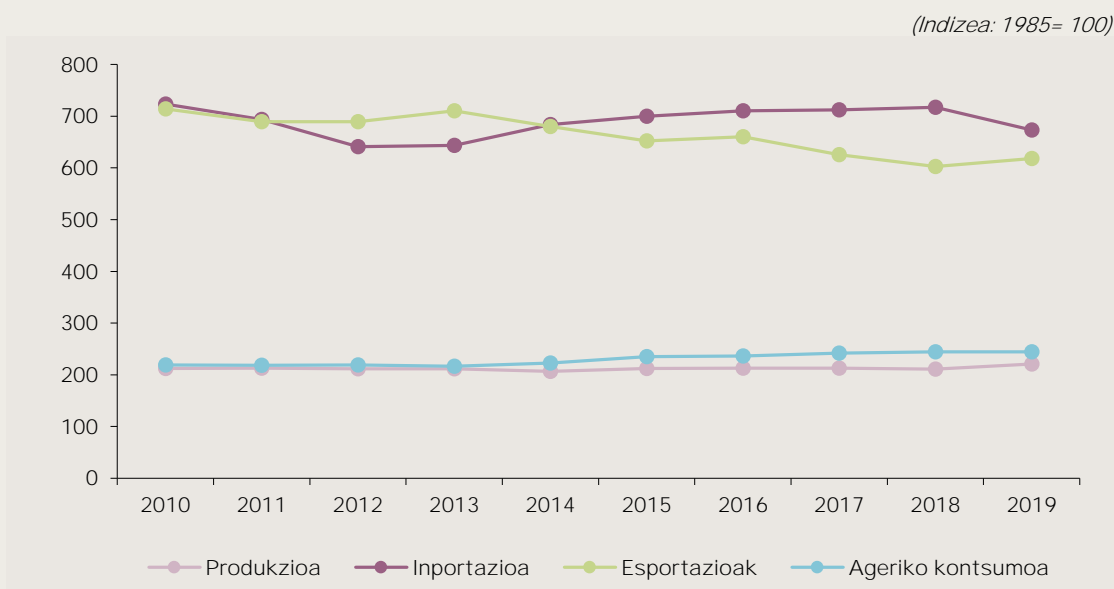
Era berean, Espainian % 2,6 egin zuen gora paperaren esportazioak 2019an (2.651,1 mila tona); inportazioek (3.088,4 milioi euro), ordea, behera egin zuten (-% 6,1). Ageriko kontsumoa (6.873,9 mila tona), berriz, apur bat igo zen (% 0,2). Hala, 2019an Estatuko paperaren merkataritza-balantzaren saldo negatiboa -437,3 mila tonara murriztu zen (aurreko ekitaldian -703,5 mila tonakoa izan zen saldo negatiboa).

124. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena eta kontsumoa. Espainia, guztira.

Urtea	Produkzioa	Inportazioa	Esportazioak	Ageriko kontsumoa
2010	6.193,4	3.316,9	3.062,4	6.447,9
2011	6.202,6	3.180,4	2.955,3	6.427,7
2012	6.176,7	2.938,2	2.957,0	6.157,9
2013	6.181,5	2.950,8	3.047,4	6.084,9
2014	6.035,7	3.136,7	2.915,1	6.257,4
2015	6.195,2	3.208,3	2.796,2	6.607,3
2016	6.218,6	3.256,0	2.830,1	6.644,5
2017	6.217,8	3.266,6	2.681,4	6.802,9
2018	6.156,6	3.288,4	2.584,9	6.860,1
2019	6.436,6	3.088,4	2.651,1	6.873,9

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

18. grafikoa Paperaren sektorearen aldagai nagusien bilakaera Espainian

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Eremu geografiko handien arabera, aurreko urteetan bezala, 2019an ere EB izan zen Estatuaren merkataritza-bazkide nagusia. EBtik egin ziren kanpo-erosketen % 88, eta EBra egin ziren kanpo-salmenten % 62. Zehatzago, Finlandiari eta Frantziari dagozkie inportazioen % 17 eta % 16, hurrenez hurren, eta Portugalari eta Frantziari dagozkie esportazioen % 22 eta % 21, hurrenez hurren.

Paper moten arabera, 2019an behera egin zuen honakoen ekoizpenak: prentsa eta inprimatzea eta idazketa; beste ontzi eta enbalaje batzuk; eta beste paper batzuk (-% 7,2, -% 0,1 eta -% 4,9, hurrenez hurren). Honakoenak, berriz, gora egin zuen: higienikoak eta sanitarioak, uhin-kartoiak eta kartoi iztutatua (% 8,2, % 10,6 eta % 0,3, hurrenez hurren).

125. koadroa Ekoizpena eta kontsumoa, paper motaren arabera

(m Tm)

Mota	Produkzioa		Inportazioa		Esportazioak		Ageriko kontsumoa	
	2019	% Δ 19/18	2019	% Δ 19/18	2019	% Δ 19/18	2019	% Δ 19/18
Prentsa eta inprimatzea eta idazketa	956,2	-7,2	1.036,8	-10,0	931,5	-4,8	1.061,5	-11,8
Higienikoak eta sanitarioak	777,4	8,2	154,0	-5,0	189,1	13,2	742,3	4,0
Uhin-kartoirako	3.346,8	10,6	937,3	-5,0	895,9	18,2	3.388,2	4,1
– Uhinetarako	1.511,4	12,5	313,4	-9,8	325,9	17,2	1.498,9	6,1
– Test Liner eta Kraft Liner	1.382,7	12,0	602,8	-2,2	490,4	18,2	1.495,1	4,1
– Bikoak eta larruak	452,8	0,9	21,1	-5,6	79,7	22,5	394,2	-2,9
Kartoi iztukatua	321,6	0,3	534,6	-4,1	171,5	-3,1	684,6	-2,3
Beste ontzi eta enbalaje batzuk	525,7	-0,1	366,8	-2,4	402,6	-0,1	489,9	-1,8
Beste paper batzuk	508,9	-4,9	58,9	6,8	60,5	-40,2	507,4	3,8
Papera eta kartoia, guztira	6.436,6	4,5	3.088,4	-6,1	2.651,1	2,6	6.873,9	0,2

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Paper-orearen azpisektoreari dagokionez, 2019an 1.656,7 mila tona ekoitzi ziren, aurreko urtean baino gutxiago (-% 3,3). Era berean, jaitsi egin ziren orearen inportazioa (1.102,2 mila tona, -% 3,8ko jaitziera) eta esportazioa (936,8 mila tona, -% 2ko jaitziera); baita ageriko kontsumoa ere (1.822,1 mila tona, aurreko ekitaldian baino % 4,2 gutxiago).

Gauzak horrela, orearen Estatuko merkataritza-balantzaren saldo negatiboa -165,4 mila tonara murriztu zen 2019an (-189,7 mila tonako saldo negatiboa zuen 2018an), eta estaldura-tasa % 85ekoa izan zen (aurreko ekitaldian % 83,4koa).

Ore motaren arabera, ore mekanikoa eta kimikoa gailendu zen, eta esportazioen zein inportazioen zatirik handiena hari egokitu zitzaion (2019ko kopuru osoaren % 98 eta % 96,5, hurrenez hurren). Ore mota horren kanpo-salmentek eta kanpo-erosketek, ordea, behera egin zuten (918,2 eta 1.063,8 mila tona, hurrenez hurren; -% 2ko eta -% 3,4ko jaitzierak).

Bestalde, 2019an % 5,3 hazi zen berreskuratutako paperaren ageriko kontsumoa, eta 5.152,1 mila tonara iritsi zen.

126. koadroa Ekoizpena eta kontsumoa, ore motaren arabera

(m Tm)

Mota	Produkzioa		Inportazioa		Esportazioak		Ageriko kontsumoa	
	2019	% Δ 19/18	2019	% Δ 19/18	2019	% Δ 19/18	2019	% Δ 19/18
Ore mekanikoa eta kimikoa	--	--	1.063,8	-3,4	918,2	-2,0	--	--
Erdikimikoa eta beste batzuk	--	--	38,4	-13,3	18,6	0,5	--	--
Ore birjinak, guztira	1.656,7	-3,3	1.102,2	-3,8	936,8	-2,0	1.822,1	-4,2
Paper zaharra (ageriko bilketa)	4.417,5	-0,8	1.418,3	5,9	683,6	-23,8	5.152,1	5,3

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Txosten honen aurreko edizioetan bezala, berreskuratutako paperaren erabilera aztertuko dugu jarraian, adierazle hauen arabera: ageriko bilketa-tasa, erabilera-tasa eta birziklapen-tasa. Ageriko bilketa-tasa (paper zaharraren ekoizpena/paperaren eta

kartoiaren kontsumoa): 2019an % 64,3, eta 2018an % 64,2. Erabilera-tasa (paper zaharraren kontsumoa/paperaren eta kartoiaren ekoizpena): 2019an % 80 eta 2018an % 79,5. Birziklapen-tasa (paper zaharraren kontsumoa/paperaren eta kartoiaren kontsumoa): 2019an % 75 eta 2018an % 70,6.

6.3 SEKTOREA NAFARROAN

CEPIren eremuan ez bezala, non ekoizpenak behera egin zuen (-% 2,8), eta Estatuko hazkundearen ildo beretik (% 4,5), Nafarroako paperaren eta kartoiaren ekoizpena % 5,6 hazi zen 2019an; 502,5 mila tona ekoitzi zituzten. Hala, Nafarroako hazkundera handiagoa izan zen Estatukoa baino, eta, ondorioz, Nafarroako paperaren sektorearen partaidetza-kuota igo egin zen apur bat (2019an Espainiako ekoizpenaren % 7,8, eta 2018an % 7,7).

127. koadroa Paperaren eta orearen ekoizpena Nafarroan (*)

Kontzeptua	2017	2018	2019	% Δ 19/18
Papera eta kartoia, guztira	488,9	476,0	502,5	5,6

(m Tm)

(*): Orearen ekoizpenari buruzko informazioa ez dago eskuragarri, datuen konfidentzialtasuna dela eta. Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Arreta kanpo-merkataritzara ekarrita, eta kasu zehatz honetan aurkeztutako zifrak monetarioak baino ez direla kontuan izanda, 2019an Nafarroako paperaren eta orearen esportazioak -% 1,8 egin zuen behera, eta 275.000 mila eurora jaitsi zen. Inportazioak, berriz, % 0,5 egin zuen gora, 120.100 mila euro izateraino. Hala, merkataritza-superabita 154.900 mila eurora murriztu zen (2018an 160.500 mila eurokoa izan zen).

128. koadroa Paperaren eta orearen kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

Urtea	Esportazioak	% Δ	Inportazioak	% Δ	Merkataritza-balantza	% Δ	Estaldura-tasa
2015	249.400	4,5	131.180	58,8	118.220	-24,3	190,1
2016	238.800	-4,3	115.400	-12,0	123.400	4,4	206,9
2017	290.100	21,5	124.200	7,6	165.900	34,4	233,6
2018	280.000	-3,5	119.500	-3,8	160.500	-3,3	234,3
2019*	275.000	-1,8	120.100	0,5	154.900	-3,5	229,0

(m euro)

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, Aduanen Zuzendaritza Nagusiaren datuetan oinarrituta.

Azkenik, paperaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak azaltzen dira jarraian, modu sintetikoan, eta bakoitza non dagoen eta zein paper mota ekoizten duten adierazten da.

129. koadroa Nafarroako paperaren sektoreko enpresa nagusiak

Enpresak	Kokapena	Jarduera
Sarriopapel y Celulosa, S.A.	Leitza, Amorebieta, Uranga	Inprimatzeko eta idazteko papera eta orea
Smurfit Kappa Navarra	Zangoza, Cordovilla	Orea, kraft papera, uhin-kartoa eta zakuak
Sca Hygiene Spain	Allo	Tisu papera
Papelera del Ebro	Viana	Paperaren eta enbalajeen fabrikazioa
Newark San Andrés	Atarrabia	Paperaren eta kartoiaren fabrikazioa
Bertako, S.L.	Uharte	Paperaren eta uhin-kartoiaren fabrikazioa
Papertech, S.L.	Tutera	Orearen, paperaren eta kartoiaren fabrikazioa
Papeles el Carmen, S.A.	Altuza	Paperezko eta kartoizko artikuluen fabrikazioa
Ibertissue, S.L.	Buñuel	Paperezko eta kartoizko artikuluen fabrikazioa
Videcart, S.A.	Ibiriku	Paperaren eta kartoiaren fabrikazioa

Iturria: Memoriak eta Nafarroako Ganbera.

7. ERAIKUNTZA

Aurreko krisialdian gehien kaltetu zen sektoreetako bat izan zen eraikuntza-sektorea, baina atzerakada ekonomikoaren aldia gaindituta, jarduerak dinamikotasuna berreskuratu zuela zirudien. Dena den, pandemiaren eraginez azken hiru urteetan sortutako enpleguaren zati handi bat suntsitu egin dela erakusten dute azken datuek (2020ko ekainekoak).

Hala, 2019ko ekitaldiko datuen arabera, sektoreko adierazle nagusiek, orokorrean, gora egin zuten Estatuan –apur bat gutxiago Nafarroan–, eta horrek aurreko ekitaldiko goranzko joera indartu zuen.

Estatuko datuekin hasiz, amaitutako etxebizitzek izan zuten gorakadarik handiena (libreak eta babestuak). Hain zuzen ere, urtetik urterako hazkundera % 20koa izan zen. Hirugarren urtez egin zuen gora jarduerak, suspertzearen adierazle. Hasitako etxebizitzek ere bilakaera positiboa izan zuten, baina, proportziorik txikiagoa (% 5,2). Oficemenek¹ emandako datuen arabera, eta zementuaren ageriko kontsumoari dagokionez, 2019an, barne-eskariak hazten jarraitu zuen (% 5,9) –2018ko hazkundera (% 8) baino txikiagoa izan arren–, eta 14,2 milioi tonara iritsi zen. Bestalde, Seopanek² argitaratutako informazioaren arabera, Estatuko lizitazio ofizialak % 9,1 hazi ziren, administrazio autonomikoen eta administrazio orokorraren eskaria hazi egin zelako. Tokiko administrazioaren kasuan, ordea, behera egin zuten lizitazio ofizialek. Enpleguari dagokionez, gora egin zuen hirugarren urtez (% 4,6), eta 1.277.900 pertsona okupatura iritsi, oraindik ere oso urruti krisiaren aurreko mailatik.

Seopanen ustez, datozen hamar urteetan 157.000 milioi euroko inbertsioa egin beharko litzateke azpiegiturretan, Garapen Jasangarrirako Helburuak betetzeko, eta, horrez gain, egungo osasun-krisiaren ondorengo ekonomia berriro aktibatzen.

130. koadroa Eraikuntza-sektorearen adierazle batzuen bilakaera

Kontzeptua	Nafarroa		Espainia	
	2018	2019	2018	2019
Enplegua	19,5	-9,0	8,3	4,6
Zementuaren ageriko kontsumoa (*)	9,5	6,0	8,0	5,9
Amaitutako etxebizitzak	14,9	20,8	18,9	20,0
Hasitako etxebizitzak	-3,2	14,4	63,1	5,2
Lizitazio ofiziala	82,7	-3,2	29,4	9,1

(*): Oficemeneko bazkide diren enpresek Ipar Eremuan (Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa) egindako zementu grisaren barne-salmentak dira.

Iturria: Eln, Seopan eta Oficemen.

¹ Espainiako zementu-fabrikatzaileen elkarteak.

² Enpresa eraikitzaileen eta azpiegituren lizitatzaileen elkarteak.

Nafarroan, sektorearen magnitude handietara lehen hurbilketa eginda, ikusten da 2019an gehiago izan zirela bilakaera positiboak negatiboak baino. Hala, zementuaren ageriko kontsumotik hasita, kontsumo horrek goranzko bilakaera izan zuen, ia Estatuko proportzioaren neurri berdinean (% 6,0 eta % 5,9, hurrenez hurren). Era berean, amaitutako etxebizitzek Estatuan erregistratutako bilakaeraren oso antzekoa izan zuten (% 20,8 eta % 20 gorantz, hurrenez hurren). Hasitako etxebizitzek ere bai; horiek Estatukoak baino gehiago igo ziren (% 14,4ko eta % 5,2ko igoera, hurrenez hurren). Bietan hobetu ziren nabarmen aurreko ekitaldiko balioak. Hala ere, eta egoitza-jarduera hedatu arren, enpleguak atzera egin zuen (-% 9,0), aurreko biurtekoko goranzko joera etenda. Estatuan goranzko joera horri eutsi zioten (% 4,6). Antzeko bilakaera izan zuen lizitazio ofizialak ere: % 3,2ko beherakada izan zuen Nafarroan, eta Estatuan % 9,1 hazi zen.

Era berean, Nafarroako eraikuntza-sektoreak Gobernuari eskatu dio inbertitzeko 2030era arte 6.000 milioi euro Nafarroako obra publikoan. Hala, orekatu egingo litzateke azpiegituretan eta zuzkidura-eraikinetan dagoen defizita (horien artean Nafarroako kanala eta AHT), eta 5.000-6.000 lanpostu berri sortuko lirateke.

131. koadroa Administrazio zentralaren, autonomikoaren eta tokikoaren arteko lizitazio ofizialaren banaketa

(M euro)

Eremua	2018				2019			
	Zentrala	Autonomikoa	Tokikoa	Guztira	Zentrala	Autonomikoa	Tokikoa	Guztira
Nafarroa	130,5	135,6	188,1	454,1	5,4	337,7	96,3	439,5
Espania	5.413,7	4.199,0	7.053,6	16.666,3	6.334,5	5.990,2	5.863,8	18.188,5

Iturria: Seopan.

Analisiarekin jarraituz, lizitazio ofizialei dagokienez, foru-erkidegoan, 439,5 milioi eurokoa izan zen lizitatutako bolumena (-% 3,2) eta Estatuan, berriz, 18.188,5 milioikoa (% 9,1). 2018ko datuekin alderatuta, nabarmen aldatu zen organismo bakoitzaren pisua, eta asko aldatu zuen horrek mapa lizitatzaila. Nafarroatik hasita, 2019an, aipagarria da hiru administrazio mailletako batek, administrazio autonomikoak, egindako jauzi kuantitatiboa, haren zuzkidura esponenzialki hazi baitzen (% 149,1), eta aldiz, murrizketak izan ziren tokiko administrazioaren (-% 48,8) eta administrazio zentralaren (-% 95,8) lizitazio ofizialean. Gauzak horrela, organismo bakoitzaren pisuari erreparatuta, 2018ko agertokiak baino homogeneotasun txikiagoa du 2019koak, eta lizitazio-jardueraren gehiena administrazio autonomikoari dagokio (% 76,9). Atzetik du tokiko administrazioa (% 21,9), eta azkenik, administrazio zentrala % 1,2ko ordezkari txikiarekin. Analisi berdina Estatuan eginda, oso desberdina da argazkia. Administrazio zentralak, foru-erkidegoan ez bezala, % 17ko igoera izan zuen zuzkiduran, % 34,8ko pisu espezifiko izatera iritsi zen. Hala ere, administrazio autonomikoak izan zuen bilakaera onena (% 42,7), lizitazio-jardueraren % 32,9 hari baitagokio. Pisu hori tokiko administrazioari dagokion pisuaren ia-ia berdina da (% 32,2). Aldiz, bigarren horrek % 16,9ko murrizketa izan zuen inbertsioan.

132. koadroa Lizitazio ofiziala obra motaren arabera (2019)

Obra mota	Nafarroa			Espainia		
	M euro	% Δ 19/18	%	M euro	% Δ 19/18	%
Etxebizitzak	41,1	92,0	9,3	515,5	45,1	2,8
Gizarte-ekipamendua	73,7	4,4	16,8	3.310,0	1,8	18,2
Gainerako etxegintza	32,4	65,2	7,4	3.065,6	57,6	16,9
Etxegintza, guztira	147,2	31,9	33,5	6.891,1	24,1	37,9
Garraioak	220,5	30,8	50,2	6.613,3	0,8	36,4
Urbanizazioak	51,9	-29,0	11,8	2.066,2	-21,4	11,4
Hidraulikoak	15,9	-82,5	3,6	2.269,2	56,9	12,5
Ingurumena	4,1	-60,7	0,9	348,6	-27,3	1,9
Obra zibila, guztira	292,3	-14,7	66,5	11.297,3	1,7	62,1
GUZTIRA	439,5	-3,2	100,0	18.188,5	9,1	100,0

Iturria: Seopan.

Analisia inbertsioaren banaketara mugatuz, eta obra moten arabera, taulako datuek erakusten dute eraikuntzako azpisektoreak obra zibilarenak baino bilakaera hobea izan zuela, bai Nafarroan, bai Estatuan. Gauzak horrela, eta Nafarroatik hasita, obra zibilaren azpisektoreak, lizitazioaren gehiengoa bilduta (% 66,5) % 14,7ko beherakada izan zuen lizitatutako bolumenean. Horretan zerikusia izan zuten obra hidraulikoek (-% 82,5), eta atzetik, ingurumenekoek (-% 60,7) eta urbanizazioek (-% 29,0). Horren guztiaren emaitza gisa, urbanizazioek inbertsio-jardueraren % 11,8 jaso zuten, obra hidraulikoei eta ingurumenari dagozkion zuzkidurak oso balio baxuetan (% 3,6 eta % 0,9, hurrenez hurren) dauden testuinguruan. Bestalde, garraioei lotutako azpiegiturei lizitazioaren erdia dagokie (% 50,2) eta igoera nabarmena izan zuten (% 30,8). Hala ere, ez zen nahikoa gainerako segmentuek izandako beherakada orekatzeko. Eraikuntzaren azpisektoreak % 33,5eko pisu espezifikoak izan zuten eta % 31,9ko igoera izan zuten inbertsio-jardueran. Partida nagusiak, gizarte-ekipamenduarenak (% 16,8) lortu zuten aurrekontu-partidak % 4,4 igotzea eta etxebizitzaren eta gainerako eraikuntzen partidek ere igoerak izan zituzten (% 92,0 eta % 65,2, hurrenez hurren), baina askoz sartze txikiagoarekin (% 9,3 eta % 7,4).

Analisi hori bera Estatu mailara eramanda, igoerak nagusi diren testuinguru batean, urbanizazioek eta ingurumeneko obrek jaitzierak izan zituzten inbertsioan. Obra zibilaren azpisektorearekin hasita, lizitazioen % 62,1 obra zibilera bideratu ziren 2019an, aurreko ekitaldian baino apur bat gehiago (% 1,7). Garraioen partida izan zen ekarpen handiena jaso zuena (% 36,4), aurreko urtean baino hamarren batzuk gehiago (% 0,8). Obra hidraulikoetan egindako inbertsioak gorakada nabarmenagoa izan zuten. Inbertsioaren % 12,5 bideratu zen hidraulikoetara, aurreko ekitaldian baino % 56,9 gehiago. Bestetik, etxegintza-azpisektoreak inbertsioaren zati txikiagoa jaso arren (% 37,9), obra zibilak (% 1,7) baino askoz hazkunde handiagoa izan zuten (% 24,1). Etxegintza-azpisektorea osatzen duten hiru partidak hazi ziren, eta horregatik egin zuten gora. Etxebizitzaren eta Gainerako etxegintza-jardueren partidetako inbertsioak igo ziren gehien, % 45,1 eta % 57,6, hurrenez hurren. Gizarte-ekipamenduaren inbertsioaren hazkunde apalagoa izan zen (% 1,8). Aurrekontuen banaketari dagokionez, Gizarte-ekipamenduak jaso zuten zati handiena (% 18,2), apur bat gutxiago Gainerako etxegintzak (% 16,9), eta, azkenik Urbanizazioak (% 2,8), askoz gutxiago.

133. koadroa Hasitako eta amaitutako etxebizitzak

(etxebizitza kopurua)

Eremua	Kontzeptua	Hasitako etxebizitzak			Amaitutako etxebizitzak		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
Nafarroa	Babestuak	854	366	219	227	490	327
	Libreak	1.766	2.170	2.683	1.065	994	1.465
Espainia	Babestuak	7.271	11.903	12.312	4.938	5.191	6.615
	Libreak	74.004	91.303	96.251	49.336	59.931	71.562

Iturria: Nafarroako Gobernuko Sustapen Departamentua eta Etxebizitza eta Lurzoruaren Zuzendaritza Nagusia.

Analisia etxebizitzaren eraikuntzara mugatuta, 2019an Estatu mailako igoerak izan ziren, baina ez Nafarroan, geldialdia izan baitzuen Nafarroako etxebizitza publikoaren bilakaerak. Zehatzago esanda, eta Estatuko hasitako etxebizitzetatik hasita, 108.563 etxebizitza (12.312 babestu eta 96.251 libre) zenbatu ziren urte osoan, 2018an baino % 5,2 gehiago. Horretan lagundu zuten etxebizitza libreek (10etik ia 9 dira) eta babes ofizialeko etxebizitzek, % 5,4 eta % 3,4ko igoerak izan zituzten, hurrenez hurren. Aipatu beharrekoa da 2010etik izandako datu onena izan arren, 2006an hasitako etxebizitzaren bolumenaren zazpirena dela. Nafarroak, hasitako etxebizitzaren parkean, % 14,4ko igoerarekin itxi zuen urtea. Bilakaera hori eragin zuten etxebizitza libreek (% 23,6), eta orekatu egin zuten babes ofizialekoen jaitsiera (-% 40,2), etxebizitza libreek (2.683) babes ofizialekoak (219) nabarmen gainditzen zituzten testuinguruan.

Amaitutako etxebizitzari dagokienez, Estatu mailan, jarduera pribatuak nahiz publikoak izan zituen igoera handiak bolumenean (% 19,4 eta % 27,4, hurrenez hurren). Hala, amaitutako etxebizitzaren parkean 71.562 unitate zeuden arlo pribatuan eta 6.615 unitate arlo publikoan. Hala ere, hasitako etxebizitzekin bezalaxe, 2006ko bolumenaren zazpirena osatzen zuten, nahiz eta 2012tik izandako daturik onena izan. Nafarroari dagokionez, amaitutako etxebizitza libreek (1.500 unitate) oso bilakaera ona izan zuten (% 47,4) eta babes ofizialekoek, berriz, atzerakada nabarmena izan zuten (-% 33,3), 2018an 490 etxebizitza amaitu izatetik, 2019an 327 izatera igaroz.

134. koadroa Eraikuntzan lanean ari den biztanleria

(m pertsona)

Eremua	2017	2018	2019	% Δ 19/18
Nafarroa	14,9	17,8	16,2	-9,0
Espainia	1.128,3	1.221,8	1.277,9	4,6

Iturria: EIN Biztanleria Aktiboaren Inkesta (2005eko oinarria).

Azkenik, atal honekin amaitzeko, eta biztanleria okupatuari dagokionez, 2019ko ekitaldian bi bilakaera-jokabide ezberdin izan ziren. Hala, Estatuan, sektoreko okupazioa % 4,6 handitu zen eta 1.277,9 mila pertsonara iritsi zen. Nafarroan, berriz, eraikuntzan lanean ari ziren pertsonak 16,2 mila ziren urtea ixtean, % 9ko beherakada izanda eta aurreko hirurtekoan izandako goranzko joera etenda.

Eskura ditugun azken datuak ikusita (2020ko ekainekoak), urte zaila datorkio sektoreari, Covid-19ak jarduera geldiarazi baitu. Ondorioz, urteko ekoizpena % 15 inguru jaitsiko dela espero dute. Dena den, eta pandemiak gehien kaltetutako sektoreetako bat izan arren, ekainerako antzeman zitekeen sektoreko enpleguaren suspertzea, eta ABEEan zeuden langileak ere murriztu egin ziren. Hala, 2020 egin gabeko obrak 2021ean egitea espero da, eta jarduerak, asko ez bada ere, hazten jarraitzea.

8. NAFARROAKO ENPRESA-EHUNAREN AZTERKETA

8.1 SARRERA

Txosten honen aurreko edizioetan egindako lanaren ildo berean, kapitulu honek Nafarroako eta Estatu osoko enpresa-egituraren bilakaera aztertzen du, denborarikuspegi zabal batetik (2013-2019 aldia), eta sektore ekonomikoak eta soldatapeko estratuak aintzat hartuta. Horren harira, komeni da kontuan izatea, azterketaren homogeneotasun handiagoa izateko, EINeko Enpresen Direktorio Nagusia (DIRCE) hartu dela informazio-iturri bakartzat.

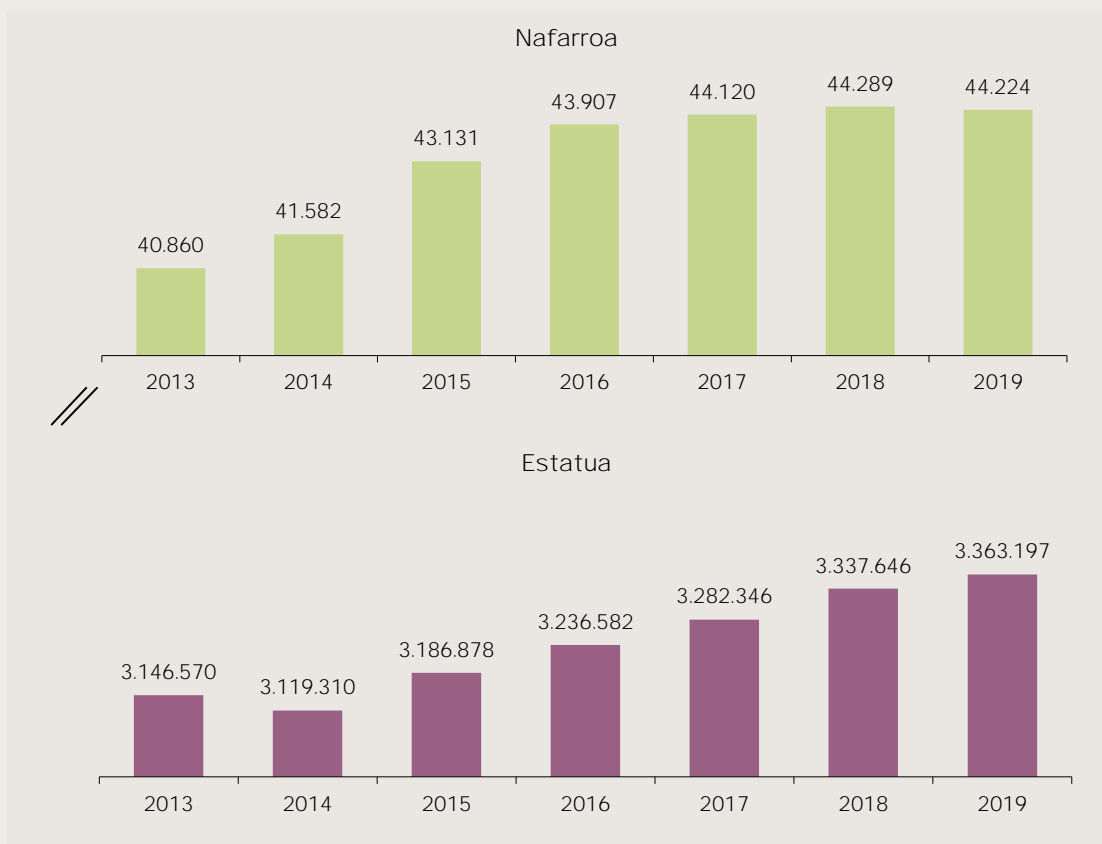
8.2 BILAKAERA OROKORRA

Krisialdi ekonomikoaren ondorioz, enpresa aktiboen bolumena, modu orokortuan, jaitsi egin zen aztertutako bi geografia-eremuetan (Nafarroa eta Estatua). Bolumen hori, ordea, berreskuratzen hasi zen 2014an Nafarroan, eta 2015ean, estatu-mailan. Estatuan, susperraldia iraunkor mantendu da 2019. urtera arte (baina askotariko erritmoekin urteetan zehar). Nafarroan, ordea, 2018ra arte gora egin zuen, baina 2019an pixka bat atzera egin du.

Zehazki, Nafarroako enpresa aktiboen kopurua 2013an 40.860 izatetik 2019an 44.224 izatera igaro da; bilakaera horrek agerian uzten du, guztira, % 8,2ko igoera metatu dela. Estatu mailan ere, Nafarroaren antzera, enpresa aktiboen bolumenak % 6,9ko gorakada pilatu du. Hala, 2013an 3.146.570 izatetik 2019an 3.363.197 izatera pasatu da. Aurrerapen hori Nafarroan izandakoa baino txikiagoa da. Hala, aztertutako bi geografia-eremuetan enpresa aktiboen kopuruak gora egin du 2013 eta 2019 artean.

Edonola ere, komeni da aintzat hartzea urte arteko gorabeherak intentsitate desberdinekoak izan direla aztertutako bi geografia-eremuetan, eta, halaber, alde nabarmenak hauteman direla eremu bakoitzari dagozkion urte arteko gorabeheren artean.

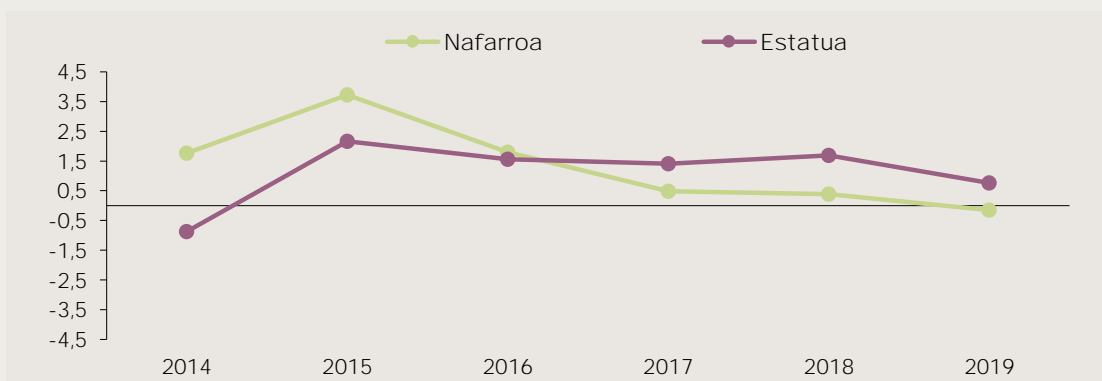
19. grafikoa Enpresa kopuruaren bilakaera

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Nafarroan, enpresa kopuruak urtetik urtera modu jarraituan egin zuen gora 2018 arte, eta pixka bat jaitsi da 2019an (-% 0,1). Aldiz, Estatuari dagokionez, urte arteko datuetan 2014an soilik jaitsi da enpresa kopurua. Hala, 2015etik 2019ra arte etenik gabe igo da urtetik urtera (% 0,8 azken ekitaldi honetan).

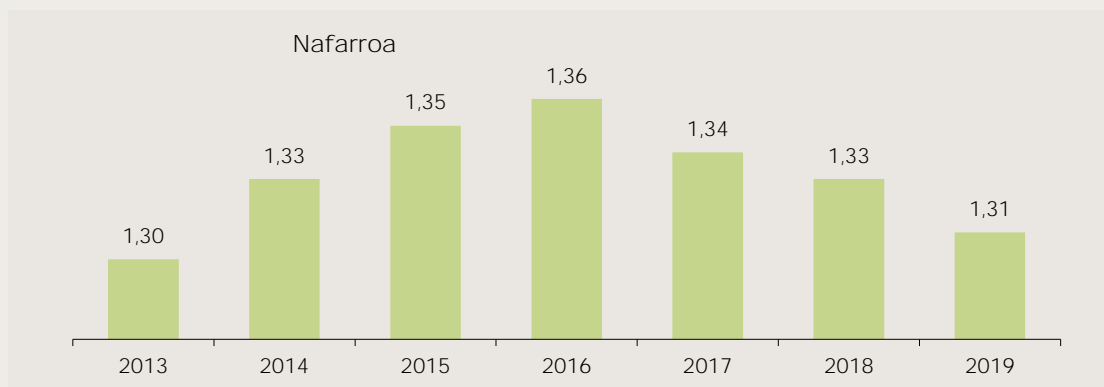
20. grafikoa Enpresa kopuruaren urte arteko aldakuntza

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Dinamika horrekin bat eginez, Nafarroako enpresek Estatuko guztizkoarekiko duten partaidetza ia ez da aldatu (% 1,31 da 2019an, eta % 1,3koa, berriz, 2013an).

21. grafikoa Pisuaren bilakaera Estatuko guztizkoarekiko (Estatua=100)

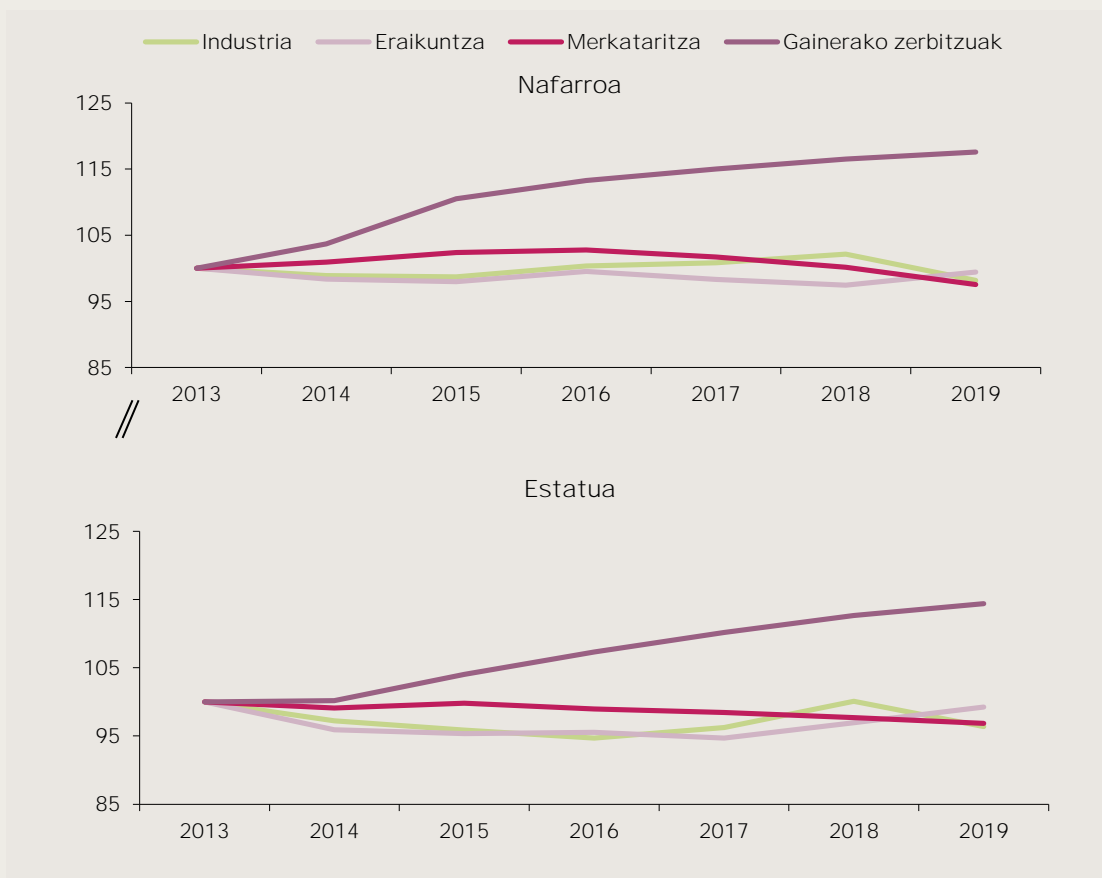
Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

8.3 SEKTORE EKONOMIKOAK

Sektore ekonomikoei dagokienez, honako hauek dira jarraian jorratuko diren sektoreak: industria, eraikuntza, merkataritza eta gainerako zerbitzuak. Bai Nafarroan, bai Estatuan, 2013 eta 2019 artean sektore guztietan murriztu da enpresa kopurua, salbuespen bakarrarekin: gainerako zerbitzuak, ugaritu egin baitira.

Nafarroaren kasuan, 2013 eta 2019 artean enpresa kopuruan izandako jaitsiera handiena merkataritzan erregistratu da (-% 2,5), aldiz, igoera handiena, gainerako zerbitzuetan (% 17,6). Estatuan, ordea, jaitsiera handiena industriakoa izan da (-% 3,6) eta igoera handiena, kasu honetan ere, gainerako zerbitzuetan erregistratu da (% 14,4).

22. grafikoa Enpresen bilakaera, sektore ekonomikoaren arabera (indizea 2013=100)

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Arreta 2013 eta 2019 ekitaldietan jarrita eta Ekonomia Jardueren Sailkapen Nazionalako (EJSN-2009) banaketak aintzat hartuta, handizkako eta txikizkako merkataritzak eta ibilgailu motordunen eta motorren konponketak dira parte-hartzerik handiena duten jarduerak enpresa kopuruari dagokionez, bi ekitaldietan eta bi geografia-eremuetan. Hala, Nafarroan 2019an jarduera hori burutzen duten 9.366 enpresek foru-erkidegoko guztizkoaren % 21,2 osatzen dute (% 23,5 zen 2013an). Datu hori jarduera horretan Estatuan erregistratutako kuota baino pixka bat baxuagoa da (guztizko nazionalaren % 22 da 2019an; % 24,3, aldiz, 2013an).

135. koadroa Enpresak, atal ekonomikoaren arabera. 2013-2019 konparazioa

Atal ekonomikoa	Nafarroa		Estatua	
	2013	2019	2013	2019
Guztira	40.860	44.224	3.146.570	3.363.197
Erauzte-industriak	35	26	2.567	2.060
Manufaktura-industria	3.240	2.957	182.179	178.280
Energia elektrikoa, gasa, lurrina eta aire girotu hornidura	477	703	15.094	11.847
Ur-hornidura, saneamendu-jarduerak, hondakinen eta deskontaminazioaren kudeaketa	149	143	6.745	6.889
Eraikuntza	6.249	6.213	425.593	422.350
Handizkako eta txikizkako merkataritza; ibilgailu motordunen eta motorren konponketa	9.603	9.366	765.379	741.357
Garraioa eta biltegiatzea	3.381	3.259	206.123	194.244
Ostalaritza	3.430	3.515	282.512	280.079
Informazioa eta komunikazioak	506	680	55.173	68.158
Finantza- eta aseguru-jarduerak	772	774	72.355	77.396
Higiezinekin lotutako jarduerak	1.146	1.498	129.002	179.484
Jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak	4.696	5.445	381.626	423.805
Administrazio-jarduerak eta zerbitzu osagarriak	1.905	2.424	163.421	198.210
Hezkuntza	712	1.426	79.108	106.434
Osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuetakoak	1.373	1.663	144.772	165.690
Arte-, jolas- eta entretenimendu-jarduerak	938	1.392	75.553	101.346
Bestelako zerbitzuak	2.248	2.740	159.368	205.568

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Handizkako eta txikizkako merkataritzaren eta ibilgailu motordunen eta motorren konponketaren ondoren, Nafarroan, honako hauek nabarmendu behar dira hurrenez hurren: eraikuntza eta jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak. Hala, 2019an 6.213 enpresa biltzen dira eraikuntza sektorean Nafarroan, foru-komunitateko guztizkoaren % 14 (2013an % 15,3 zen). Jarduera profesional, zientifiko eta teknikoek dagokienez, 2019an, 5.445 enpresa hartzen ditu barnean Nafarroan, alegia, foru-komunitateko guztizkoaren % 12,3 (2013an % 11,5 zen). Estatuan, 2019an, jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak garrantzi erlatibo handiagoa dute, bigarren postuan daude 423.805 enpresarekin 2019an, % 12,6ko kuotarekin (% 12,1 zen 2013an); jarraian, eraikuntzakoak daude, 422.350 enpresarekin eta % 12,6ko partaidetzarekin (2013an % 13,5koa zen).

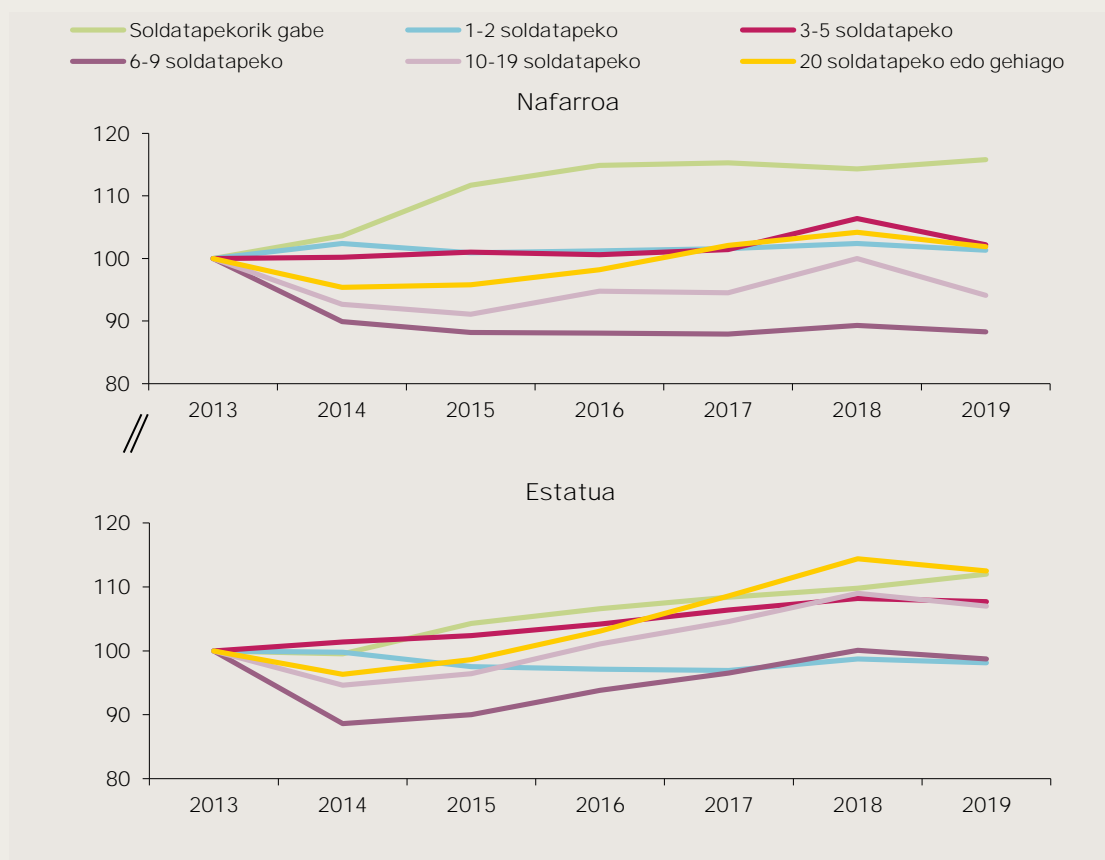
8.4 SOLDATAPEKOEN ESTRATUAK

Soldatapekoen estratuari dagokionez, eta lehenik eta behin datuak agregazio handiagoarekin landuz, 2013 eta 2019 artean bilakaera heterogeneoa ikus daiteke aztertutako bi geografia-eremuetan.

Nafarroan, sei eta bederatzi soldatapeko dituzten enpresek nahiz hamar eta hemeretzi soldatapeko dituztenek jaitsiera izan dute 2013 eta 2019 artean (-% 11,7 eta -% 5,9, hurrenez hurren); gainerako kasuetan, aldiz, gorakada erregistratu da.

Estatu mailan, soldatapeko bat edo bi dituzten enpresek nahiz sei eta bederatzi soldatapeko dituztenek jaitsiera pairatu dute (-% 1,9 eta -% 1,3, hurrenez hurren); gainerako kasuek, aldiz, igoera izan dute.

23. grafikoa Enpresen bilakaera, soldatapekoen tarteen arabera (indizea 2013=100)

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Azterketa 2013 eta 2019 ekitaldietara mugatuta eta soldatapekoen estratua desagregazio handiagoarekin landuz, azpimarratzekoa da soldatapekorik gabeko enpresak direla nagusi kontuan hartutako bi ekitaldietan eta bi geografia-eremuetan. Hala, 2019an Nafarroan dauden mota horretako 24.864 enpresek foru-erkidegoko guztizkoaren % 56,2 hartzen dute (2013an % 52,5 zen). Partaidetza hori Estatukoaren antzekoa da (guztizko nazionalaren % 56; eta 2013an, % 53,4).

136. koadroa Enpresak, soldatapekoen estratuen arabera. 2013-2019 konparazioa

Enplegu-estratua	Nafarroa		Estatua	
	2013	2019	2013	2019
Guztira	40.860	44.224	3.146.570	3.363.197
Soldatapekorik gabe	21.464	24.864	1.681.588	1.882.745
1-2 soldatapeko	11.289	11.434	922.646	905.013
3-5 soldatapeko	3.845	3.931	280.643	302.375
6-9 soldatapeko	1.853	1.636	125.029	123.424
10-19 soldatapeko	1.222	1.150	74.204	79.393
20-49 soldatapeko	728	742	39.506	45.082
50-99 soldatapeko	226	213	11.745	12.625
100-199 soldatapeko	129	143	6.130	6.658
200-499 soldatapeko	78	77	3.450	3.789
500-999 soldatapeko	14	19	885	1.083
1.000-4.999 soldatapeko	12	11	643	842
5.000 soldatapeko edo gehiago	0	4	101	168

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Soldatapekorik ez duten enpresen ondoren, soldatapeko bat edo bi dituzten enpresak eta hiru eta bost soldatapeko artean dituztenak ageri dira hurrenez hurren aztertutako bi eremu geografikoetan. Hala, Nafarroari dagokionean, 2019an bat edo bi soldatapeko dituzten 11.434 enpresek foru-erkidegoko guztizkoaren % 25,9 hartzen dute (2013an % 27,6); kuota hori estratu honek Estatuan (2019an % 26,9; 2013an % 29,3) lortutakoa baino pixka bat baxuagoa da. Era berean, 2019an Nafarroan hiru eta bost soldatapeko artean dituzten 3.931 enpresek foru-erkidegoko guztizkoaren % 8,9 biltzen dute (2013an % 9,4); kuota hori Estatuan (% 9; eta 2013an, % 8,9) erregistratutakoaren antzekoa da.

19

5. ZERBITZUAK

1. IKUSPEGI OROKORRA

Estatuko ekonomiak aurrera egiteko erritmoa 2018ko % 2,4tik 2019ko % 2ra moteldu zen, eta Nafarroaren BPGk % 3,2tik % 2,6ra egin zuen behera.

Analisia hirugarren sektorera mugatuta, sektore osoa aintza hartuta, 2019an % 3,4 hazi zen Nafarroan eta % 2,6 Estatuan. Zifra horiek erakusten dute aurreko ekitaldiko zifrekin alderatuta, ehuneko zazpi hamarreneko eta hamarren bateko beherakada izan zela, hurrenez hurren (2018an, sektorekako hedatzeak % 4,1koak eta % 2,7koa izan ziren hurrenez hurren).

Horretara iritsita, txosten honen aurreko edizioetan bezala, komeni da gogora ekartzea sektorearen heterogeneotasunak zaildu egiten duela sektore osoa batera aztertzea. Hala ere, enplegua da adierazle egonkorrenetako bat. Hori horrela, komeni da aintzat hartzea 2019an, hirugarren sektoreko okupazioa % 5,7 hazi zela Nafarroan eta % 2,4 Estatuan.

2. HEZKUNTZA

2.1 UNIBERTSITATEKOAK EZ DIREN IKASLEEN BILAKAERA

Hezkuntzaren gaineko kapituluarekin hasteko, unibertsitatez kanpoko irakaskuntzako matrikulazioaren bilakaera aztertuko dugu. Nafarroako Foru Erkidegoan, aurreko ikasturteetako goranzko joera apala mantentzen da. Hala, 2019/2020 ikasturtean 114.618 ikasle matrikulatu ziren unibertsitatez kanpoko irakaskuntzan, aurreko ikasturtean baino % 1,8 gehiago. Aurreko ikasturtean ez bezala, hezkuntza maila guztiek izan zuten gorakada, batzuek handiagoa eta besteek txikiagoa. Nabarmenezkoa da Heziketa Zikloetan % 9,6ko hazkundea izan zela. Haur Hezkuntzan eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan (DBH) apur bat igo zen matrikulazioa (% 1,5 bietan), eta Lehen Hezkuntzan (% 0,6) eta Batxilergoan (% 0,5), berriz, mantendu egin zen.

Unibertsitateko irakaskuntzari dagokionez, % 2,5 igo zen matrikulazioa eta 15.942 ikasle izan zituzten 2019/2020 ikasturtean. Nafarroako bi unibertsitateetan hazi zen matrikula kopurua, Nafarroako Unibertsitate Publikoan (% 3,3) gehiago Nafarroako Unibertsitatean (% 1,8) baino.

Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza (DBH)

Beheko hezkuntza mailak aztertuz hasiko gara. Haur Hezkuntzari dagokionez, 2019/2020 ikasturtean 24.616 ikasle matrikulatu ziren, aurreko ikasturtean baino 374 gehiago. Ikastetxe publikoetan % 2,8 igo zen ikasle-kopurua. Itunpekoetan, berriz, -% 1,1 jaitsi zen. Hortaz, ikastetxe publikoak esanguratsuak dira irakaskuntza maila honetan, eta 10 ikasle ia 7 matrikulatu ziren bertan (% 68,1; eta itunpekoetan, % 31,9).

137. koadroa Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera.
Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH

Kontzeptua	17/18 ikasturtea	18/19 ikasturtea	19/20 ikasturtea	% Δ aurreko ikasturtean
Haur Hezkuntza	24.493	24.242	24.616	1,5
– Publikoa	16.371	16.302	16.765	2,8
– Pribatua	8.122	7.940	7.851	-1,1
Lehen Hezkuntza	42.235	42.916	43.188	0,6
– Publikoa	27.045	27.816	28.352	1,9
– Pribatua	15.190	15.100	14.836	-1,7
DBH	26.898	27.606	28.031	1,5
– Publikoa	15.926	16.503	16.947	2,7
– Pribatua	10.972	11.103	11.084	-0,2

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Lehen Hezkuntzari dagokionez, matrikulazio kopurua gelditu egin zen ia (% 0,6). 43.188 ikasle izan zituzten, aurreko ikasturtean baino 272 gehiago. Haur Hezkuntzan bezalaxe, ikastetxe publikoetan baino ez zen hazi ikasle kopurua (% 1,9); pribatuetan jaitsi egin zen apur bat (-% 1,7). Hala, maila honetan ere sare publikoak jaso zituen ikasle gehien, % 65,6.

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako (DBH) datuak aztertuta, 2019/2020 ikasturtean ikasle kopurua hazi egin zela (% 1,5) ikus daiteke. 28.031 ikasle izan zituzten, aurreko ikasturtean baino 425 gehiago. Irakaskuntza maila honetan ere, aurreko bietan gertatutakoa errepikatu zen. Ikastetxe publikoek datu hobeak lortu zituzten bai partaidetzari dagokionez (% 60,5), bai bilakaerari dagokionez (% 2,7; eta sare pribatuak, berriz, -% 0,2).

138. koadroa Euskalduntze maila Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH

Kontzeptua	A	B	D	X	Guztira (%)
Haur Hezkuntza					
– 19/ 20 ikasturtea	15,7	0,9	28,6	54,9	100
Lehen Hezkuntza					
– 19/ 20 ikasturtea	19,3	0,3	26,0	54,4	100
DBH					
– 19/ 20 ikasturtea	8,5	0,0	24,8	66,7	100

A: Hezkuntza gaztelaniaz; euskara beste irakasgai bat baino ez da.

B: Irakaskuntza elebiduna.

D: Hezkuntza euskaraz; gaztelania beste irakasgai bat baino ez da.

X: Euskararekin inolako harremanik ez duen hezkuntza.

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Azterketarekin jarraituz, eta hizkuntza-ereduei dagokienez, antzeko banaketa ikus daiteke Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan, eta apur bat ezberdinagoa DBHn. Nafarroan, X eredu (euskararekin inolako harremanik ez duen hezkuntza) izan zen nagusi aztertutako hiru hezkuntza mailetan. Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan, ikasleen erdiak baino apur bat gehiagok ikasten zuten eredu horretan. DBHn, berriz, ikasleen % 66,7k. D eredu (hezkuntza euskaraz; gaztelania beste irakasgai bat baino ez da) izan zen hurrengo garrantziari dagokionez. Hiru hezkuntza mailetan antzeko pisua izan zuen: % 28,6 Haur Hezkuntzan, % 26 Lehen Hezkuntzan eta % 24,8 DBHn. A ereduaren (hezkuntza gaztelaniaz; euskara beste irakasgai bat baino ez da) kasuan, ezberdintasun handiagoak egon ziren maila batetik bestera. Lehen Hezkuntzan izan zuen garrantzirik handiena (% 19,3), eta txikiagoa Haur Hezkuntzan (% 15,7) eta DBHn (% 8,5). Azkenik, B ereduak (irakaskuntza elebiduna) presentzia eskasa izan zuen maila guztietan: % 0,9 Haur Hezkuntzan, % 0,3 Lehen Hezkuntzan eta batere ez DBHn. Hala, Nafarroako euskalduntze-tasa (D eredu gehi B eredu) % 29,5ekoa izan zen Haur Hezkuntzan, % 26,3koa Lehen Hezkuntzan eta % 24,8koa DBHn.

Erdi-mailako irakaskuntza

Jarraian, erdi-mailako irakaskuntzaren gainera informazioa aztertuko dugu. Heziketa Zikloei (Oinarrizkoak, Erdi-mailakoak eta Goi-mailakoak) dagokienez, joera oso ona izan zuten, % 9,6 igo baitzen matrikula kopurua. Hortaz, LHko ikasleen artean aurreko urteetako goranzko joera mantendu zen. Batetik, ikasleen aldetik hazi egin delako hezkuntza-modalitate honekiko eskaria. Bestetik, Nafarroako Gobernuak Heziketa Zikloen aldeko apustua egin duelako, alor guztietan kualifikazio altuko profesionalak

izateko eta enpresa-ehunaren behar profesionaleri erantzun bat eman ahal izateko. Bide horretatik, garrantzi berezia eskuratu du heziketa dualak (prestakuntza hezkuntza-zentroan eta enpresan), baita helduei zuzendutako online-prestakuntzak eta prestakuntza erdi-presentzialak ere.

139. koadroa Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera.
Heziketa-zikloak eta Batxilergoa

Kontzeptua	17/18 ikasturtea	18/19 ikasturtea	19/20 ikasturtea	% Δ aurreko ikasturtean
Heziketa Zikloak	8.611	9.106	9.981	9,6
– Publikoa	6.303	6.563	7.303	11,3
– Pribatua	2.308	2.543	2.678	5,3
Batxilergoa	8.659	8.761	8.802	0,5
– Publikoa	5.284	5.307	5.341	0,6
– Pribatua	3.375	3.454	3.461	0,2

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Hala, 2019/20 ikasturtean Heziketa Zikloek ia 10.000 ikasle jaso zituzten: 9.981 hain zuzen ere, aurreko ikasturtean baino 875 gehiago. Informazio hori ikastetxe motaren arabera banatuz gero, publikoek zein pribatuek gorakada izan bazuten ere, irakaskuntza publikoaren hazkundea handiagoa izan zela ikus daiteke (% 11,3, eta pribatuarena % 5,3). Hortaz, sare publikoak jarraitu zuen hezkuntza maila honetako buru izaten, Heziketa Zikloetan matrikulatutako 10 ikasletatik 7rekin (% 73,2).

Batxilergoko ikasleei dagokienez, 2019/2020 ikasturtean mantendu egin zen matrikula kopurua (% 0,5). Aurreko ikasturtean baino 41 ikasle gehiago baino ez zituzten izan. 8.802 ikasle matrikulatu ziren maila honetan, eta aurreko mailetan bezala, ikasle gehiago jaso zituzten zentro publikoetan (% 60,7) pribatuetan baino (% 39,3).

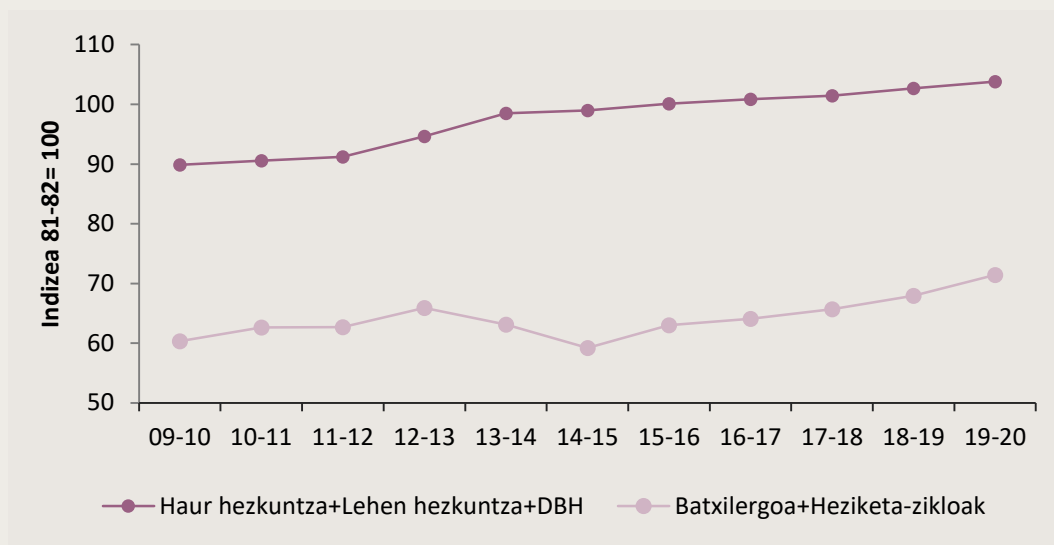
140. koadroa Euskalduntze maila Heziketa-zikloak eta Batxilergoa

Kontzeptua	A	B	D	X	Guztira (%)
Heziketa Zikloak					
– 19/20 ikasturtea	0,0	0,0	6,5	93,5	100,0
Batxilergoa					
– 19/20 ikasturtea	3,9	0,0	25,8	70,3	100,0

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Erdi-mailako irakaskuntzako hizkuntza-ereduak aztertuta, bi mailetan X eredia gailendu zela erakusten dute datuek. Hala, X eredian ikasi zuten Lanbide Heziketako ikasle gehienek (% 93,5) eta Batxilergoko 10 ikasletik 7k (% 70,3). D ereduaren presentzia askoz txikiagoa izan zen, % 6,5 Lanbide Heziketan eta % 25,8 Batxilergoan. Azkenik, A eredia Batxilergoan baino ez zen eskaini, eta ikasleen % 3,9k baino ez zuten eredu horretan ikasi. Hortaz, euskalduntze-tasa % 6,5ekoa izan zen Heziketa Zikloetan, eta % 25,8koa Batxilergoan.

24. grafikoa Unibertsitatekoak ez diren ikasleen matrikulazioen bilakaera Nafarroan

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Ondorioz, 2019/2020 ikasturtean mantendu egin zen unibertsitatekoak ez diren ikasleen matrikulazioen goranzko joera. 95.835 ikasle matrikulatu ziren Haur Hezkuntzan, Lehen Hezkuntzan eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan (DBH), eta 18.783 ikasle Lanbide Heziketan eta Batxilergoan. Guztira, aurreko ikasturtean baino 1.987 ikasle gehiago.

2.2 UNIBERTSITATEKO IKASLEEN BILAKAERA

Unibertsitateko irakaskuntzari dagokionez, Nafarroako Foru Erkidegoan bi unibertsitate daude. Bata, publikoa, Nafarroako Unibertsitate Publikoa (UPNA); bestea, pribatua, Nafarroako Unibertsitatea. Lehenengoak 7.237 ikasle izan zituen 2019/2020 ikasturtean, eta, bigarrenak, 8.705. Hortaz, guztira, 15.942 ikasle matrikulatu ziren Nafarroako unibertsitateetan.

Bi unibertsitateek, aurreko ikasturtean baino ikasle kopuru handiagoa izan zuten. Nafarroako Unibertsitate Publikoak hazkunde handiagoa izan zuen (% 3,3, aurreko ikasturtean baino 230 ikasle gehiago), eta Nafarroako Unibertsitateak hazkunde apalagoa (% 1,8, 153 ikasle gehiago). Hortaz, guztira, aurreko ikasturtean baino 383 ikasle gehiagok ikasi zuten Nafarroako unibertsitateetan.

Irakasle kopuruari dagokionez ere, mantendu egin zen aurreko urteetako goranzko joera, eta aurreko ikasturtean baino % 2,1 irakasle gehiago izan ziren unibertsitateetan: 1.999 (aurreko ikasturtean baino 42 gehiago). Irakasle kopurua bi unibertsitateetan hazi bazen ere, hazkundera nabarmenagoa izan zen Nafarroako Unibertsitate Publikoan, non 32 irakasle gehiago izan baitzituzten (batez ere, "irakasle elkartuen" kategorian), guztira, 966. Nafarroako Unibertsitatean, berriz, 10 irakasle gehiago izan zituzten; guztira, 1.033.

Jarraian, aztertu ditugun Nafarroako bi unibertsitateetako matrikulazioaren gaineko datuak esanguratsuenak ageri dira.

141. koadroa Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitatean

Lurralde historikoa	18/19 ikasturtea	19/20 ikasturtea ⁽¹⁾	%	% Δ aurreko urtea
Nafarroa	7.568	7.714	100	1,9
Zuzenbidea	742	734	9,5	-1,1
Medikuntza	1.235	1.217	15,8	-1,5
Filosofia eta Letrak	357	403	5,2	12,9
Komunikazioa	814	886	11,5	8,8
Hezkuntza eta Psikologia	655	633	8,2	-3,4
Zientziak	623	632	8,2	1,4
Farmazia eta Nutrizioa	680	695	9,0	2,2
Arkitektura	470	495	6,4	5,3
Teologia	168	161	2,1	-4,2
Ekonomia eta Enpresa Zientziak	1.121	1.161	15,1	3,6
Idazkaritza eta Administrazioa	185	182	2,4	-1,6
Erizaintza	518	515	6,7	-0,6
Gipuzkoa	984	991	100	0,7
Industria Ingeniaritza	984	991	100	0,7
Guztira ⁽²⁾	8.552	8.705	100	1,8

(1): Behin-behineko datuak.

(2): Horiez gain, doktoregoko 1.030 ikasle eta masterreko 770 ikasle daude Nafarroan eta Gipuzkoan.

Iturria: Nafarroako Unibertsitatea.

Nafarroako Unibertsitateak bi campus ditu, bata Nafarroan eta bestea Gipuzkoan. 2019/2020 ikasturtean datu positiboak lortu zituen bi lurraldeetan, eta 8.705 ikasle matrikulatu ziren guztira.

Nafarroakoa da erreferentziatzeko campusa, bertan ikasten baitute ikasleen % 88,6k. 7.714 ikasle matrikulatu ziren Nafarroako campusean, aurreko ikasturtean baino % 1,9 gehiago (146 gehiago). Campuseko hamabi fakultateetatik seitan izan zuten hazkundera, eta horrek konpentsatu egin zuen beste seietan izandako matrikula kopuruaren jaitsiera.

Hala, hazkundera izan zuten fakultateen artean, hauek dira esanguratsuenak, ikasle kopuru handia jasotzen baitute: Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea (ikasleen % 15,1eko eta % 3,6ko igoera) eta Komunikazio Fakultatea (ikasleen % 11,5eko, eta % 8,8ko igoera). Farmazia eta Nutrizio Fakultateak ikasleen % 9,0 jaso zituen, eta % 2,2ko igoera izan zuen. Zientzia Fakultateak ikasleen % 8,2 jaso zituen, eta % 1,4ko igoera izan zuen. Era berean, ikasleen presentzia baxuagoa izan arren, esanguratsua da honako fakultateetan izandako ikasle-kopuruaren hazkundera: Filosofia eta Letren Fakultatea (ikasleen % 5,2 eta % 12,9ko igoera), eta Arkitektura Fakultatea (ikasleen % 6,4 eta % 5,3ko igoera). Bestalde, Medikuntza Fakultatean behera egin zuen ikasle kopuruak (-% 1,5), ikasle gehien jasotzen dituen fakultatea izanik ere (% 15,8). Behera egin zuen ikasle kopuruak Zuzenbide Fakultatean ere, antzeko proportzioan (-% 1,1); ikasleen % 9,5 jasotzen ditu fakultate honek. Garrantziaren arabera, honakoak dira ondorengo

fakultateak: Hezkuntza eta Psikologia Fakultatea (ikasleen % 8,2 eta % 3,4ko jaitsiera) eta Erizaintza Fakultatea (ikasleen % 6,7 eta % 0,6ko jaitsiera).

Gipuzkoako campusean Ingeniaritza Eskola baino ez dago (Idazkaritza eta Administrazio Gradua Iruñera pasa zen). Bertan, aurreko ikasturtean baino 7 ikasle gehiago jaso zituzten; guztira, 991.

142. koadroa Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitate Publikoan (UPNA)

Fakultateak eta Unibertsitate Eskolak	18/19 ikasturtea	19/20 ikasturtea ⁽¹⁾	%	% Δ aurreko urtean
Nekazaritza Ingeniaritzen GET	532	579	8,0	8,8
Industria Ingeniaritza eta Telekomunikazioen GET	1.917	1.965	27,2	2,5
Osasun Zientzien Fakultatea	678	784	10,8	15,6
Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea	1.189	1.168	16,1	-1,8
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea	1.820	1.865	25,8	2,5
Zientzia Juridikoen Fakultatea	645	637	8,8	-1,2
Ekonomia eta Enpresa Zientzien/Zientzia Juridikoen Fakultatea ⁽²⁾	226	229	3,2	1,3
Nekazaritza ingeniarietzen/Ekonomia eta Enpresa zientzien GET	-	10	0,1	-
Guztira ⁽⁴⁾	7.007	7.237	100	3,3

(1): Behin-behineko datuak.

(2): Enpresen Administrazio eta Zuzendaritzaren eta Zuzenbidearen Gradu Bikoitzean matrikulatutako ikasleak jasotzen ditu.

(3): Datuen Zientzien eta Enpresen Administrazio eta Zuzendaritzaren Gradu Bikoitzeko ikasleak jasotzen ditu.

(4): Horiez gain, masterreko 806 ikasle eta doktoregoko 418 ikasle daude Nafarroan.

Iturria: Nafarroako Unibertsitate Publikoa.

Azterketa Nafarroako Unibertsitate Publikora (UPNA) mugatuta, 2019/2020 ikasturtean % 3,3 igo zen ikasle kopurua, eta 7.237 ikasle jaso zituzten (aurreko ikasturtean baino 230 gehiago). UPNAren zortzi fakultatetatik bostek izan zuten igoera. Zehazki, eta fakultate bakoitzaren garrantzia kontuan izanda, esanguratsua da Industria Ingeniaritza eta Telekomunikazioen GETean eta Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatean izandako matrikulazio kopuruaren igoera, apala izan arren (% 2,5). Fakultate horiek ikasleen % 27,2 eta % 25,8 jaso zituzten, hurrenez hurren. Osasun Zientzien Fakultateak izan zuen urte batetik besterako aldakuntzarik handiena (% 15,6), eta ikasleen % 10,8 jaso zuen. Nekazaritza Ingeniaritzen GETak ikasleen % 8,0 jaso zituen eta % 8,8ko igoera izan zuen. Azkenik, Ekonomia eta Enpresa Zientzien/Zientzia Juridikoen Fakultateak balio apalagoak izan zituen (ikasleen % 3,2 eta % 1,3ko igoera). Bestalde, honako fakultate hauek balio negatiboak izan zituzten: Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea (-% 1,8) eta Zientzia Juridikoen Fakultatea (-% 1,2). Ikasleen % 16,1 eta % 8,8 jaso zituzten, hurrenez hurren. Azkenik, 2019/2020 ikasturtean gradu berri bat eskaini zen, Datuen Zientzian eta Enpresen Administrazioan eta Zuzendaritzan Gradu Bikoitza. 10 ikasle jaso zituen.

3. GARRAIOA

3.1 ERREPIDE BIDEZKO GARRAIOA

Errepide bidezko garraioa aztertuz hasiko dugu garraioaren gaineko kapitulua. Trafiko Zuzendaritza Nagusiak (DGT) argitaratutako datuen arabera, Nafarroako Foru Erkidegoko ibilgailuen parkeak 470.929 unitate zituen 2019an, aurreko ekitaldian baino 7.632 gehiago. Atxikitako taulan ikus daitekeen moduan, % 1,6ko hazkundera izan zuen parkeak, 2018an gertatu zen moduan. Hala, segidako sei ekitalditan hazi da parkea. 2017an izan zuen hazkunderik handiena, % 2,4koa.

143. koadroa Nafarroako ibilgailuen parkea

Urtea	Kamioiak eta furgonetak	Autobusak	Turismoak	Motozikletak	Traktore Industrialak	Beste batzuk	Guztira	% Δ
2010	82.425	934	297.770	28.499	4.282	18.064	431.974	1,2
2011	81.745	932	301.238	29.700	4.290	18.268	436.173	1,0
2012	80.765	903	301.600	30.121	4.178	18.165	435.732	-0,1
2013	79.249	842	299.058	30.406	4.198	18.151	431.904	-0,9
2014	77.899	817	299.536	31.224	4.043	18.661	432.180	0,1
2015	77.178	812	303.975	32.166	4.267	17.795	436.193	0,9
2016	76.886	825	310.846	33.299	4.389	18.364	444.609	1,9
2017	74.845	848	322.140	34.327	4.432	18.875	455.467	2,4
2018	76.809	849	326.338	35.386	4.612	19.351	463.345	1,7
2019*	76.540	820	332.401	36.622	4.564	19.982	470.929	1,6

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Trafiko Zuzendaritza Nagusia

Datuak sakonago aztertuta, ibilgailu bakoitzaren garrantziari dagokionez, ez zen alde handirik izan 2018ko parkearekin alderatuta. Turismoak izan ziren nagusi: 10 ibilgailutik 7, hau da, parkea osatzen zuten 470.929 unitateetatik, 332.401. Bilakaerari dagokionez, 2019an igoera arina izan zen, % 1,9 hazi zen turismo kopurua: 2018an baino 6.063 turismo gehiago. Bigarren lekuan kamioiak eta furgonetak daude, 76.540 unitaterekin (guztizkoaren % 16,3), aurreko urtean baino apur bat gutxiago (-% 0,4). Autobusen eta traktore industrialen kopuruak ere behera egin zuen, modu nabarmenagoan: -% 3,4 eta -% 1,0, hurrenez hurren. Dena den, horien garrantzia txikiagoa zen (% 0,2 eta % 1,0, hurrenez hurren). Azkenik, motozikleten kopurua igo zen gehien aurreko urtetik, % 3,5, eta 36.622 unitate izatera iritsi ziren. 2019ko igoera kontuan izanda, motozikleta kopuruak % 3 inguruko igoerak izan ditu segidako sei urtetan.

144. koadroa Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbia (*)

(unitate)

Urtea	Kamioiak eta traktore industrialak		Autobusak		Guztira	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2010	110	-39.478	-16	-218	94	-39.696
2011	-672	-46.715	-2	-87	-674	-46.802
2012	-1.092	-85.065	-29	-1.231	-1.121	-86.296
2013	-1.496	-101.512	-61	-1.235	-1.557	-102.747
2014	-1.505	-44.630	-25	-93	-1.530	-44.723
2015	-497	21.631	-5	453	-502	22.084
2016	-170	41.433	13	1.589	-157	43.022
2017	-1.998	-68.523	23	1.749	-1.975	-66.774
2018	2.144	186.768	1	1.315	2.145	188.083
2019	-298	41.499	-29	555	-327	42.054

(*): Parkearen urte arteko aldakuntza.

Iturria: Trafiko Zuzendaritza Nagusia (DGT)

Azterketarekin jarraituz, eta kamioien, traktore industrialen eta autobusen matrikulazio garbiari dagokionez, orokorrean, Nafarroan baino bilakaera hobea izan zuten Estatuan. Izan ere, Nafarroan behera egin zuten kamioien eta traktore industrialen kopuruak (-298 unitate) eta autobusenak (-29). Estatuan, berriz, gora egin zuten biek: 41.499 eta 555 unitate gehiago, hurrenez hurren. Hortaz, Nafarroak balio negatiboekin itxi zuen ekitaldia (-327 matrikulazio garbi). Estatuak, berriz, balio positiboekin (+42.054 matrikulazio garbi).

145. koadroa Motorizazio-indizeak

Urtea	Ibilgailuak/1.000 biztanle		Biztanleak/Turismoak	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2010	678	661	2,1	2,1
2011	679	663	2,1	2,1
2012	676	660	2,1	2,1
2013	676	662	2,1	2,1
2014	679	666	2,1	2,1
2015	685	676	2,1	2,1
2016	694	690	2,1	2,0
2017	708	707	2,0	2,0
2018	716	722	2,0	1,9
2019	720	732	2,0	1,9

Iturria: Trafiko Zuzendaritza Nagusia eta guk geuk egina.

Motorizazio-indizeetan arreta jarrita, 1.000 biztanleko ibilgailu-tasari dagokionez, 2019an ere gora egin zuen, eta azken hamarkadako baliorik altuenak izan zituzten Nafarroan eta Estatuan. Nafarroako tasa 1.000 biztanleko 720 ibilgailukoa izan zen. Estaturikoa, berriz, altuagoa, 1.000 biztanleko 732 ibilgailukoa. Bestalde, turismo bakoitzeko biztanle kopurua egonkor mantendu zen bi eremu geografikoetan: 2,0 biztanle turismoko Nafarroan, eta 1,9 biztanle turismoko Estatuan.

146. koadroa Autobideko ibilgailuen trafikoa Nafarroan*

Urtea	Ibilgailu arinak	% Δ	Ibilgailu astunak	% Δ	Ibilgailuak guztira	% Δ
2010	15.902	-0,3	3.698	-0,1	19.600	-0,3
2011	15.633	-1,7	3.686	-0,3	19.319	-1,4
2012	14.388	-8,0	3.326	-9,8	17.714	-8,3
2013	13.850	-3,7	3.330	0,1	17.180	-3,0
2014	13.963	0,8	3.428	2,9	17.391	1,2
2015	14.523	4,0	3.645	6,3	18.168	4,5
2016	15.195	4,6	3.722	2,1	18.917	4,1
2017	15.709	3,4	3.834	3,0	19.543	3,3
2018	16.094	2,5	4.242	10,6	20.335	4,1
2019	16.843	4,7	4.309	1,6	21.152	4,0

(*): Eguneko ibilgailuen batezbestekoa.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Errepide bidezko ibilgailuen trafikoa dagozkion datuak aztertuz, eta autobideetan ibili diren ibilgailuei dagokienez, Nafarroan batez beste 21.152 ibilgailu pasa ziren autobidetik egun bakoitzean, aurreko urtean baino % 4 gehiago; berriz ere gora egin du seigarren urtez jarraian kopuru hori. Ibilgailu arinen kasuan, batez beste eguneko 16.843 ibilgailu izan dira, 2018an baino % 4,7 gehiago. Ibilgailu astunen kopuruak ere gora egin zuen, baina modu apalagoan (% 1,6). Batez beste, eguneko 4.309 ibilgailu astun pasa ziren autobidetik Nafarroan. Bakoitzaren pisu erlatiboari dagokionez, ibilgailu arinak gailendu ziren, autopistatik pasa ziren 10 ibilgailutik 8 kategoria horretakoak baitziren.

147. koadroa Garraiatutako merkantziak. Jatorri eta/edo helmugako eskualde barruko garraioa eta eskualde kanpoko garraioa*

(m Tm)

Eremua	Nafarroa			Espainia		
	2018	2019	% Δ	2018	2019	% Δ
Eskualde barruko garraioa	11.817	14.890	26,0	810.079	851.346	5,1
Eskualde arteko garraioa	26.814	28.542	6,4	336.322	254.604	-24,3
Guztira	38.631	43.432	12,4	1.146.401	1.105.950	-3,5

(*): Zifrak urte bakoitzaren osotasunari dagozkio.

Iturria: Sustapen Ministerioaren Estatistika Buletina.

Errepide bidezko garraioarekin amaitzeko, jatorria edo helmuga Nafarroan duten eskualde barruko garraioaren eta eskualde kanpoko garraioaren urteko bilakaera aztertuko dugu. Sustapen Ministerioak argitaratutako eta Merkantzien Inkesta Iraunkorrek jasotako informazioaren arabera, Nafarroan gora egin zuen trafikoa (% 12,4), eta Estatutan apur bat jaitsi zen (-% 3,5). Zehatzago, eta informazioa garraio motaren arabera sailkatuta, 2019an 14.890 mila tona garraiatu ziren Nafarroatik kanpora edo barrura, aurreko urtean baino % 26,0 gehiago. Nafarroa barruko garraioak ere gora egin zuen, baina apalago (% 6,4). 28.542 mila tona garraiatu zituzten Nafarroa barruan (guztizkoaren % 65,7).

Aitzitik, Estatuan garraiatutako merkantzien bolumenak % 3,5 egin zuen behera, batez ere, eskualde arteko garraioaren beherakadak eraginda (-% 24,3). Eskualde barruko garraioa, berriz, % 5,1 hazi zen 2019an, eta guztira 851.346 mila tona garraiatu zituzten. Hala ere, eskualde barruko garraioak jardueraren zatirik handiena hartu arren (% 77),

izandako gorakada ez zen nahikoa izan eskualde arteko garraioak izan zuen beherakada nabarmena konpentsatzeko.

3.2 AIRE BIDEZKO GARRAIOA

Analisia aire bidezko garraiora mugatuta, Noingo aireportuko datuek agerian uzten dute ezberdintasun handiak izan zirela erreferentziako hiru adierazleetan.

Bidaiarien fluxuari dagokionez, azken urteetako goranzko joera mantentzeaz gain, 2010az geroztiko daturik onena izan zuten 2019an. Hala, 242,5 mila bidaiari erregistratu zituzten, 2018an baino 37.000 gehiago, hau da, % 18ko igoera izan zen. Igoera horretan zerikusia izan zuen, batetik, Lufthansak udako denboraldian egunero hegaldiak jarri izanak (astean joan-etorriko lau hegaldi eskaini beharrean, urteko gainerako denboraldietan egiten duen bezala), eta, bestetik, urriaren amaieran ezarritako Iruñearen eta Kanaria Handiaren arteko linea erregular berriak.

Aitzitik, aireontzien kopuruak eta merkantzien trafikoak behera egin zuten, eta aurreko bi urteetako goranzko joera hautsi zen. Hala, aireontzien trafikoak balio negatiboarekin amaitu zuen ekitaldia (-% 4,5); 6.135 aireontzi kontatu zituzten. Merkantzien garraioan are bortitzagoa izan zen jaitsiera; 22,2 mila tona garraiatu ziren, aurreko urtean baino % 24,3 gutxiago.

148. koadroa Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa

Urtea	Aireontziak			Bidaiariak (m)			Merkantziak (m)		
	Guztira	% Δ	Espainiako %	Guztira	% Δ	Espainiako %	Guztira	% Δ	Espainiako %
2013	5.843	-22,3	0,23	153,9	-16,3	0,08	2,8	-76,7	0,0004
2014	5.459	-6,6	0,30	134,3	-12,7	0,07	8,3	196,4	0,001
2015	5.702	4,5	0,30	144,0	7,2	0,07	4,3	-48,2	0,001
2016	5.372	-5,8	0,26	150,6	4,6	0,07	2,0	-53,3	0,0003
2017	5.683	5,8	0,73	165,6	10,0	0,07	7,3	265,0	0,001
2018	6.422	13,0	0,28	205,5	24,1	0,08	29,3	301,4	0,003
2019	6.135	-4,5	0,26	242,5	18,0	0,09	22,2	-24,3	0,002

Iturria: AENA.

Aireko trafikoaren jatorriari dagokionez, aireontzien 10etik 8 (% 81,6) barnean mugitu ziren. Dena den, nazioarteko trafikoak igoera handiagoa (% 9,7) izan zuen barneko trafikoak baino (-% 7,2). Bidaiariei dagokienez, barneko bidaiarien kopurua (% 77,2) handiagoa izan zen nazioartekoena (% 22,8) baino. Hala ere, nabarmen igo ziren biak (% 17,0 eta % 21,5, hurrenez hurren). Bestalde, merkantzien garraioari dagokionez, 2019an jaitsi egin zen nazioarteko trafikoa (-% 32,1), eta duen pisua kontuan izanda (% 89,6), multzoaren urteko balantzea negatiboa izan zen.

149. koadroa Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa jatorriaren arabera

Urtea	Aireontziak			Bidaiariak (m)			Merkantziak (Tm)		
	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa
2013	5.843	5.284	559	153,9	148,9	5,0	2,8	0,9	1,9
2014	5.459	5.003	456	134,3	130,3	4,0	8,3	0,1	8,2
2015	5.702	5.124	578	144,0	138,5	5,5	4,3	1,0	3,3
2016	5.372	4.830	542	150,6	145,6	5,0	2,0	0,8	1,3
2017	5.683	5.134	549	165,6	154,4	11,2	7,3	0,001	7,3
2018	6.422	5.395	1.027	205,5	159,9	45,6	29,3	0,005	29,3
2019	6.135	5.008	1.127	242,5	187,1	55,4	22,2	2,288	19,9

Iturria: AENA.

Kapitulua amaitzeko, nabarmendu beharreakoa da Nafarroako terminalean linea berriak gehitu arren, Iruñearen eta Madrilen arteko linea erregularrak ere eragina izan zuela bidaiari kopuruaren igoeran, % 16 egin baitzuen gora linea horretako bidaiari kopuruak. Gainera, Nafarroako aireportuko trafikoaren % 70 inguru dagokio linea horri. Hori esanda, aipatzekoa da Noaingo aireportuak 2020ko udaberri-udarako ibilbide berriak gehitzeko aurreikuspenak zituen arren, haren bilakaera ona zapuztu egin dutela COVID-19ak eragindako alarma-egoerak eta osasun-krisiak, sektoreari modu bortitzean eragin baitiote.

4. TURISMOA

4.1 COVID-19A: AGERTOKI-ALDAKETA

Kapitulu honek 2019an turismo-jarduerak izandako emaitzetan jartzen du arreta. Urteko analisiari heldu aurretik, azpimarratzekoa da txostena idazteko prozesuan covid-19aren kutsapenak eragindako osasun-krisia hasi dela, eta horrekin batera alarma-egoera, euste-neurriak eta populazioaren konfinamendua ezarri direla, eta mugimendua mugatu dela (lekukoa, eskualdekua, estatukoa eta estatuz kanpokoa).

Turismo-sektorea izan da kalterik gogorrenak jasan dituen sektoreetako bat. Martxoaren bigarren hamabostaldian eta apirilean zehar ia erabat gelditu zen jarduera, eta maiatzean eta ekainean zehar irekiera progresiboa eta pixkanakakoa izango du, baina edukieran eta espazio komunetan muga batzuekin, eta artean mugikortasunerako aukerak berreskuratu gabe (eskualdeen artekoa, adibidez). 2020ko agertoki honetan, lehendik antzematen zen turismo-dinamismoa modu gogorrean eten da; kalkuluen arabera 2020an turismo-jarduerak¹ % 81eko jaitsiera izango du. Turismo-jarduera 2021ean suspertuko da, Espainiako gizarteak eta inguruko ekonomiek –bi horiek dira eskaera turistikoaren oinarria– krisitik irteteko izango dituzten erritmo eta intentsitateak baldintzatuta.

4.2 NAZIOARTEKO EGOERA

Turismoaren Mundu Erakundeak (UNWTO) adierazi du 2019an turisten joan-etorri kopuruak hazten jarraitu duela, eta hazkunde horrekin, elkarren segidako hamargarren urtea izan dela. Munduan turisten kopurua 1.461 milioikoa izan zen, zifra errekorra eta aurreko ekitaldian baino % 3,8 altuagoa. Datu hori baikorra bada ere, aurreko urteetan erregistratutako aldakuntza-tasak baino askoz baxuagoa da (% 7ko eta % 6ko igoera izan zen, hurrenez hurren, 2017an eta 2018an). Zentzu horretan, hainbat izan dira sektorearen hazkundea geldiarazi duten aldagaiak, horien artean azpimarratzekoak: ekonomia batzuen dezelerazioa, AEBren eta Txinaren arteko merkataritza-tentsioak, Brexita edo Thomas Cook bidaiari-antolatzaile britainiarraren porrota. Hala ere, zifra historikoak izan dituen urtea da.

Banaketa geografikoari dagokionez, Europak –742 miloi bidaiari jasotzen ditu– munduko turisten erdia jasotzen du (% 50,8); jarraian daude Asia-Pazifikoa (% 24,9), Amerika (% 15,1), Afrika (% 4,9) eta Ekialde Ertaina (% 4,4). Aztertutako bost eskualdeetan nazioarteko bisitariak ugartu badira ere, hazkundean moteltze orokorra egon da. Nabarmenezkoa da Ekialde Ertaineko bilakaera (% 8,5), batez bestekoa baino askoz ere handiagoa. Egipto eta Saudi Arabia bezalako turismogune garrantzitsuetako batzuetako turismo-jarduerak normaltasunera itzuli ondoren, merkatu hori suspertu egin da; izan ere, lehen, turisten etorria murriztu egin zen leku horietan, segurtasun-faltagatik.

¹ Exceltur. Covid-19: koronabirusak turismoan izan dituen balizko inpaktuak (2020ko apirilaren 19a).

150. koadroa Nazioarteko turistak

Turistak, milioitan

Eremua	2017	2018	2019	2019ko merkatu-kuota (%)	% Δ 19/18
Guztira	1.333	1.407	1.461	% 100	3,8
-Europa	677	716	742	50,8	3,6
-Asia eta Pazifikoa	324	348	364	24,9	4,6
-Amerika	211	216	220	15,1	1,9
-Afrika	63	68	71	4,9	4,4
-Ekialde Ertaina	58	59	64	4,4	8,5
Europa*					
-Ipar Europa	79	79	80	5,4	1,3
-Mendebaldeko Europa	193	200	204	14,0	2,0
-Erdialdeko/Ekialdeko Europa	137	148	154	10,6	4,1
-Hego Europa/Mediterraneo	268	289	305	20,8	5,5
-Horietatik UE-28koak	540	562	577	39,5	2,7

(*) 2019ko behin-behineko datuak

Iturria: Turismoaren Mundu Erakundea

Europari dagokionez, turista gehien erakartzen dituzten helmugak (305 milioi turista) eta 2019an bilakaera positiboena izan dutenak (% 5,5eko urte arteko aldakuntza) Hego Europa/ Mediterraneo inguruan daude, helmuga klasikoak udako oporretarako motibazioari begiratuta –eguzkia eta hondartza–, eta gainera, merkatu-igorle garrantzitsuetatik geografikoki oso gertu daudenak (Ipar Europa, Alemania eta Erresuma Batua, besteak beste). Horrenbestez, Mediterraneoeko helmugek nazioarteko turismo-fluxuaren % 20,8 eta Europakoaren %41,1 xurgatzen dute. Eraitza horietan eragina du Frantzia, Espainia eta Italia –AEB eta Txinarekin batera– jasotzen duten bidaiari kopuruari dagokionez, munduko rankingeko lehenengo bost postuetan egoteak.

4.3 TURISMOA ESPAINIAN

Turismo-industria sektore nazional garrantzitsuenetako bat da BPGren kontribuzioari dagokionez, baita enpleguan dakartzan onurei dagokienez ere. 2018an (eskuragai dagoen azken datua¹), turismoak 147.946 milioi euroko ekarpena egin zuen, BPGren % 12,3 eta enplegu guztiaren % 12,7 (2,62 milioi lanpostu). 2015tik turismoak BPGn duen pisua 1,3 puntu hazi da, eta ondorioz, estatuko panoraman hazkunderik handiena izan duen sektore nagusietako bat da orain, automobilgintzarekin batera. Hori dela eta, dimentsio ekonomikoak eta dinamismo sektorialak agerian uzten dute turismoak ekonomiaren hazkunderako motor gisa duen rola.

¹ EIN Espainiako Turismoaren Kontu Satelitea (CSTE) 2018ko estatistiken berrikusketa

Eskari turistikoa

Espainiako turismo-sektorearen 2019ko balantzea positiboa da, baina sektore horren moteltzea erakusten du aurreko urteen aldean. Jasotako turista kopuruari eusteko joera agerikoa da urtearen bigarren zatian eta jatorrizko merkatu gutxi batzuetan, baina horiek garrantzi handia dute jarduera osoan.

Dezelarazio horren atzeko arrazoiaren artean nabarmentzekoa da, batetik, merkatu nagusietatik –Frantzia eta Alemania, kasu– datozen turista kopuruan egon den jaitsiera txikia, neurri batean AEBko turistek konpentsatu dutena. Bestetik, Erresuma Batuan Brexitari lotutako zalantzak ugaritu egin dira (erreserbak baliogabetzea, aldez aurreko kontrataziorik ez egitea), eta hori gutxi balitz, Thomas Cook bidaiari-antolatzaile nagusienetakoa zena kolapsatu egin da, zeinak eragin handia baitzuen Erresuma Batutik eta Alemaniatik Kanariar eta Balear Uharteetara zihoazenen turismo-jardueran. Horri inguru hurbileko merkatu lehiakideek (Kroazia, Turkia) egiten duten konpetentzia gehitu behar zaio, baita Ipar Afrikaren (Tunisia) pixkanakako suspertzea ere, bi urtean zehar atzeraldian egon eta gero. Hala eta guztiz ere, bidaiari-fluxuen dinamismoan moteltzea egon bada ere, turismo-gastuan hobekuntza egon dela nabarmendu behar da.

Edonola ere, Espainiak 2019an 83,7 milioi turista jaso zituen, aurreko ekitaldian baino % 1,1 gehiago. Etorrera horien analisi xehean argi ikusten da hiru herrialderen pisu erlatiboa, hiruren ekarpenak osotara ia % 50 osatzen baitu. Lehena Erresuma Batua da, % 21,6ko parte-hartzea duena, eta 18 milioi bisitari baino zertxobait gehiago. Jarraian datoz Alemania eta Frantzia, bakoitzak 11 milioina turista inguru izanik. Gainerako herrialdeen artean, AEBn erregistratutako bilakaera nabarmentzen da, bi digituko bakarra izan den neurrian. Ildo beretik, hura izan da turismo nazionalaren merkatu tradizionalen erorketa leuntzen lagundu duen jatorri-herrialdeetako bat.

151. koadroa Espainiara datozen bidaiariak¹, jatorriaren arabera

Eremua	2017	2018	2019	% Δ 19/18
Erresuma Batua	18.806.776	18.523.957	18.078.076	-2,4
Alemania	11.897.376	11.414.955	11.176.545	-2,1
Frantzia	11.267.269	11.293.323	11.156.671	-1,2
Herrialde eskandinaviarrak	5.826.548	5.803.535	5.548.745	-4,4
Italia	4.222.865	4.389.453	4.542.709	3,5
Herbehereak	3.704.549	3.855.269	3.701.944	-4,0
AEB	2.637.484	2.959.487	3.332.654	12,6
Belgika	2.474.720	2.505.146	2.538.829	1,3
Portugal	2.137.880	2.344.322	2.440.746	4,1
Irlanda	2.046.123	2.053.385	2.177.106	6,0
Suitza	2.059.201	1.883.148	1.824.839	-3,1
Errusia	1.150.055	1.227.530	1.311.746	6,9
Europako gainerakoak	5.543.011	6.003.629	6.415.281	6,9
Amerikako gainerakoak	3.228.531	3.411.059	3.784.482	10,9
Munduko gainerakoak	4.866.135	5.140.216	5.670.638	10,3
Guztira	81.868.522	82.808.413	83.701.011	1,1

Iturria: EIN Herrialdeen arteko bidaiarien mugimenduaren estatistika (Frontur)

Eskari turistikoaren analisiarekin jarraituz eta Hotelen Okupazioari buruzko Galdetegiri² (EIN) erreparatuta –bidaiarien fluxua eta hotelek, turismo-ostatuek, landa-ostatuek eta kanpiniek osatzen duten turismo-ostatuaren sareko gaualdiak hartzen ditu aztergai–, lehenengo datu garrantzitsua da bidaiarien fluxua handitu egin zela (% 3,1), 133,7 milioi izatera iristeraino. Halaber, goranzko aldakuntza izan zen, baina zerbait apalagoa gaualdiei dagokienez (% 0,6); osotara 466,6 milioi izan ziren ekitaldian. Azpimarratzekoa da jardueraren zatirik mardulena hotelen sarean kontzentratu zela: 108,6 milioi bidaiari eta 343,2 miloi gaualdi izan zituen guztira, eta horren emaitza modura, 3 egunetik gorako batez besteko egonaldia (3,2).

Era berean, egiaztatu da Espainian bizi diren bidaiarien (guztira % 48,5) eta ez-egoiliarren (% 51,5) kopuruak bilakaera berdintsua izan zutela (urte arteko aldakuntza-tasa % 2,9 eta % 3,3, hurrenez hurren). Gaualdiei dagokienez, ez-egoiliarren segmentuak (parte-hartze askoz handiagoarekin, guztizkoaren % 62,5) bilakaera txikiagoa izan zuen egoiliarrenak baino (hurrenez hurren, urte arteko aldakuntza-tasaren % 0,1 eta % 2,5).

¹ Frontur-ek (Atzerritarren mugimendu turistikoaren estatistika), garraiobideen eta bidaiatzeko motibazioaren arabera, Espainian bizi ez diren eta ostatu mota guztiak erabiltzen dituzten bidaiarien fluxua jasotzen du, honako hauek barne: bigarren etxebizitzak, etxebizitza partikularrak, eta horiez gain, hotel-sareak, landa-ostatuak, apartamentu turistikoak edota campingak. Horiek dira kapitulu honetako aztergai nagusia.

² Ez ditu plataformen bitartez (Airbnb, adibidez) eskainitako plazek eragindako mugimendua eta okupazioa kontuan hartzen, eskaintza hori legezko ostatu-sarean ez badago behintzat.

152. koadroa Eskari turistikoaren bilakaera Espainian

Eremua	2017	2018	2019	% Δ 19/ 18
Bidaiariak (mila)	128.385	129.728	133.738	3,1
-Hotelak	103.804	105.311	108.618	3,1
-Landa-turismoa	4.050	4.261	4.414	3,6
-Apartamentu turistikoak	12.662	12.289	12.470	1,5
-Kanpinak	7.869	7.867	8.236	4,7
Gaualdiak (mila)	468.477	464.035	466.640	0,6
-Hotelak	340.583	339.981	343.164	0,9
-Landa-turismoa	11.034	11.458	11.678	1,9
-Apartamentu turistikoak	78.148	73.437	71.601	-2,5
-Kanpinak	38.712	39.159	40.197	2,7
Batez besteko egonaldia				
-Hotelak	3,3	3,2	3,2	0,0pp
-Landa-turismoa	2,7	2,7	2,6	-0,1pp
-Apartamentu turistikoak	6,2	6,0	5,7	-0,3pp
-Kanpinak	4,9	5,0	4,9	-0,1pp

Iturria: EIN Hoteletako okupazioaren galdetegia

Gainerako turismo-establezimenduei dagokienez, turismo-apartamentuetan 12,5 milioi bidaiari erregistratu ziren (urte arteko % 1,5eko igoera) eta 71,6 milioi gaualdi (-% 2,5); batez beste 6 eguneko egonaldiak egin ziren. Landa-turismoaren sareari dagokionez, 2019an osotara 4,4 milioi bidaiari kontabilizatu ziren (2018an baino % 3,6 gehiago) eta 11,7 milioi gaualdi inguru (2018an baino % 1,9 gehiago); ondorioz, batez beste 2,6 eguneko egonaldiak izan ziren. Azkenik, kanpinetan 8,2 milioi bidaiari izan ziren (urte arteko hazkundea % 4,7koa izan zen) eta 40,2 gaualdi (% 2,7); batez beste 5 eguneko egonaldiak jaso zituzten.

Eskaintza turistikoa

Espainian turismo-sektoreak izandako emaitza onak eskaintza turistikoan ere islatu ziren. Establezimendu motei erreparatuta, hoteletan 76 establezimendu gehitu zitzaizkion sareari; guztira, beraz, 14.818 hotel daude martxan. Era berean, landa-turismoaren eskaintza ere zabaldu egin zen: 485 establezimendu gehiago daude, eta osotara 17.145. Bi sare horien zabalpenen ondorioz, % 1,2 ugaritu ziren hoteletako plazak, eta % 2,8, berriz, landa-turismokoak. Alabaina, dinamismo baxuagoa aztertu zen kanpinen kategorian: guztira 769 establezimendu zeuden (2018an baino bat gehiago), eta ia aldakuntzarik ez zen egon plaza kopuruan (499.318). Apartamentu turistikoetan ere aurreko ekitaldiko balioak berdintsu mantendu ziren, bai zifretan (132.433) baita eskainitako plaza kopuruan ere (507.338).

Enplegatuei erreparatuta, sektoreak eutsi egin zion enplegua sortzeko gaitasunari, guztira 281.061 enplegatu¹ izan baitzituen, eta beraz, % 2,5eko urte arteko hazkundea izan zuen. Enplegu gehiena hotel-sektorekoa izan zen (219.784, enplegu guztiaren % 78,2),

¹ Establezimenduak kudeatutako zuzeneko enpleguari dagokio; kontuan hartu behar da ostatu-establezimenduek gero eta gehiago kontratatzen dituztela zerbitzu-enpresak eguneroko zereginetarako (garbiketa, cateringa, mantentzea, etab.). Hemen ez da jasotzen mota honetako enplegua.

zeina hazi egin baitzen azken urtean (+% 2,5) eta 5.405 enplegu gehiago sortu baitzituen. Apartamentu turistikoek (kopuru osoaren % 10,2) eta landa-ostatuak (% 9,1), batuta, sektore honetako enpleguaren ia bosten bat osatzen dute (28.629 eta 25.520 lanpostu, hurrenez hurren) eta dinamismo esanguratsua izan zuten 2019an landa-arloan (hazkunderaren % 4,4).

153. koadroa Espainiako eskaintza turistikoaren bilakaera (urteko batez bestekoa)

Eremua	2017	2018	2019	% Δ 19/18
Establezimendu kopurua				
-Hotelak	14.753	14.742	14.818	0,5
-Landa-turismoa	16.344	16.660	17.145	2,9
-Apartamentu turistikoak	134.261	132.443	132.433	-0,0
-Kanpinak	765	768	769	0,1
Eskainitako plaza kopurua				
-Hotelak	1.478.293	1.498.212	1.515.608	1,2
-Landa-turismoa	155.711	160.659	165.128	2,8
-Apartamentu turistikoak	517.824	508.498	507.338	-0,2
-Kanpinak (partzelaka)	494.366	501.734	499.318	-0,5
Langileak				
-Hotelak	210.074	214.379	219.784	2,5
-Landa-turismoa	23.360	24.436	25.520	4,4
-Apartamentu turistikoak	28.516	28.540	28.629	0,3
-Kanpinak	6.593	6.937	7.128	2,7

Iturria: EIN Hoteletako okupazioaren galdetegia

Atxikitako taulak eskaintza turistikoaren tipologia tamainaren arabera sailkatzen dituen ratioak jasotzen ditu. Kanpinak dira plaza kopuruari dagokionez dimentsiorik handiena dutenak (649,3 plaza); segidan, hotelak (102,3), eta azkenik, landa-ostatuak eta apartamentu turistikoak dira dimentsio txikiena dutenak (9,6 eta 3,8, hurrenez hurren). Gainera, azken urtean ratio hau hoteletan baino ez zen hazi (+% 0,7)

154. koadroa Espainiako eskaintza turistikoaren bilakaera (urteko batez bestekoa)

Eremua	2017	2018	2019	% Δ 19/18
Plazak establezimendu bakoitzean				
-Hotelak	100,2	101,6	102,3	0,7
-Landa-turismoa	9,5	9,6	9,6	0,0
-Apartamentu turistikoak	3,9	3,8	3,8	0,0
-Kanpinak	646,2	653,3	649,3	-0,6
Enplegua establezimendu bakoitzean				
-Hotelak	14,2	14,5	14,8	2,1
-Landa-turismoa	1,4	1,5	1,5	0,0
-Apartamentu turistikoak	0,2	0,2	0,2	0,0
-Kanpinak	8,6	9,0	9,3	3,3

Iturria: EIN Hoteletako okupazioaren galdetegia

Establezimenduko enplegu-ratioak enpresa-dimentsioak neurtzen ditu; hotel-sarean nabarmen handiagoa izan zen, establezimendu bakoitzeko 14,8 lanposturekin. Ratioa askoz txikiagoa izan zen kanpinetan (9,3 lanpostu), eta batez ere, landa-ostatuak (1,5 lanpostu) eta apartamentu turistikoetan (0,2 lanpostu). Azkenik, jardueraren dinamismoa

nabaria izan zen 2019an adierazle honetan hobekuntza izan zuten ostatu moten lautik bi segmentutan, hain zuzen, hoteletan eta kanpinetan (% 2,1 eta % 3,3, hurrenez hurren).

Okupazio maila eta prezioen bilakaera

Okupazio mailari dagokionez, hotelak izan ziren okupazio maila handiena izan zuten establezimenduak (% 58,5); ez zuten aurreko ekitalditik aldaketarik izan. Segidan, apartamentu turistikoak eta kanpinak daude (% 37,2 eta % 39,6ko okupazioarekin, hurrenez hurren), eta, azkenik, proportzio dezente baxuagoan daude landa-turismoko establezimenduak (% 18,7). Hiru segmentu horiek udako oporretako turismora oso bideratuta daude eta denboraldi laburragoa dute hotelen eskaintzaren aldean, hotelen segmentuak hiri eta hondartzako helmugak konbinatzen baitituzte eta motibazio- eta irekiera-tarte zabalagoak dituzte.

Aztertutako hiru ostatu-sareen prezio-indizeak (2008=100 oinarria) erakusten du ratorik handiena apartamentu turistikoena (142,2) eta landa-ostatuena (142,0) dela, hotelen datuaren aldean (111,9). Hiru kasuetan agerikoa da 2019an erregistratutako urte arteko hobekuntza; hain zuzen ere, 2015az geroztik urtez urte hazten ari zen. Gauzak horrela, 2019an, bidaiarien fluxuari eustekak eta prezioen hobekuntzak duten efektuak Estatuan egindako gastu turistikoaren hazkundera azaltzen du.

155 koadroa Okupazio mailaren eta prezio-indizeen bilakaera Espainiako turismo-ostatuaren sareetan (urteko batezbestekoa)

Eremua	2017	2018	2019	Δ 19/18
Okupazio maila plaza kopuruko				
-Hotelak	59,1	58,5	58,5	0,0pp
-Landa-turismoa	18,7	18,9	18,7	-0,2pp
-Apartamentu turistikoak	39,7	38,1	37,2	-0,9pp
-Kanpinak (partzelaka)	38,7	39,0	39,6	0,6pp
Prezio-indizea				
-Hotelak	108,0	109,9	111,9	2,00pp
-Landa-turismoa	137,3	140,1	142,0	1,9pp
-Apartamentu turistikoak	135,6	140,4	142,2	1,8pp
-Kanpinak	daturik ez	daturik ez	daturik ez	--

pp: ehuneko puntuak

Iturria: EIN Hoteletako okupazioaren galdetegia

2019ko ekitaldiaren balantzea positiboa izan da, nabardurak nabardura. Batetik, turista atzerritar kopuruari eutsi egin zitzaion (hondartza duten leku eguzkitsuek eskari berezia izan dute), baina hazi egin ziren diru-sarrerak, gastu handiagoko profilen presentziagatik¹; eskaintza handitu egin zen eta enpleguak hazten jarraitu zuen.

¹ Exceltur-ek ematen duen informazioaren arabera, 2019 urteak sekula izandako turismo-jardueraren bolumenik handiena izan zuen (153 mila milioi euro).

4.4 TURISMOA NAFARROAN

Txosten hau idazteko unean, eta Covid-19 pandemiak eragindako alarma-egoera eta ezohiko egoera direla-eta, bertan behera utzi dituzte sanferminak, nazioartean ospe handiena duten Espainiako jaiak. Erabaki historiko honek eragin nabarmena izango du Iruñeko ekonomian. Gutxi gorabehera, 150 milioi euroko kostua izango duela aurreikusi dute. Dударik gabe, ostalaritza-sektoreari eragingo dio gehien erabakiak. Izan ere, Nafarroako Ostalarien Elkarteak egindako kalkuluen arabera, urte guztiko fakturazioaren % 15 eta % 20 artean irabazten dute jaiak irauten duten bederatzi egunetan.

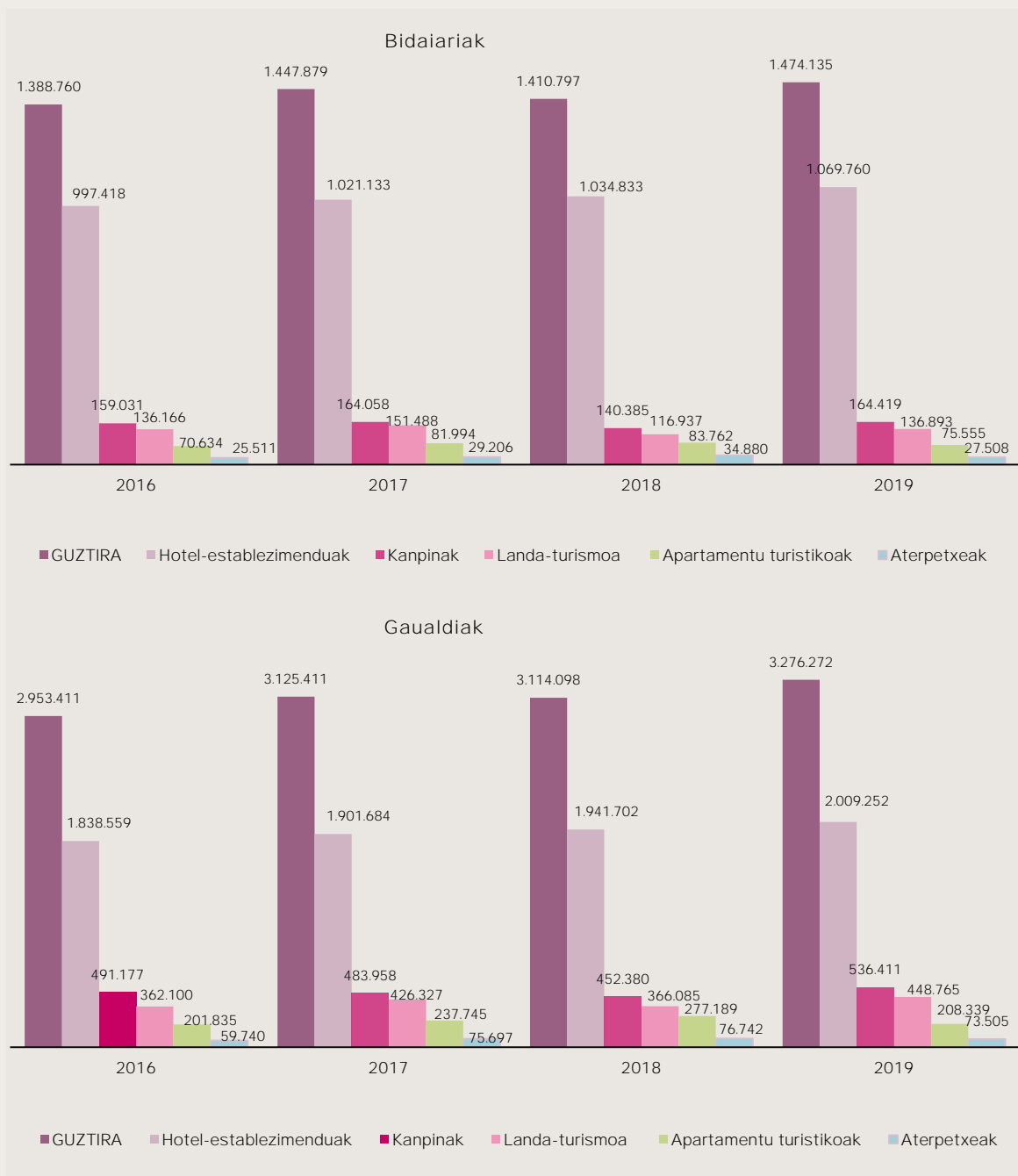
Eskari turistikoa

Jarraian, 2019ko sektore-aldagai nagusiak aztertuko ditugu. Herrialdeen arteko mugimendu turistikoen estatistikaren (Frontur) arabera, 2019an nazioarteko 420.765 turistak eta txangozalek aukeratu zuten Nafarroa helmuga gisa. Kopuru hori 2018koa baino % 30 altuagoa da. Ondorioz, Nafarroa izan zen Espainian urtetik urterako igoera handiena izan zuen erkidegoa. Bestetik, ostatu mota guztiak (ez soilik arautuak) kontuan izanik, 2.008.211 turista atzerritarrek pasatu zuten gaua Nafarroan, 2018an baino % 5 gehiagok. Gainera, sektore honi lotutako gastuak ere nabarmen egin zuen gora. Lehen balantzeen arabera, 266 milioi euroko gastua izan zen, aurreko urtean baino % 21 handiagoa.

2019an, orokorrean, turismo-eskariaren inguruko datuak ona izan baziren ere, datuak sakonago aztertuta eta Nafarroako Estatistika Institutuak argitaratutako informazioari erreparatuta, establezimendu motaren arabera aldeak egon zirela ikus daiteke.

Atxikitako grafikoan ikus daitekeen bezala, 2019an milioi bat eta erdi bidaiari inguruk hartu zuten ostatu Nafarroako establezimendu turistikoetan, 2018an baino % 4,5 gehiagok. Gaua igaro zuten bidaiari kopurua are gehiago igo zen, % 5,2 aurreko urtearekin alderatuta, eta 3,2 milioiko langa gainditu zuen. Batez besteko egonaldiaren iraupenak, ordea, ez du aldaketarik izan: 2,2 egun.

25. grafikoa Bidaiarien eta gaualdien bilakaera, 2016-2019

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. Hoteletako okupazioaren galdetegia 2019ko behin behineko datuak

Ostatu mota ezberdinei dagokienez, hotelak gailentzen dira, alde handiarekin. Bidaiari kopuruaren % 72,6 (1.069.760) eta gaualdien % 61,3 (2.009.252) jaso zuten. Gainera, 2019an igo egin ziren bi adierazleak, biak antzeko mailan (% 3,4 eta % 3,5), eta batez besteko egonaldia 1,9 egunekoa izan zen. Kanpinak eta landa-ostatuak daude bigarren tokian, biak ere bi digituko hazkundearekin. Hurrenez hurren, 164.419 eta 136.893 bidaiari jaso zituzten, eta 536.411 eta 448.765 gaualdi izan zituzten. Hazkunde testuinguru horretan, apartamentu turistikoak eta aterpetxeen balioek behera egin zuten. Hurrenez

hurren, 75.555 eta 27.508 bidaiari jaso zituzten, eta 208.339 eta 73.505 gualdi. Hala ere, establezimendu turistiko horietako batez besteko egonaldia 3 egunen bueltakoa izan zen, hoteletako batez besteko egonaldia baino luzeagoa.

156. koadroa Eskari turistikoaren bilakaera Nafarroan

Kontzeptua	Bidaiariak			Gualdiak			Batez besteko egonaldia		
	2018	2019	% Δ 19/18	2018	2019	% Δ 19/18	2018	2019	Δ 19/18
Hotelak	1.034.833	1.069.760	3,4	1.941.702	2.009.252	3,5	1,9	1,9	0,0pp
Landa-turismoa	116.937	136.893	17,1	366.085	448.765	22,6	3,1	3,3	0,1pp
Apartamentu turistikoak	83.762	75.555	-9,8	277.189	208.339	-24,8	3,3	2,8	-0,6pp
Aterpetxeak	34.880	27.508	-21,1	76.742	73.505	-4,2	2,2	2,7	0,5pp
Kanpinak	140.385	164.419	17,1	452.380	536.411	18,6	3,2	3,3	0,0pp
Guztira	1.410.797	1.474.135	4,5	3.114.098	3.276.272	5,2	2,2	2,2	0,0pp

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. 2019ko behin-behineko datuak

Azterketarekin jarraituz, eta hotel-establezimenduen inguruko informazioan sakonduta, jatorriaren arabera alde handiak daudela ikus daiteke, bai eskariaren egiturari, baita jokaeran ere. 2019an nazioarteko turista kopuruak behera egin zuen apur bat (-% 1). Estatu barruko turismoa, berriz, hazi egin zen (% 5). Nafarroan ostatu hartu zuten bidaiarien 10etik 7 Estatukoak ziren.

157. koadroa Hotel-establezimenduak. Jasotako bidaiariak, gualdiak eta batez besteko egonaldia (Nafarroa 2019). Jatorriaren arabera

Eremua	Bidaiariak			Gualdiak			Batez besteko egonaldia	
	Kopurua	%	% Δ 19/18	Kopurua	%	% Δ 19/18	2019	Δ 19/18
GUZTIRA	1.069.760	100,0	3,4	2.009.252	100,0	3,5	1,9	0,0pp
Estatukoak guztira	788.941	73,7	5,0	1.553.353	77,3	5,2	2,0	0,0pp
-Madril	156.103	19,8	-1,1	320.661	16,0	-4,1	2,1	-0,1pp
-Katalunia	124.443	15,8	0,3	247.892	12,3	0,6	2,0	0,0pp
-EAE	112.933	14,3	3,4	194.619	9,7	3,3	1,7	0,0pp
-Nafarroa	84.894	10,8	22,0	148.458	7,4	24,6	1,7	0,0pp
-Beste autonomia-erkidego batzuk	310.568	39,4	6,9	641.723	31,9	9,0	2,1	0,0pp
Atzerrikoak guztira	280.819	26,3	-1,0	455.899	22,7	-1,9	1,6	0,0pp
-EB (Espainia izan ezik)	194.483	69,3	-3,5	301.863	66,2	-4,6	1,6	0,0pp
-Europako gainerakoak	5.365	1,9	-30,0	9.363	2,1	-19,7	1,7	0,2pp
-Munduko gainerakoak	80.971	28,8	9,1	144.673	31,7	5,7	1,8	-0,1pp

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. 2019ko behin-behineko datuak

Estatuko bidaiariei dagokienez, 2019an, hotelen sarean 788.941 bidaiari izan ziren, eta gualdi kopurua 1.553.353 izatera iritsi zen; hau da, bi kasuetan aurreko ekitaldian baino % 5 gehiago. Nafarroan ostatu hartu zuten bidaiari gehienak Madrilgoak (bidaiarien % 19,8 eta Estatuko gualdien % 16), Kataluniakoak (% 15,8 eta % 12,3, hurrenez hurren) eta EAEkoak (% 14,3 eta % 9,7) izan ziren, baita Nafarroakoak bertakoak ere: bidaiarien % 10,8 eta gualdien % 7,4. Urte batetik besterako bilakaerari dagokionez, Madrilgo turista kopuruak (-% 1,1) behera egin zuen, baita gualdi kopuruak (-% 4,1) ere. Kataluniari

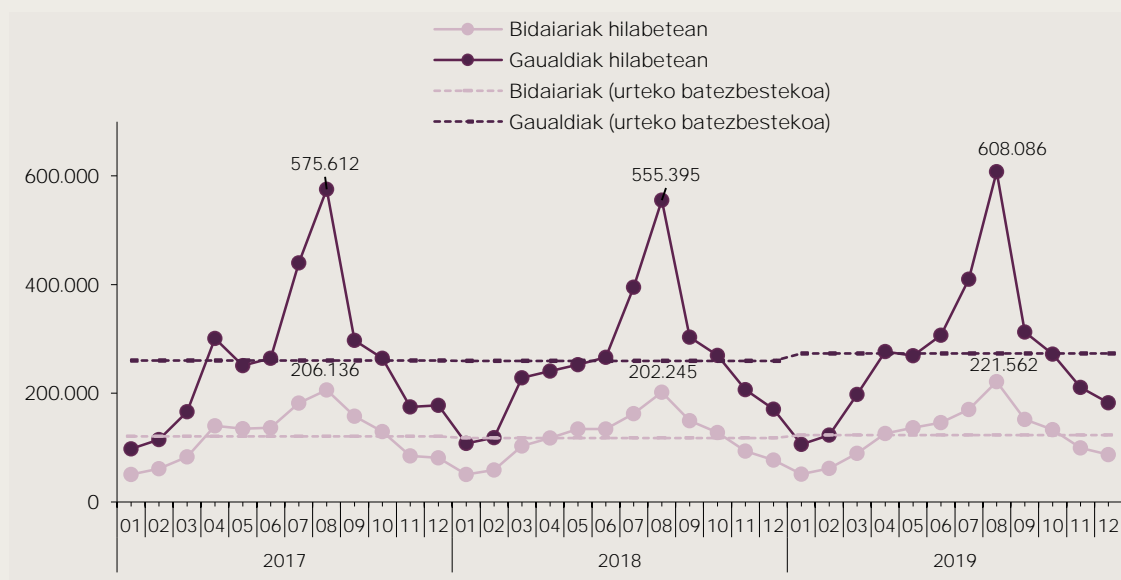
esleitutako balioak mantendu egin ziren, eta, EAEn kasuan, erreferentziazko bi adierazleek gora egin zuten (% 3 inguru). Era berean, aipatzekoa da 2019an izandako Nafarroako bidaiari kopuruaren eta gualdi kopuruaren igoera nabarmena (% 22 eta % 24,6, hurrenez hurren).

Atzerriko turistei dagokienez, eta eskura ditugun datuen arabera, bidaiari gehienak EBkoak izan zirela ikus daiteke (nazioarteko turisten % 69,3 eta gualdien % 66,2). Dena den, kopuru horiek behera egin zuten aurreko urtearekin alderatuta (-% 3,5 eta -% 4,6, hurrenez hurren). Europako beste herrialde batzuetatik etorritako turista kopuruak are gehiago egin zuen behera (-% 30 bidaiari eta -% 19,7 gualdi). Dena den, segmentu honen garrantzia oso txikia da (% 2 inguru). Bestalde, gainerako turista atzeritarren bilakaera positiboa izan zen: bidaiari kopuruak % 9,1 egin zuen gora, eta gualdi kopuruak, % 5,7. Gutxi gorabehera, bidaiarien % 30 izan ziren Europatik kanpokoak.

Ondorioz, hoteletako batez besteko egonaldia mantendu egin zen aurreko urtearekin alderatuta (1,9 egun). Estatuko turisten batez besteko egonaldia luzeagoa izan zen (2,0 egun) nazioarteko turistena (1,6 egun) baino. Datu horrek, nazio mailako segmentuari esleitutako garrantzi eta dinamismoarekin batera, Nafarroarentzat barne-turismoak duen garrantzia erakusten du.

Azterketarekin jarraituz, eta hileko eskariaren bilakaerari erreparatuta, urtearen azken hiruhilekoan jasotzen dituzte bidaiari gehien Nafarroako hotel-establezimenduetan, atxikitako grafikoan ikus daitekeenez.

26. grafikoa Bidaiari kopuruaren eta gualdien bilakaera, hilabeteka (Nafarroa, 2017-2019)

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. 2019ko behin-behineko datuak

Hala, uztailean, abuztuan eta irailean 543.610 sarrera eta 1.330.684 gaualdi kontatu zituzten; hau da, urte osoko sarreren % 36,9 eta gaualdien % 40,6. Urte batetik besterako bilakaerari dagokionez, abenduko sarrera kopurua igo zen gehien (% 12,7). Gaualdi kopuruak, berriz, apirilean eta ekainean egin zuen gora gehien (% 15). Bestalde, martxoan baino ez zuten behera egin bi adierazleek (-% 12,8 eta -% 13,4). Turista gutxieneko hilabeteak, berriz, urtarrila, otsaila eta abendua izan ziren: hiruren artean, urte osoko sarreren eta gaualdien % 13,5 osatu zuten.

Eskaintza turistikoa

Eskaintza turistikoaren adierazle nagusienei erreparatuta, argi ikus daiteke Nafarroak eskaintza zabala eta anitza duela. Gainera, orokorrean, azken ekitaldian indartu egin zen eskaintza hori.

2019an, honakoa zen eskaintza: 104 hotel, 186 ostatu eta pentsio, 803 landa-establezimendu, 10 aterpetxe, 19 kanpin eta 446 apartamentu turistiko.

158. koadroa Eskaintza turistikoa Establezimendu kopurua, plazak, okupazio maila eta langile kopurua. 2018-2019

Kontzeptua	2018	2019	% 19/18
Hotelak			
Irekitako establezimendu kopurua	102	104	1,1
Plaza kopurua	8.401	8.414	0,2
Okupazio maila (plazen %)	50,64	51,71	2,1
Langileak	1.236	1.253	1,4
Ostatuak eta pentsioak			
Irekitako establezimendu kopurua	160	186	16,0
Plaza kopurua	3.304	3.843	16,3
Okupazio maila (plazen %)	29,47	27,75	-5,8
Langileak	295	235	-20,5
Landa-turismoa			
Irekitako establezimendu kopurua	655	803	22,6
Plaza kopurua	4.735	6.143	29,6
Okupazio maila (plazen %)	20,45	19,08	-6,7
Langileak	798	981	22,9
Aterpetxeak			
Irekitako establezimendu kopurua	10	10	0
Plaza kopurua	857	767	-10,4
Okupazio maila (plazen %)	23,69	21,78	-8,1
Langileak	73	71	-3,2
Kanpinak			
Irekitako establezimendu kopurua	18	19	2,3
Plaza kopurua	11.299	11.079	-1,9
Okupazio maila (plazen %)	9,39	11,85	26,1
Langileak	123	137	11,5
Apartamentu turistikoak			
Irekitako establezimendu kopurua	475	446	-6,0
Plaza kopurua	2.506	2.082	-16,9
Okupazio maila (plazen %)	29,29	26,65	-9,0
Langileak	513	419	-18,3

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. Hoteletako okupazioaren galdetegia (EIN) 2019ko behin-behineko datuak

Eskaintzaren ezaugarriak aztertuko ditugu jarraian, eta hotel-sarearekin hasiko gara. Ehun hoteletik gora daude Nafarroan, 8.414 plaza dituzte, eta 1.253 langile. Hau da, Nafarroan sektore horretan lan egiten duten langileen (3.096) hamarretik lauk hoteletan egiten dute lan. Landa-turismoko ostatuak dira zerrendan bigarrenak (803 establezimendu). 6.143 plaza eskaintzen dituzte, eta ia mila lanpostu sortzen dituzte. Gainera, 186 ostatu eta pentsio daude Nafarroan, 3.843 plaza eta 235 langilerekin. Gainerako eskaintza txikiagoa da proportzioan. 10 aterpetxe daude, 71 langilerekin; eta 19 kanpin, 137 langilerekin.

Okupazio mailari dagokionez, 2019an hotelek izan zuten ratorik altuena (% 51,71). Gainera, 2018ko datua (% 50,64) hobetu zuten. Okupazio maila baxuagoa izan zuten apartamentu turistikoek, ostatuek eta pentsioek (% 27 inguru), landa-turismoko ostatuek (% 19,08) eta aterpetxeek (% 21,78).

Aldagai horien bilakaerari erreparatuta, 2019an hotelak egonkor mantendu ziren. Landa-turismoko establezimendu kopurua (148 gehiago), ordea, hazi egin zen, baita ostatu eta pentsioen kopurua ere (26 gehiago). Landa-turismoari dagokionez, lanpostu gehiagoren sorrera eragin zuen faktore horrek, baina ostatu eta pentsioen kasuan ez zen halakorik gertatu.

Azkenik, establezimenduen, plazen, lanpostuen eta okupazio mailaren inguruko informazioa osatzeko, hotelen sektorearen errentagarritasunarekin lotutako beste bi adierazle aztertuko ditugu: eguneko batez besteko tarifa, eta logela bakoitzeko diru-sarrerak.

Nafarroako hoteletan, 2019an, logela bakoitzeko batez besteko tarifa 58,90 eurokoa izan zen urtarrilean, eta 92,92 eurokoa uztailean. Orokorrean, 2018an baino datu hobeak lortu zituzten urte osoan. Urte batetik besterako hazkunde handiena, ordea, apirilean izan zuten (% 9,4), eta iraila izan zen beherakada izan zuen hilabete bakarra (-% 0,4). Logela bakoitzeko diru-sarrerei dagokienez ere (erregistratutako okupazio mailarekin lotutako kontzeptua), antzekoa izan zen bilakaera. Uztailean lortu zuten baliorik altuena (53,92 €), eta apirilean izan zuten urte batetik besterako igoyerarik nabarmenena (% 15).

159. koadroa Eguneko batez besteko tarifa (ADR) eta Logelako diru-sarrerak (RevPAR).
Hotelen sektorea. Euroak

Kontzeptua	Eguneko batez besteko tarifa (ADR)			Logelako diru-sarrerak –(RevPAR)–		
	2018	2019	% Δ19/ 18	2018	2019	% 19/18
Urtarrila	58,32	58,90	1,0	19,60	20,52	4,7
Otsaila	58,35	60,47	3,6	22,76	23,73	4,3
Martxoa	60,83	62,23	0,9	29,30	31,17	6,4
Apirila	62,00	67,81	9,4	32,59	37,47	15,0
Maiatza	65,03	65,40	0,6	38,93	38,72	-0,6
Ekaina	63,75	64,17	0,7	34,84	37,69	8,2
Uztaila	87,56	92,92	6,1	50,22	53,92	7,4
Abuztua	67,88	69,75	2,8	45,91	48,82	6,3
Iraila	65,75	65,51	-0,4	41,54	41,90	0,9
Urria	64,58	65,98	2,2	37,81	37,99	0,5
Azaroa	62,05	64,29	3,6	32,75	32,98	0,7
Abendua	66,15	66,91	1,2	26,15	26,13	-0,1

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua. Hoteletako okupazioaren galdetegia (EIN) 2019ko behin-behineko datuak